

РОБЪРТ ХАЙНЛАЙН ЗВЕЗДНИТЕ РЕЙНДЖЪРИ

Част 13 от „Юношески романи“

Превод от английски: Стефан Кулев, 1994

chitanka.info

I

„Хайде, маймуни такива! Вечно ли искате да живеете?“

Неизвестен взводен
сержант от 1018 година

Винаги се разтрепервам преди спускане. Биха ми инжекция, разбира се, минах и хипнотична подготовка, така че изглеждаше невъзможно да се уплаша. Корабният психиатър беше изследвал мозъчните ми гънки и ми беше задавал купища глуповати въпроси, докато спях. Той ми заяви, че това не е страх и че всъщност не е нищо сериозно — то е точно като потръпването на нетърпелив състезателен кон под стартовата арка.

Не бих могъл да му отвърна, защото не можех да си представя какво е да си състезателен кон. Но факт е, че всеки път се чувствах идиотски напласен.

Тридесет минути преди спускането, след като се бяхме събрали в отсека за скокове на „Роджър Йънг“, нашият взводен командир ни направи преглед. Той не беше истинският ни командир — лейтенант Рашчак вече се беше затрил при последния ни десант, тъй че в действителност проверката извършваше взводният сержант Джелал от кораба-носител. Фино-тюрк от Искандер (град в системата Проксима), Джели беше мургав, дребен човек, който приличаше на прислужник, но аз го видях как веднъж се разправи с двама необуздани редници, които бяха толкова едри, че той трябваше да се протегне, за да ги сграбчи за вратовете. Строши главите им като кокосови орехи и невъзмутимо отстъпи встрани, а двамата здравеняци рухнаха на пода.

Извън дежурство той не беше лош — за сержант на крайцер. Дори бихте могли да го наречете „Джели“ в лицето. Не новобранците, разбира се, но всеки друг, който е направил поне едно бойно спускане.

Но точно сега той беше на служба. Бяхме прегледали своите бойни екипировки, помагайки си един на друг (гледай, това е от твоя скафандър, виждаш ли?), действащият сержант на отряда беше ни инспектирал внимателно, след като ни събра и сега Джели ни обходи отново. Лицето му беше безизразно, очите му не пропускаха нищо. Той спря до мъжа пред мен и натисна бутончето на колана му, върху който се изписваха сведения за физическите данни на притежателя.

— Напусни строя!

— Но, сержанте, това е само лека настинка. Докторът каза...

Джели го прекъсна.

— „Но сержанте!“ — изимитира го той. — Докторът не се кани да скача. Нито пък ти, с тая „лека простуда“. Да не мислиш, че имам време да се разправам с теб точно преди спускане? Излизай от строя!

Дженкинс се отдели от нас. Изглеждаше тъжен и обезумял — и аз също се почувствах зле. Нашият лейтенант вече не бе сред живите и по субординационната верига автоматично бе настъпило изменение. Аз бях назначен за помощник командир на второ отделение. Сега щях да имам дупка в отделението си и нямаше начин да я запълня. Това не беше добре; то означаваше, че някое от моите момчета може да попадне в опасно положение, да повика за помощ и да няма кой да му помогне.

Джели не се приближи повече до никой друг. Застана пред нас, огледа ни изпитателно и поклати глава.

— Каква шайка маймуни! — измърмори той. — Ако оцелеете след спускането, може би ще си струва да се започне отново и да се изгради от вас това, което лейтенантът очакваше да бъдете. Но вероятно няма да стане — с такива новобранци, каквито получаваме напоследък...

Той се изправи внезапно, като че ли порасна на ръст, и кресна:

— Искам само да ви напомня, маймуни такива, че за всеки един от вас правителството е изразходвало доста средства, в това число пари за оръжие, защитно облекло, муниции, оборудване и обучение. Всичко, включително и вашето плюсване, излиза най-малко половин милион на човек. Прибавете трийсетте цента, колкото в действителност струват и това прави доста кръгла сума.

Той се навъси.

— Така че върнете ги! Смятам, че разбрахте всичко. Ние можем да ви заменим, но не бихме си позволили да прахосаме фантастичния енергиен костюм, който носите. Не искам никакви герои в това снаряжение; лейтенантът не би одобрил излишния героизъм. Вие имате работа, която трябва да свършите. Слизате долу, действате, държите ушите си отворени за повикване и давате сигнал за връщане от скока един по един. Ясен ли бях?

Той отново ни изглежда сърдито.

— Предполага се, че сте запознати с плана на операцията, но мозъците на някои от вас не се поддават на хипноза, така че ще скицирам отново. Ще бъдете спуснати в две стрелкови линии, пресметнати на интервал от две хиляди ярда. Установете връзка с мен веднага щом ударите. Съблюдавайте дистанция спрямо колегите по взвод от двете ви страни, докато не заемете истинска отбранителна позиция. Вече сте загубили десет секунди, така че смазвайте и рушете всичко там долу, докато фланговете се приземят.

(Ставаше дума за мен. Като помощник отделен командир аз трябваше да представлявам левия фланг, без да имам под ръка някой, който да ме прикрива. Започнах да треперя.)

— Щом всички се приземят, подравнете веригите и оправете разстоянието помежду си. Зарежете всичко останало и свършвайте. Дванадесет секунди. После се придвижете с прибежки на четни и нечетни номера. Нека помощник отделенните командири да имат предвид броя на хората и да следят за реда им при изтеглянето. — Той ме погледна. — Ако се справите (в което се съмнявам), фланговете ще се сгъстят преди призива за отбой... След което се прибирате у дома. Някакви въпроси?

Нямаше никакви въпроси; никога нямаше. Той продължи:

— Още нещо — това е само набег, а не битка. Акцията ни представлява демонстрация на огнева сила и мощ. Нашата мисия е враговете да научат, че ние бихме могли да разрушим града им, но засега не сме поискали да го сторим. Нека знаят, че не са в безопасност, дори ако се въздържахме от тотално бомбардиране. Няма да вземате пленници. Ще убивате само при необходимост. Но цялата площ, която завземете, трябва да бъде опустошена. Не искам някой безделник от вашия отряд да се върне горе с неизбухнали бомби. Разбрахте ли ме? — Той хвърли поглед на часовника си. — Лудите

глави на Рашчак имат репутация на свестни момчета. Преди да издъхне, лейтенантът ми каза да ви предам, че винаги ще ви наблюдава отгоре... и че очаква имената ви да се покрият със слава!

Джели стрелна с очи сержант Милиачо, командира на първо отделение.

— Пет минути за Отчето — обяви той.

Някои от момчетата излязоха от редиците, пресякоха и коленичиха пред Милиачо, и не само онези, които изповядваха неговата вяра, а ведно — мюсюлмани, християни, агностици и евреи. Той обръщаше сърцето си към всеки, който искаше да бъде осенен от божието слово преди десанта. Чувал съм да разказват, че имало военни команди, чиито свещеници не воювали заедно с другите, но никога не ми е било ясно как подобни падрета могат да работят във войската. Имам предвид, как един свещеник може да благослови нещо, което не желае да извърши сам? Във всеки случай, в Моторизираната Пехота всеки се спуска и всеки воюва — Капеланът и готвачът също.

Скоро тук нямаше да остане нито една „луда глава“ — освен Дженкинс, разбира се, и то не по негова вина.

Аз не отидох при падрето. Все се боях, че някой може да ме види как треперя, и че някак си Отчето би могло да ме благослови отдалеч, от мястото, където се намираше. Но той внезапно се доближи до мен, когато стана и последния коленичил воин и притисна шлема си към моя, за да може да ми говори поверително.

— Джони, — тихо каза той, — това е първото ти спускане като сержант.

— Да.

В действителност аз не бях още сержант, не повече, отколкото Джели беше офицер.

— Само това, Джони. Не се хвърляй на големи неща. Ти знаеш своята работа; свърши я. Просто я свърши. Не се опитвай да завоюваш медал.

— Благодаря, отче. Всичко ще бъде наред.

Той нежно добави нещо на непознатия за мен латински език, потупа ме по рамото и забърза обратно към своето отделение.

— Тен, млъкни, — изкомандва Джели и всички ние притихнахме.

— Взв-о-од!

— Отделение! — подеха като ехо Милиачо и Джонсън.

— По отделения — наляво и надясно — готови за спускане!

— Отделение! По капсулите! Изпълнявай!

— Групи! — трябваше да изчакам, докато четвърта и пета група се пръснат по своите капсули и да прекося до отсека за изстрелване, за да мога да скоча в моята капсула. Чудех се, дали онези старовремци са треперели, когато са се качвали в Троянския кон? Или само аз съм такъв? Джели провери херметичността на всеки от нас поотделно и собственоръчно ме запечата. Сетне се наведе към мен и каза:

— Не ставай глупав, Джони. Съвсем като на тренировка е.

Капакът се затвори над мен и аз останах сам. „Като на тренировка!“ Започнах да се треса, без да мога да се контролирам.

Тогава в слушалките ми се раздаде гласът на Джели, който звучеше по централната съобщителна линия:

— Контакт! Лудите глави на Рашчак... готови за спускане!

— Седемнадесет секунди, лейтенанте! — отзова се бодрото контраалто на корабния капитан. Вътрешно възнегодувах срещу нея за това, че нарече Джели „лейтенант“. За ваше сведение, нашият лейтенант беше мъртъв и вероятно Джели щеше да получи неговите пълномощия... но ние все още бяхме „Лудите глави на Рашчак.“

— Късмет, момчета! — добави тя.

— Благодаря, капитане.

— Затегнете коланите! Пет секунди.

Бях плътно пристегнат към седалката си — корем, чело, пищяли. Но треперех по-лошо от всякога.

Когато се отделиш от кораба, ти става по-леко. Отначало седиш сам в пълна тъмнина, омотан като мумия, за да се намалят последствията от ускорението и едва си в състояние да дишаш. Знаеш, че около теб в капсулата има само азот и не бива да снемаш шлема си, (което не е и възможно, въпреки цялото ти желание). Пълно е с капсули като твоята и ако корабът бъде поразен преди да те изстрелят, ти най-спокойно си умираш там, без да си си прочел молитвата, неспособен да се движиш и напълно безпомощен. Безкрайното очакване в тъмнината е онова, което предизвиква треперенето — мисълта, че са те забравили... че корабът е пронизан от снаряд и се

върти на орбита, мъртъв. Скоро и ти ще умреш, задушавайки се, застопорен неподвижно в разбитата му черупка. Или пък корабът ще излезе от орбита и ти ще си получиш своето долу, ако преди това не се изпечеш, докато падаш към повърхността на планетата...

Най-сетне програмата за изстрелване заработи и аз спрях да треперя. Когато жена-пилот държи в ръцете си управлението на кораб, не очаквай никакви удобства. Ще получиш синини навсякъде, където това е възможно. Да, аз зная, че от тях стават по-добри пилоти, отколкото от мъжете; реакциите им са по-бързи и това увеличава шансовете на всички ни да успеем. Но все пак те с нищо не могат да ти помогнат, когато на гърба ти се стоварва десет пъти по-голямо тегло от твоето собствено.

Трябва да се признае, че капитан Деладрие познава работата си. Дори не усетих кога „Роджър Йънг“ се закова на място. Изведнъж я чух да командва:

— Централният отсек... залп! — и се разнесоха два металически плясъка, когато Джели и неговият действащ взводен сержант се откъснаха от кораба. И незабавно след това:

— Ляв и десен отсек — автоматичен залп!

Ето че и ние, останалите, започнахме да се спускаме.

Бум! И твоята капсула се изтласква някъде напред, на ново място. Бум! И тя се изтласква отново, също както патроните, които зареждат магазина на старинно автоматично оръжие. Какво пък, точно така е в действителност... само дето цевите на пушката бяха заменени от дългите тунели на крайцерските отсеци, построени в един космически пехотен преносител и всеки патрон представляваше капсула, толкова голяма, че да побере един десантчик с цялото му полево снаряжение.

Бум! Обикновено бях номер трети и напусках рано корабната палуба. Сега съм „Опашатия Чарли“ и излизам последен подир три отделения. Това поражда отегчително очакване у непривикналия, дори и всяка секунда да бъде изстрелвана по една капсула. Опитах се да броя трясъците. Бум! (дванайсет), бум! (тринайсет), бум! (четиринайсет — с един странен призвук, празната капсула, в която трябваше да бъде Дженкинс), бум!...

И дрън! — мой ред е, капсулата ми се хлъзга в камерата за отстрел — после ТРЯС! — експлозията при изтласкването поразява

сетивата с такава сила, в сравнение с която светкавичната маневра на капитана при спирането на кораба ми се струва като любовна ласка.

После изведнъж нищо.

Съвсем нищо. Нито звук, нито натиск, нито тежест. Плуване в тъмнината... свободно падане, може би от височина тридесет мили. Истинска атмосфера още няма, падаш безтегловно към повърхността на планета, която никога не си виждал. Но сега аз не треперя; това, което изтощава, е предварителното чакане. След като веднъж се спуснеш, вече не ти е чак толкова зле — защото ако нещо не е наред, бедата ще те сполети толкова бързо, че няма да забележиш кога си умрял.

Почти внезапно усетих как капсулата ми се друса и вибрира, тежестта на тялото ми се възвръщаше бързо и скоро достигнах пълното си тегло. (Бяха ни казали, че силата на тежестта на тази планета е малко по-малка от земната). Клатушкането означаваше, че капсулата вече е навлязла в горните слоеве на атмосферата. Един пилот, който е истински артист в своята професия (а нашият капитан беше именно такъв), ще се приближи и ще изстрелва капсулите така, че тяхната скорост да съвпадне със скоростта на въртене на планетата. От това зависи точността на приземяването им. Заредените капсули са тежки, те си проправят път през атмосферата, без да бъдат отнасяни твърде надалеч, но са застрашени да се разпилеят при падането, а звездният пехотинец да загуби част от съвършената форма, в която се спуска. Един небрежен пилот може да разтегне ударната група върху толкова широк терен, че тя да не може да се събере на мястото на срещата за оттегляне, а още по-малко да изпълни мисията си. Пехотинецът може да се бие само ако някой друг го поддържа в зоната му; в това отношение, предполагам, пилотите със своята дейност са също толкова важни, колкото и ние.

По лекотата, с която моята капсула навлезе в атмосферата, бих могъл да съдя, че капитанът ни разположи почти с нулев страничен вектор, а за това може само да се мечтае. Почувствах се щастлив от факта, че не загубихме никакво време и щяхме да стигнем светкавично до целта. Един пилот, който те сваля на точното място, е в състояние да се покаже достатъчно находчив и прецизен и при оттеглянето.

Външната обвивка на капсулата ми изгоря и се отлюспи. Атмосферата веднага започна да разяжда втората обвивка. Продължих

да се треса още по-силно, докато и тази обвивка бе прогорена и се разлетя на части. Едно от нещата, които помагат на война в капсулата да преживее достатъчно дълго, за да получи пенсия, е че отпадъците, които се разпръсват от защитния слой на капсулата му, не само забавят стремителното падане, те също така изпълват небето над прицелната територия до такава степен, че радарът улавя отраженията на десетки дребни обекти, всеки един от които би могъл да бъде или участник в десанта, или бомба, или нещо друго. Това е достатъчно да докара балистичния компютър до нервни кризи — и го прави. Като допълнително забавление, вашият кораб изхвърля поредица от фалшиви яйца-капсули непосредствено след скока на десантчиците — бутафории, които ще паднат по-бързо, защото не се лющят. Те се изсипват под вас, експлодират по повърхността, разчистват площадки за кацане, издигат естествени прикрития или просто отвличат вниманието и, накъсо казано, отварят доста работа на комитета за вашето посрещане на земята.

Междувременно корабът пренебрегва радарния „шум“, който е създал и поддържа радиовръзка чрез насочения сигнал на корабния капитан, а компютрите му пресмятат вариантите на бъдещата ви задача.

Когато и втората обвивка изчезна, третата автоматично отвори първия лентов парашут. Той не ми помагаше особено, но това не се и очакваше от него; последва едно силно дръпване и той пое по своя път, а аз — по моя. Вторият парашут се забави малко по-дълго, а третият се задържа доста след него; в капсулата взе да става твърде топло и аз започнах да мисля за приземяване.

Третата обвивка се разлетя, когато се отвори последният парашут и сега аз няхах нищо по себе си, освен моя боен костюм и пластичното яйце, вътре в което бях опасан с ремъци и не бях в състояние да се движа; бе време да реша къде и кога да се приземя. Без да използвам ръцете си (не можех), включих с палец източника за непосредствена информация и я прочетох, когато тя просветна върху апаратния рефлектор, които се намираше от вътрешната страна на шлема пред челото ми.

Миля плюс осемдесет метра. Малко по-близо, отколкото предпочитам, особено когато съм без компания. Яйцето беше достигнало постоянна скорост; никаква помощ не можех да очаквам,

ако останех вътре. Засега неговата повърхностна температура показваше, че то няма да се отвори много скоро — така че притиснах един ключ с другия си палец и насила се освободих от подобие на бомба, в което се намирах.

Първото натискане отрязва всички ремъци, с които бях привързан; второто отхвърли черупката на обкръжаващата ме пластична бомба далеч от мен, взриви я на осем отделни парчета — и аз се озовах навън. Бях свободен, „седях“ върху въздуха и виждах всичко със собствените си очи. Огряваше ме мисълта, че осемте изхвърлени пластикови парчета имаха тънко метално покритие и даваха на радарния екран същото отражение, каквото и един въоръжен човек в бронескафандър. Всеки радарен наблюдател, бил той живо същество или кибернетичен механизъм, имаше сега нелеката задача да определи моето местонахождение, като отдели индивидуалното ми присъствие от баласта наоколо. Кое от деветте парчета беше десантчикът? Да не говорим за хилядите други отломки, летящи на разстояние няколко мили във всевъзможни посоки. При обучението на мобилния пехотинец непременно му дават да види — както с просто око, така и на радарния екран, колко объркващ е един десант за бойните сили на земята. Защото когато се носиш във въздуха, ти се чувстваш ужасно уязвим и разсъблечен, лесно е да се паникьосаш, да отвориш парашута си твърде рано и да се превърнеш в „седящ паток“ (както го наричаме ние), или пък да не успееш да го отвориш въобще и да си счупиш глезените, гръбначния стълб или черепа.

И така аз се протегнах, изопнах се и се огледах на всички страни, после се сгънах и отново се изпънах. Вече бях заел позиция на „гмуркащ се лебед“, с лице надолу и се опитах да разгледам какво има под мен. На планетата цареше нощ и засега всичко вървеше според предварителния план. Инфрачервените очила позволяват да измерваш терена твърде точно, ако си свикнал да ги ползваш. Реката, която пресичаше диагонално града, беше почти отдолу ми. Тя прииждаше стремително и светеше, тъй като температурата на водата беше по-висока от тази на земята. Беше ми все едно от коя страна на реката щях да попадна; важното бе да не цопна в нея: това със сигурност би ме забавило.

Забелязах проблясък отядно; някой от залегналите и неособено дружелюбни местни жители вероятно беше прострелял парче от моето

яйце. Без да се туткам повече, аз веднага изхвърлих моя първи парашут, като възнамерявах, ако е възможно, да изчезна от полезрението на вражеския радар, който следваше целите в един затварящ се обсег. Аз се стегнах за евентуален удар, но продължих да се рея още около двадесет секунди, преди да разтворя нов парашут — не исках да привличам вниманието върху себе си, падайки със скорост, различна от тази на другите предмети около мен. Това май свърши работа; не ме подпалиха. Приблизително на шестотин фута височина освободих втория парашут... и видях, че се нося направо към реката. Щях да премина на около сто фута над нещо като склад с плосък покрив, намиращо се в непосредствена близост до водата. Отървах се от парашута и сетне кацнах достатъчно добре, (ако не ви прозвучи самохвално), като се приземих на покрива с помощта на реактивните двигатели на скафандъра. Веднага щом приключих с приземяването, се опитах да запеленговам насочващия сигнал на сержант Джелал.

И открих, че не бях се озовал на този бряг, на който трябваше; звездата на Джели се появи на облия компас от вътрешната страна на моя шлем, далеч на юг от мястото, където очаквах да бъде — значи самият аз се намирах твърде далеч на север. Притичах към края на покрива и се опитах в движение да установя връзка с командира на най-близката група. Той се оказа на около миля от мен. Беше Ейс, който сега заемаше моята довчерашна длъжност.

— Ейс! Подравни веригата! — провикнах се аз и хрърих портативната бомба зад себе си, като стартирах рязко, за да пресека реката и да се добера до отсрещния бряг на двигатели. Ейс ми отвърна веднага, както можех да очаквам. Той ме бе засякъл, но не искаше да изоставя взода си; май не му харесваше да получава заповеди от мен.

Складът зад гърба ми експлодира и взривната вълна ме блъсна, докато прелитах над реката, макар да предполагах, че това ще стане, когато вече бъда защитен от постройките на отвъдния бряг. Нещо се бе повредило в системата на жироскопите ми и аз едва не плъснах сред вълните. Бях настроил взривателя така, че бомбата да гръмне след петнадесет секунди... дали наистина го сторих? Внезапно осъзнах, че съм изгубил контрол над себе си — най-лошото, което може да те сполети, когато си в акция. „Също като на тренировка — както ме бе посъветвал Джели. — Вземи се в ръце и действай правилно, дори това да ти отнеме още половин секунда“.

След като се добрах до другата страна на реката, аз изпратих съобщение на Ейс и отново му наредих да преустрои взвода си. Той не отговори, но вече го правеше. Оставих го да действа. Докато Ейс вършеше работата си, можех да положа усилия да преглътна неговата враждебност — поне засега. Но на кораба (ако Джели ме оставеше да бъда помощник-командир) щяхме да си изясним отношенията и в крайна сметка щеше да се разбере кой е началникът. Ейс изпълняваше длъжността ефрейтор на кораба-носител. И аз, формално погледнато, бях още капрал, но той стоеше под мен, а когато е напечено, не можеш да си отваряш устата просто ей така.

Нямах време за повече размишления. Докато прескачах реката, забелязах една съблазнителна цел и исках да стигна до нея преди някой друг да я беше забелязал — една доста голяма група от съоръжения на хълма отсреща, които приличаха на обществени постройки. Някакви храмове, вероятно... или дворци. Бяха на няколко мили от територията, която трябваше да завладеем. Самото правило да рушиш и да бягаш ти позволява да изразходиш поне половината от мунициите си отвъд зоната, определена за прекосяване; по този начин врагът остава объркан относно това къде действително се намираш — разбира се, трябва да продължиш да се движиш и да се криеш. Винаги си многократно превъзхождан и практически си непрекъснато в движение; изненадата и бързината са двата фактора, на които трябва да разчиташ, ако искаш да си спасиш кожата.

Вече зареждах своята пускова ракетна установка, когато се свързах с Ейс и настоях за втори път да сложи нещата в ред. Гласът на Джели ме застигна точно в този момент по съобщителната мрежа, която свързваше всички ни:

— Отря-а-а-д! С прибежки! Напред!

Шефът ми, сержант Джонсън, поде:

— С прибежки! Нечетните номера! Настъпление!

Нямаше вече за какво да се безпокоя през следващите двадесет секунди, така че аз подскочих върху стоящата наблизо сграда, повдигнах ракетомета на рамото си, открих подходяща цел и дръпнах първия спусък; сега ракетата сама „огледа“ целта си — дръпнах втория спусък и проследих с поглед пътя ѝ, после скочих обратно на земята.

— Второ отделение! Четните номера? — провикнах се аз, преброих, наум колкото трябваше и заповядах:

— Настъпление!

И аз самият изпълних своята команда, като прелетях над следващата редица от постройки, и още докато бях във въздуха, успях да подпаля със струята на ръчния си огнемет част от домовете до реката. Те, изглежда, имаха дървени конструкции, защото се разгоряха хубави пламъци. Имах късмет, някои от складовете съдържаха горивни продукти или дори експлозивни. Докато поразявах, У-установката на моите рамене изстреля две малки Н.Е. бомби на около двеста ярда настрани по десния и левия ми фланг, но аз така и не видях какво направиха те, тъй като точно тогава избухна и моята първа ракета. Ако някога сте виждали блясъка на експлозия с автоматическа настройка, няма да го сбъркате. Е, това беше само раздраждане на болното място, по-малко от два килотона номинална полезна работа, не е кой знае какво, но пък кой иска редом с него да стават космически катастрофи? Ракетата беше достатъчна да отреже върха на онзи хълм и да накара жителите на града да потърсят убежище срещу радиоактивния прах. Тези от тях, които случайно бяха навън и гледаха насам, нямаше да могат да видят нищо друго през следващите няколко часа. Блясъкът не ме беше заслепил, нито щеше да затрудни някой от нас; лицевите ни маски са плътно покрити със специален химически състав, носим над очите си и затъмнители за обзорното стъкло на шлема, те са част от цялостната екипировка на бронекостюма.

Затова аз само премигнах и веднага отворих очи, за да видя как един местен тип излезе от отвора на сградата пред мен. Той ме погледна и аз го погледнах. Той започна да повдига нещо — оръжие, предполагам, и то тъкмо когато Джели кресна:

— Нечетните номера! Настъпление!

Нямах право да се мотая повече: все още се намирах на петстотин ярда от мястото, където трябваше да бъда по това време. Продължавах да държа ръчния запалител в ръката си; включих го и подскочих над сградата, от която се беше появил местният абориген. Огнеметът е предназначен предимно за подпалвачески действия, но той е добро защитно оръжие срещу вражески особи в ограничени пространства; във всеки случай няма нужда да го насочваш много.

От вълнение и безпокойство, в желанието си да настигна другите аз хвъркнах прекалено нависоко и настрани. Винаги е изкусително да получиш всичко от своя механизъм за скачане — но никога не бива да

го правиш! Иначе той те оставя да висиш във въздуха няколко дълги секунди, през които представляваш голяма тлъста мишена. Най-свестният способ за придвижване е да се приплъзваш над зданията и да не се задържаш на едно място повече от минута-две, за да не им даваш възможност да те вземат на мушка. Бъди навсякъде и никъде. Бъди в движение.

Този път сглупих — подскочих твърде много, за да прехвърля поредната редица от сгради и твърде малко, за да достигна зданията отвъд нея; открих, че пак се спускам към някакъв покрив. Но той не представляваше удобна площадка, на която бих могъл да престоя три секунди, за да изстрелям нова ракета от клас А; този покрив беше една джунгла от тръби, стълбове и различни железарии — вероятно принадлежеше на някаква фабрика или химическа работилница. Въобще нямаше свободна територия за кацане. Нещо по-лошо, там ме причакваха половин дузина скинове. Тези туземци са хуманоиди, високи осем или девет фута, много по-мършави от нас и с по-висока телесна температура; те не носят никакви дрехи и се появяват върху инфраекрана на шлема ти като странно съчетание от светещи неоновии тръбички. Те са още по-смешни, ако ги разглеждаш с невъоръжено око на дневна светлина, но сега не ми беше до смях — пред мен стоеше моята смърт. Все пак предпочитам да се бия с тях, отколкото с паякообразните — от онези гадини ми се повдига.

Ако тези синковци бяха попаднали тук тридесет секунди преди моята ракета да удари, тогава те не биха могли да видят нито мен, нито някое от другите момчета. Но аз не бях сигурен в нищо, дори в това, и не исках да рискувам в никакъв случай. Така че рипнах внезапно и докато все още бях във въздуха, разпръснах шепя десетсекундни „огнени хапчета“, за да създам грижи на скиновете, приземих се, скочих отново и креснах в микрофона:

— Второ отделение! Четните номера! Настъпление!

Едновременно с това продължих да се придвижвам, като се стараех да съкратя дистанцията между мен и отряда. Всеки път, когато скачах, се опитвах да набележа цел, която си заслужаваше за нея да се изхаби ракета. Разполагах с още три от малките А-ракети и не възнамерявах да ги замъкна обратно със себе си на кораба. Но в съзнанието ми се бе набила мисълта, че трябва да поразя с атомните

оръжия нещо, което си заслужава — това беше едва втория път, когато получавах разрешение да ги използвам.

В този момент се мъчех да набележа тяхната водопроводна инсталация; едно непосредствено попадение в нея би могло да направи целия град необитаем, да ги принуди да се евакуират от него, без никой да бъде убит — точно тази пакост бе задачата, заради която бяхме изпратени долу. Водопроводът трябваше да се намира — според картата, която изучавахме под хипноза — на около три мили нагоре по течението на реката.

Но аз не можах да го видя; вероятно моят отскок не ме бе издигнал достатъчно високо. Бях изкушен да отида още по-нависоко, но си спомних какво ми беше казал Миличо за медала и реших да се придържам към доктрината за водене на сражението. Превключих пусковата установка на автоматичен режим, който ѝ позволяваше да изпраща по няколко портативни бомби всеки път, когато скачах. По този начин поразявах различни обекти в неголям радиус около мене и не преставах да търся с очи водопроводната инсталация или някаква друга по-значителна мишена.

Е добре, в диапазона на досегаемост се намираще нещо — не зная дали беше водопровод, но беше доста внушително. Така че аз подскочих на върха на най-високата постройка, която беше наблизо, прицелих се към него и изстрелях ракетата. Докато се спусках надолу, чух гласа на Джели:

— Джони! Ред! Започнете да свивате фланговете.

Аз потвърдих, че съм получил заповедта, изчаках другото потвърждение и включих своя предавател така, че да подава равномерен сигнал, за да може Ред да ме разпознае със сигурност. Настроих се на неговата вълна и произнесох:

— Второ отделение! Съберете се в пакет! Командирите на разчети да потвърдят заповедта!

Четвърта и пета група отговориха с „прието“.

— Ние вече го правим. Ти се размърдай — изломоти Ейс.

Сигналът на Ред показваше, че десният фланг е отишъл доста напред и е отдалечен най-малко на петнадесет мили. Боже мой! Ейс беше прав; трябваше да се побързам или никога нямаше да затворя пролуката навреме. Отгоре на всичко имах върху себе си още много амуниции и най-различни дяволски нещотии, които тепърва трябваше

да изразходя. Бяхме се приземили V-образно, като Джели се намираще в самия ъгъл на V-то, а Ред и аз — по краищата; сега ни предстоеше да затворим веригата, за да обкръжим мястото на срещата за оттегляне... което означаваше, че двамата — Ред и аз — трябваше да изминем повече от останалите и все пак да участваме изцяло в заключителния етап на разрушението.

Най-сетне настъплението с прибежки приключи и ние едновременно започнахме да се събираме в кръг; можех да изоставя изчисленията и да се съсредоточа върху бързината на придвижването си. Опасността не бе намаляла от скоростта на действията ни. Бяхме започнали с огромното предимство на изненадата, бяхме стигнали до земята, без да ни засегнат (поне аз се надявах, че никой не е бил улучен, докато слизахме) и бяхме вилнели сред тях по начин, който ни позволи да стреляме на воля, без да се страхуваме, че ще се уцелим един друг, докато те имаха големия шанс да опукат своите собствени хора при стрелба по нас — ако въобще можеха да ни открият, за да ни изпозастрелят. (Не съм експерт по теория на игрите, но се съмнявам дали някой компютър би могъл да проанализира навреме какво вършехме ние във всеки един момент, за да предскаже какво би последвало.)

Въпреки това местната защита вече бе открила огън, независимо от факта, че не бе особено координирана. Усетих няколко неточни, но достатъчно близки експлозии, тъй че дори в бойния си екип изтраках със зъби и едва не си отхапах езика. Стори ми се, че за едно мигновение през мен премина някакво силно излъчване, което накара косите ми да се изправят и почти ме парализира, сякаш си бях счупил ключицата и не можех да помръдна, но после всичко отмина. Ако не бях успял една секунда преди това да заповядам на костюма си да скочи, предполагам, че въобще не бих се измъкнал от там.

Ситуации като тази те карат да се спреш и да започнеш да се чудиш защо изобщо си се захванал с военната служба — само че аз бях твърде зает, за да се спирам за каквото и да е било. Два пъти, докато скачах слепешком над постройките, аз се спусках точно в средата на някоя туземна група и пак подскачах, като пръсках напосоки жупел с ръчния си огнемет.

С бясно прегрупироване наваксах наполовина изоставането си, вероятно четири мили за минимално време, без обаче да причинявам

повече сериозни щети, освен някои дребни и непредвидени бели. Моята Y-установка се беше изпразнила с два отката назад; когато се намерих сам в нещо като вътрешен двор, аз спрях да поставям резервните си портативни бомби в нея и се опитах да установя връзка с Ейс — разбрах, че се намирах достатъчно далеч от фланговата група и можех да помисля за изразходването на последните си две A-ракети. Подскочих към върха на най-високата сграда в съседство.

Беше започнало да просветлява и видимостта се бе подобрила достатъчно. Вдигнах затъмнителите върху челото си и направих бърз оглед с просто око, търсейки нещо зад нас, по което си заслужаваше да се стреля, каквото и да е то — нямах време да бъда капризен в избора си.

На хоризонта имаше нещо по посока на тяхното космическо летище — администрация и инженерни съоръжения навярно, а защо не и междузвезден кораб. Почти по пряка линия и почти на половината път до там се намираше една огромна структура, но дори и приблизително не можах да определя какво всъщност представляваше. Космодрумът беше на предела на досегаемост, но аз дадох възможност на ракетата „да го види“. Казах й: „Върви да го откриеш, скъпа!“ Стрелях и опашката й се усука нататък. Сетне изпратих и последната ракета към най-близката цел и скочих.

Сградата, която напуснах, получи веднага един непосредствен удар. Явно местните сухари бяха решили (и с право), че си заслужава да я пожертват, за да накажат един от нас. Или някой от собствените ми колеги бе станал твърде невнимателен с огневата работа, забравяйки правилата за водене на боя. Кое то и да беше от двете, аз реших да си проправам път през следващите няколко постройки, вместо да прелитам над тях. Така че свалих тежкия огнемет от гърба си и едновременно с това смъкнах затъмнителите над очите си. Пробих изпречилата се отпреде ми стена като с нож, като използвах концентрирания и насочен огън. Един отрязък от стената падна встрани и аз щурмувах вътре.

И после излязох обратно навън дори по-бързо, отколкото бях влязъл.

Не знаех какво беше това, което бях отворил с насилие. Може би църква? Зала за духовни събрания? Или нощен приют за тукашните слабаци? Можеше да е всичко, дори тяхната отбранителна щаб-

квартира. Каквото и да беше, тази зала бе изпълнена с повече мърши, отколкото бих искал да видя през целия си живот.

Вероятно не беше църква, защото някой пусна изстрел със средна сила по мен, докато се промушвах обратно навън — само един откос, който отскочи в бронята ми, накара ушите ми да запищят и ме разлюля, без да ме нарани. Но той ми напомни, че не бива да си отида, без да им оставя сувенир от своята визита. Откъснах от колана си първата попаднала ми под ръка нещотия и я метнах при тях — и чух, че тя започна да врещи. Както непрекъснато ни повтаряха при тренировките на базата, винаги е за предпочитане да предприемеш нещо моментално, отколкото да предначертаеш най-оптималния вариант, който да осъществиш по-късно.

По чиста случайност бях реагирал по най-правилния начин. Това беше една специална бомба, която беше дадена на всеки от нас за тази мисия с указание да я използваме, стига да ни се предостави възможност за ефикасната ѝ употреба. Врясъците, които чух, когато я хвърлих, бяха съобщение на езика на мършите, което в превод означаваше приблизително следното:

— Аз съм бомба с трийсетсекунден механизъм! Аз съм бомба, която ще се взриви след трийсет секунди! Двадесет и девет!... Двадесет и осем!... Двадесет и седем!

Предполагаше се, че подобна шега може да съсипе нервите им. Моите във всеки случай едва издържаха на това квакане. По-приятно е направо да избомбиш някого. Аз не изчаках края на отброяването; подскочих, като се чудех дали те щяха да намерят достатъчно врати и прозорци, за да се измъкнат навреме.

Улових мигащия сигнал на Ред на най-високата точка от отскока си, а с Ейс се свързах, докато се приземявах. Отново изоставах от тях — нямаше да е зле да се разбързам.

Но три минути по-късно ние затворихме кръга; Ред се намираще на разстояние половин миля по десния фланг. Той докладва това на Джели. Чухме облекченото ръмжене на Джели до целия взвод:

— Кръгът е затворен, но сигнал още няма. Движете се бавно напред и прочиствайте наоколо. Прибавете още малко пипер — но пазете момчетата от двете ви страни; гледайте да не устроите кървава баня на своите. Хубава работа свършихте досега — опитайте се да

продължете без издънки. Започвайте да се събирате! Взво-о-од! По отделения!

И аз си помислих, че всичко беше наред. Голяма част от града гореше и макар че сега беше доста светло, трудно бе да се каже дали невъоръженото око е по-добро от газовата маска, защото димната завеса си оставаше все така плътна.

Джонсън, нашият отделънен командир, изкомандва:

— Второ отделение, преброй се!

— Група четвърта, пета и шеста, обадете се и доложете! — подех аз. Разнообразието от резервни мрежи, с които разполагаше новият ни модел комуникационни апарати, несъмнено осигуряваше по-маневрена и бърза система от връзки; Джели можеше да говори с всеки и преди всичко със своите отделънни командири; те на свой ред можеха да повикат не само подчинените си, но и колегите си по отделения; а самият отряд можеше да се събере за броени секунди. Вслушвах се в обаждането на четвърта група, докато правех равносметка за останалите ми неизразходвани муниции и дори успях да метна бомба по една мърша, чиято глава заничаше иззад ъгъла. Скинът драсна панически и се ската някъде, аз — също. „Прочиствайте наоколо“ — беше казал шефът.

Четвърта група се суетеше с преброяването, докато накрая командирът им си спомни, че трябваше да попълни бройката на Дженкинс; пета група изтрака като сметало и аз вече предчувствах удоволствието от завръщането... когато повикването спря след номер четири от разчета на Ейс.

— Ейс, къде е Дизи? — обадох се аз.

— Млъкни — каза той. — Номер шести! Обади се!

— Шести! — отвърна Смит.

— Седми!

— Шеста група, Дизи Флорз отсъства — довърши Ейс. — Отивам на издирване.

— Един човек липсва — докладвах на Джонсън. — Флорз, шеста група.

— Липсва или е мъртъв?

— Не зная. Командирът на шеста група и помощник отделънният командир отиват да го търсят.

— Джони, нека Ейс да се заеме с това.

Но аз вече не го слушах, така че не му отговорих. Затова пък го чух да докладва на Джели и чух ругатнята на Джели, който прокле целия свят. Искам да ме разберете правилно — не се натисках да получа медал — беше работа именно на помощник отделъонния командир да проведе издирването; той е търсачът, „последният човек“, излишният. Предназначен е за самотен лов и отрано влиза в числото на разходите. Командирите на групи си имат други функции. На практика помощник отделъонният командир не е необходим, когато отделъонният командир е жив.

Точно в този момент се почувствах необичайно излишен, почти похарчен, стори ми се, че не ми е съдено да се върна. Причината за това беше най-сладкият звук във вселената, този на сигналния фар, защото спускаемият модул, който трябваше да ни прибере, скоро щеше да се приземи и да ни позове обратно. По принцип повиквателният сигнал се изпраща от една автоматическа ракета-робот, която се изстрелва от извеждащия кораб, зарива се като сонда в почвата и започва да разпръсква тази сладка приветствена музика. Спасителната лодка пристига три минути по-късно и по-добре да си наблизо, защото този автобус не може да чака, а друг скоро няма да има.

Но ти не си отиваш на безопасно място просто ей тъй, не и когато има възможност пропадналият десантчик да е още жив. Така е прието при Лудите глави на Рашчак, както и в която и да е друга част на Мобилната пехота. Опитваш се да го издириш.

До мен достигна заповедта на Джели:

— Горے главите, момчета! Свийте кръга и се гответе за оттегляне. Не забравяйте, че трябва да пазите гърбовете си! Действайте!

И аз чух ласкавата мелодия на сигналния фар:

*„Вечна слава
на пехотата!
Да свети името,
да свети името
на Роджър Йънг!“*

Колко близки на сърцето бяха тази музика и тези слова. Усещах сладкия привкус на мелодията върху устните си. Поисках да тръгна

натам, но моят път лежеше в друга посока. Затова се насочих към Ейс, изразходвайки гранатите, „взривните хапчета“ и всичко останало, което ме теглеше надолу.

— Ейс, свърза ли се него?

— Да. Връщай се, бесполезно е!

— Виждам тебе, но къде е той?

— Точно пред мен, вероятно на четвърт миля. Остави! Той е от моите хора.

Аз не отвърнах; просто кривнах леко наляво, за да настигна Ейс там, където според неговите думи се намираше Дизи.

И открих Ейс, застанал над него, няколко мърши лежаха убити и много други бягаха. Коленичих редом.

— Да свалим скафандъра му. Корабът ще бъде долу след броени секунди!

— Раната му е твърде тежка!

Погледнах и видях, че това беше истина — действително в бронескафандъра му имаше дупка и от нея течеше кръв. За да извършиш изтегляне на ранен, измъкваш го от бронята му... после просто го вдигаш на ръце и се чупиш надалеч. Един съблечен пехотинец тежи по-малко, отколкото снаряжението и мунициите, които трябва да изразходи.

— Какво ще правим?

— Ще го отнесем, както е — мрачно каза Ейс. — Хвани го здраво от лявата страна.

Той сграбчи пояса му отдясно и така изправихме Флорз на крака.

— Дръж го! Включвай! Сега... по ред на номерата, готов за отскок — едно, две!

Отскочихме. Не нависоко, но синхронизирано. Един човек сам не би могъл да го откъсне от земята; бронираният костюм е твърде тежък. Но разделиш ли тежестта пропорционално между двама души и това може да стане.

Ние отскачахме и отскачахме, отново и отново, и отново. Ейс ми подвикваше при всяко стартиране. Редувахме се да укрепваме Дизи при приземяването. Изглежда жироскопите му бяха излезли извън строя, защото ни беше много трудно да балансираме.

Чухме сигналния фар да издава последен звук, когато извеждащият кораб кацна — аз го засякох... Но това ставаше толкова

далеч от нас. Чухме действащият взводен сержант да се провиква:

— По ред на номерата, готови за качване!

И веднага гласът на Джели:

— Последната заповед да не се изпълнява!

Най-сетне ние се добрахме до открита местност и видяхме, че корабът стоеше върху опашката си, чухме воя на неговия предупредителен сигнал за излитане. Взводът все още се намираше на земята и стоеше в кръг, образувайки по този начин защитна стена около кораба-майка.

Отново се раздаде гласът на Джели:

— Започнете изкачване по ред на номерата! И бъдете по-експедитивни!

А ние все още бяхме прекалено далеч! Виждах как се товари първа група, как се качват в кораба, додето кръгът от десантчици се смаляваше и се свиваше все повече.

Внезапно една самотна фигура се отдели от тях и се понесе към нас със скорост, която беше възможна само за офицерски скафандър.

Джели ни повика още докато бяхме във въздуха, сграбчи Флорз и ни помогна да приключим.

С три отскока достигнахме кораба. Всички други бяха вътре, но люкът оставаше отворен. Ние вмъкнахме Флорз и затръшнахме капака подире си. Корабният пилот ни извика, че сме я принудили да промени времето на срещата и че всички ще си получим заслуженото! Джели не ѝ обърна внимание; положихме Флорз и се проснахме до него. Когато при отгласването от земята стартовата вълна ни разтърси, Джели измърмори на самия себе си:

— Всички са налице, лейтенанте. Трима души са ранени, но всички са на борда!

Мисля, че вече ви споменах за капитан Деладрие: за по-свестен пилот от нея не бихте могли да мечтаете. Уговорената среща на спасителния модул с космическия кораб-майка, който стои на орбита, е точно изчислена. Не знаей как, но това е факт, които ти не можеш да промениш. Не можеш.

Само тя можеше. Тя видя на монитора си, че корпусът на спасителната лодка не беше успял да се отгласне навреме; даде назад, изхитри се да забави, после отново ускори, изравни курса и ни понесе нагоре, само с очи и докосване на пръстите, нямаше време за никакви

компютърни пресмятания. Ако Всемогъщият някога има нужда от помощник, за да задържи звездите в техните траектории, аз зная къде може да го открие.

А Флорз умря по пътя, при изкачването.

II

*Това изплаши ме до болка,
побягнах — спомням си — не
спрях,
не зная в майчината спалня,
заклучен как се озовах.
Ах, Янки Дудъл, давай, давай,
ах, Янки Дудъл, тъй красив...
Мисли за музиката — степа —
и с дамите бъди вежлив.*

В действителност аз никога не съм имал намерение да се записвам в армията. И несъмнено не в пехотата! Ако някой ми беше казал, че ще го направя, просто не бих му повярвал. Като дете щяха да ме натупат, а баща ми щеше да каже, че съм позор за гордото име на фамилията.

О, бях споменал на баща си в края на последната година от горните класове, че обмислям идеята да се запиша доброволец във Федералната служба. Предполагам, че всеки хлапак мисли за това, когато се зададе осемнадесетият му рожден ден — а моят се очакваше през седмицата, в която се дипломирах. Разбира се, повечето момчета не вярват напълно на тази перспектива, поиграват си малко с идеята, после се заемат с нещо съвсем различно — отиват в колеж или си намират работа, или пък се захващат с каквото и да е. Вероятно такъв трябваше да бъде и моят жизнен път... ако най-добрият ми приятел не беше запланувал с невероятна сериозност да постъпи на служба.

Карл и аз вършехме всичко заедно в средното училище — заедно забелязвахме момичетата и си уреждахме срещите с тях, бяхме в един училищен отбор и разбивахме със съвместни усилия електрони в домашната му лаборатория. Аз самият не си падах много по атомната

теория, но ловко запоявах и съставях схеми; Карл вършеше тежката умствена работа и аз следвах инструкциите му. Беше забавно; всичко, което правехме заедно, беше забавно. Родителите на Карл не разполагаха с толкова пари, колкото моят баща, но това не създаваше проблеми между нас. Когато баща ми купи хеликоптер „Ройс“ за четиринадесетия ми рожден ден, той принадлежеше колкото на мен, толкова и на Карл; от друга страна, неговата лаборатория беше и моя.

Така че, когато Карл ми заяви, че няма да се занимава повече с училище и е взел решение да стане военен, това ме накара да се замисля. Той считаше избора от него път за съвсем естествен.

И тогава аз му казах, че съм решил да се присъединя към него.

Той ми хвърли странен поглед:

— Твоят старец няма да ти позволи такова нещо.

— Нима? Как ли пък ще ме спре?!

(И, разбира се, не можа, не и със законни средства.)

Дълбоко в себе си и аз чувствах, че Карл беше прав. Баща ми щеше да стори всичко, което е по силите му и при това щеше да действа тайно от мен.

Федералната служба е първият напълно свободен избор за всеки млад човек (и навярно последният). Когато едно момче или момиче стане на осемнадесет, той или тя могат да постъпят в редовете на тази институция и никой няма право да им пречи.

— Ще видим — каза Карл и смени темата на разговора.

И така, като начало, аз се заех с баща си, за да опипам почвата.

Той постави на масата вестника и пурата си и се взря в мен.

— Сине, ти с всичкия ли си?

Смутолевих, че моите стремежи не ми изглеждат ненормални.

— Какво пък... това трябваше да се очаква — въздъхна той. — Желанието ти бележи един предвидим стадий в израстването на момчето. Спомням си времето, когато се научи да вървиш и вече не беше бебе — честно казано ти беше един малък палавник, който непрекъснато поставяше на изпитание търпението на целия дом. Тогава счупи една от любимите китайски вази на майка си — преднамерено, съвсем сигурен съм... но беше твърде млад, за да знаеш, че това е ценна вещ от епохата на династията Мин, така че всичко, което си изпроси, беше едно напляскване. Спомням си и деня, когато задигна една от моите пури и колко зле се почувства от нея.

Майка ти и аз не ти направихме забележка и аз никога не съм ти припомнял този случай до днес — момчетата трябва да опитат от тези неща и да открият за себе си, че пороците на мъжете не са за тях. После наблюдавахме как възмъжа и започна да забелязваш, че момичетата са различни и че някои от тях са чудесни...

Той отново въздъхна, като че ли вече бях умрял.

— Всички нормални стадии на растежа... И последният от тях, точно в края на пубертета, е когато едно момче реши да се запише в армията и да носи красива униформа. Или реши, че е влюбен, че никой друг преди него не е преживявал такава любов и трябва веднага да се ожени. — Той мрачно се усмихна. — С мен се случиха и двете неща. Но аз преодолях илюзиите навреме, за да не се превърна в глупак и да разруша живота си.

— Но, татко, аз нямам намерение да разруша живота си. Само един срок служба — това още не означава кариера. И не предопределя бъдещето ми веднъж за винаги.

— Нека първо да го обсъдим, искаш ли? Всичко трябва добре да се обмисли. Опитай се да ме разбереш. Нашето семейство е стояло вън от политиката, на своя участък земя и е копало само собствената си градинка повече от сто години — не виждам причина ти да изневериш на тази стара традиция. Предполагам, че върху намерението ти е повлияла онази персона от горния курс — как се казваше? Ти знаеш за кого говоря.

Той имаше пред вид нашия наставник по история и морална философия — един ветеран от федералната армия.

— Мистър Дюбоа?

— Хмм, тъповато име. Нищо, подхожда му. Чужденец, без съмнение. Обществото би трябвало да се противопостави на тази тенденция — училищата да се използват като прикрити пунктове за набиране на новобранци. Мисля, че ще напиша доста остро писмо по този повод — данъкоплатците също имат известни права!

— Но, татко, тоя човек въобще не се занимава с вербовка на бъдещи войници! Той... — Аз спрях, защото не знаех как да го опиша. Мистър Дюбоа имаше един противен, пренебрежителен маниер; държеше се така, сякаш никой от нас не бе достоен да бъде доброволец на служба. Аз дори не го харесвах. — ...винаги ни се присмива, за да ни обезкуражи.

— Хмм! Няма значение. Нека да не преливаме от пусто в празно. Когато се дипломираш, ще отидеш да изучаваш теория и практика на бизнеса в Харвард. Нали това искаше по-рано? Ще продължиш в Сорбоната и от време на време ще пътуваш по малко, ще се срещаш с някои от нашите клиенти и дистрибутори, ще разбереш как се върти бизнес и на други места по света. Тогава ще се върнеш у дома и ще запретиш ръкави. Ще започнеш с най-обикновена, черна работа, като борсов посредник или нещо от този род, просто в името на традицията — но няма да успееш дори да си поемеш дъх и ще се озовеш сред управляващия елит, по простата причина, че аз няма да бъда вечно млад и колкото по-бързо свалиш товара от плещите ми, толкова по-добре. Веднага щом си в състояние и го пожелаеш, ти ще бъдеш шефът. Аз лично не бих искал някой зелен младок да изпълзи напред вместо тебе. Е? Как ти харесва този проект в сравнение с възможността да прахосаш две години от живота си?

Замълчах. Знаех наизуст отдавна зададената ми житейска програма. Нищо от този план не беше ново за мен, пък и вече достатъчно бях разсъждавал по въпроса. Баща ми се изправи и сложи ръка на рамото ми.

— Сине, не мисли, че не вземам присърце желанието ти. Но погледни фактите от действителността. Ако избухне една война, аз ще бъда първият, който ще приветства решението ти — и сам бих поставил бизнеса си на бойна нога. Но война няма и хвала на Бога, че никога няма да има отново. Ние сме надживели войните. Сега нашата планета е мирна и щастлива и ние се радваме на нормални взаимоотношения с останалите планети. Тогава какво представлява така наречената „Федерална служба“? Чисто и просто форма на обществен паразитизъм. Един орган без функции, едва ли не излязъл от употреба, който преживява от труда на данъкоплатците. Един безспорно скъп начин на живот на малоценни хора, които иначе биха останали без работа и биха живуркали за сметка на обществото още дълги години. Същите тези хора после ще си намерят топли местенца, където да прекарат остатъка от живота си. Нима ти се иска да се присъединиш към тях?

— Карл не е бездарник!

— Не, той е чудесно момче... но е малко неориентиран. — Баща ми разкърши рамене и се усмихна. — Възнамерявах да запазя в тайна

твоя подарък за дипломирането. Но ще ти съобщя какъв е, за да можеш по-лесно да изхвърлиш вятърничавите идеи от главата си. Не се страхувам от онова, което би могъл да предприемеш на своя глава, напротив: имам доверие в твоя здрав разум, макар че си още твърде млад. Зная, че си обременен от съмнения и ми се иска моят подарък да ти помогне да вземеш правилно решение. Можеш ли да познаеш какъв е той?

— Ами...

Той се ухили:

— Туристическа екскурзия до Марс.

Трябва да съм изглеждал смаян.

— Божичко, татко, нямах никаква представа, че...

— Искях да те изненадам и виждам, че успях. Повечето хлапаци се побъркват при мисълта за такива далечни пътешествия, макар че не мога да разбера какво толкова интересно виждат в тях. Но за теб това е подходящ момент за пътуване — да останеш сам в необичайна обстановка. Още повече, че когато се включиш истински в нашата работа, ще изпиташ големи затруднения да се измъкнеш, за да отидеш дори и за седмица на Луната, след като веднъж поемеш задълженията си. — Той вдигна вестника си. — Не, не ми благодари. Върви да се заемеш със своите дела и ме остави още малко да поработя. Тази вечер ще ме посетят някои джентълмени, с които имам общ бизнес.

Излязох навън. Навярно баща ми вече мислеше, че с военната ми кариера е приключено... а и аз се двоумях не на шега. На Марс! И съвсем сам, без никаква опека, ще правя всичко, което си поискам! Но аз не казах на Карл за екскурзията, имах неприятното подозрение, че той щеше да я сметне за подкуп. Какво пък, сигурно беше. Вместо това го известих, че баща ми и аз изглежда имахме различни възгледи по въпроса за армейската служба.

— У дома е същото — отвърна той. — Но такава е моята съдба.

Размишлявах върху възникналата дилема, докато траеха последните занятия по история и морална философия. Тази учебна дисциплина се различаваше от другите по това, че всички трябваше да посещаваме часовете задължително, но накрая нямаше изпит — и мистър Дюбоа изглежда никога не го беше грижа дали ни е научил на нещо или не. Понякога той посочваше с показалеца на лявата си ръка

когото и да е от нас (никога не обременяваше паметта си с имена) и задаваше кратък въпрос. Тогава дискусиата можеше да започне.

Но на последния урок — както ми се стори — той все пак се опита да разбере какво сме усвоили от неговия предмет. Едно момиче откровено му заяви:

— Майка ми твърди, че насилието не е в състояние да създаде нищо.

— Така ли? — Мистър Дюбоа я изгледа сурово. — Сигурен съм, че градските отци на Картаген биха били изненадани, ако можеха да узнаят това. Защо майка ти не се обърне към тях? Или ти самата?

Те бяха се счепквали и преди — тъй като нямаше изпити по този предмет, не беше необходимо да ласкаеш мистър Дюбоа. Тя и сега не скри раздражението си.

— Вие ми се присмивате! Всеки знае, че Картаген е бил разрушен!

— А аз мислех, че не си запозната с този факт — каза Дюбоа, без дори да се усмихне. — Но след като си в течение на нещата, би ли ми отговорила тогава какво, ако не насилието, е определяло винаги техните цели? Аз нямам намерение да се подигравам именно на теб, но имам навика да иронизирам непростимо наивните идеи. И се боя, че ще продължа да следвам тази практика. Бих посъветвал всеки, който се придържа към исторически необоснованата и неморална по своята същност доктрина, според която „насилието никога не постига нищо“, да призове с магия духовете на Наполеон Бонапарт и на Дука на Уелингтън и да им позволи да обсъдят този въпрос. Духът на Хитлер би могъл да бъде арбитър, а в журито биха могли да участват също и Додо, Великият Ок и Пътникът Гълъб. Насилието, голата сила, е постигнало в историята повече, отколкото който и да е друг фактор и противоположното мнение е едно произволно мислене от най-лоша проба, което няма правото да се нарича концепция. Хората, които са забравяли тази фундаментална истина, обикновено са плащали за късата си памет с живота и свободата си.

Той въздъхна.

— Още една година, още един клас — и още един неуспех за мен. Човек може да поведе едно дете към познанието, но не може да го научи да мисли.

Внезапно той насочи показалеца си към мен.

— Ти. Каква е разликата в областта на морала, ако такава съществува, между войника и цивилното лице?

— Разликата, — отговорих внимателно, — лежи в полето на гражданската добродетел. Войникът поема лична отговорност за безопасността на политическата цялост, чийто член е той, и я защитава, ако се наложи, със своя живот. Гражданинът няма такова задължение.

— Точно повторение на абзаца от учебника — насмешливо подхвърли той. — Но ти разбираш ли това, което току-що изрече? Вярваш ли в него?

— Аз... не зная, сър...

— Разбира се, че не! Съмнявам се дали някой от вас тук би познал гражданската добродетел, даже ако тя дойде и го потупа по рамото! — Той погледна часовника си. — Е, това е всичко, едно последно сбогом. Кой знае, може пък и да се срещнем отново при по-малко отегчителни обстоятелства. Свободни сте.

Три дни след дипломирането празнувахме рождения ми ден, последван седмица по-късно от рождения ден на Карл, а аз все още не бях му казал, че решението ми да се запиша в армията е силно разколебано. Очевидно той се бе досетил за това, така че ние не обсъждахме тази тема — неудобно беше. Веднага след рождения му ден отидох да го придружа до службата за набиране на новобранци.

На стъпалата на Федералния център срещнахме Карменсита Ибанес, наша съученичка и едно от нещата, заради които си заслужава да бъдеш представител на раса от два пола. Кармен не беше мое момиче — тя не беше ничие момиче; никога не си уреди две последователни срещи с едно и също момче и се отнасяше към всеки от нас с еднаква любезност, зад която всъщност се криеше безразличие. Но аз я познавах добре, тя идваше често да ползва нашия басейн, защото той беше с олимпийска дължина — понякога с момче, понякога с приятелка. Или сама, което радваше майка ми. Мама ми я считаше за „положително влияние“. Поне веднъж тя беше права.

Кармен ни зърна и изчака да я застигнем. Усмивката предизвика трапчинки по бузите ѝ.

— Здравейте, момчета!

— Здравей, Очи Черные — отговорих аз. — Какъв вятър те носи насам?

— Не можеш ли да се досетиш? Днес е рожденият ми ден.

— Не думай!

— Отивам да се записвам в армията.

— О!... — Мисля, че Карл се изненада, както и аз. Но Карменсита си беше такава. Тя никога не се занимаваше с клюки и пазеше собствените си работи в тайна.

— Нали не се шегуваш? — умно попитах аз.

— Защо да се шегувам? Ще бъда пилот на космически кораб. Е, поне ще се опитам да стана.

— Мисля, че си струва да пробваш — каза бързо Карл. Той беше прав — днес вече знаех това със сигурност. Кармен беше малка на ръст, ловка и стегната, със съвършено здраве и изумителни рефлексии. Ходеше на състезания по плуване и беше отличник по математика. Що се отнася до мен, аз бях завършил с удовлетворителен алгебрата, а по делова аритметика имах добър. Тя изучи цялата математика, която се преподаваше в нашето училище, и изкара лекторски курс за напреднали сякаш между другото. Но аз никога не бях си задавал въпроса за какво ѝ е нужно всичко това. Малката Кармен изглеждаше като изящна пеперуда; просто не ти се вярва, че би могла да се заеме с нещо сериозно.

— Ние... всъщност, аз — каза Карл, — също дойдох тук, за да се запиша на служба.

— О, чудесно!

— И аз ще се кандидатирам за космически пилот — добавих на свой ред, макар че минута преди това съвсем нямах подобно намерение. С удивление открих, че моят език сякаш водеше свой собствен живот.

Кармен не се разсмя и отговори съвсем сериозно:

— О, това е прекрасно! Може би ще се срещаме често на тренировките. Надявам се да е така. Карл, ти също ли ще ставаш пилот?

— Аз ли? — учуди се Карл. — Не се каня да карам бричка. Вие ме познавате — „Старсайд Ар енд Ди“. Електроника. Ако ме вземат, разбира се.

— Шофьор на бричка, как не! Ще те забият на Плутон и ще те оставят да замръзнеш там. Не, не го мисля — желая ти късмет!

— На мен ще ми провърви. Зная си призванието.

— Е, стига, нека по-добре да побързаме.

Пунктът за набиране на новобранци се намираше зад една преграда в ротондата на Федералния център. Някакъв флотски сержант седеше зад бюрото, облечен в униформата на звездния флот, пищна като цирк. Гърдите му бяха отрупани с ленти, значки и награди, които му придаваха клоунски вид. Но дясната му ръка липсваше, а когато се приближихме до парапета, можахме да видим, че нямаше и крака.

Но това изглежда не го притесняваше.

— Добро утро — поздрави Карл. — Аз съм тук, за да постъпя на служба.

— Аз също, — кимнах аз и се изстъпих до него. Сержантът не ни обърна никакво внимание. Той се поклони, без да става, и произнесе:

— Добро утро, млада лейди. Какво мога да направя за вас?

— Аз също реших да се запиша при вас.

Той се усмихна благо.

— Добро момиче! Трябва само да отскочите до стая 201 и да попитате за майор Рохас, тя ще се погрижи за вас. — Той я огледа оценяващо отгоре до долу. — Пилот ли?

— Ако е възможно.

— Имате си всичко за един пилот. Идете и потърсете мис Рохас.

Тя се отдалечи с благодарности за него и с „ще се видим по-късно“ за нас. Сержантът най-сетне насочи вниманието си към нашите особи, но вече не бе останала и следа от онова дружелюбие, с което се бе отнесъл към Кармен.

— И така? — изръмжа той. — За какво? Трудовашки батальони?

— О, не, сър! — възкликнах аз. — Искам да стана пилот.

Той дори не сметна за необходимо да задържи погледа си върху мен и със скупаеща физиономия се обърна към Карл:

— А вие?

— Предпочитам Корпуса за изследване и развитие, — сдържано отвърна Карл, — по-специално в електрониката. Смятам, че шансовете ми там са достатъчно големи.

— Големи са, ако съумееш да се покажеш — изсумтя флотският сержант. — Нищо няма да се получи обаче, ако не ти достига това, което те изискват, както в областта на физическата подготовка, така и по отношение на умствените способности. Вижте ме, момчета. Имате ли някаква идея защо са ме поставили тук, на входа?

Аз не го разбрах, а Карл направо попита:

— Защо?

— Защото правителството не дава и пукната пара дали ще се запишете на служба или не! Защото е станало модно за някои — всъщност за мнозина — да отслужат един срок, да си заработят по някоя и друга привилегия и да носят лента на ревера си, която показва, че са ветерани... няма значение дали някога са виждали бойно поле или не. Но ако настоявате, аз не мога да ви разубедея да се откажете, тогава ние трябва да ви приемем, защото това е ваше конституционно право. То гласи, че всеки, мъж или жена по рождение, може да вземе участие във федералната служба и да получи пълни граждански права — но истината е, че ние имаме големи затруднения да намерим подходяща дейност за всички доброволци, болшинството от които не са в състояние да свършат нещо полезно за службата, камо ли да я прославят. Повечето от тях въобще не са войнишки материал номер едно. Имате ли представа какво се иска от онзи, който има мерак да стане истински воин?

— Не — признах аз.

— Мнозина си мислят, че е достатъчно да имаш две ръце, два крака и безразсъден ум. Такива стават за пушечно месо. Вероятно това е било всичко, което е изисквал Юлий Цезар, но един редови войник днес е толкова умело обучен специалист, че във всеки друг бранш биха го квалифицирали като „майстор“; ние не бива да допускаме тъпанари в нашия занаят. Така че за онези, които настояват да отслужат поне един срок, но не притежават нужните качества, се налага да измисляме цял списък от мръсни, противни и опасни дейности, които или ще ги прогонят по домовете им с подвити опашки преди края на този нещастен изпитателен срок, или поне ще ги накарат да помнят до края на живота си, колко скъпо струва тяхното гражданство, защото ще са заплатили висока цена за него. Да вземем например онази млада госпожица, която беше тук — тя желае да стане пилот. Надявам се, че ще се справи; ние се нуждаем от свестни пилоти, те никога не ни достигат. Може би ще успее. Но ако не успее, в най-добрия случай ще я изпратят да служи някъде в Антарктика, където хубавите ѝ очи ще се зачервят, защото ще работи само на изкуствена светлина, а ръцете ѝ ще се похабят от тежка и мръсна работа.

Исках да му кажа, че най-малкото, на което Карменсита би могла да се надява, е да стане компютърен програмист за въздушния патрул; тя действително беше фурия в математиката. Но той продължаваше да говори:

— Така че аз сам поставен тук като плашило, за да ви обезсърчавам, момчета. Погледнете това. — Той помръдна стола си настрана, за да се уверим, че няма крака. — Нека допуснем, че не ви изпратят да копаете тунели на Луната или да изпълнявате ролята на опитно морско свинче за изучаване на неизвестни болести на нови планети поради очевидна липса на талант. Да предположим, че направим бойци от вас. Погледнете ме — това е което може да ви сполети след всичко... ако не се сдобиете с дървено пардесю и при родителите ви не пристигне телеграма с „дълбоки и искрени съболезнования“. Което е по-вероятно, защото в наше време няма много ранени при тренировка или в битка. Обикновено си получаваш своето и те хвърлят в ковчега. Аз съм едно рядко изключение; бях късметлия... макар че вероятно вие не бихте нарекли това късмет.

След кратка пауза той допълни:

— И тъй, момчета, защо не вземете да се приберете в къщи, да отидете в колеж и по-сетне да станете химици или застрахователни агенти, или пък каквото и да е? Един срок в армията не е детски лагер; това е действителна военна служба, груба и опасна дори в мирно време... Не е ваканция, нито пък романтично приключение. Е?

— Тук съм, за да се запиша — каза Карл.

— Аз също.

— Вие разбирате ли, че на вас в крайна сметка не ви се позволява да избирате вида и характера на службата си?

— Мислех, че можем да заявим предпочитанията си? — обади се отново Карл.

— Несъмнено. Но това е последният избор, който ще направите до края на вашия срок. Офицерът разпоредител ще обърне внимание на вашата молба. И все пак, първото, което той ще стори, е да провери дали има нужда от несръчни духачи на стъкла тази седмица — и ще ви уверява, че трябва да сте щастливи, защото току-що сте попаднали на служебното си място. После неохотно ще признае, че изборът ви трябва да бъде спазен и че ви се отваря работа по спазването му — вероятно някъде на дъното на Тихия океан; тогава ще изследва вашите

вродени способности и подготовка... Приблизително двадесетина пъти ще изглежда принуден да признае, че уж всичко съответства и вие получавате желаното... докато някой практичен шегобиец с по-нисък чин не ви даде неотложни заповеди и не ви изпрати да свършите нещо съвсем различно. Но останалите двадесетина пъти офицерът ви разочарова и решава, че именно вие сте му нужни, за да проведе полево изпитание на спасително оборудване на Титан. На Титан е мразовито — замислено добави сержантът. — И е учудващо колко често експерименталното оборудване не успява да проработи. Трябва да се осъществят пробни полеви тестове все пак — тези проклети лаборатории никога не съумяват да получат отговорите на всички въпроси, свързани с практическото оцеляване.

— Аз мога да отида в електрониката — наблегна Карл, — ако има незаети работни места там.

— Така ли? А какво ще кажеш ти, детко?

Аз се колебаех — и внезапно съвсем отчетливо осъзнах, че ако сега не взема самостоятелно решение, през целия си останал живот ще се чудя струвам ли нещо в действителност или съм просто „синчето на боса“.

— Ще си опитам късмета.

— Ясно. Бог ми е свидетел, че се помъчих да ви вразумя. Носите ли вашите удостоверения за раждане със себе си? И позволете ми да видя училищните би дипломи.

Десет минути по-късно ние бяхме на най-горния етаж, където ни бучеха, опипваха и ни направиха флуороскопия. Реших, че целта на този физически преглед не е да установят дали си здрав или не, а да ти намерят болест даже там, където я няма. Те дават мило и драго да успеят в начинанието си, но ако опитът им не сполучи, вътре си.

Попитах един от докторите какъв процент от мъчениците, които искат да постъпят в армията, успяват да преминат през ситото на физическия преглед. Той ме изгледа слисано:

— Защо, ние не проваляме нарочно никого. Законът не ни позволява.

— Извинете ме, докторе, но тогава какво е предназначението на този парад?

— Имаме точно определена цел, — отвърна той, удряйки ме по коляното с чукчето, при което аз се сепнах — и тя е да разберем какви

длъжности сте способен да заемате. Макар че дори да дойдехте тук на инвалиден стол или сляп като къртица, при положение, че сте достатъчно глупав да настоявате за записване, пак биха ви намерили някое безсмислено занятие. Да броите нещо опипом, например прешлените на гъсеницата. Единственият начин, по който можете да се провалите, е психиатърът да сметне, че не сте способен да разберете даже клетвата.

— Хм, докторе, вие имахте ли медицинско образование, когато постъпихте на служба? Или те решиха, че трябва да станете доктор и ви изпратиха да се учите?

— Мен ли? — Изглеждаше ми шокиран. — Млади момко, нима приличам на пълен идиот? Аз съм цивилен волнонаемен.

— О, извинете, сър.

— Не се обидих. По мое мнение военната служба е за мравки, повярвайте ми. Виждам ги как си отиват, виждам ги и често да се връщат тук — ако въобще се завърнат. Виждам какво ги е сполетяло. И за какво е всичко? Една чисто абстрактна, минимална политическа привилегия, която е само на думи, която не им носи нито цент и която повечето от тях не са компетентни да използват разумно. Ех, ако биха позволили на медиците да движат нещата — но не се сецат за това; ти би могъл да си помислиш, че говоря предателски, но ако си достатъчно умен да преброиш до десет, ще се откажеш, докато все още можеш. Ето, предай тези книжа обратно на наемащия сержант — и запомни какво ти казах.

Върнах се в кръглия хол на ротондата. Карл вече беше там. Флотският сержант огледа книгата ни и каза начумерено:

— Изглежда вие и двамата сте направо неприлично здрави. Във всеки случай достатъчно, за да получите дупка от куршум в главата. А сега да уредим някои формалности.

Той натисна рязко един бутон и в стаята влязоха две секретарки, едната стара, със заядливо лице и стойка на бойна алебарда, а другата изящна и миловидна.

Той посочи към нашите формуляри с резултатите от физическите изследвания, удостоверенията ни за раждане и дипломите ни, при което произнесе с безпристрастен тон:

— Приканвам ви и ви препоръчвам, поотделно и заедно, да изследвате валидността на тези документи и да определите, всяка

независимо от другата, какво отношение имат те към тези двама мъже, които стоят тук във ваше присъствие.

Жените се отнесоха към това като към рутинна дейност, а и за тях то си беше всекидневно задължение: те внимателно прегледаха всеки документ, взеха отпечатъци от пръстите ни и хубавичката постави бижутерска лупа на окото си, за да сравни отпечатъците на палците ни от времето на рождението ни с тези от днешния ден. Тя направи същото и с подписите. Това действие се проточи толкова дълго, че започнах да се съмнявам в собствената си самоличност.

Накрая флотският сержант се обади:

— Открихте ли потвърждение на тяхната настояща компетентност да положат клетва за вярна служба?

— Открихме — каза по-възрастната, — приложено към резултатите от физическия преглед едно надлежно заверено заключение от авторитетна и упълномощена комисия от психиатри, които заявяват, че всеки от тях е умствено нормален и следователно годен да положи клетва и че никой от тях не се намира под влияние на алкохол, наркотици и други обезсилващи опиати, нито под хипноза.

— Много добре. — Той се обърна към нас. — Повтаряйте след мен: Аз който съм в законна възраст, по своя собствена свободна воля...

— Аз — подехме в един глас — който съм в законна възраст, по своя собствена свободна воля...

— ...без принуждение от какъвто и да било вид, при отсъствие на странични стимули и след като бях надлежно запознат и предупреден за значението и последствията от тази клетва...

— ...встъпвам в редовете на Службата на Земната федерация за срок, не по-малък от две години, както и за толкова дълъг период, колкото изискват потребностите на Службата и ако е необходимо...

(Аз предъвах малко тази част от клетвата. Мислех, че „срокът“ е двегодишен, поне тъй се подразбираше от всички досегашни разговори. Мигар ни вербуваха за цял живот?)

— Заклевам се да съблюдавам Конституцията на Федерацията и да я защитавам от възможни врагове, били те на Земята или извън нея, да пазя конституционните свободи и привилегии на всички граждани и представители на закона, да охранявам сигурността на принадлежащите към федерацията държави и територии, да

изпълнявам такива задължения от всякакъв законен характер, които могат да ми бъдат възложени с нареждане от властите...

— ...да се подчинявам на всички законни заповеди на Върховния Главнокомандващ на Земната служба и на всички офицери или упълномощени лица, поставени над мен...

— ...да изисквам такова подчинение от всички членове на Службата, други лица или не-човешки същества, които по законен път са поставени под моя разпоредба...

— ...и когато бъда почетно уволнен след изтичането на пълния ми срок на активна служба и сменя своя статус, да изпълнявам всички задължения и обязанности и да се радвам на всички привилегии на федерален гражданин до края на своя естествен живот, при условие, че не бъда лишен от тях чрез присъда...

Поразително. Мистър Дюбоа беше анализирал пред нас клетвата в час по история и морална философия и ни беше принудил да я научим фраза по фраза, но действителната ѝ сугестивна сила се чувства едва когато този поток от думи се слее в едно неразчленимо цяло, тежко и неспирно като препускаща квадрига.

Най-сетне осъзнах, че вече не бях цивилен, стоях с провиснали поли на ризата и пустотата кънтеше в главата ми. Все още не знаех кой бях станал, макар да знаех кой бях престанал да бъда.

Господ да ми е на помощ! Свършихме и Карл се прекръсти, същото стори и хубавичката.

Последваха още подписи и отпечатъци, при това и от петте пръста, после щракнаха на Карл и мен цветни фотографии, които бяха залепени върху книгата ни. Най-накрая флотският сержант ни огледа за последен път.

— И тъй, време е да обядваме, момчета.

Преглътнах трудно.

— Ъ-ъ... Сержанте?

— Да? Слушам те.

— Мога ли да уведомя родителите си от тук? Да им кажа, че аз... да им съобща резултата?

— Можем да направим даже нещо по-добро от това.

— Сър?

— Сега сте свободни за четиридест и осем часа. — Той се усмихна студено. — Знаеш ли какво ще ви се случи, ако не се

завърнете?

— Ъ-ъ... военен съд?

— Ами, нищо особено. Освен че на вашите книжа ще бъде поставено клеймо „Срокът на службата не е завършен удовлетворително“ и вие никога, никога, никога повече няма да получите втора възможност. Това е нашият изпитателен период, през който порасналите бебета, които, след като набързо осъзнаят несериозността на намеренията си и разберат, че не е трябвало да полагат клетва, повече не се завръщат. Така правителството си спестява излишните разходи, а хлапетата и техните близки няма от какво да се срамуват — дори съседите не научават нищо. Ти дори можеш да не кажеш и на своите родители. — Той се премести заедно със стола си далеч от своето бюро. — Тъй че ще се видим в други ден следобед. Ако се видим. Донесете и личните си вещи.

Беше отвратително излизане. Какво се случи в къщи, е трудно да се опише. Баща ми ме ругаеше, после престана да ми приказва; майка ми отиде да си легне. Когато най-сетне си тръгнах, един час по-рано, отколкото трябваше, никой не ме изпрати, освен готвачката и домашните прислужници.

Спрях пред бюрото на наемащия сержант, помислих си, че трябва да поздравя и открих, че не зная как. Той повдигна очи:

— А-а. Тук са документите ти. Занеси ги в стая 201; ще те вземат в обращение. Почукай и влез вътре.

Два дни по-късно вече знаех, че няма да стана пилот. След разнородни тестове и прегледи моите документи бяха попълнени с нови заключения: недостатъчно интуитивно долавяне на пространствените отношения... недостатъчен математически талант... непълна математическа подготовка... адекватна реакция... зрителен обхват добър... Радвам се, че вмъкнаха последните две: бях започнал да се досещам, че най-добрата скорост, която постигнах, беше бързината, с която можех да си преброя пръстите.

Изразходвах четири дни за проверка на наклонностите ми, като прибяхнах до най-дивашките тестове, които са били измисляни някога. Ще ми се да зная какво искаха да установят например, когато стенографката подскочи на стола си с писък: „Боже милостиви, змия!“ Нямахше никакъв бог милостив и никаква змия, само безвреден къс изкуствено черво.

Писмените и устните тестове бяха не по-малко безсмислени, но провеждането им изглежда правеше военните служители щастливи, така че аз се подложих и на този експеримент. Съсредоточих се едва когато трябваше да изброя своите „лични предпочитания“. Естествено, изредих всички дейности от космическата авиация (с изключение на пилот); все едно дали щях да отида като енергиен техник или готвач, предпочитах която и да е флотска длъжност пред някоя армейска служба — исках да пътувам.

Посочих и разузнаването — един шпионин също обикаля доста и си представих, че вероятно това няма да е никак скучно. (Грешах, но няма значение.) После се проточи един дълъг списък: психологическо военно дело, химическо военно дело, биологично военно дело, бойна екология (не знаех какво е това, но звучеше като нещо интересно), както и десетина други дисциплини със странни названия. Най-долу с известно колебание поставих някакъв корпус К-9 и пехотата.

Не се безпокоях в какъв порядък изброявам дейностите от различните спомагателни корпуси, защото, ако не ме вземеха в боен корпус, не ме беше грижа дали щяха да ме използват за експериментално животно или за трудовак при застрояването на Венера — всяко от двете беше награда за лъохмани — един вид, така ти се пада, говедо!

Мистър Вайс, офицерът по назначаването, изпрати да ме повикат почти седмица след като бях положил клетва. В действителност той беше бивш майор по психологическо военно дело. Носеше цивилно облекло и настояваше да го наричат „мистър“. С него можеше да си отдъхнеш и да се държиш по-свободно. Той разполагаше с пълния списък на предпочитанията ми и докладите върху резултатите от всички мои тестове. Видях, че държеше преписа от гимназиалната ми диплома — което ме зарадва, защото в училище се бях справял добре; имах висок успех, но не чак толкова, че да ме бележат като лустросан зубрач. Не бях пропуснал нито един от курсовете и не бях зарязал никоя от учебните програми по средата, пък и извън училището се бях подвизавал тук и там. Бях участник в отбора по плуване и в групата на следотърсачите, бях класен ковчезник, имах сребърен медал от годишния литературен диспут и прочее.

Той вдигна поглед, когато влязох, и каза:

— Седни, Джони. — Прелисти отново книгата и накрая ги остави на масата. — Обичаш ли кучетата?

— Да, сър.

— Колко ги обичаш? Твоето куче спеше ли в леглото ти? Между другото, къде е кучето ти сега?

— Вече нямам куче. Но когато имах — е да, то не спеше в леглото ми. Виждате ли, майка ми не допускаше кучета в къщи.

— Но не го ли пускаше тайно вътре?

— Ами... — Мислех си да се опитам да обясня, че майка ми не се сърдеше, но обикновено се държеше хладно, когато се опитвах да ѝ се опра за нещо. Но се отказах от обясненията. — Не, сър, никога.

— Ммм... виждал ли си някога нео-куче?

— Само веднъж, сър. На изложбата в театър „Макартър“ преди две години.

— Така. Нека ти разкажа как стоят нещата с групата К-9. Нео-кучето не е просто едно куче, което говори.

— Не можах да разбера онези нео в Макартър. Те наистина ли говорят?

— Да, но трябва да потренираш ухото си за техния акцент. Те не могат да изговарят „б“, „м“, „п“ или „в“ и трябва да привикнеш с еквивалентите на тези звуци, които те използват. Нещо подобно на затруднението на разцепено небце. Тъй или иначе, тяхната реч не е лоша от човешката. Но нео-кучето не е само някакво си говорещо куче; то въобще не е куче, а изкуствено мутирал симбиот, извлечение от кучешка издънка. Един обучен нео е около шест пъти по-схватлив от обикновено куче и е също толкова интелигентен, да кажем, колкото един умствено изостанал човек — само че това сравнение не е напълно уместно, защото малоумният е човек с дефект в развитието си, докато нео-то проявява последователност и устойчивост, следвайки своята линия на полезно поведение. Но това още не е всичко. Нео-то може да живее единствено в симбиоза. Тук именно е основната трудност, свързана с неговото използване. Ммм... ти си твърде млад, за да си бил женен някога, но си наблюдавал брака на собствените си родители. Можеш ли да си представиш да бъдеш женен за едно куче?

— Ъ-ъ... Не, сър. Не мога.

— Емоционалната връзка куче-човек и човек-куче в групата К-9 е до голяма степен по-тясна и много по-важна, отколкото

емоционалната връзка в повечето семейства. Ако господарят бъде убит, ние убиваме веднага и неокучето! Това е всичко, което можем да направим за бедното същество. Едно убийство по милост. А ако загине кучето... е добре, ние не можем да утрепем човека, дори такова да е най-простото решение. Вместо това го изолираме, хоспитализираме го и бавно го възстановяваме... — Той взе една писалка и отбеляза нещо на листа. — Не мисля, че можем да рискуваме да назначим в К-9 едно момче, което не е надхитрило майка си, за да може кучето му да спи при него. Така че нека да измислим нещо друго...

Тогава осъзнах, че всички мои предпочитания, които бях поставил в списъка си над групата К-9 вече бяха отхвърлени и че току-що бях проиграл и последната си възможност да попадна във флота. Бях толкова слиян, че почти пропуснах следващата му забележка. Майор Вайс говореше замислено, без всякаква изразителност, като че ли ставаше дума за събитие, което е отдавна преживяно и погребано на дъното на душата:

— Някога работех в К-9. Когато моят нео загина по нещастна случайност, мен ме държаха на успокоителни шест седмици, после ме пренасочиха... Джони, изкарал ли си втора специалност в училище? Защо не се зае с нещо полезно?

— Сър?

— Сега е твърде късно. Забрави за това. Ммм... твоят наставник по история и морална философия изглежда има добро отношение към теб.

— Нима? — Бях изненадан. — Какво ви каза той?

Вайс се усмихна:

— Той смята, че не си глупав, просто си невеж и предубеден, но това се дължи на твоето обкръжение. От негова страна това е една висока оценка.

Хич не ми прозвуча така. Този самодоволен, надут, дърт...

— Какво пък, — продължи Вайс, — мисля, че трябва да се съобразиш с препоръката на мистър Дюбоа. Какво ще кажеш да направим от тебе пехотинец?

Не бях истински щастлив, когато излязох от Федералния център, но и не бях опечален особено. Поне бях вече войник; имах документи в

джоба си и можех да го докажа. Не бях класиран като полезен само за трудовашка дейност, значи не съм съвсем безнадежден случай.

Работният ден беше свършил и сградата бе опразнена за нощните дела на някой призрак и за дузина скитници. В ротондата се натъкнах на някакъв служител, който се бе засилил да си ходи; лицето му ми изглеждаше познато, но не можах да си спомня от къде.

Той улови погледа ми и възкликна бодро:

— Добър вечер, млади момко! Още ли не си излетял в космоса?

Едва тогава го разпознах — флотският сержант, пред който положихме клетва. Челюстта ми отвисна от удивление: този човек беше в цивилни дрехи, разхождаше се на два крака и имаше две ръце.

— Добър вечер, сержанте — прошепнах аз.

Той прекрасно разбра изражението ми, хвърли поглед надолу по себе си и се усмихна.

— Свиркай си, момчето ми. След приключване на работното време повече не правя шоу на ужасите. Назначиха ли?

— Току-що си получих нареждането.

— Е, и?

— Мобилната пехота.

Той се ухили със задоволство и ме тупна по рамото:

— Моята бойна част! Дай си ръката, синко! Ще направим човек от теб — или ще те убием в процеса на обучението. А може би и двете.

— Сполучлив избор, нали? — попитах аз, изпълнен със съмнения.

— Сполучлив избор ли? Синко, та това е единственият избор. Подвижната пехота — това са Сухопътните сили, ядрото на армията. Всички останали са или натискачи на бутони, или професори; съпътстват ни, за да ни държат инструментите, докато оперираме.

Ние се ръкувахме и той прибави:

— Изпрати ми картичка — флотски сержант Хо, федерален център. Ще я получа. Желая ти късмет!

И си тръгна: раменете развърнати, главата изправена, токовете потракваха по пода.

Погледнах дланта си. Ръката, който той ми беше подал, на практика не съществуваше. Все пак бях почувствал плътта ѝ и бях усетил как стисна здраво моята. Веднъж четох за тези снабдени с

двигател протези, но е поразяващо, когато за първи път попаднеш на тях.

Върнах се в хотела, където новобранците бяха настанени временно в очакване на разпределението — ние дори още нямахме униформи, само обикновени комбинезони, които носехме през деня, а след работа слагаме собствените си дрехи. Отидох до стаята си и започнах да опаковам, тъй като щях да отпътувам рано сутринта — сортирах вещите, който трябваше да изпратя обратно у дома; Вайс ме беше предупредил да не вземам със себе си нищо друго, освен семейни снимки и по възможност някакъв музикален инструмент, ако свиря на такъв (но аз не свиря). Карл беше заминал преди три дни, след като беше получил назначението в Ар енд Ди, за което настояваше. Аз бях толкова радостен, колкото той щеше да бъде озадачен, когато разбере какъв билет бях изтеглил от военната лотария. А може би още не можех да осъзная какво се бе случило с мен. Малката Кармен също беше отлетяла с ранг на кадет от Звездния флот, който се подготвя за среден корабен водач (пробно, разбира се) — тя щеше да стане пилот, ако всичко беше наред и ако успееше да се справи... а аз подозирах, че тя ще успее.

Моят временен съквартирант влезе, докато си стягах багажа.

— Получи ли си нареждането? — попита той.

— Аха.

— Къде?

— Мобилната пехота.

— Пехотата? Ех, ти, беден тъпанар! Искрено съжалявам за теб, честна дума.

Ядосах се не на шега:

— Млъкни! — скочих. — Подвижната пехота е най-добрата част от сухопътните войски — това е самата армия! Останалите мижитурки като вас ни съпровождат само, за да ни подпират отзад — ние вършим основната работа.

Той се изсмя.

— Ще видиш!

— Искаш ли да ти забия един?

III

С желязна тояга ще ги управляваме.

Откровения. II:25

Установих се в базовия лагер „Артър Къри“ в северните прерии, заедно с няколко хиляди други нещастници — викаха му „лагер“, защото единствените постоянни постройките там трябваше да подслонят оборудването и амунициите. Спяхме и се хранехме в палатки; живеехме навън, на чист въздух — ако наричате това „живот“, макар че на мен подобно название ми се струва неподходящо. Бях привикнал към по-топъл климат; струваше ми се, че Северният полюс се намираще само на пет мили на север от лагера и се приближаваше. Ледниковата епоха се завръщаше, няма съмнение.

Но военното обучение ни сгръваше с безчислени мероприятия и упражнения, понеже началството гледаше през цялото време да ни е топло.

Още първия ден от нашето пребиваване там ни събудиха преди изгрев слънце. Имах проблеми с приспособяването към смяната на часовите зони и ми се струваше, че току-що си бях легнал; нещо не ми се вярваше, че някой сериозно възнамерява да ме вдигне от постелята посред нощ.

Но те явно си бяха наумили именно това. Един високоговорител затръби отнякъде военен марш, с който би могъл да събуди и мъртвите, а някакъв неуморим досадник беше дошъл, за да изпълни палатката на ротата с бойки подвиквания:

— Всички навън! На крак! Скачайте!

Тоя тип дойде да ме тормози точно когато бях придърпал завивките над главата си с намерение да заспя отново, катурна ме от походното легло на студената и твърда земя с едно привычно за него движение и дори не изчака да види как се строполих, защото вече се беше насочил към останалите сънливци.

Десет минути по-късно, облечен набързо в панталони, долна риза и с боти, аз се присъединих към другите, които образуваха няколко неравни редици за началото на упражненията, точно когато слънцето се подаде над източния хоризонт. Отпред застана един голям, широкоплещест, неприятен на вид мъжага, облечен като нас — само че докато аз изглеждах и се чувствах като лошо балсамирана мумия, неговата брада беше избръсната до синьо, панталоните му бяха изгладени, с остри ръбове, в ботите му можеше да се огледаш и движенията му бяха чевръсти, с широк замах, свободни и непринудени. Добиваш впечатлението, че той никога не е имал нужда от сън — само от утринни проверки и спортни тренировки.

Той изрева гръмогласно:

— Рота-а-а! Внима-а... Млък! Аз съм корабен сержант Зим, вашият командир. Когато говорите с мен, ще ми отдавате чест и ще ме наричате „сър“. Същото важи за всеки, който притежава инструкторски жезъл.

Той вдигна офицерското си бастунче и го завъртя, за да покаже какво имаше пред вид под инструкторски жезъл; бях забелязал разни хора да ги носят, когато пристигнахме предната вечер и бях решил да си намеря един — изглеждаха симпатични. Сега обаче ми стана ясно, че трябва веднага да се откажа от намерението си.

— ...защото не разполагаме с достатъчно офицери тук, с които да практикувате. Така че, ние ще ви обучаваме. Кой кихна?

Мълчание.

— КОЙ КИХНА?

— Аз — отговори един глас.

— Аз какво?

— Аз кихнах.

— Аз кихнах, СЪР!

— Аз кихнах, сър. Настинал съм, сър.

— О-о! — Зим закричи към курсанта, който беше кихнал, тикна шипа на жезъла под носа му и попита:

— Име?

— Дженкинс... сър.

— Дженкинс... — повтори Зим с такъв вид, сякаш самата дума беше някак противна и дори срамна. — Предполагам, че някоя нощ на патрул ще кихнеш само защото имаш чувствителен нос. Така ли е?

— Надявам се, не, сър.

— Също и аз. Но ти си замръзнал целия. Хмм... ще оправим това. — Той посочи с жезъла си. — Виждаш ли онзи склад ей там?

Погледнах и не можах да различа в далечината нищо друго, освен една постройка, която се намираще почти на линията на хоризонта.

— Излез от строя. Иди до нея и я обиколи. Бягай, казах. Бързо! Бронски! Дай му темпо.

— Слушам, сержанте. — Един от петимата придружители на сержанта се затича подир Дженкинс, лесно го настигна и го шибна звучно отзад със своя жезъл. Зим крачеше нагоре-надолу и изглеждаше ужасно нещастен. Най-сетне той пристъпи към нас, поклати глава и измърмори, очевидно на себе си (но притежаваше ясен глас, който достигна до слуха ни):

— Като си помисля, че това се е случвало и на мен!

Той пак ни изгледа свирепо.

— Маймуни такива — не, не „човекоподобни“; вие не заслужавате толкова много. Жалка пасмина макаци... Плоскогърди, шкембести, комични издънки на човешкия род. През целия си живот не съм виждал такава тъжна сбирщина от вързани за фустите на майките си мамини синчета! Вие, там! Глътнете си тумбаците! Гледайте напред! На вас говоря!

Изпъчих гърдите си, макар да не бях сигурен, че се отнасяше за мен. Зим продължаваше да се пени въодушевено и аз започнах да забравям за студа, додето го слушах как бушуваше. Той нито веднъж не се повтори, но и нито веднъж не изрече откровени псувни или мръсотии. (По-късно научих, че тях пазел за много специални случаи.) Трябва да се признае, че изтъкваше нашите физически умствени, морални и генетични несъвършенства с големи и оскърбителни подробности и художествена убедителност.

Но аз някак си не се почувствах обиден; стана ми изключително интересно да изучавам неговото лексикално богатство. Ех, да беше участвал в дебатите на нашия училищен отбор, добра работа щеше да свърши.

— Не зная какво да ви правя — говореше с огорчение той. — Може би трябва да ви върнем обратно по домовете. Когато бях на шест години, имах дървени войници и си спомням, че по ги биваше. Е,

нищо! Има ли някой от вас, листни въшки, който смята, че може да ме набие? Има ли поне един мъж в тая тълпа? Говорете!

Настъпи кратко мълчание, за което и аз имах принос. Никак не се съмнявах, че той можеше да ме натупа, напротив — бях убеден в това.

Тогав се разнесе нечий глас от долния край на редицата:

— Ъ-ъ, смятам, ъ-ъ, че аз мога... сър.

Зим се зарадва:

— Браво! Пристъпи насам, за да мога да те видя!

Новобранецът изпълни нареждането. Беше внушителен, поне три инча по-висок от сержант Зим и с още толкова по-широк в раменете.

— Как се казваш, войнико?

— Брекинридж, сър. Тежа двеста и десет фунта и не смятам, че имам шкембе.

— В какъв стил искаш да се биеш?

— Сър, вие току-що поискахте да умрете. Аз не съм придирчив.

— О'кей, никакви правила. Почни, когато пожелаеш.

Зим захвърли жезъла си настрани.

Борбата започна — и веднага свърши. Едрият новобранец седеше на земята, придържайки лявата си ръка. Не беше проронил нито звук.

Зим се наведе над него.

— Счупена ли е?

— Смятам, че да... сър.

— Съжалявам. Ти малко ме припираше. Знаеш ли къде е диспансерът? Няма значение. Джоунз! Заведи Брекинридж в санитарната част.

Когато тръгваха, Зим потупа боеца по лявото рамо и каза тихо:

— Нека опитаме отново след около месец. Тогав ще ти обясня какво се случи.

Това беше лична забележка, но стигна до мен, защото те стояха на около шест фута от мястото, където аз бавно се превръщах в сталактит.

Зим отстъпи назад и извика:

— О'кей, в тази рота имаме поне един мъж. Настроението ми се подобри. Други желаещи? Може би ще опитате по двойки? Има ли сред вас, скрофулозни крастави жаби, поне още двама, които мислят, че могат да ми излязат насреща? — Той плъзна поглед по протежение

на нашите редици. — Пилешки дробчета, мекотели безгръбначни — о-о, о-о! Да? Браво! Елате при мен.

Двама души, които стояха един до друг в строя, пристъпиха заедно напред; предполагам, че бяха уредили това шепнешком на място, но не съм сигурен, защото стояха далеч от мен по десния фланг. Зим им се усмихна.

— Имената и фамилиите, моля. За да съобщим после на вашите роднини, нали разбирате?

— Хайнрих.

— Хайнрих кой?

— Хайнрих, сър. Бите! — той преведе бързо на другия новобранец думите на Зим и любезно добави: — Той все още не говори добре стандартен английски, сър.

— Майер, майн хер — додаде вторият мъж.

— О'кей, мнозина не го говорят както трябва, когато дойдат тук. И аз бях същият. Кажете на Майер да не се тревожи, ще го подобри. Но той е наясно какво ще правим, нали?

— Явол — съгласи се Майер.

— Несъмнено, сър. Той разбира, просто не може да го говори гладко.

— Всичко е наред. Вие двамата къде получихте тези белези по лицата? В Хайделберг?

— Наян — не, сър. Кьонигсберг.

— Все тая. — Зим беше вдигнал от земята жезъла си след боя с Брекинридж; сега той бързо го завъртя и попита:

— Може би ще поискате да вземете от тези? Моите помощници ще би дадат по един жезъл под наем.

— Това няма да бъде честно, сър — внимателно отвърна Хайнрих. — Ще се бием с голи ръце, ако не възразявате.

— Подгответе се, защото мога да би изигряя номер. Кьонигсберг, а? Някакви правила?

— Какви правила може да има, сър, след като сме трима?

— Интересна забележка. Хубаво, нека се споразумеем тогава, че ако бъдат извадени нечий очи, те трябва да бъдат поставени отново на мястото им, когато свършим. Съобщете на своя съотечественик, че аз съм готов. Започваме, когато кажете.

Зим захвърли жезъла си настрана; някой го хвана.

— Шегувате се, сър. Няма да си вадим очите.

— Няма да има вадене на очи, споразумяхме се. Огън, когато сте готови.

— Моля?

— Елате и се бийте! Или се върнете обратно в строя!

Вече съм почти сигурен, че това, което последва, стана по описания начин; може би защото научих част от него по-късно, при обучението. Струва ми се, че се случи следното: немците се приближиха от двете страни на нашия сержант, но си личеше, че не поддържаха никаква връзка помежду си. При това положение човекът, който действа сам, има избор на четири основни движения, които дават предимство на собствената му подвижност и на по-висшата координация на един боец в сравнение с двама — сержант Зим твърдеше после, че която и да е група е по-слаба от един-единствен човек, освен ако участниците в групата не са свършено обучени да работят заедно. Например, сержантът можеше да финтира към единия от тях, да подскочи светкавично към другия и да го извади от строя, като му строши коляното — и после спокойно да приключи с първия.

Вместо това, той им позволи да го атакуват. Майер бързо се хвърли към него, възнамерявайки да го повали на земята с някакъв прием, след което Хайнрих можеше да пусне в ход подкованите си боти. Така поне изглеждаха нещата в началото.

И ето какво мисля, че видях. Майер въобще не успя да стигне доникъде, защото захватът му не сполучи. Сержант Зим се завъртя, за да застане лице в лице с него, като в същото време ритна и уцели Хайнрих в корема — и тогава Майер полетя във въздуха, скокът му беше съпроводен със здрава помощ от страна на Зим.

Началото и краят на схватката почти съвпаднаха. Малко след това се оказа, че на земята лежаха две германски момчета, които кротко спяха, само че лицето на едното беше завряно в краката на другото, а Зим стоеше над тях и дори не се бе задъхал.

— Джоунз! Не, Джоунз замина, нали? Махмуд! Донеси ведрото с вода, за да свестиш тези пиленца и ги върни обратно в гнездата им. Кой взе моята клечка за зъби? — попита той и се огледа за жезъла си.

Няколко мига по-късно двамата юнаци дойдоха в съзнание и се върнаха мокри в редиците. Зим ни погледна и се осведоми с нежност в гласа:

— Някой друг? Или да започваме с упражненията?

Аз не очаквах друг да се обади и се съмнявах, че на някой му се щеше. Но от долната страна на левия фланг, където бяха подредени най-ниските, излезе едно момче и се упъти към центъра на строя. Зим го погледна отгоре надолу:

— Само ти ли? Или искаш да си избереш партньор?

— Предпочитам да бъда сам, сър.

— Както кажеш. Име?

— Шуюми, сър.

Очите на Зим се разшириха.

— Някаква връзка с полковник Шуюми?

— Имам честта да бъда негов син, сър.

— А-а, така значи! Чудесно! Черен пояс?

— Не, сър. Все още не.

— Радвам се, че ще се обучаващ при нас. Добре, Шуюми, ще спазваме ли някакви правила в състезанието или да изпратим да повикат линейка?

— Както желаете, сър. Но мисля, ако ми позволите да изкажа мнението си, че с правила ще бъде по-благоразумно.

— Не зная какво точно имаш пред вид, но приемам.

Зим отново метна встрани своя символ на властта. После те застанаха лице в лице и се поклониха. Останаха приведени и закръжиха един около друг, като правеха колебливи пасове с ръцете си, при което заприличаха на бойни петли.

Внезапно те се хванаха — и малкият симпатяга се озова на земята, а сержант Зим излетя във въздуха над главата му. Но той не се приземи с мрачния, парализиращ дъх тъп звук, който Майер издаде, а направи пирует и се приземи леко, готов да посрещне надигацията се Шуюми.

— Банзай! — изрева Зим и се ухили.

— Аригато — каза Шуюми и също се усмихна в отговор. Те отново се сграбчиха почти без пауза и аз помислих, че сержантът пак ще полети нанякъде. Нищо такова не стана. Зим се плъзна направо към противника си, имаше бъркотия от ръце и крака и когато движенията започнаха да се забавят, можеше да се види, че сержантът беше прегънал левия крак на Шуюми едва ли не до дясното му ухо — една наистина жалка гледка.

Шуюми плясна по земята със свободната си ръка; Зим веднага му помогна да се изправи и те пак се поклониха един на друг.

— Още една схватка, сър?

— Съжالياвам, но ни предстои да се потрудим над други задачи. Може би следващия път, а? Трябваше да ти кажа, че на времето ме обучаваше почитаемият ти баща.

— Аз предположих това, сър. Ще се позабавляваме при тренировките.

Зим го тупна силно по рамото.

— Върни се в строя, войнико. Рота-а-а! Равнис!

Сетне в продължение на двадесет минути правихме гимнастически упражнения, от които излязох изпотен толкова, колкото преди това бях измръзнал. Зим проведе лично занятието, като сам показваше упражненията, изпълняваше ги заедно с нас и броеше на глас. Той въобще не се измори и когато свършихме, дишането му остана съвсем равномерно. След тая сутрин той вече не водеше физзарядките (никога не го виждахме преди закуска; рангът имаше своите привилегии), но днес беше с нас, а когато всичко приключи и бяхме напълно съсипани, ни поведе в лек тръс към общата палатка, като през целия път ни подвикваше: „По-високо краката! Още! Влачите си опашките!“

От тази сутрин нататък ние никога не ходехме из лагера „Артър Къри“, а винаги подтичвахме в тръс, накъдето и да се насочвахме. Аз така и не разбрах кой беше този Къри, но подозирам, че трябва да е бил някой велик бегач.

Брекинридж беше вече в общата палатка с гипсова превръзка на китката. Пръстите му стърчаха от бинта. Чух го да казва, че щял да постави Зим на мястото му.

Съмнявах се. Шуюми, може би — но не и този недодялан маймунек. Той даже не разбра как беше победен. Не харесах Зим в първия момент, когато очите ни се срещнаха. Но той си имаше свой стил на живот и беше самобитен мъж.

Закуската бе на ниво — всички блюда ми се усладиха; нямаше нищо от менюто или порядките на онези скучни училищни пансионери, което да прави живота ти отвратителен. Ако искаш, можеш да се отпуснеш и да загребеш от яденето с двете си ръце, никой не те притеснява — което беше добре, защото храненето е практически

единственото време, когато никой не те юрка. Но нямаше и нищо от онова, с което бях свикнал в къщи. Цивилните, които ни обслужваха, разнасяха мамбото, като мятаха чиниите наоколо по начин, който би накарал майка ми да пребледнее и да се прибере в стаята си. Храната беше гореща и в предостатъчно количество. Беше приготвена вкусно, макар да не бе предназначена да задоволи нечий изтънчен вкус. Така че този ден аз хапнах четирикратно над обичайната си норма, след което прибавих към обилната закуска няколко чашки кафе с много захар. Така бях изгладнял, че бих изял и акула, без да спра, за да й одера кожата.

Влезе Дженкинз, последван от ефрейтор Бронски. Те спряха за момент, до масата, на която Зим храносмилаше самотен, после Дженкинз се тръсна на празния стол до мен. Изглеждаше съвсем изтощен — блед, измъчен, а дишането му бе съпроводено с хъхрене.

— Нека ти наля малко кафе — предложих му аз. Той поклати отрицателно глава.

— По-добре се нахрани, — настоях аз. — Ето малко бъркани яйца — стомахът ти лесно ще се справи с тях.

— Не мога да ям. Ах, този мръсен, мръсен никаквец. — Той започна да ругае Зим с тиха, почти безизразна монотонност.

— Всичко, за което го помолих, беше да ми разреши да отида да си легна и да пропусна закуската. Бронски не би ме пуснал — каза, че трябва първо да се видя с ротния командир. Така и направих, и му казах, че съм болен, казах му. Той само опипа бузата ми, измери пулса ми и заяви, че отбоят за болните е в девет часа. Не би ми позволил да се върна в палатката си, за да почивам. Ама че плъх! Ще го пипна някоя тъмна нощ, сигурен съм.

Аз все пак му сипах малко от бърканите яйца, налях му кафе и той с усилие се зае да дъвче. Повечето от нас все още закусваха. Сержант Зим се изправи, за да напусне столовата, но преди това спря край нашата маса.

— Дженкинз.

— А? Да, сър.

— В девет нула нула е прегледът на болните и тогава ще се видиш с доктора.

Един мускул върху лицето на Дженкинз нервно заигра.

— Нямам нужда от никакви хапчета, сър. Ще се оправя и без тях — отвърна бавно той.

— Девет нула нула. Това е заповед — и Зим излезе. Дженкинс отново подхвана монотонното си бърборене. Най-накрая той намали оборотите, преглътна с мъка една хапка и подхвърли с по-висок тон:

— Не преставам да се чудя каква майка е създала онзи. Бих искал само да я видя, това е всичко. Той имал ли е някога майка?

Това беше реторичен въпрос, но получи отговор. В края на нашата маса, няколко стола по-нататък, се намираше един от ефрейторите-инструктори. Той беше свършил с яденето, пушеше и, успоредно с това, си чистеше зъбите.

— Дженкинз — ефрейторът явно бе дочул последната фраза.

— Да, сър?

— Не знаеш ли нищо за сержантите?

— Ами... уча се.

— Сержантите нямат майки. Попитай някой стар войник. — Той издуха облак цигарен дим през ноздрите си. — Те се размножават чрез делене... като бактериите.

IV

И ГОСПОД рече Гедеону: "С тебе има твърде много народ... затова, разгласи да чуе народът, и кажи: „който е страхлив и боязлив, нека се върне“... И се върнали двацет и две хиляди души, а десет хиляди останаха. И рече ГОСПОД Гедеону: „Народът е все още много; заведи ги при водата, там ще ги избира“... Той заведе народа при водата. И рече ГОСПОД Гедеону: „Който лочи вода с езика си, както лочи куче, него туряй настрана, тъй също и всички ония, които коленичат, за да пият“. И броят на тия, който лочеха с уста от ръка, беше триста души...

И рече ГОСПОД на Гедеона: „С тия триста... ще ви спася... а целият народ нека си иде...“

Съдии VII: 2–7

Две седмици след като пристигнахме в лагера, ни взеха походните легла. Искам да кажа, че имахме съмнителното удоволствие да ги сгънем, да ги носим четири мили и да ги приберем в един склад. Тогава това не ни обезпокои; земята ни се струваше много по-топла и твърде мека — особено когато сирената завиеше посред нощ и трябваше да се спускаме навън, за да играем на войници. Кое то ставаше три пъти седмично. Но аз можех да се върна и да заспя веднага след която и да е от тези фалшиви тревоги; бях се научил да спя навсякъде, по всяко време — седейки, изправен, дори марширувайки в колона. Нещо повече, можех да спя даже на вечерната проверка, застанал в стойка „мирно“ и да се наслаждавам на музиката,

без да бъда събуден от нея. Затова пък се будех незабавно, когато трябваше да извикам името си и да сторя парадна крачка напред.

В лагера „Артър Къри“ направих едно много важно откритие. Щастието се състои в това да се напиш достатъчно. Само в това и в нищо друго. Всички заможни хора са нещастни, защото трябва да гълтат хапчета за сън. Подвижната пехота няма нужда от тях. Дай на редовия пехотинец време да се увие в походния чувал и той е щастлив като червей в ябълка. Хърка, та се къса.

На теория ти се полагат осем пълни часа за спане всяка нощ и около час и половина след вечерна проверка за лично време. Но всъщност твоето време за сън е подложено на бойни тревоги, нощни дежурства, маршове на скок по полята, природни бедствия и на капризите на тези, които стоят над теб, а вечерите ти, ако не отидеш на бойно дежурство, биват изразходени за лъскане на обувки, пране на дрехи, взаимно бръснене (някои от нас станаха много добри бръснари), да не говорим за хилядите други шетни, които бяха свързани с оборудването на полигона и изискванията на сержантите. Например, ние се научихме да отговаряме при повикването на сутрешен развод с: „Изкъпан!“, което означаваше, че си се изкъпал поне веднъж след последната заря. Човек може да излъже за това и да не бъде хванат в лъжа (случи ми се няколко пъти), но един от нашата рота, който се опита да опровергае убедителните факти, че напоследък не се е къпал, беше изтъркан с остри четки и груб сапун от своите колеги по взвод в присъствието на един ефрейтор инструктор, който ги наставляваше и даваше полезни предложения.

Но ако нямаше по-спешни неща за вършене след вечеря, можеше да напишеш писмо, да се шляеш, да обменяш клюки, да обсъждаш безчислените умствени и морални недостатъци на сержантите и — най-приятното от всичко — да говориш за жените от своя биологичен вид (започнахме да се убеждаваме, че такива създания въобще не съществуват, само митология, породена от разпалено въображение — едно момче от нашата рота твърдеше, че е виждал момиче горе в главната квартира на полка; той беше единодушно обявен за лъжец и самохвалко). Или пък можеше да играем на карти. Оказах се твърде хазартен тип, от което няколко пъти пострадах финансово и се зарекох повече да не изтеглям карта от средата на колодата. Реално погледнато, от тогава спрях да играя на вързано.

Но най-често, ако действително разполагах с двадесет минути за самия себе си, просто лягах да поспя. Този избор при нас се считаше за най-правилен; ние винаги бяхме лишени от достатъчен по продължителност здравословен сън.

Може с моя разказ да съм създал впечатлението, че условията в новобранския лагер бяха по-сурови от необходимото. Сурови ли? Те бяха непоносими и всичко това беше нагласено съвсем съзнателно.

Твърдо убеждение на всеки новобранец беше, че порядките тук са чиста безсмислица, пресметнат садизъм, който трябваше да достави сатанинско удоволствие на безмозъчни социопати.

Не беше така. Лагерът бе твърде добре планиран, твърде разумен, твърде ефикасно и безлично организиран, за да представлява просто демонстрация на жестокост заради самата жестокост; подобно на операционна зала той беше уреден за цели, които са освободени от пристрастия, както и тези на хирурга. Е, признавам, че някои от инструкторите може да са се наслаждавали на властта си, но не мога да го твърдя със стопроцентова сигурност. Освен това сега вече зная с положителност, че армейските психиатри се опитваха да изплевят при подбора на инструкторите всеки бъдещ тиран. Те търсеха обиграни професионалисти, които са в състояние да провеждат мероприятията в казармата така, че изпълнението им да е във възможностите на новобранеца; един садист е твърде тъп, твърде зависим емоционално и е много вероятно да се умори, да намали усърдието, с което води подготовката и, в крайна сметка, бързо да се износи.

Все пак между тях може да е имало и изверги. Но съм чувал, че някои хирурзи (и то не непременно лошите) се забавляват с рязането и кръвта, които съпътстват хуманното изкуство на хирургията.

Ето това беше нашето: хирургия. Неговата непосредствена задача беше да се отсеят тези новобранци, които бяха твърде инфантилни и разглезени, за да станат някога истински пехотинци. Именно те взеха още от началото да проклинат: „Довършиха ме!“. Нашата рота намаля до размера на взвод през първите шест седмици. Някои бяха изхвърлени без предубеждение и получиха разрешение, ако имат желание, да довършат сроковете си, според своите предпочитания, на длъжности в небойни служби; други бяха уволнени с безпощадни резолюции: „за лошо поведение“, „незадоволителна подготовка“ или „по болест“.

Обикновено не знаеш защо някой напуска, докато го не видиш да си тръгва и той доброволно не се съгласи да ти даде информация по въпроса. Някои обявяваха на висок глас, че им е дошло до гуша от всичко и се уволняваха, лишавайки се винаги от своите шансове за привилегии. Някои, особено по-възрастните, не можеха физически да понесат темпото, колкото и да полагаха усилия. Спомням си един чудесен старик на име Карутърз, (е, трябва да е бил тридесет и петгодишен) — пренасяха го на носилка, а той, макар и останал без сили, продължаваше да надава викове, че това не е честно и че щял пак да се върне.

Беше малко тъжно, защото ние харесвахме Карутърз заради старанието, което полагаше, така че гледахме настрана от него с мисълта, че вече никога няма да го видим, че неговото уволнение по болест беше предопределено и не му оставаше нищо друго, освен да облече цивилни дрехи. Срецнахме се отново много години по-късно. Той беше отказал уволнението (не си задължен да приемаш „медицинското уволнение“) и се беше настанил като трети готвач на един военнотранспортен кораб за запасни. Веднага си спомни за мен и пожела да си говорим за миналото. Пъчеше се, че е бивш възпитаник на лагера „Артър Къри“, както баща ми се стараеше винаги да подчертае своя харвардски акцент. Уверяваше ме, че се е устроил по-добре от един обикновен пехотинец и може би беше прав.

Но много по-важна от задачата бързо да се свалят килограмите на дебелиите и да се спестят на правителството таксите за обучение на онези, които никога нямаше да го завършат, беше основната цел на обучението — да ни убеди напълно, че нито един боец под пагон не бива да се качи в капсула за боен десант, докато не бъде всецяло подготвен за това — решителен, дисциплиниран и сръчен. Ако не е такъв, той не е полезен на федерацията, той несъмнено не е полезен и за своите колеги в групата, и което е най-лошото от всичко — не е полезен и за самия себе си.

И тъй, бяха ли порядките в новобранския лагер по-жестоки, отколкото беше необходимо?

Всичко, което мога да кажа по този въпрос е: следващия път, когато трябва да извърша бойно спускане, искам хората по фланговете ми да бъдат питомци на лагера „Артър Къри“ или на подобния нему Сибирски лагер. В противен случай ще откажа да вляза в капсулата.

Така или иначе, докато траеше подготовката ми, аз смятах, че тя беше една, макар и временна, поредица от рецидиви, породени от простотията на родната военщина. След като прекарахме една седмица там, вече се бяхме превърнали в изтощени и раздърпани нехранимайковци. Накрая ни раздадоха някакви нелепи облекла, с които трябваше да се явим на вечерна проверка. Униформите и целите парадни костюми дойдоха много по-късно. Върнах се обратно в бараката, която служеше за склад и се оплаках на сержанта по снабдяването. Тъй като той беше само сержант по снабдяването и се държеше твърде бащински, аз го считах за полу-цивилен — не знаех как, поне тогава, да прочета лентите на гърдите му, иначе не бих дръзнал да говоря с него.

— Сержант, тази куртка е твърде голяма. Моят ротен командир казва, че ми стои като палатка.

Той погледна към моята одежда, без да я докосне.

— Наистина ли?

— Ами да. Искам една, която да ми е по мярка.

Той и сега не се размърда.

— Нека те посъветвам нещо, синко. В тази армия има само два размера — твърде големи и твърде малки.

— Но моят ротен командир...

— Без съмнение.

— Какво да направя тогава?

— Мога да ти дам една свежа идея. Ммм... ето какво бих сторил аз. Ето ти игла и макара. Нямаш нужда от ножици; едно ножче от самообръсначка ще свърши работа. Сега събери дрехата в талията и я отпусни по раменете; така ще можеш да я използваш. Виждаш ли колко съм щедър?

Единственият коментар на сержант Зим върху моето шивашко изкуство беше:

— Можеше да се справиш и по-добре с това. Два дни извънреден наряд.

Така че за следващия преглед аз наистина се справих по-добре.

Тези първи шест седмици бяха посветени изцяло на закаляване и бяха съпроводени с постепенни натоварвания, с много тренировки за строеви прегледи и много походи по пътищата. В крайна сметка, след като десетки войници отпаднаха и си отидоха в къщи или някъде

другаде, ние достигнахме точката, при която можехме да се справим с петдесет мили за десет часа в равен ход — което е порядъчно постижение за един добър кон. Ние почивахме, без да спираме, като сменяхме ритъма — бавен ход, бърз ход и тръс. Понякога изминавахме цялото разстояние наведнъж, устройвахме бивак, хранехме се с полеви порции, спяхме в спални чували и поемахме обратно в поход на следващия ден.

Един ден излязохме, за да предприемем делничен поход, нямаше спални чували в багажа на раменете ни, нито бяхме взели сухоежбина със себе си. Не спряхме за обяд, но аз не бях изненадан, тъй като вече се бях научил да откъквам за закуска захар и сухари от общата палатка и да ги скривам за себе си. Когато и след обяд продължихме да се движим, отдалечавайки се от лагера, се зачудих не на шега, но си траех, защото бях научен да не задавам наивни въпроси.

Спряхме и се установихме временно, преди да се смрачи, три роти, доста посъкратени и оредели през последните няколко седмици, формирахме едно батальонно шествие и марширувахме на него без музика, след което бяха поставени часови и ние получихме команда „Свободни сте“. Аз веднага погледнах към ефрейтор-инструктора Бронски, защото с него можех да се разбера по-лесно, отколкото с другите... и защото почувствах, че нося определена отговорност — по това време аз вече бях ефрейтор-новобранец. Тези войнишки нашивки ти носят най-вече привилегията да бъдеш нахокан за всичко, което извършиш, а също и за гафовете на твоите подчинени. Званието ми можеше да изчезне така бързо, както се бе появило. В началото Зим беше произвел всички по-възрастни мъже във временни помощник-командири и аз бях наследил лентата на ръкава с нашивките на нея няколко дни след като нашият взводен командир се сецна и отиде в болница.

— Ефрейтор Бронски, каква е следващата заповед? Кога е сборът за храна? — попитах аз. Той се ухили.

— Имам в себе си няколко сухи бисквити. Искаш ли да си ги поделим?

— Моля? Не, сър. Благодаря ви. (Аз вече бях прикътал за себе си доста повече — учех се.) — Няма ли да има обяд?

— На мен също не ми казаха, синко. Но не виждам хеликоптерите с баките да се приближават насам. Сега, ако бях на твое

място, щях да свикам момчетата си и да им обясня как стоят нещата. Може би поне един от тях ще успее да удари някой северен заек с камък.

— Значи, ще останем тук през цялата нощ? Не си вземем походните одеяла.

Веждите му се повдигнаха.

— Нямате походни одеяла? — Изглежда премисляше нещата. — Мммм... Виждал ли си някога как овцете се сгушват заедно при снежна буря?

— Не, сър.

— Опитай да си представиш тогава. Те се събират една до друга и не замръзват, може би и при вас ще се получи същото. Или пък можете да се движите, да се разхождате през цялата нощ. Никой няма да ви попречи, докато се намирате в обхвата на заложените постове. Няма да възнеете, ако се движите постоянно. Е, може би утре ще бъдете малко уморени — привърши той и се усмихна.

Отдадох чест и се върнах при разчета си. Ние се посъветвахме помежду си и разделихме всички скрити продукти по равно, в резултат на което моите скрити запаси се съкратиха значително. Някои от тези идиоти дори не се бяха сетили да скътат нещо за ядене или бяха изяли всичко, което имаха, по време на похода. Така че всекиму се паднаха по няколко бисквити и сушени сливи за успокоение на стомаха.

Овчият трик също свърши работа. Не го препоръчвам като начин за спане; ти или лежиш от външната страна, замръзнал откъм гърба и опитвайки се да се затоплиш откъм вътрешната, или си от вътрешната страна, напълно затоплен, но всеки се опитва да намести лактите, краката и зловонието си върху теб. Придвижваш се от едно състояние към друго през цялата нощ в един вид Брауново движение, никога не си съвсем буден и никога не си заспал дълбоко. Всичко това сякаш удължава нощта със сто години.

Размърдахме се призори при познатия повик:

— Всички насам! Незабавно!

Инструкторските жезли, които елегантно допълваха фундаментите на оръжейните пирамиди, бяха взети от притежателите им и използвани, за да ни подтикнат към действие. Започнахме деня с гимнастика. Чувствах се като вкочанен труп и не виждах как мога да се наведа, за да докосна върха на ботите си. Но успях, макар всяко

движение да ми причиняваше болка, и двадесет минути по-късно, когато поехме по своя път, се почувствах като пребит. Сержант Зим вече не беше намусен и даже беше успял да се избърсне, гадината.

Слънцето затопляше гърбовете ни, докато пристъпвахме и Зим ни накара да пеем, в началото по-стари войнишки песни, като „Le Regiment de Sambre et Meuse“, „Caissons“ и „Палатите на Монтесума“, а после и нашата собствена „Полка на воина от капсулата“, която те кара да вървиш по-бързо или те подкарва в тръс. Сержант Зим не можеше да пее в тон с останалите; имаше мощен глас, но с това певческите му способности се изчерпваха. Брекинридж обаче се оказа музикално момче и със своята уверена интонация предпазваше останалите от ужасно фалшивите ноти на Зим. Всички деряхме гърла в приповдигнато настроение.

Но петдесет мили по-късно вече не се чувствахме тъй самоуверени. Прекарахме дълга нощ; денят също беше безкраен.

В лагера Зим ни наруга заради външния ни вид, а няколко новобранци бяха наказани, защото не бяха успели да се избърснат — имаше цели девет минути между завръщането ни от похода и вечерната проверка. Няколко бойци напуснаха и се уволниха следващата заран. И аз се поколебах, но не го сторих, може би защото носех онези глупави новобрански нашивки и все още не бях разжалван.

Същата нощ ни вдигнаха по тревога в два часа.

Скоро можах да оценя домашния лукс на две или три дузини топли тела, към които се да притискаш нощем. След дванадесет седмици ме захвърлиха едва ли не гол в един примитивен район на Канадските скали и аз трябваше сам да си проправам път четиридесет мили през планините. Направих го — и мразех армията на всеки сантиметър от пътя.

При все това не бях в много окаяно състояние, когато се завърнах да доложя, че съм изпълнил поставената ми задача. Няколко зайци не успяха да ми избягат, така че аз не бях нито съвсем гладен... нито съвсем гол, макар тялото ми да бе покрито с мръсотия; носех чудесно, топло, дебело кожено палто и мокасини на нозете си — струва ми се, че нашите пещерни предшественици не са били чак такива будали, за каквито обикновено ги мислим.

Другите, които не се бяха уволнили, преди да се подложат на теста за оцеляване, също съумяха да преодолеят препятствията — всички, освен две момчета, които загинаха в самота при този изпит. После ние се върнахме в планините и загубихме тринадесет дни, за да ги търсим. Придружаваха ни хеликоптери, които кръжаха над нас, за да ни насочват. В издирването бяха включени всички комуникационни системи, с които разполагахме. Нашите инструктори, в енергийни командни костюми, бяха пристигнали да надзирават лично действията ни и да претърсват заедно с нас — защото Подвижната пехота не изоставя своите, докато съществува и най-малката надежда за тяхното спасение.

Погребахме ги с всички почести в духа на „Тази Земя Е Наша“ и с посмъртно звание сержант, така че те бяха първите от нашия новобрански полк, които се издигнаха толкова високо — защото от един капсулен воин не се очаква непременно да остане жив (да умре е част от занаята му)... но в Пехотата се грижат твърде много за това как ще умреш. Трябва да полагаш усилие до последния миг и да останеш с вдигната глава до края.

Брекинридж беше единият от загиналите; другият беше едно австралийско момче, което не познавах. Те не бяха първите, които умряха по време на изпитание. Не бяха и последните.

V

*Той трябва да е виновен,
иначе не би бил тук!
Бордови стрелец... ОГЪН!
Много му е да го застреляш,
изритай, мършата надалече!
Флангови стрелец... ОГЪН!*

Древна
войнишка
песен,
използвана
понякога за
приветствие на
стрелците

Но това стана след като вече бяхме напуснали лагера „Артър Къри“, а междуременно се бяха случили много други неща. Бойното обучение включва строева подготовка, военни учения и военни маневри, при които използвахме всичко, от голи ръце до имитация на ядрени оръжия. Не знаех, че съществуват толкова много различни начини за водене на война. Ако си мислите, че ръцете и краката не са оръжия, значи не сте виждали как сержант Зим и капитан Франкел, нашият батальонен командир, демонстрират преимуществата на ръкопашния бой. Обучението водеше и малкият Шуюми, винаги усмихнат и вежлив — Зим веднага назначи Шуюми инструктор с тази цел и изискваше от нас да изпълняваме безпрекословно заповедите му, макар че не бяхме задължени да му отдаваме чест и да го наричаме „сър“.

Когато намаляхме числено, а званията ни се увеличили, Зим престана да ни притеснява с формалности, освен с прегледа, и

отделяше все повече време за индивидуални тренировки, като подпомагаше при това ефрейторите-инструктори. Той можеше да сее смърт с всичко, до което се докоснеше, но имаше особено предпочитание към ножовете. Изработи си свой нож и го балансира собственоръчно, като отказа да използва стандартните сечива, които се употребяваха от останалите бойци. Отношението му към нас се промени — той стана непоносим, вместо да е напълно противен, какъвто беше дотогава и почна да проявява търпимост към неизбежните глупави въпроси, които му задавахме в процеса на бойната подготовка.

Веднъж, по време на едно от двеминутните прекъсвания за почивка, които ни се полагаха при смяната на различните занимания, едно от момчетата — хлапак на име Тед Хендрик, го попита:

— Сержант? Това хвърляне на ножове е забавно... но защо трябва да го изучаваме? Каква е възможната практическа полза от него?

— Ами ако предположим, че всичко, с което разполагаш, е един нож? — каза Зим. — Или че дори и той липсва? Какво ще предприемеш? Просто ще си кажеш молитвата и ще умреш? Или ще нападнеш врага и ще му дадеш да разбере колко струва по някакъв друг начин? Синко, това е жестока действителност, а не игра на дама, която можеш да захвърлиш, в случай че се окажеш победен.

— Но аз имам пред вид именно това, сър. Представете си, че въобще не сте въоръжен? Или носите със себе си само един от тези калпави ножове? А противникът, който стои срещу вас, разполага с всички видове опасни оръжия? Не можеш да направиш нищо на такъв тип; той ще те накара да оближеш земята преди окончателно да си разчисти сметките с теб.

— На напълно погрешен път си, синко — отвърна му кротко Зим. — На този свят не съществува нещото, което ти нарече „опасно оръжие“.

— Как така, сър?

— Няма опасни оръжия, има опасни хора. Ние се опитваме да те научим да бъдеш опасен — да бъдеш враг. Опасен дори и без нож. Смъртоносен дори когато разполагаш само с една ръка или един крак и все още си жив. Ако не разбираш какво имам пред вид, вземи прочети „Смъртта на Бу Хом Ришар“; има я в лагерната библиотека. Но нека да

обсъдим случая, който ти си избра: аз съм на твое място и всичко, с което разполагам, е един нож. Тази мишена зад мен — тази, която ти би пропуснал, номер три — е караул, въоръжен с всичко друго, освен с водородна бомба. Трябва да стигна до него... тихо, неочаквано, и без да му позволя да извика за помощ.

Зим леко се обърна — шат! — един нож, който той дори не държеше преди малко в ръката си, се люлееше вече в центъра на мишена номер три.

— Виждаш ли? Най-добре е да се носят по два ножа — но трябва да сразиш неприятеля на всяка цена, дори и с голи ръце.

— Да, но...

— Още нещо ли те безпокои? Говори. Затова съм тук, да отговарям на въпросите ви.

— Да, сър. Вие казахте, че караулът не разполага с водородна бомба. Но ако в действителност той разполага с бомба? Точно това е въпросът. Е добре, ние поне въоръжаваме нашите часови със заряди... и всеки караул, срещу който се изправяме, вероятно също разполага с тях. Нямам пред вид караула, имам пред вид страната, на която той воюва.

— Разбрах те.

— Виждате ли, сър? Ако можем да използваме една водородна бомба — и, както казахте, това не е игра, а война и никой не си губи времето — не е ли някак си смехотворно да започнем да пълзим наоколо из плевелите и да мягаме ножове? Така и нас ще ни изтрепят, и войната ще загубим. Щом разполагаме с истинско средство, което можем да използваме, за да спечелим, какъв е смисълът толкова много хора да рискуват живота си с излезли от употреба пещерни оръжия, когато можем да постигнем много повече само с натискането на един бутон?

Зим не отговори веднага, което съвсем не му беше присъщо. Накрая той тихо попита:

— Щастлив ли си в пехотата, Хендрик? Можеш да я напуснеш, когато пожелаеш, знаеш това.

Хендрик измърмори нещо в отговор.

— По-високо! — подкани го Зим.

— Не горя от желание да напускам, сър. Искам да отслужа докрай срока си.

— Ясно. Въпросът ти не е от компетенцията на един сержант... и смятам, че ти не биваше да ми го задаваш. Предполага се, че би трябвало да знаеш отговора още преди да се запишеш доброволец. Във вашето училище водеше ли се курс по история и морална философия?

— Разбира се, сър.

— Тогава ти вече си чувал отговора. Макар че аз мога да ти изложа своята собствена, неофициална гледна точка. Ако поискаш да дадеш урок на едно малко дете, за да не прави повече бели, би ли му отрязал главата?

— Защо... не, сър!

— Разбира се, че не. Ти ще го нашляпаш. Могат да съществуват обстоятелства, при които е също толкова неразумно да поразии един вражески град с водородна бомба, както и да натупаш едно малко дете със секира. Войната не е чисто и просто насилие и убиване; войната е контролирано насилие, към което прибягваме, за да постигнем определена цел. Целта на войната е да подпомогне решенията на твоето правителство чрез сила. Целта не е да убием врага само за да го премахнем... трябва да го накараме да прави онова, което искаме от него. Не убийство... а контролирано и целесъобразно насилие. Не е нито твоя работа, нито моя да определяме целите на насилието. Не е работа на войника да решава кога, къде и как — или защо — да воюва; това право принадлежи на политиците и генералите. Политиците решават кога да се нанесе удар и в какви мащаби да бъде той. Генералите възприемат тяхното решение и ни нареждат къде, кога и как. Ние осъществяваме насилието; други глави — по-стари и по-мъдри от нашите, както се твърди — осигуряват контрола. Така и трябва да бъде. И това е най-добрият отговор, който мога да ти дам. Ако той не те удовлетворява, иди да говориш с командира на полка. Ако и той не може да те убеди — тогава се прибери у дома и стани цивилен, защото от тебе никога няма да излезе истински воин.

Тук Зим му намери колая.

— Мисля, че ме накарахте да говоря толкова дълго само за да изкръшкате. Ставайте, войници! На изходните позиции, по мишената — Хендрик, ти си първи. Този път искам да хвърлиш ножа си на юг. В южно направление, разбра ли? Не на север. Мишената се намира на юг от теб и аз искам този нож да полети в южна посока. Зная, че няма да уцелиш мишената, но гледай поне да я изплашиш! Внимавай да не си

отрежеш ухото по погрешка и да не засегнеш някой от стоящите около теб — просто се съсредоточи върху мисълта, че ножът трябва да хвъркне на юг! Готов — по мишената! Хвърляй!

Хендрик пропусна.

Ние се обучавахме с бойни ножове, с палки и дори с тел (оказа се, че много поразии могат да се направят с парче тел). Научихме се как да оперираме с редица съвременни оръжия, как да обслужваме и поддържаме оборудването, как да съблюдаваме правилата за безопасност, как да използваме ядрени оръжия, пехотни ракети, различни видове газ, бойни отровни вещества, запалителни бомби, как да ремонтираме техниката при необходимост и как да разрушаваме сгради. А също и много други неща, за които е по-добре да не говорим. Занимавахме се и с множество „излезли от употреба“ оръжия. Например как да мушкаме с щикове на някои пушки, които бяха почти идентични с пехотинските винтовки от XX век — твърде подобни на спортните пушки, използвани при ловни игри, само че ние изстрелвахме едри сачми и куршуми, както по мишени на предварително зададени разстояния, така и по подвижни мишени, при клопки по време на престрелки в движение. Смяташе се, че това ни подготвя да боравим с всякакво ръчно оръжие и ни тренира да бъдем експедитивни, будни, готови на всичко. Е добре, предполагам, че успя. Почти съм сигурен, че успя.

Служехме си с разни стари автомати при полевите учения.

Налагаше ни се също така и да симулираме много по-смъртоносни и по-противни прицелни оръжия. Често участвахме в организирани симулации; имаше фиктивни гранати, които се употребяваха срещу материална част или жива сила, но в действителност те не експлодираха, а бълваха черен дим; друг вид мулажи изпускаха противен газ, от който почваш да кихаш и да плачеш, вместо веществата, от които би бил мъртъв или парализиран... но и това беше достатъчно, за да те накара да обърнеш внимание на предохранителните мерки.

Станахме и по-малко сънливи; повече от половината учения се провеждаха през нощта, с противогазови маски, радарни и други механизми.

Винтовките, които използвахме, за да симулираме прицелни оръжия, бяха заредени с халосни патрони. И само един на всеки

петстотин беше истински, боен патрон. Опасно ли беше това? И да, и не. Опасно е само да бъдеш жив... Един обикновен куршум, ако не се разпръсква, вероятно няма да те убие, освен ако не те удари в главата или в сърцето, а и тогава може да оцелееш. Този един на петстотин правеше играта хазартна. Той ни принуждаваше да се прикриваме, особено след като знаехме, че с някои от винтовките стреляха инструкторите, които бяха първокласни стрелци и действително даваха най-доброто от себе си, за да уцелят. И ако се случеше изстрелът да не бъде халосен... Те ни уверяваха, че няма да стрелят преднамерено по главата на човек... но стават и инциденти. Тяхното приятелско уверение не ни изглеждаше твърде убедително. Този петстотен куршум превръщаше досадните учения в широкообхватна руска рулетка; преставаш да се отегчаваш още първия път, когато чуеш някоя едра сачма да пропищява край ухото ти, преди още да те е достигнал звукът от изгърмяването на винтовката.

Но ние някакси се отпуснахме и отгоре ни беше подсказано, че ако не се стегнем, случайните попадания на истинските куршуми ще станат едно на сто... и ако това не свърши работа, едно на петдесет. Не ми е известно дали наистина беше направена някаква промяна или не — няма начин как да научиш — но ние отново погледнахме сериозно на въпроса, след като едно момче от съседната рота бе простреляно в задните части от заблуден куршум, който му направи поразителен белег и предизвика множество полуостроумни коментари и подновен интерес на всички ни към прикриването. Ние се присмивахме на този хлапак затова, че е бил прострелян на онова място... но всички знаехме, че обект на попадението можеше да бъде главата му — или или пък някоя от нашите собствени глави.

Инструкторите, които не се занимаваха със стрелба по време на ученията, не се прикриваха. Те обличаха бели рубашки и се разхождаха надолу-нагоре с глупавите си жезли, привидно спокойни, че дори и един новобранец не би уцелил нарочно инструктор — което може би беше предоверяване от страна на някои от тях. Все пак шансовете бяха петстотин срещу един, но дори и при изстрел, отправен със смъртоносно намерение, факторът безопасност се увеличаваше от факта, че новобранецът едва ли би поразил с вещина набелязаната цел. Винтовката не е лесно оръжие; тя не е достатъчно точна. Дори и навремето, когато са се водили войни, чийто изход се е

решавал с такива винтовки, за да се убие средно един човек, са били нужни няколко хиляди изстрела. Това изглежда невероятно, но военните историци се съгласяват, че е вярно — очевидно повечето изстрели на практика не са били прецизно насочени, а просто са били отправяни, за да принуждават врага да си държи главата ниско и да бъде възпрепятствана неговата стрелба.

Във всеки случай с тези винтовки не беше ранен или убит нито един инструктор. Не беше затрит също така и нито един новобранец; всички смъртни случаи бяха предизвикани от други оръжия или от машини — някои от които можеха да се завъртят и да те захапят, ако не вършиш нещата като по учебник. Едно момче наистина успя да си строши врата, при опит да се скрие панически, когато за първи път започнаха да стрелят по него. Така то пострада, вместо да се предпази и загина без нито един куршум да го бе докоснал.

Въпреки това, по силата на една верижна реакция, този проблем за куршумите и прикриването ме докара до най-голямото ми униение в лагера „Артър Къри“. На първо място бяха ме разжалвали и бяха взели нашивките ми не защото бях оплескал нещо, а заради беля, която един от моя взвод беше извършил в мое отсъствие. Опитах се да възразя, като изтъкнах отсъствието си, но ефрейтор Бронски ме посъветва да си затварям устата. Аз обаче отидох при Зим и му изложих обстоятелствата. Той студено ми каза, че съм отговорен за това, което хората ми вършат, независимо от всичко... и ми лепна шест часа извънреден наряд, освен разжалването, за това че съм говорил с него без разрешението на Бронски. Получих и едно писмо, което много ме потисна; майка ми най-сетне ми беше писала. После си навехнах рамото по време на първото учение с енергийно оръжие (костюмите за практически упражнения бяха стъкмени така, че инструкторът, ако пожелае, може да причини дефект в работата на костюма с помощта на радиоконтрол; аз се изтърсих и нараних рамото си). Това ме постави на по-лек наряд с много повече време за размисъл в период, когато имах много причини, както ми се струваше, да се самосъжалявам.

Поради „по-лекия наряд“ един ден бях назначен със заповед в щаба на батальонния командир. В началото бях много ентузиазизиран, защото преди това не бях ходил там и исках да направя добро впечатление. Открих, че капитан Франкел не одобрява проявите на излишно усърдие; той искаше да стоя кротко, да не казвам нищо и да

не го безпокоя. Това ми даде свободно време да се размисля със съчувствие за собствената си съдба, защото не посмях да отида и да си дремна.

После внезапно, малко след обяда, докато скучаех, вътре влезе сержант Зим, последван от трима души. Зим беше изрядно облечен и спретнат както обикновено, но имаше синина под дясното си око, което изглеждаше така, сякаш беше ударено — макар че това, разбира се, беше невъзможно. Изражението на лицето му напомняше на Бледия ездач на блед кон. От другите трима, човекът в средата беше Тед Хендрик. Той беше мръсен — ами да, нали ротата беше на полево учение (като че ли прериите са създадени само за това — да прекарваш голяма част от времето си, лазейки по корем из мръсотията). Устната на Тед беше разцепена и по брадичката му имаше кръв, а куртката и кепето му липсваха. Той изглеждаше разярен.

От двете му страни стояха новобранци. Всеки от тях държеше автомат; Хендрик не носеше оръжие. Единият младок беше от моя взвод, хлапак на име Лийви. Той беше развълнуван и ми намигна, когато никой не го гледаше.

— Какво става, сержант? — попита изненадано капитан Франкел.

Зим застана мирно пред него и заговори сякаш рецитираше наизуст.

— Сър, командирът на рота Н докладва на батальонния командир. Дисциплинарен случай. Статия девет-едно-нула-седем. Незачитане на тактическия план. Сборната команда участваше в симулирани бойни действия. Статия девет-едно-две-нула. Неподчинение на заповед при същите условия.

Капитан Франкел изглеждаше озадачен.

— И вие сте дошли с това при мен, сержант? Официално?

Не съм виждал досега човек, който да е толкова затруднен както Зим и да може да прикрива истинското си състояние, без да показва нито с тона, нито с изражението си какво всъщност изпитва.

— Сър... Ако капитанът позволи. Новобранецът отхвърли административната дисциплина. Той настоя да се срещне с батальонния командир.

— Хмм... нужен ви е арбитър, макар все още да не разбирам защо. Какво пък, той действително има привилегията да поиска среща

с мен. Каква беше бойната команда?

— „Замри“, сър.

Погледнах Хендрик, като си мислех: ха, ха, ще си го получи. При „замри“ падаш в праха, до най-близкото укритие, колкото се може по-бързо и после застиваш, дори не помръдваш с вежда, докато не те освободят. Разказваха ни истории за хора, които за били ранявани, докато са изпълнявали тази команда... и са умирали бавно, без да издадат нито звук или да извършат каквото и да било движение.

Френкел се навъси.

— И после?

— Същата работа, сър. След самоволното нарушение на командата, отново отказ да бъде изпълнена.

Капитан Франкел гледаше мрачно.

— Име?

Отговори Зим.

— Хендрик, Т.К., сър. Редник Р-П-седем-девет-шест-нула-девет-две-четири.

— Всичко е ясно. Хендрик, отнемат ви се всички права за тридесет дни и оставате под арест във вашата палатка, с изключение на времето, когато сте на дежурство, на храна и за санитарни потребности. Ще отслужвате по три часа извънреден наряд всеки ден под командването на началника на охраната: един час да бъде отслужван преди сигнала за гасене на лампите, един час преди ставане, един час по време на обеду и вместо него. Вашата храна ще бъде хляб и вода — толкова хляб, колкото можете да изядете. Ще отслужвате по десет часа извънреден наряд всяка неделя, времето трябва да бъде приспособено така, че да ви позволява да участвате в църковната служба, ако предпочетете това.

(Помислих си: „О, Господи! Той премина всички граници.“)

Капитан Франкел продължи:

— Хендрик, единствената причина, поради която ти се размина толкова леко, е, че не ми е позволено да ти дам по-голямо наказание, без да свикам военен трибунал... А и не искам да разваля досието на вашата рота. Свободни сте.

Той сведе поглед към книжата на бюрото си. Инцидентът вече не го интересуваше.

Тук Хендрик не издържа:

— Вие не изслушахте другата страна по делото!

Капитанът вдигна очи.

— Имате ли какво да ми кажете?

— Вие сте дяволски прав, че имам! Сержант Зим направи това нарочно! Той ме действаше, действаше ме, действаше ме, по цял ден от мига, в който дойдох тук! Той...

— Това му е работата, — каза студено капитанът. — Отричате ли обвинението срещу вас?

— Не, но... Той не ви каза, че лежах върху един мравуняк.

Франкел го погледна с презрение.

— О-о. И ти би предпочел да загинеш, заедно с твоите събрата от командата, заради няколко дребни мравки?

— Не „няколко“ — те бяха стотици! Щяха да ме изгризат жив!

— И какво? Млади човече, нека уточним нещата веднъж завинаги. Ако ще да е било и леговище на гърмящи змии, ти би трябвало да си готов — и при поискване — да паднеш в него като талпа. — Франкел направи пауза. — Имаш ли въобще нещо да кажеш в своя защита?

Хендрик беше зяпнал от недоумение.

— Разбира се, че имам. Той ме удари! Той ми посегна! Цялата ефрейторска компания се размотава около нас с онези глупави жезли, потупват те за свое развлечение, сръгват те в ребрата, уж за да те „ободрят“ — и аз се съобразявам с това. Но той ме удари с юмрук — повали ме на земята и закрепя: „Замри, упорито магаре!“ Какво ще кажете за това?

Капитан Франкел почука по политурата на бюрото, после отново се взря в Хендрик.

— Млади човече, вие се намирате в заблуждение, което е твърде типично за цивилните. Мислите, че на по-старшите ви офицери не им е позволено да „посягат на вас“, както се изразихте. При обикновени социални условия това е вярно — да кажем, ако ни се случи да кръстосаме пътищата си в един театър или магазин, аз не бих имал право, докато вие се отнасяте с мен съобразно моя ранг, да ви зашлевя един шамар, както и вие — да се нахвърлите върху мен, но по линия на дълга правилото е съвсем различно... — Капитанът се извъртя на стола си и посочи към някакви книжни полици. — Там се намират законите, съгласно които живеете. Можете да потърсите всяка клауза в

тези книги, всеки случай на военен съд, който е повдигнат съгласно тях, и няма да откриете никъде твърдението, че вашите по-старши офицери не могат „да посягат върху вас“. Хендрик, бих могъл да ви строша челюстта... и бих бил отговорен пред моите собствени по-старши офицери само по отношение на уместната необходимост от постъпката. Но аз няма да бъда отговорен пред вас. Бих могъл да направя и повече от това. Има обстоятелства, при които на един по-старши офицер, няма значение дали е упълномощен или не, не само му е позволено, но той дори е длъжен да убие друг офицер с по-нисък чин или войник, стоящ под негово разпореждане, без да отлага или евентуално да предупреждава. И той не само че не бива да бъде наказан за тази си постъпка, а трябва да бъде похвален. Ако се налага да се сложи край на малодушно поведение пред лицето на врага, например.

Капитанът се облегна върху бюрото си.

— А сега за жезлите. Те имат двойно предназначение. Първо, те са отличителен белег на хората, които притежават власт. Второ, ние очакваме от тях да ги използват така, че винаги да ви държат в състояние на готовност. Бодването на шиповете им може да ви причини краткотрайна болка, но на практика те представляват една съвсем безвредна вещ. При това с тяхна помощ се спестяват хиляди думи. Да кажем, че не се отзоваваш на сбора за утринна проверка. Без съмнение дежурният ефрейтор би могъл да те придума ласкаво, с „ще искате ли захар в кафето“, да се осведоми дали би предпочел да ти поднесат закуската в леглото тази сутрин — ако можехме да заделим един ефрейтор-сервитьор, който да слугува. Но ние не можем и вместо това той разклаща походното ти легло и те изтърсва долу на пътеката, използвайки и „шпората си“, ако се наложи. Разбира се, той би могъл просто да те изрита от постелята, което би било също толкова законно и почти толкова резултатно. Но генералът, отговорен за обучението и дисциплината, счита, че по-достойно както за дежурния ефрейтор, така и за вас, е успалият се да бъде изваден от леговището си с безличната тояга на авторитета. И аз го правя понякога. Не че има значение какво вие или аз мислим по този въпрос; това е начинът, по който постъпваме.

Капитан Франкел въздъхна.

— Хендрик, разясних ви тези въпроси, защото е безсмислено да се наказва един човек, преди той да узнае в какво се състои вината му. Вие сте постъпили като лошо момче — казвам „момче“, защото съвсем очевидно вие още не сте мъж, макар че се стараем да ви направим — едно удивително лошо момче, като се има пред вид степента на вашето обучение. Нищо от това, което казахте, не представлява смекчаващо обстоятелство или акт на формална самозащита. Вие, изглежда, не си знаете мярката, нито дори имате някаква идея за дълга си като войник. Така че кажете ми със свои собствени думи защо се чувствате малтретиран; аз искам да ви поставя на място. Би могло да има нещо във ваша полза, макар че — признавам — не мога да си представя какво би могло да бъде то.

Незабелязано хвърлях по един-два погледа към лицето на Хендрик, докато капитанът го наставляваше. Кротките и меки слова на Френкел изглежда му действаха по-потискащо и от най-голямото овикване, с което би го удостоил Зим. Изражението на Хендрик беше преминало от негодуванието през празното удивление в някакво особено мрачно настроение.

— Говори! — нареди остро Франкел.

— Ами... беше ни заповядано да залегнем и когато се строполих долу, аз открих, че съм попаднал върху мравуняк. Изправих се на колене, за да се придвижа на няколко фута, и бях ударен отзад. Проснах се на земята, а той се разкреця — аз скочих и му шибнах един и тогава той...

— СПРИ! — Капитан Франкел беше скочил от стола си и и сякаш беше израстнал над нас, макар че едва ли бе по-висок от мен. Той се взря в Хендрик.

— Вие... сте посегнали на... вашия... ротен командир?

— Е, да... Но той ме удари първи. Отзад, когато не го очаквах. Не приемам безнаказано това от някого. Фраснах го и тогава той отново ме удари и после...

— Тишина!

— Аз искам да напусна това въшливо поделение — измърмори под носа си Хендрик.

— Мисля, че сега вече можем да разрешим проблема — каза с леден глас Франкел. — И то бързо.

— Просто ми дайте лист хартия за заявление, аз напускам.

— Един момент. Сержант Зим?

— Да, сър.

Зим дълго време не беше произнесъл нито дума, само очите му се движеха напред и настрани. Беше неподвижен като статуя, нищо у него не потрепваше, освен обтегнатите скули на страните му. Сега аз го разгледах и се уверих, че подутината под окото му наистина беше последица от тупаник — прелестно — Хендрик трябва да го е изцентрирал доста здраво. Но той не бе съобщил за това и капитан Френкел не беше го попитал — вероятно беше предположил, че Зим се е блъснал някъде поради недоглеждане и ако се наложеше щеше да обясни това по-късно.

— Запозната ли е ротата с необходимите клаузи от закона за службата, както е разпоредено?

— Да, сър. Разпространени са и са заведени в дневника.

— Зная това. Просто попитах за протокола.

Всяка неделя преди църковната служба ни строявах и ни четяха дисциплинарните статии от Уставите и Правилниците на Въоръжените сили. Те бяха провесени и на таблото за бюлетини от външната страна на щабната палатка. Никой не се замисляше върху тях, макар че ги разяснявах след строевата подготовка, Можеше да си стоиш мирно и да проспий обяснението. Единственото, на което обръцахме внимание, бяха така наречените „тридесет и един начина да допреш лицето си до земята“. В крайна сметка, инструкторите смятат, че чрез тях ти попиваш всички правила, които трябва да знаеш, през кожата си. „Лицевите опори“ бяха една износена шега. Други гаври бяха „иди донеси маслото за вечерната проверка“, „тичай бързо за брадатия пробой“ и тям подобни... Имаше тридесет и едно основни задължения, но от време на време някой от ефрейторите неофициално се хвалеше, че е открил тридесет и второто — винаги нещо нелепо и обикновено мръснишко.

— Да удариш по-старши офицер!

Изведнъж случилото се престана да ми изглежда забавно. Да цапардосаш Зим? Нима ще обесят човек за това? Всеки в ротата беше замахвал срещу сержант Зим поне веднъж и някой от нас дори го бяха поваляли... когато ни обучаваше в ръкопашен бой. Понякога ни вземаше, след като другите инструктори бяха свършили с нас и започвахме да се чувстваме дръзки и доста добре при това — тогава

той ни шлифоваше. Нещо повече, веднъж аз видях как Шуюми го удари така, че той изгуби съзнание. Бронски хвърли вода върху него, Зим се изправи, намръщи се, потри ръце — и хвърли Шуюми право към хоризонта.

Капитан Франкел се огледа и приближи до мен.

— Вие. Свържете се с главната квартира на полка.

Затичах се към апаратурата. Отстъпих назад, когато на екрана се появи нечие лице.

— Адютант — каза лицето. Франкел веднага откликна:

— Командирът на втори батальон приветства командира на полка. Моля и изисквам офицер да поеме мястото на съдия.

— Кога имате нужда от него, Ян? — попита лицето.

— Колкото е възможно по-бързо.

— Прието. Сигурен съм, че Джейк е в Главната квартира. Статия и име?

Капитан Франкел назова идентификацията на Хендрик и посочи един номер на статия. Лицето на екрана подсвирна мрачно с уста.

— Незабавно, Ян. Ако не мога да открия Джейк, аз самият ще дойда — веднага щом съобщя на Стареца.

Капитан Франкел се обърна към Зим.

— Този ескорт — те свидетели ли са?

— Да, сър.

— Неговият отделен командир видя ли случилото се?

Зим малко се поколеба.

— Мисля, че да, сър.

— Намерете го. Имаше ли някой друг наоколо в енергиен костюм?

— Да, сър.

Зим използва телефона, а междувременно Франкел запита Хендрик:

— Кои свидетели желаш да призовеш в своя защита?

— А? Нямам нужда от никакви свидетели, той знае какво направи! Просто ми дайте лист хартия — аз се махам от тук!

— Всяко нещо с времето си.

И това време ще настъпи много скоро, помислих си аз. След по-малко от пет минути пристигна сержант Джоунс, в пълна униформа,

заедно с ефрейтор Махмуд. Той остави Махмуд и напусна точно когато лейтенант Спайкс влизаше вътре.

— Добър ден, капитане. Тези тук обвиняеми и свидетели ли са?
— попита Спайкс.

— Пълен комплект. Можеш да се заемеш със случая, Джейк.

— Има ли протоколчик?

— Да.

— Много добре. Хендрик, крачка напред.

Хендрик пристъпи, едновременно озадачен и разстроен до крайност. Лейтенант Спайкс енергично подхвана:

— Полеви военен съд, свикан по заповед на майор Ф.Х.Малой, командващ трети тренировъчен полк, лагер „Артър Къри“, съгласно генералска заповед номер четири, издадена от Командния Съвет при Тренировъчна и дисциплинарна Команда, в съответствие със законите и правилата на Въоръжените сили на Земната федерация. Арестуващ офицер: капитан Ян Франкел, Мобилна пехота, назначен и командващ Втори батальон, Трети полк. Съдът: майор Джек Спайкс, изпълняващ длъжността командир на Първи батальон. Обвиняем: Хендрик, Тиъдър К., редови новобранец Р.П.7960924. Статия 9080. Обвинение: физическа съпротива срещу по-стариш офицер в бойни условия.

Порази ме бързината, с която се развиваха събитията. Внезапно се оказах назначен за „служител на съда“ и ми бе разпоредено да „привиквам“ свидетелите и да ги държа в готовност. Не знаех как да се отнасям сега със сержант Зим, но той се присъедини към Махмуд и двамата новобранци, които бяха присъствали на инцидента и всички те излязоха отвън, за да не могат да чуват. Самият Зим се отдели от останалите и просто изчакваше; Махмуд седна на земята и си сви цигара, но му се наложи да я изхвърли — той беше първият повикан. За по-малко от двадесет минути и тримата дадоха показания, като всички разказваха почти същата история, както и Хендрик. Зим въобще не беше призован.

Лейтенант Спайкс се обърна към Хендрик:

— Желаете ли да разпитате свидетелите? Съдът ще ви сътрудничи, ако настоявате за това.

— Не.

— Застанете мирно и казвайте „сър“, когато се обръщате към Съда.

— Не, сър — смънка Хендрик и добави — Искам адвокат.

— Законът не допуска адвокатска закрила в полевите военни съдилища. Желаете ли да дадете показания в своя защита? Не сте задължен да го правите и, предвид доказателствата до тук, Съдът няма да вземе под внимание вашия отказ. Но ви предупреждавам, че всяко показание, което дадете, може да бъде използвано срещу вас и ще бъде последвано от очна ставка.

Хендрик сви рамене.

— Нямам нищо за казване. Пък и какъв е смисълът?

— Съдът ви пита отново: ще дадете ли показания в своя защита?

— Не, сър.

— Съдът трябва да изясни един чисто технически проблем. Членът, по който сте обвинен, беше ли ви известен преди времето на въпросното престъпление, за което сте подсъдим? Можете да отговорите с „да“ или „не“ или да мълчите — но сте отговорен за своя отговор съгласно член 9167, който се отнася до лъжесвидетелството.

Обвиняемият остана безмълвен.

— Много добре, Съдът ще прочете на глас текста на обвинението срещу вас и отново ще повтори въпроса си. „Член 9080: Всяко лице във Въоръжените сили, което удари или извърши физическо насилие или се опита съзнателно да нанесе телесна повреда...“

— О, да допуснем, че го знам. Четоха ни много неща, всяка неделя сутрин — един цял дълъг списък с неща, които не са позволени.

— Беше ли или не беше четен конкретно този член пред вас?

— Ами... да, сър. Беше.

— Много добре. След като не сте склонен да дадете показания, имаше ли да направите някакво изявление за смекчаване на вината или частично оправдание?

— Сър?

— Имате ли да съобщите на съда някакво обстоятелство, което е повлияло на вашето поведение? Например, че сте били болен или под влияние на лекарства, или подложен на лечение? По този пункт вие не сте под клетва; можете да кажете въобще всичко, което би ви помогнало. Това, което съдът се иска да уточни, е следното: има ли нещо, което ви кара да смятате, че повдигнатото срещу вас обвинение е несправедливо? И ако е така, какво е то?

— Моля? Разбира се, че има! Обвинението е абсолютно несправедливо! Той ме удари първи! Вие ги чухте! Той ме удари първи!

— Нещо повече?

— Моля? Не, сър. Това не е ли достатъчно?

— Съдът завърши. Редови новобранец Тиъдър К. Хендрик, станете! — Лейтенант Спайкс беше стоял мирно през цялото време; сега и капитан Франкел се изправи. Атмосферата в стаята ставаше все по-напрегната.

— Редник Хендрик, признат сте за виновен по обвинението.

Стомахът ми бълбукаше. Щяха да му направят това... щяха да направят „Дани Дийвър“ на Тед Хендрик. А аз бях закусвал заедно с него точно тази сутрин.

— Съдът ви осъжда, — продължи Спайкс, при което на мен ми призля — на десет камшика и Уволнение за лошо поведение.

— Искам да напусна! — трескаво избърбори Хендрик.

— Съдът не ви разрешава да напуснете. Съдът би искал да добави, че вашето наказание е леко, само защото този Съд не притежава юрисдикцията да налага по-голямо наказание. Упълномощеният орган, който ви арестува, пожела да се проведе полеви военен съд — защо е предпочел така, този Съд няма да разсъждава върху това. Но ако вие бяхте изправен пред генерален съд, изглежда несъмнено, че свидетелствата пред този Съд биха принудили генералния съд да ви осъди на смърт чрез обесване. Вие сте голям късметлия — и задържащият оторизиран орган беше съвсем милосърден. — Лейтенант Спайкс направи кратка пауза, после продължи:

— Присъдата ще бъде изпълнена в първия час след като свикващият оторизиран орган прегледа и потвърди протокола в този му вид. Съдът се оттегля. Задръжте осъдения под стража.

Последното беше адресирано до мен, но аз нямаше какво толкова да сторя, освен да се позвъня по телефона до караулната палатка и после да получа разписка за Хендрик, когато дойдат да го отведат.

След обяд се обадох на капитан Франкел, че съм болен. Той ме сне от дежурство и ме изпрати на лекар, който ме върна обратно на дежурство. Аз се върнах в ротата си тъкмо навреме, за да се облека и да се включа в развода — и да получа наказание от Зим за „петна по

униформата“. Имаше едно още по-голямо петно под нечие око, но и аз, подобно на всички останали, се правех, че не го забелязвам. Някой беше поставил голям пост на парадния плац, точно зад мястото, където обикновено стоеше адютантът. Когато дойде време да се оповестяват нарядите, вместо „рутинния наряд за деня“ или другите тривиалности, съобщиха за полевия съд над Хендрик.

После го изкараха да премине, застанал между двама въоръжени караулни, с ръцете отпред, заключени в белезници.

Никога не съм виждал бой с камшик. Докато бях у дома, знаех, че по традиция се провеждаше публично някъде зад федералната сграда — и баща ми даваше строги нареждания да стоя далеч от там. Само един път се опитах да не се подчиня... но боят беше отложен и аз не проявих повече желание да присъствам на гражданско позорище.

Веднъж е достатъчно.

Караулните вдигнаха ръцете на Хендрик и закачиха белезниците за една голяма халка на позорния стълб. После свалиха куртката му. Той не носеше нищо отдолу. Адютантът произнесе с метален глас:

— Изпълнеше присъдата на Съда.

Един ефрейтор-инструктор от някакъв друг батальон излезе напред с камшик. Началникът на охраната се зае с отброяването на ударите.

Броеше бавно. Минаваха пет бездейни секунди след всяко замахване, но в действителност промеждутъците изглеждаха много по-продължителни. Тед не издаде стон до третия, после заридя.

Следващото, което си спомням е, че дойдох на себе си в ръцете на ефрейтор Бронски. Той ми биеше шамари и ме гледаше съсредоточено. Когато спря, ме попита:

— Оправи ли се? Връщай се в строя. На бегом!

Ние се придвижихме обратно в района на нашата рота. Не изядох много от обяда си, а и на мнозина от другите навярно още им се повдигаше, защото побързаха да бутнат чиниите настрана. Никой не ми спомена и дума за припадъка. По-късно разбрах, че не бях единственият, който се бе изложил — няколко десетки от нас бяха изгубили съзнание.

VI

*Това, което придобиваме твърде евтино,
ние ценим твърде високо... би било странно
наистина, ако един толкова божествен артикул
като СВОБОДАТА не се оценява високо.*

Томас Пейн

В нощта след публичното наказание на Хендрик аз стигнах до най-високата точка на депресия през целия си престой в лагера „Артър Къри“. Не можех да заспя. Би трябвало да сте преминали през новобрански лагер, за да разберете до каква степен трябва да падне духом един новобранец, преди това да се случи. Но аз през деня не бях участвал в нито едно учение, така че не бях физически уморен. Рамото ми беше навехнато, макар че според дежурния лекар бях годен да давам наряд, а под възглавницата ми лежеше писмото на майка ми, с което тя ме умоляваше да се опомня и да размисля. Всеки път, когато си затварях очите, чувах онова — пляс! и виждах как Тед се срутва пред пункта за бичуване.

Не се притеснявах, че мога да загубя новобранските си нашивки. Това въобще не ме безпокоеше, защото вече бях решил да се уволня. Ако не беше полунощ и разполагах с молив и хартия под ръка, бих написал заявлението си за напускане още тогава.

Тед беше извършил една непоправима постъпка, която бе усложнила положението му във войската само за половин секунда. И това наистина беше само една грешка от негова страна, но тя бе довела до изгонването му. Тъй като мразеше поделението (кой ли го обичаше?), той се беше опитал да изконсумира службата и да си завоюва гражданските привилегии, да стане избранник на обществото; той искаше да влезе в политиката — говореше много често за своите планове.

Сега той никога вече нямаше да бъде на обществена служба; беше изпуснал нервите си за стотна от секундата и всичките му проекти за бъдещето рухнаха.

Същото, което бе сполетяло него, можеше да се случи и на мен. Да допуснем, че се изтърва? Вдруги ден или другата седмица? Няма да ми позволят дори да си отида свободно... Ще ме изхвърлят от полка с нашарен гръб.

Дойде време да призная, че бях сгрешил, а баща ми беше прав. Трябваше да се довлека до вкъщи и да кажа на баща си, че съм готов да отида в Харвард и после да се заловя с бизнес — при условие, че той все още би ми позволил. Налагаше да се срещна със сержант Зим на сутринта и да му кажа, че ми е дошло до гуша. Но не много рано, защото Зим не бива да бъде събуждан, освен за нещо, което си сигурен, че той ще класифицира като спешно — повярвайте ми, не бива! Не и сержант Зим.

Сержант Зим...

Той ме безпокоеше също толкова, колкото и случаят на Тед. След като военният съд приключи и Тед беше отведен, той застана зад мен и каза на капитан Франкел:

— Може ли да говоря с батальонния командир, сър?

— Разбира се. Имах намерение да ви помоля да останете след трибунала за малък разговор. Седнете.

Зим ме стрелна с очи, капитанът също ме погледна, така че не трябваше да ми се нарежда изрично, за да разбере, че присъствието ми е нежелателно и аз се изнесох. Нямаше никой във фоайето, само няколко цивилни волнонаемни. Не посмях да изляза навън, защото капитанът можеше да ме изиска; намерих някакъв стол и седнах зад една купчина от папки.

Можех да чуя разговора им през преградата, зад която се намирах. Главната квартира на полка беше по-скоро сграда, отколкото палатка, тъй като приютяваше стационарна свързочна апаратура и оборудване. Тя беше една „минимална полева постройка“, една барака; вътрешните прегради не бяха много. Съмнявам се, дали цивилните можеха да слушат, тъй като всеки от тях носеше транскрибиращи слушалки и вниманието им бе съсредоточено върху печатащите устройства — пък и не ги беше грижа за разговора. Е, все пак може би мен ме беше грижа. Зим каза:

— Сър, моля да бъда преместен в боен отряд.

Франкел отвърна:

— Не мога да те чуя, Чарли. Моето старческо ухо отново ме безпокои.

— Говоря съвсем сериозно, сър. Това не е задача по специалността ми.

Франкел се сопна раздразнено:

— Престани да прехвърляш неприятностите си на мен, сержант. Поне почакай, докато уредим въпроса със задълженията. Какво чак толкова е станало?

— Капитане, това момче не заслужава десет камшика — произнесе сковано Зим.

Франкел почти го прекъсна:

— Разбира се, че не заслужава. Ти знаеш кой сгафи — а също и аз.

— Да, сър. Зная.

— И какво? Ти си наясно, че тия хлапаци в първоначалния стадий са като диви зверове. Познаваш доктрината и действащите заповеди относно член девет-нула-осем-нула — не бива никога да им даваш възможност да го нарушават. Разбира се, някои от тях ще се опитат — ако не са агресивни, те не биха станали материал за военния съд. В редиците те са покорни; достатъчно безопасно е да им обърнеш гръб, когато се хранят или спят, или си седят на опашките и слушат лекции. Но щом ги изведеш на полето за бойно учение, което ги възбужда и изпълва с адреналин, те стават експлозивни като шапка, пълна с гърмящ живак. Ти си обучен да подушваш и предотвратяваш реакцията им — това е част от задълженията на инструктора. Обясни ми как един неопитен новобранец е успял да ти хвърли прах в очите, да те подлъже в преценката ти за него? Той не би трябвало никога да вдигне ръка срещу теб; трябваше да предотвратиш намеренията му, когато си видял какво се е канил да направи. И така, защо не реагира мигновено? Нима започваш вече да остаряваш?

— Не зная, — бавно отвърна Зим. — Може би си прав.

— Хмм! Ако е вярно, една бойна команда е последното място за теб. Но то не е вярно. Или поне не беше вярно последния път, когато ти и аз работехме навън заедно — преди три дни. Така че кажи ми защо това момче се изплъзна от контрола ти?

Зим се забави с отговора.

— Мисля, че го считах за един от безопасните.

— Няма такива.

— Да, сър. Но той беше така сериозен, така кучешки решен да се поизпоти, за да осъществи амбициите си... Нямахме никакви способности на военен, но продължи да опитва. Сигурно подсъзнателно ме е заблудил с поведението си. — Зим замълча за момент, после добави: — Струва ми се, това се случи, защото го харесвах.

Франкел изсумтя.

— Един инструктор не може да си позволи да харесва някого.

— Да, сър. Но се влияя от тях, за съжаление. Тези момчета са една чудесна компания. Досега сме изхвърлили всички истински подлеци. Единственото прегрешение на Хендрик, освен че беше нетактичен, е в самочувствието му, че знае всички отговори. Аз не се притеснявах от това, защото бях същият на неговата възраст. Подлеците си отидоха у дома, а тези, които останаха, са енергични, загрижени да се харесат и изпълнителни — точно като кученца коли. Много от тях ще станат войници.

— Ето къде е слабото ти място. Ти го харесваше... и не успя да му подрежеш крилата навреме. Така той завърши със съд, с камшик и резолюция за уволнение. Хубава работа.

— Бих желал... ако съществува някакъв начин, аз да поема върху себе си това бичуване, сър.

— Ти трябва да понесеш своя дял от вината. Какво мислиш, че ми се искаше през изминалия час? За какво смяташ, че се страхувах от мига, в който те видях да влизаш тук с огромна синина под окото? Опитах всичко, за да може младият глупак да се размине само с административно наказание, вместо да бъде изпъден позорно. Но не съм предполагал, че ще бъде достатъчно неразумен да се разприказва, че те е ударил. Той е тъпак; би трябвало да си го освободил от поделението още преди седмици... вместо да го къташ, докато попадне в беда. Той се раздрънка пред мен, вместо да предпочете да постъпи благоразумно, и ме принуди да изпратя официално донесение за неговия случай. Това преля чашата. Нямахме как да не го впишем в протокола, нямаше начин да се избегне съдът... наложи се да преминем през целия отегчителен хаос на военното правосъдие, да

прегълтнем хапа и да си разчистим сметките с още един цивилен, който ще бъде против нас до края на дните си. Защото той трябва да бъде бичуван; нито ти, нито аз можем да го отървем от това, макар че грешката беше наша. Полкът трябва да види какво става, когато девет-нула-осем-нула не се спазва. Грешката е наша... но ударите са за него.

— Грешката е моя, капитане. Ето защо искам да бъда преместен. Мисля, че така ще бъде най-добре за бойната част.

— Наистина ли? Но аз решавам кое е най-добро за моя батальон, а не ти, сержант. Нека да се върнем дванадесет години назад, Чарли. Ти беше ефрейтор, помниш ли? Къде беше тогава?

— Тук, както твърде добре знаете, капитане. Точно тук, в същата тази забравена от бога прерия. Макар че ми се иска никога да не бях идвал!

— Мигар на мен ми се ще да кисна в тая пустош? Но се оказа, че това е най-важната и най-деликатната работа в Сухопътните сили — превръщането на необузданите млади зверчета във войници. Кой беше най-лошият младок в твоето отделение?

— Ами... — бавно отвърна Зим. — Няма да отида твърде далеч, ако кажа, че ти беше най-трудният, капитане.

— Няма да отидеш, а? Трудно ще ти е да назовеш някой друг. Мразех те до мозъка на костите си, „ефрейтор“ Зим.

Зим издаде болезнен вик на изненада. Дори и зад вратата почувствах, че беше засегнат и обиден.

— Наистина ли, капитане? А аз не те мразех — по-скоро те харесвах.

— Така ли? Е добре, „мразя“ е другия лукс, който един инструктор никога не може да си позволи. Ние не трябва да ги мразим, не трябва да ги харесваме; ние трябва да ги обучаваме. Но ако ти тогава си ме харесвал, то, струва ми се, използваше твърде странни начини, за да го показваш. Харесваш ли ме още? Не ми отговаряй; все ми е едно дали ме одобряваш или не — или по-скоро не искам да зная кое от двете е вярно. Няма значение; аз те презирах тогава и често си мечтаех да ми паднеш. Но ти винаги беше бдителен и никога не ми даде възможност да се сдобия със свой собствен девет-нула-осем-нула съдебен процес. И ето ме тук, благодарение на теб. Сега да обсъдим твоята молба: ти многократно прибъгваше до една заповед, докато бях новобранец. Стигна се дотам, че аз се отвращавах от нея повече от

всичко друго, което ти вършеше или казваше. Спомняш ли си я? Сега аз ти я връщам: „Войнико, млъкни и бъди войник!“

— Да, сър.

— Не си отивай още. Този процес няма да отиде нахалос; всеки полк от новобранци има нужда от един строг урок в смисъла на девет-нула-осем-нула, това и двамата го знаем. Те не искат да четат устави и рядко слушат — но могат да виждат... и нещастieto на младия Хендрик един ден може да предпази някой от неговите колеги от провесване на въжето. Но аз съжалявам, че нагледният урок трябваше да дойде от моя батальон и несъмнено не възнамерявам да позволя в него да се преподават още уроци като този. Събери инструкторите и ги предупреди. За около двадесет и четири часа тези хлапаци ще бъдат в шоково състояние. После ще станат мрачни и напрежението ще нарастне. Навярно около четвъртък или петък едно от момчетата, на което по някакъв начин му предстои да се провали в армията, ще вземе да разсъждава върху факта, че Хендрик всъщност не получи твърде голямо наказание... и ще започне да се размисля, че може би си струва да предприеме едно нападение отзад върху инструктора, когото най-много мрази. Сержанте, този вятър никога не трябва да задуха отново! Разбра ли ме?

— Да, сър.

— Искам от инструкторите да бъдат осем пъти по-предпазливи, отколкото досега. Искам от тях да стоят на разстояние, искам от тях да имат очи и на гърба си. Искам от тях да бъдат бдителни като мишки на котешко представление. Бронски — имаш един специален разговор с Бронски; у него има наклонност да се сприятелява.

— Ще се оправя с Бронски, сър.

— Гледай да се справиш. Защото когато следващият хлапак се нахвърли, той трябва да бъде спрял ефектно — а не така непохватно, както стана днес. Момчето трябва да бъде повалено напълно неподвижно и инструкторът трябва да стори това, без дори самият той да бъде докоснат — или аз лично ще му видя сметката заради проявена некомпетентност. Нека инструкторите да са нащрек. Те трябва да научат онези хлапаци, че не просто провинението ще им струва скъпо, но и че изобщо не е възможно да се нарушава девет-нула-осем-нула... че дори и опитът за това ще им навлече по един бърз тупаник, кофа с вода върху лицето и пострадала челюст.

— Да, сър. Ще бъде изпълнено.

— Постарай се. Аз не само ще уволня този инструктор, който дреме, но и лично ще му дам зелена улица в прерията и ще го изпратя с подутина под окото... Няма да позволя още някое от моите момчета да бъде прикачено към позорния стълб заради некадърността на своите наставници. Свободен си.

— Да, сър. Приятен ден, капитане.

— Какво му е приятното? Чарли...

— Да, сър.

— Ако не си твърде зает довечера, защо не си вземеш наколениците и не дойдеш да изкараме един „валс Матилда“? Да кажем към осем часа?

— Да, сър.

— Това не е заповед, това е покана. Ако действително си се поотпуснал, може би ще мога да те просна на земята.

— Ами! Капитанът ще се реши ли на един малък облог?

— А? Така както си седя зад бюрото и се разплувам все повече на въртящия се стол? Дали имам шанс? Едва ли, докато ти не се съ согласиш да се биеш с единия крак, потопен в кофа с цимент. Ако се поизпотим здраво, ако си наместим взаимно кокалите и си разменим по няколко цицини, докато трае спарингът, вероятно ще бъдем в състояние да спим добре тази нощ, необезпокоявани от мисълта за всички мамини синчета, които се намират под наше попечителство.

— Ще бъда там, капитане. Не яж твърде много на вечеря — самият аз имам нужда да отработя няколко упражнения.

— Аз няма да вечерям; ще си седя тук и ще се трудя над този доклад... в който полковият командир любезно ще благоволи да надникне веднага след своята собствена вечеря... и за което някой, чието име няма да споменавам, ме подреди преди два часа. Така че аз може да закъснея малко за нашия „валс“. Върви си сега, Чарли, и не ме безпокой повече. Ще се видим в осем часа.

Сержант Зим излезе така стремително, че аз едва успях да се наведа и да се престоря, че завързвам ботите си, така че да остана извън полезрението му зад шкафа с документите. Капитан Франкел вече се провикваше:

— Дежурният! Дежурният! Дежурният! — три пъти ли трябва да те викам? Как се каваш? Запиши се за един час извънреден наряд с

пълно бойно снаряжение. Намери командирите на роти Е, F и G, поздрави ги от мен и им кажи, че ще ги приема преди развода. Отскочи да моята палатка и ми пригответи чиста униформа, фуражка, оръжието с кобура, обувки, ленти — никакви медали. Донеси всичко тук. После изтичай до лекаря преди следобедното записване на болните — щом можеш да се почесваш с тази ръка, както съм те виждал да правиш, рамото ти не може да е чак толкова скапано. Разполагаш с тринадесет минути — на бегом, войнико!

Изпълних нарежданията, като успях да хвана двама от ротните при душовете на старшите инструктори (ординарецът има право да ходи навсякъде), а третият зад бюрото му; заповедите, които получаваш, не са невъзможни за изпълнение, те просто изглеждат такива, защото са почти невъзможни. Тъкмо занесох формата на капитан Франкел, когато прозвуча сигналът за записването на болните. Без да вдига очи от бумагите си, той изръмжа:

— Отменям онзи извънреден наряд. Свободен си.

Върнах се в ротата точно навреме, за да си навлека друго извънредно дежурство заради униформата: „Неопрятен, два непоряда“ и за да видя печалния край на престоя на Тед Хендрик в Мобилната пехота.

Ето защо имах толкова много за обмисляне, докато лежах буден тази нощ в палатката. Знаех, че сержант Зим работеше за десетима, но никога не бях забелязвал, че той не е напълно безкритичен към себе си и към това, което вършеше. Изглеждаше толкова самодоволен, толкова самоуверен и същевременно примирен със света и със себе си.

Идеята, че този непобедим робот може да чувства, че се е провалил в нещо, че може да бъде засегнат така дълбоко и персонално унижен, та искаше да избяга и да се скрие зад извинението, че неговото напускане ще бъде „най-доброто за бойната част“ направо ме поразил — в известно отношение дори повече, отколкото наказанието на Тед.

Щом като и капитан Франкел бе съгласен с него — по отношение сериозността на провала — че чак му натри носа! Сержантите не ги сдъвкват и изплюват; напротив, сержантите вършат това с подчинените си. Закон на природата. Но трябва да се признае, че обвинението, което Зим беше получил и преглътнал, беше така потискащо и смразяващо, че предизвика най-впечатляващото откровение, което някога бях чувал от сержант, а капитанът дори не беше повишил тон.

Цялото произшествие беше така абсурдно и непривично, че аз никога не се изкуших дори да го спомена пред някой друг.

А самият капитан Франкел... Ние не се виждахме често с офицерите. Те се показваха на разводите, появявайки се в последния момент и не правеха нищо, което поне малко да ги озори; те ни проверяваха веднъж седмично, като правеха забележки на сержантите и даваха наставления, които неизменно означаваха неприятност за някой друг, но не и за тях. Те решаваха всяка седмица коя рота е завоювала честта да охранява полковото знаме. Освен това, понякога те неочаквано се пръкваха на изненадващи проверки, изрядни, невинни, далечни и леко ухаещи на одеколон — и отново си отиваха.

Е, един или неколцина от тях винаги ни съпровождаха на традиционните маршове и походи, а капитан Франкел два пъти беше демонстрирал своята виртуозност на la savate. Но офицерите, реално погледнато, не полагаха действителен труд и не изпитваха никакви притеснения, защото сержантите стояха под тях, а не над тях.

Сега излизаше, че капитан Франкел работеше толкова усърдно, че пропускаше храненето; че въпреки заетостта си се оплакваше от собствената си недообученост и би използвал свободното си време, за да се ошлайфа в спортно-техническо отношение.

Колкото до притесненията, честно казано, той изглеждаше дори по-разтревожен и от Зим заради това, което се беше случило на Хендрик. И все пак той нямаше дори зрителна представа за Хендрик и в началото беше принуден да попита за името му.

Имах чувството, че съм бил на напълно погрешно мнение относно самата природа на света, които обитавах, сякаш всяка част от него беше напълно различна от своята видимост — подобно на откритието, че собствената ти майка не е някой, когото си виждал преди, а някаква непозната с маска. Губех увереността в себе си — оказваше се, че не знаех как е устроена действителността, в която живееш. Светът се разпадаше на съставките си и всяка от тях се превръщаше в нещо непознато и плашещо.

Но бях сигурен в едно: аз дори не исках да разбера какво точно представляваше МП. Ако тя беше толкова жестока спрямо местните богове — сержантите и офицерите, то несъмнено истината за нея беше още по-мъчителна за всеки редови! Как би могъл да се опазиш от грешки в една организация, същността на която не разбираш? Не исках

да увисна с въже на шията! Не исках и да бъда бит с камшик... независимо, че докторът уверено застъпваше мнението, че това наказание не е съпроводено с постоянни увреждания. Никой от моето семейство не е бил линчуван някога (освен боя с пръчки в училище, разбира се, но това въобще не е същото). В нашето семейство нямаше престъпници, нямаше нито един, които да е бил обвиняван в престъпление. Ние бяхме една почтена фамилия; единственото, което ни липсваше, беше привилегията на гражданското право, но баща ми не я ценеше високо, напротив, смяташе я за безполезна... Но ако тук ме напердашат публично, вероятно би получил сърдечен удар.

И все пак Хендрик беше извършил нещо, което аз самият бях допускал в съзнанието си и за което бях мислил хиляди пъти. Защо не го сторих? От боязън, предполагам. Знаех, че всеки от тези инструктори би могъл да ме направи на пържола, стига да поиска, така че стисках зъби и не опитах. Нямах кураж, момче. Тед Хендрик поне имаше кураж. Но мене не ме биваше... а един човек, на който не му достига смелост за това, няма работа в армията.

Капитан Франкел дори не беше сметнал, че Тед се бе провалил. Да предположим, че не си докарам на главата такъв случай като този, който да е сбързан с 9080. Дали щеше да дойде ден, в който поради нечий чужд провал по отношение на мене щях да се окажа завързан на стълба за бичуване?

Време е да се пръждосваш оттук, момче, докато все още си цял. Писмото от майка ми само затвърди решението ми. Бях в състояние да ожесточавам сърцето си срещу моите родители, докато те ме отблъскваха — но когато омекнаха, аз не можех повече да отлагам и протакам напускането си. Или поне след като майка ми омекна. Тя ми беше написала:

„...Страхувам, се, че баща ти все още няма да позволи да се споменава името ти. Но, скъпи мой, това е неговият начин да понася огорчението, тъй като не може да плаче. Трябва да разбереш, скъпо мое дете, че той те обича повече от самия живот — повече, отколкото мен — и че с твоя избор ти го засегна дълбоко. Той заявяваше пред света, че ти си зрял човек, способен да взема свои

собствени решения и че се гордее с теб. Но сега говори неговата накърнена гордост, горчивата болка на един човек, който е бил наранен от онзи, когото обича най-много. Ти трябва да разбереш, че той не ти е писал, просто защото не може — все още не, поне докато огорчението му не стане поносимо. Когато тази вътрешна промяна се извърши в него, аз ще я забележа и ще се застъпя за теб. Тогава всички ще бъдем отново заедно.

Какво да ти кажа за себе си? Как би могла една майка да се гневи на това, което прави любимото ѝ момче? Ти можеш да ме наскърбиш, но не можеш да ме накараш да те обичам по-малко. Където и да си, каквото и да предприемеш, за мен ще си останеш моето малко момче, което си удря коляното и тича при мен за утеха. Може би ти си пораснал (макар че аз никога не повярвах в това), но въпреки всичко моята прегръдка винаги ще те очаква. Момчетата никога не престават да се нуждаят от закрилата на своите майки — нали така, скъпи? Надявам се, че е така. Надявам се да ми пишеш, че е така.

Трябва да добавя, предвид ужасно дългото време, през което не си ни изпращал известия за себе си, че вероятно най-добре (освен ако не ти съобщя нещо друго) за теб е да ми пишеш на адреса на леля ти Елеонора. Тя ще ми предаде писмото ти веднага, без това да е свързано за нея с някакво безпокойство. Разбираш какво имам предвид, нали?

Хиляди целувки на детето ми,

ТВОЯТА МАЙКА“

Ако баща ми не може да плаче, аз мога. И си признавам, че се просълзих.

Най-сетне заспах. И, както ми се стори, почти веднага бях разбуден от сигнал за тревога. Целият полк се втурна без муниции към полигона, където разиграхме участие в мнима бомбардировка. Към края на занятието прозвуча командата „Замри!“

Лежахме съвестно и едва дишахме. Понасяхме тази неподвижност поне един час. Цареше абсолютна тишина. Едно преминаване на мишка би изтрополило като барабанна палка. Нещо дойде изотзад и пробяга точно над мен, мисля, че беше койот. Въобще не трепнах. Ние ужасно се простудихме, докато лежахме като талпи, но не ме беше грижа за нищо; знаех, че изпълнявам тази команда за последен път.

Дори не чух сигнала за сбор на следващата заран; за първи път от седмици насам бях изтърсен от спалния чувал и с унила физиономия застанах в строя за сутрешната физзарядка. Нямаше смисъл да се опитвам по някакъв начин да напусна преди закуска, тъй като трябваше като първа стъпка към уволнението да се срещна със Зим. Но той не беше на закуска. Поисках от Бронски разрешение да се видя със сержанта. Той каза:

— Разбира се. Оправяй се сам — и не ме попита защо.

След закуска ни изведоха на походен марш, а Зим все още не беше попаднал пред погледа ми. Това беше марш с „излизане и връщане“ и с обед, който ни беше доставен с хеликоптер — един неочакван лукс, тъй като проваленият в бързината опит да се пригответ полеве порции преди поход обикновено означаваше гладуване, освен ако не си успял тихомълком да откънеш нещичко за себе си... а аз не бях; съзнанието ми беше твърде обременено от взетото решение.

Сержант Зим пристигна заедно с порционите и се зае собственоръчно с раздаването на пощата наред полето — което вече не беше неочакван лукс. За МП ще кажа следното: тук могат да ти намалят дажбата, водата, съня или каквото и да било друго без предупреждение, но никога не задържат личната кореспонденция дори минута повече, отколкото налагат обстоятелствата. Писмото си е твое, само твое и те ти го изпращат с първото превозно средство, което имат под ръка. Ти можеш да го прочетеш още през първата почивка, дори по време на маневри. Наистина, за мен тази привилегия не означаваше много, тъй като (освен няколкото писма от Карл) аз не бях получавал нищо по пощата, докато майка ми не ми писа.

Аз дори не се присъединих към останалите, които обкръжиха Зим; наложих си да не разговарям с него засега — нямаше смисъл да

му давам основание да ме забележи, докато не настъпи моментът да влезем в досег с щаба. Така че се озадачих, когато той извика името ми и размаха едно писмо. Втурнах се напред и го взех.

И отново бях изненадан — то беше от мистър Дюбоа, моят преподавател по история и морална философия. По-скоро бих очаквал писмо от Дядо Коледа.

После, когато го прочетох, то все още ми изглеждаше като някакво недоразумение. Трябваше да се уверя в моя и в обратния адрес, за да се убедя, че именно той го бе изпратил и предназначил за мен.

СКЪПО МОЕ МОМЧЕ,

Навярно трябваше да ти пиша много по-рано, за да изразя удоволствието и гордостта, които изпитах, когато узнах, че не само доброволно си се записал да служиш, но си избрал и моя род войска. Не съм удивен; именно това очаквах от теб — освен, вероятно, допълнителното и твърде лично предимство, че избра нашата пехота. Това е завършек от такова естество, какъвто не се случва твърде често, и който, въпреки всичко, придава смисъл на учителските усилия. Ние по необходимост пресяваме множество малки камъчета, много пясък, заради всяко късче благороден метал — но късчетата са наградата.

Сега причината, поради която не ти писах веднага, за теб е очевидна. Много млади хора не намират в себе си достатъчно сили, за да завършат и биват изхвърляни още докато трае новобранското обучение. Изчаквах (поддържах връзка чрез свои собствени съобщителни канали) да преодолееш психологическата бариера и да оставиш зад гърба си депресията (колко добре познаваме ние с тебе тази депресия?) и бях сигурен, изключвайки възможността да бъдеш възпрепятстван от произшествия или болест, в успешното приключване на твоя срок.

В момента ти преминаваш през най-тежкия период от своята служба — не най-тежкия във физическо отношение (физическата трудност никога няма да те безпокои отново;

сега ти владееш нейното измерение), но най-тежкия в духовно отношение... дълбоките, разтърсващи душата приспособявания и преоценки са необходими, за да те превърнат от потенциален в реален гражданин. Ти вече си преминал по-неблагоприятната част и независимо от множеството изпитания, които тепърва ти предстоят, все пак смятам, че успешно ще ги преодолееш. Но ставаше дума за това „потиснато настроение“ — достатъчно дълго чаках, за да се убедя, че си се справил с този проблем, иначе щеше вече да си бъдеш в къщи.

Когато изкачи този духовен връх, ти почувства нещо ново. Може би не намираш думи да го изразиш (зная, че аз не успях, когато бях новобранец). Така че може би ще разрешиш на по-стария боен другар да изрече нужните слова, тъй като употребата на абстрактни думи често пъти ни помага при обстоятелства като тези. Най-благородната орис, която човек може да понесе, е да положи собственото си смъртно тяло между обичания от него дом и опустошението на войната. Тези думи не ми принадлежат, разбира се, както скоро ще узнаеш. Това е един непреходен принцип на всяко място, по всяко време, за всички хора и всички народи. Първичните истини не могат да се променят и след като веднъж проникателният човек е изразил някоя от тях, вече не е необходимо, независимо колко се изменя светът, и ти да ги формулираш отново.

Позволи ми да науча нещо повече за теб, моля те, ако можеш да отделиш на един възрастен човек малко от своето безценно време за сън, за да му драснеш набързо едно кратко писъмце. И ако ти се случи да попаднеш на някой от моите бивши колеги, предай им най-горещия ми привет.

На добър час, войнико! Ти ме направи горд.

ЖАН В. ДЮБОА. запасен полковник от МП.

Подписът беше също толкова учудващ, колкото и самото писмо. Старият кисел мърморко е бил полковник? Нашият тукашен командир

беше само майор. Мистър Дюбоа никога не намесваше званието си в училищните дела. Предполагахме (ако въобще сме се замисляли върху това), че е бил обикновен ефрейтор, на който му се е наложило да напусне, когато е загубил ръката си и е бил пренасочен на по-лека работа — да преподава курс, при който не трябваше да се провеждат изпити, а само да се проверява присъствието. Разбира се, ние знаехме, че той беше ветеран, тъй като преподавателят по история и морална философия трябва да има статут на гражданин. Но чак пък МП? Сега погледнах на него по новому. Беше предвзет, малко надменен, но жилист и стегнат, от типа на учителите по танци — в сравнение с него ние наистина приличахме на маймуни.

Докато марширувах назад към лагера, размишлявах за това впечатляващо писмо. Най-малкото то не звучеше като нещата, които някога Дюбоа казваше в училище. Е, нямам предвид, че съдържанието противоречеше на класните му проповеди; просто беше издържано в по-друг стил. От кога един полковник нарича насаме новобранецата „другар“?

Когато той беше само „мистър Дюбоа“ и аз бях един от неговите хлапаци, който трябваше да си изкара курса, той сякаш изобщо не ме забелязваше — освен веднъж, когато ме оскърби, като вметна, че имам твърде много пари, но нямам достатъчно разум. (Моят старец можеше да ми купи училището и да ми го подари за Коледа — нима това е престъпление? То е въпрос на бизнес.)

Дюбоа с монотонен глас ни обясняваше понятието „стойност“, сравнявайки теорията на Маркс с ортодоксалната теория за „ползата“.

— Разбира се, — говореше мистър Дюбоа, — марксисткото определение за стойност е смехотворно. Колкото и труд да хвърлите, вие не бихте могли да превърнете купчина боклуци в ябълкова торта; стойността на боклуците при всички случаи си остава нулева. Известно е, че нескопосаната работа лесно може да намали стойността; един готвач без талант може да превърне тестото и ябълките — вече носещи стойност — в една негодна пихтия. И обратното, един голям готвач може да приготви от същите тези материали сладкиш с по-голяма стойност, отколкото обикновената торта, без да полага повече усилия, отколкото един посредствен готвач използва при направата на посредствения сладкиш.

Тази кухненска илюстрация събаря всички доводи на максистката теория — лъжливите постановки, от които изхожда целият комунизъм. От друга страна, тя потвърждава правилността на общоприетото, основано на здравия смисъл определение от позициите на теорията за „ползата“.

Тук Дюбоа беше размахал пръста си към нас.

— Въпреки че — събудете се, върнете се в час! — Въпреки че раздърпаната стара мистика на „Капиталът“ е надута, измъчена, объркана и невротична, ненаучна и нелогична, този помпозен измамник Карл Маркс е имал просветление за една много важна истина. Ако притежаваше аналитичен ум, той можеше да формулира първата адекватна дефиниция за стойността... и тогава тази планета можеше да бъде спасена от много беди и нещастия.

— Или пък можеше и да не бъде, — добави той. — Ти!

Станах като изстрелян.

— Ако не си в състояние да слушаш, вероятно можеш поне да кажеш на класа дали стойността е относителна или абсолютна величина?

Понякога просто не виждах причина защо да не слушам със затворени очи и отпуснато тяло. Но неговият въпрос ме хвана натясно; не бях чел по този предмет у дома.

— Абсолютна — опитах се да налучкам отговора.

— Неправилно — хладно констатира той. — Стойността има смисъл само в човешкото общество. Стойността на един предмет винаги е относителна спрямо отделния индивид. Нейната величина ще се различава в зависимост от личностната преценка на всяко човешко същество. „Пазарната стойност“ е една фикция, просто едно груба приблизителна сметка за средното ниво на личните ценности, но всички те на практика се различават, иначе търговията би била невъзможна.

Чудех се какво би казал баща ми, ако беше чул „пазарната стойност“ да се нарича „фикция“ — би изръмжал неодобрително, вероятно.

— Това индивидуално отношение към стойността за всеки от нас се проявява в два основни момента: първо, как можем да постъпим с един предмет, т.е. с неговата полезност... и второ, какво трябва да направим, за да придобие този предмет стойност за нас? Има една

стара песен, която твърди, че „най-скъпото в живота е свободата“. Това не е вярно! Абсолютна измислица!

Трагично заблуждение, което доведе до упадъка и гибелта на демокрациите от двадесетия век; тези благородни експерименти пропаднаха, защото хората бяха подведени да повярват, че биха могли просто да гласуват за каквото си искат... и да го получат без неистов труд, без пот и без сълзи.

Свободата сама по себе си няма стойност, преди за нея да бъде заплатена някаква цена. Дори диханието на живота се купува от рождение само благодарение на задъханото усилие и болката. — Той все още гледаше към мен и добави: — Ако вие, момчета и момичета, трябваше да заработите своите играчки по начина, по който едно новородено бебе трябва да се бори, за да оживее, бихте били по-щастливи... и много по-богати. Но така, както това става с някои от вас, аз съжалявам бедността на вашето богатство. Ти! Току-що ти връчих медала за спринта на сто метра. Това прави ли те щастлив?

— Предполагам, че би ме направило.

— Без номера, моля. Ето твоята награда — аз дори съм я надписал: „Голямата награда за шампиона на сто метра спринт“. — Той действително се приближи към мен и закачи почетния знак на гърдите ми. — Заповядай! Щастлив ли си? Заслужаваш ли го или не?

Бях оскърбен. Първо това мръсно подмятане за богатските деца — типична подигравка от страна на неимеещите — и сега този фарс. Аз откачих знака и го запратих към него.

Мистър Дюбоа изглеждаше изненадан.

— Нима наградата не ти достави удоволствие?

— Вие прекрасно знаете, че се класирах четвърти!

— Точно така! Призът за първото място няма стойност за теб... защото не си го спечелил. Но ти се радваш на скромното удовлетворение от завоюваното четвърто място; него си заслужил. Надявам се, че тези от вас, които не дремят, разбраха поуката от малката сценка, която се разигра тук. Предполагам, че поетът, който е написал онзи стих, е искал да ни внуши, че най-скъпите неща в живота трябва да бъдат купени с друго, а не с пари — което е вярно — точно както буквалният смисъл на думите му е лъжлив. Най-скъпите неща в живота въобще нямаш отношение към парите, те са отвъд тях, цената им е една агония, пот на челото и самоотдаване... Цената, която

обезпечават най-скъпото в живота, е самият живот — точна мяра на абсолютната стойност.

Бях потънал в спомена за мистър Дюбоа — полковник Дюбоа — докато марширувахме назад към лагера. После мислите ми се прекъснаха, защото оркестърът се изтърси наблизко зад нашия строй и ние трябваше да дерем гърло с бойки френски песни като „Синовете на труда и опасността“, „Чуждестранният легион“, после и „Марсилезата“, разбира се.

Хубаво е да си имаш оркестър все пак, той повдига духа ти, когато се влачиш из прерията. Отначало не разполагахме с нищо друго, освен с музика от грамофон и то само при повикване на развод. Но началството навреме откри кой може да свири; доставиха се инструменти и полковият оркестър беше организиран, изцяло от самите нас — дори диригентът и барабанистът бяха новобранци.

Това не означаваше, че те се отърваха от служебните мероприятия. Искам да кажа, че им се позволяваше и бяха насърчавани да разучават мелодии през тяхното свободно време, като се упражняват всяка вечер и в неделите и стана така, че трябваше да поддържат и отмерват маршовия ритъм и да свирят на разводите, вместо да бъдат в редиците със своите взводове. Нашият полкови свещеник, например, беше новобранец. Той беше по-възрастен от повечето от нас и беше ръкоположен в някаква тъмна секта, за която не бях чувал, но влагаше много страст в своята проповед, независимо от това дали неговата теология беше ортодоксална или не (не ме питайте) и несъмнено беше в състояние да разбира проблемите на новобранеца. Освен това, в неделя сутрин нямаше къде другаде да се отиде между сутрешното почистване и обяда.

Оркестърът понесе загуби, но въпреки това съумяваше да поддържа числения си състав. Лагерът притежаваше четири комплекта гайди и няколко шотландски униформи, които бяха дарение от Локиел от Ка, чийто син беше убит по време на учение — и се оказа, че един от новобранците беше гайдар; беше се научил да свири на гайда в Младежката организация на шотландците. Много скоро разполагахме с четирима гайдари, които не бяха кой знае колко добри, но за сметка на

това свиреха достатъчно шумно. Гайдите са твърде чудновати инструменти. Надуеш ли ги здраво, врещят като влюбени котараци.

Не бихме могли да вземем парадния оркестър на походните маршове, разбира се, тъй като за оркестъра нямаше никакви специални облекчения. Тубите и барабаните трябваше да останат в лагера, защото всяко момче от оркестъра носеше пълното си снаряжение и можеше да вземе със себе си само инструмент, който е толкова малък и лек, че да не увеличава товара му. Но МП разполагаше с такива оркестрови инструменти, каквито не вярвам да има някъде другаде, например една малка кутийка, която едва ли беше по-голяма от хармоника и едно електрическо приспособление, което впечатляващо имитираше голяма хорна и на което се свири по същия начин. При команда „Запей“ се дава сигнал за сбор на оркестъра и всеки оркестрант стъкмява инструмента си в движение, колегите му по взвод му дават път, той прибягва до мястото си в колоната на многоцветната рота и започва да свири.

Музиката много ни помагаше.

Оркестърът сега се влачеше подире ни, бе изостанал и едва се чуваше, при което ние спряхме да пеем, защото собственото ни пеене заглушаваше ритъма.

Внезапно осъзнах, че настроението ми беше приповдигнато. Опитах се да отгатна защо. Дали затова, че след няколко часа щяхме да се върнем в лагера и аз щях да подам молба за напускане?

Не. Решението да се уволня внасяше покой в душата ми, укротяваше страховете ми и ми помагаше да заспя. Но в момента изпитвах нещо, за което няхах никакво обяснение.

Тогава разбрах. Бях преодолял депресията си! Бях изкачил височината, за която полковник Дюбоа ми беше писал и сега слизах по надолниците с лека стъпка. Прерията беше плоска като питка, съвсем същата, по която неохотно се влачех, сякаш вървах нагоре по хълм през цялото време на отиване и после почти бях изминал половината път на връщане. На една определена точка от нашия маршрут — мисля, че това беше докато пеехме — аз бях излязъл от депресията и вече се спусках надолу. Дори екипировката ми олекна и повече не се безпокоях за нищо.

Когато се върнахме в лагера, аз не отидох на разговор със сержант Зим. Вместо това той ме заговори. Повика ме и ние се

отделихме от останалите.

— Да, сър?

— Имам към теб един личен въпрос... така че можеш да не ми отговориш, ако искаш. — Той замълча, а аз се зачудих дали не подозираше, че бях подслушал неговото признание пред Франкел и изтръпнах.

— При раздаването на пощата днес — каза той, — ти получи писмо. Забелязах — по чиста случайност, съвсем не е моя работа — името на подателя. Това е едно често срещано име, но — ето личния въпрос, на който не си задължен да отговаряш — да не би случайно на автора на това писмо да му липсва лявата ръка до китката?

Стори ми се, че долната ми челюст увисна.

— Откъде знаете, сър?

— Бях съвсем наблизко, когато нещастиято го сполетя. Полковник Дюбоа? Прав ли съм?

— Да, сър. — И добавих: — Той ми преподаваше в училище история и морална философия.

Мисля, че това беше единственият случай, когато впечатлих сержант Зим, макар и слабо. Веждите му се повдигнаха във формата на половин осмица и очите му леко се разшириха.

— Така ли? Ти си бил изключителен късметлия. — Той помълча. — Когато отговориш на писмото му — ако нямаш нищо против — можеш да го известиш, че корабният сержант Зим му изпраща почитанията си.

— Да, сър. Той също ви праща поздрав.

— Какво?

— Е, не съм съвсем сигурен. — Извадих писмото и прочетох: „... ако случайно попаднеш на някой от бившите ми колеги, предай им моя най-горещ привет“. Това и за вас ли се отнася, сър?

Зим се замисли, очите му гледаха през мен, някъде надалече.

— Е, да, така е. За мен между всички останали. Много благодаря.

Сетне внезапно всичко приключи и той се оживи:

— Девет минути до развода. А ти все още трябва да се изкъпеш и да се преоблечеш. На бегом, войнико!

VII

*Боецът безразсъден иска
с живота си да се прости.
Той детството си днес загуби
и своята гордост и мечти.
Тук всеки ще го унижава,
но туй не ще го впечатли.
Внезапно той ще се пробуди
по-смел от скалните орли.
И ще започне да разбира
самия хаос на света,
и ден за ден не ще живее
тъй както беше в младостта.*

Ръдиард
Киплинг

Няма да говоря повече за подготовката си като новобранец. В основата си тя беше предимно рутинна работа, която престана да ме угнетява, така че за нея практически няма какво толкова да добавя.

Искам да разкажа обаче за енергийните костюми, отчасти защото бях очарован от тях, а също и защото по-късно те ми докараха доста неприятности. Не се оплаквам — получих, каквото ми се полагаше.

Един войник от МП живее благодарение на бронескафандъра си приблизително по същия начин, по който човекът от групата К-9 преживява със своя кучешки партньор. Енергийното въоръжение е едната причина, поради която ние наричаме себе си „подвижна пехота“, а не просто „пехота“. (Другата причина са космическите кораби, които ни спускат и капсулите, в които се спускаме.) Нашите костюми ни позволяват да виждаме по-добре, снабдяват ни с по-добри уши, дават ни по-здрави гърбове (за да носим тежки оръжия и повече

муниции), по-здрави крака, повече разсъдък („разсъдък“ във военизирания смисъл; човекът в костюм може да бъде също толкова безразсъден, колкото и всеки друг — макар че за нас е по-добре да не бъдем), повече огнева мощ, по-голяма издържливост и по-малка уязвимост.

Костюмът не е обикновен космически скафандър — макар че може да служи и за такъв. Той не е предназначен за броня — макар че Рицарите на Кръглата Маса едва ли са били защитени от своите доспехи така добре като нас. Той не е и танк — но всеки отделен МП редник би могъл да посрещне цял ескадрон от тези железни грамади и да ги порази, без да бъде подпомаган от друго (ако някой е достатъчно глупав да изпраща танкове срещу МП). Костюмът не е космически кораб, но може да лети, а от друга страна, нито космическите кораби, нито бойните самолети могат да се разправят ефективно с човек в бронекостюм, освен чрез тотално бомбардиране на района, в който се намира (все едно да запалиш цяла къща, за да докопаш една бълха!). В противовес на това, ние можем да правим много неща, които нито един кораб — въздушен, подводен или космически — не е в състояние да извърши.

Има безброй други начини да се предизвика масирано разрушение с помощта на кораби и ракети от един или друг вид. Това води до катастрофи, които са толкова всеобхватни, че войната свършва веднага, защото дадена нация или планета престава да съществува. Това, с което се занимаваме ние, е съвсем различно. Ние правим войната толкова лична, колкото е ударът по носа. Ние внасяме в нея избирателност, прилагайки точно искания натиск върху определената точка в набеязаното време. На нас никога не ни е било нареждано да слезем долу и да убием или да заловим всички сакати или червенокоси в определена територия, но ако ни кажат, ние можем да го сторим.

Ние сме момчетата, които се спускат от небето и отиват на посоченото място, в зададения час; ние окупираме набеязания терен, влизаме в него, изкопаваме враговете от дупките им, принуждаваме ги понякога да се предадат, а друг път да умрат. Ние сме кървавата пехота, американските войници, които ходят там, където се намира врагът и се срещат очи в очи с него. Ние правим това, с известни промени в оръжията, но с много малка промяна в същността на своя занаят, поне от пет хиляди години насам, когато академските пехотни щурмоваци са

принудили шумерите да посрещнат Саргон Велики като свой роднина^[1].

Може би някой ден политиците ще бъдат в състояние да се справят и без нас. Може би някой гений с късогледство, с изпъкнало чело и кибернетичен ум ще изобрети робот, който ще може да пропълзи в дупката на противника, да обезвреди съпротивата му и да го принуди да се предаде или да умре — без да пострадат тези от собствените ни хора, които са задържани като заложници там долу. Не бих могъл да зная; аз не съм гений, аз съм МП. Но докато построят машината, която да ни замести, моите колеги могат да вършат тази работа — и аз също бих могъл да им бъда от полза в нея.

Вероятно някой ден проблемите ни ще бъдат разрешени по чудодееен начин и всичко ще се подреди добре, а ние ще пеем, че „вече няма да се учим на война“. Вероятно в същия този ден и леопардът ще напусне леговището си и ще си намери работа като крава от Джързи. Пак повтарям обаче, че не съм съвсем сигурен в това. Нали не съм професор по космическа политика? Аз съм един МП. Когато правителството ме изпрати някъде, аз отивам. Междувременно продължавам да отделям доста време на спалния си чувал.

И тъй като все още не са успели да изобретят машината, която ще ни замени, измислят за нас някои симпатични устройства, които ни помагат. В частност, костюмът.

Няма нужда да ви описвам как изглежда той, тъй като толкова често го изобразяват в списания и книги. Облечен в него, ти приличаш на голяма стоманена горила, въоръжена с оръжия с горилски размери. (Може би това е причината, поради която всеки сержант обикновено започва забележките си към нас с „Вие, маймуни“... Изглежда ми съвсем правдоподобно обаче твърдението че и сержантите на Цезар са използвали същото обръщение.)

Но костюмите са значително по-мощни от една горила. Ако на някой МП в костюм му се наложи да се пребори с една горила, горилата ще бъде смазана, докато МП и костюмът му едва ли ще претърпят сериозни пластически изменения.

„Мускулите“, псевдо-мускулатурата, наречете ги както искате, са носители на цялата тази енергия, която го отличава от обикновения скафандър. Енергийният костюм е така гениално проектиран, че на теб да не ти се налага да го контролираш; ти просто го носиш, тъй както

носиш дрехите си или кожата си. За да управляваш кораб, първо трябва да се научиш да пилотираш; това отнема дълго време и изисква да притежаваш пълен набор от рефлексии, безукорна физическа подготовка и специфично поведение. Дори за да караш велосипед, трябва да придобиеш умения, различни от тези, които са ти необходими, за да ходиш на два крака. Пилотирането на космическите кораби е професия за акробати с математическо мислене.

Но костюма ти просто си го носиш.

Тежи две хиляди фунта, когато е напълно комплектован — още от първия път, когато се наместиш в него, ти можеш незабавно да започнеш да ходиш, да бягаш, да лягаш, да повдигаш яйце, без да го счупиш (трябва да потренираш известно време, но нали всичко се подобрява с практика), да танцуваш джигата (ако можеш да я танцуваш и без него, разбира се) — както и да прескочиш най-близката сграда и да се приземиш като перце.

Тайната се крие в обратната връзка и в ефекта на усилването.

Не ме питайте да ви обяснявам подробно какво представлява отвътре един костюм; не мога, но нали и най-добрите концертиращи цигулари не се захващат да измайсторят собствената си цигулка? Аз мога да правя временна поддръжка, полеви ремонт и проверка на триста четиридесет и седемте пункта от „студено“ до „готов за носене“ и това е всичко, което се очаква от един скапан МП. Но ако моят костюм действително се повреди, аз викам „доктора“ — един електромеханичен инженер, който е щабен офицер от флота, обикновено лейтенант (разбирай „капитан“ за нашите рангове). Той е прикомандиран към корабния екипаж на войсковия транспорт, или пък е назначен в главната квартира на полка в някой лагер от типа на „Къри“ — съдба, по-лоша и от тази на военния моряк.

Ако се интересувате от изображенията, стереотипите на работа и схематиката на „физиологията“ на костюма, можете да откриете повечето сведения за тях във всяка достатъчно голяма обществена библиотека. За малкото количество засекретени факти трябва да си потърсите като източник надежден вражески агент — казвам „надежден“, защото шпионите са твърде обиграни; много е вероятно да ви пробутат данни, които можете свободно да намерите в обществената библиотека.

Но ето как работи костюмът, ако оставим настрана диаграмите. Вътрешността му е осеяна от стотици рецептори, които реагират на всяко давление. Когато раздвижиш ръката си, възниква налягане върху рецепторите. Костюмът го усеща, усилва го и извършва движението заедно с теб, за да снее налягането от отдалите своята команда рецептори. Това е объркващо, но обратната връзка в началото винаги е една объркваща идея, макар че тялото ти е прибягвало до нея още по времето, когато като бебе си престанал да риташ безпомощно. Малките деца все още се учат да ходят и са непохватни. Зрелите и възрастните хора извършват координирани движения, без да знаят, че някога са ги научили. Човекът, боледуващ от Паркинсонова болест например, е снижил значително възможностите на организма си за контрол върху обратната връзка.

Костюмът разполага с енергийно захранване, което му позволява да съчетава отделните движения и да ги усилва. Ти действаш, без въобще да се замисляш за енергийните му възможности. Скачаш и този тежък костюм също скача заедно с тебе, но много по-нависоко. В момента на скока се включват реактивните двигатели, които многократно усилват импулса, получен от мускулите на краката, давайки ти триструен тласък, чиято ос на налягането преминава през центъра на тежестта ти. По този начин прескачаш над обекта, който трябва да преодолееш и започва следващата фаза, при която се спускаш също толкова бързо, колкото си се издигнал... Костюмът регистрира началото на спускането посредством специален апарат (един вид просто устроен радар) при което отново прекъсва съвсем точно потока на реактивните струи, за да смекчи кацането ти, без да е необходимо да се замисляш особено.

Ето в какво се състои чудото на бронескафандъра: не трябва да мислиш вместо него. Не трябва да го управляваш, да го насочваш, да оправяш грешките му, да оперираш с него; ти просто го носиш и предаваш заповеди непосредствено чрез своите мускули, а той осъществява докрай онова, което твоите мускули се искат да сторят. Остава те със свободно съзнание, за да боравиш спокойно с твоите оръжия и да се съобразяваш с обстоятелствата около теб... което е от върховна важност за всеки пехотинец, който иска да умре в леглото си. Ако натовариш един боец с много джунджурии, за които трябва да внимава, някой, който е много по-просто екипиран — да кажем някой

абориген с каменна брадва — ще го издебне и ще го прасне по главата, докато онзи се опитва да разчете многобройните показания на своите датчици.

Изкуствените „очи“ и „уши“ също са конструирани така, че да ти помагат, без да отвличат вниманието ти. Да приемем, че разполагаш с три аудиомрежи, което е нещо обичайно за един боен костюм. Контролът на честотите, който трябва да поддържа тактическата сигурност, е твърде сложен. Има поне по две честоти, работна и резервна, за всяка мрежа. Тъй като и двете са необходими, за да бъде получен който и да е сигнал при нужда, всяка от тях се намира под контрола на един цезиев уред с превключвател, сверен до микросекундата с другия край — но всичко това не е твой проблем. Ако искаш мрежа А до своя взводен командир, включваш се веднъж — за мрежа В, включваш се два пъти — и т.н. Ларингофонът е залепен за гърлото ти, слушалките са в ушите ти и не могат да бъдат измъкнати лесно; само говориш. Освен това, акустичната система, която включва външните микрофони от двете страни на твоя скафандър, ти осигурява двустранно чуване на звуците от непосредствения фон, който те заобикаля, все едно че си гологлав. Ако искаш, можеш да заглушиш шумния си съсед и да не пропуснеш това, което взводният ти командир казва, като просто си завъртиш главата настрана.

Тъй като главата е единствената част от твоето тяло, която не участва в работата на рецепторите за налягането, които контролират мускулите на костюма, ти използваш главата си — мускулите на челюстта си, брадичката си, врата си — за да превключваш аудио и видео апаратурата си и ръцете ти остават свободни, за да се биеш. Една платка под брадичката държи всички датчици за изкуственото зрение. Мониторите са преместени върху предната вътрешна страна на шлема ти, пред челото. Цялото това оборудване на скафандъра те превръща в хидроцефална горила, но ако имаш късмет, врагът няма да бъде жив достатъчно дълго, за да се дразни от външния ти вид и това е едно много удобно решение. С времето свикваш да отчиташ моментално показанията на всички датчици, да установяваш връзка, да сменяш каналите, да определяш местонахождението на шефа си, да проверяваш своите хора по фланговете, въобще всичко.

Ако изметнеш главата си подобно на кон, притесняван от муха, твоите инфравизьори се издигат върху челото ти с леко приплъзване, а

ако я тръснеш надолу, те автоматически слизат. След изстрел костюмът сам прибира ракетната ти установка, докато отново не ти потрябва. Мога да изброявам още дълго, удачните приспособления ще съставят цял списък. Тук влизат снабдителите за вода и въздух, жироскопите за поддържане на равновесието и т.н. — целта на всички устройства е една и съща — да те освободят от странични грижи, за да си свършиш работата.

Разбира се, управлението на системите в скафандъра изисква практика и ти се упражняваш, докато не автоматизираш действията си и не достигнеш онази естественост, с която си миеш зъбите. Но само за да носиш костюма, да се движиш с него, почти не е нужна практика. Тренираш най-вече скока, защото, макар че скачането е едно напълно нормално действие, ти подскачаш по-високо от обикновено и значително по-бързо и по-далеч и се задържаш във въздуха по-дълго време. Последното изисква една нова ориентация; тези секунди във въздуха са скъпоценни за изхода на сражението. Когато си отскочил от земята, можеш да определиш къде си, да избереш целите, да говориш и да приемаш, да стреляш с оръжие, да презареждаш, да решиш да скочиш отново, без да си кацнал преди това и да отмениш за своите автоматични системи командата за повторно включване на реактивните струи. Всички тези неща можеш да направиш по време на скока, ако си изградил необходимите навици благодарение на практиката.

Но в общия случай употребата на енергийното въоръжение не изисква особени тренировки, то просто функционира заради теб по съвсем същия начин, по който ти би се справил, само че още по-добре. Единственият му недостатък е, че не можеш да се почешеш там, където те сърби. Ако някога ми дадат скафандър, който е в състояние да ме почеше по гърба, ще се оженя за него.

Съществуват три основни типа скафандри за МП: обикновени, командирски и скаутски. Скаутските костюми са много бързи и с много голям обхват на полета, но са леко въоръжени. Командирските костюми са тежки и могат да отскачат най-нависоко; те са натъпкани с три пъти повече радарни и електронни устройства, отколкото другите костюми и имат прецизен брояч за следене. Обикновените са предназначени за онези момчета, които стоят в строя със сънливо изражение на лицето, тоест за нас, редовите изпълнители.

Както може би вече би казах, аз се влюбих в енергийния си костюм, макар че при първото си запознанство с него си навехнах рамото. Впоследствие разрешиха на моето отделение да проведе учение в пълно снаряжение. Това беше един голям ден за мен, макар че сгафих лошо. Симулирах отделен командир с фалшиви сержантски нашивки и бях въоръжен с ракетна установка за изстрелване на учебни А-бомби, които трябваше да използвам срещу предполагаем враг. В това беше бедата; всичко е учебно, но от теб се иска да се държиш така, сякаш вземаш участие в реални бойни действия.

Ние отстъпвахме — според военния жаргон „напредвахме в посока към тила“ — и един от инструкторите изключи енергозахранването на един от моите хора с помощта на радиоконтрола, превръщайки го в безпомощна мишена. Съгласно доктрината на МП, аз заповядах на двама други да го подхванат и се почувствах дотолкова самоуверен, задето бях успял да произнеса заповедта, преди моят превключвател номер две да го направи, че веднага се насочих към изпълнението на следващата си задача — трябваше да пусна един учебен атомен взрив, за да попреча на предполагаемия враг да ни настигне.

Фланговете ни се огъваха; от мен се изискваше да стрелям по диагонал, но на необходимото разстояние, за да предпазя своите хора от поражението, като същевременно трябваше все пак да бомбардирам достатъчно близко, за да напакостя на бандитите, които бяха по петите ни. Разбира се, реакцията ми трябваше да бъде мигновена. Маневрите на терена и възникването на този проблем бяха обсъждани предварително, но ние все още бяхме неопитни. Единствените случайности, предвидени по план, бяха леките повреди, които инструкторите имаха право да предизвикват.

Концепцията за водене на боя изискваше от мен да определя точно направлението на удара, като се съобразя със съобщителните сигнали на моите хора, които взривът можеше да засегне. Но този удар трябваше да бъде осъществен бързо и аз някак си не успях да разчета добре показанията им върху моя радарен монитор. Затова повдигнах затъмнителите, които имитираха нощна тъмнина и погледнах с просто око светлината на деня. Имаше толкова много пространство. По дяволите, можах да видя една единствена поразена фигура на половин миля от мен и всичко, с което разполагах, беше малка Н.Е. ракета,

предназначена да произведе много дим и нищо повече. Така че аз се прицелих на око, задействах ракетната установка и стрелях. Изтегляйки се назад, почувствах удовлетворение от себе си, защото не бях загубил нито една секунда.

Но във въздуха моята система за енергоснабдяване отказа. Падането съвсем не беше болезнено — системата се изключва постепенно, така че аз се приземих благополучно. Кацнах и застинах като купчина желязо. Задържах се изправен с помощта на жироскопа, но не бях в състояние да се движа. В тази ситуация бързо се успокоявах и прекратявах опитите си да шаваш, защото се намирах в един тон метал, а захранването ти е прекъснато.

Изругах. Трябваше да докладвам за възникналия проблем, а това щеше да предизвика шушукания и иронични коментари по мой адрес. Не очаквах, че ще ми устроят авария, след като ръководех групата си толкова добре.

Би трябвало да знам, че сержант Зим ме беше следил на монитора. Той се стрелна към мен, за да си поговорим насаме. Заяви ми, че съм годен само за метач и чистач, тъй като съм бил толкова глупав, несръчен и невнимателен, че не съм ставал даже и за мияч на мръсни чинии. Той поразсъждава върху миналото ми, прогнозира вероятното ми бъдеще и ми каза някои думи, които не ми се искаше да чуя от него. Накрая ме попита с равен глас:

— Как би се почувствал, ако полковник Дюбоа можеше да види какво си натворил?

После ме остави. Аз изчаках на място, превит на две в продължение на часове, докато учебните действия не приключиха. Стоях там, подобен на чугунен идол, изоставен в равнината от древно езическо племе. След завършека на учението Зим се върна за мен, възстанови захранването и двамата заедно се изнесохме на подскоци с пределна скорост към главната квартира на батальона.

Капитан Франкел говори кратко, но още по-съдържателно.

После замълча и добави с онзи лишен от интонация глас, който офицерите използват, когато цитират военния правилник:

— Можеш да поискаш процес от главнокомандващия, ако смяташ, че не си виновен. Какво ще кажеш?

Преглътнах на сухо:

— Не, сър!

До този момент още не бях разбрал напълно в каква голяма беда бях изпаднал.

Капитан Франкел изглеждаше облекчен от моя отговор.

— Какво пък, ще видим какво ще реши полковият командир. Сержант, придружете арестанта.

Ние с бърза стъпка се придвижихме към главната квартира на полка. Там аз за първи път видях командира на полка и вече бях сигурен, че щях да си навлека процес, без значение какъв. Но ясно си спомних как Тед Хендрик с дрънканиците си си изпроси следствие и прецених, че трябва да си държа езика зад зъбите.

Майор Малой ми каза всичко на всичко пет думи. След като изслуша сержант Зим, той произнесе три от тях:

— Вярно ли е?

Аз рекох:

— Да, сър — с което моята роля в разговора приключи.

Майор Малой се обърна към капитан Франкел:

— Има ли някакъв шанс да се получи нещо от този човек?

— Надявам се, че да, сър — отвърна капитан Франкел.

— Тогава ще опитаме с административно наказание — каза майор Малой, обърна се към мен и добави: — Пет камшика.

Те, разбира се, не ме оставиха да чакам дълго. Петнадесет минути по-късно докторът беше приключил с прегледа на сърцето ми и сержантът на караула ми обличаше онази специална риза, която не трябва да се нахлузва през ръцете, защото се захваща като пелерина около врата. Сигналът за сбор току-що беше прозвучал. Всичко, което се случваше с мен, ми се струваше нереално... По-сетне научих, че това е един от признаците на силната уплаха и нервното потресение. Сякаш те връхлита някакъв нощен кошмар...

Зим влезе в караулната палатка веднага щом сборът свърши. Той стрелна с поглед началника на караула — сержант Джоунз — и Джоунз излезе. Зим пристъпи към мен и пусна нещо в ръката ми.

— Захапи това — тихо каза той. — Помага. Зная го.

Беше гумена прокладка за уста като тези, които използвахме, за да избегнем счупването на зъби при ръкопашен бой. Зим излезе. Поставих гумата в устата си. После ми сложиха белезници и ме изведоха навън.

В заповедта за наказанието ми се казваше: „На учебни занятия проявява пълна безотговорност, която при реални бойни действия би довела до смъртта на колеги от групата.“ Завързаха ме с вдигнати ръце за стълба и заметнаха нагоре ризата ми.

Много странно: ударът с бич далеч не е толкова труден за понасяне, както е когато го гледаш. Не искам да кажа, че е като на пикник. Боли по-лошо от всичко друго, а очакването между ударите е по-мъчително от самите удари. Но парчето гума в устата ми наистина помогна и единственият стон, който издадох, въобще не стигна до слуха на присъстващите.

Ето и другото странно обстоятелство: по-късно никой не ми напомняше за случилото се, дори и самите новобранци. Колкото и да се стараех да открия някаква промяна в отношението към мен, трябваше да призная, че всички се държаха с моя милост по съвсем същия начин, както и преди. От момента, в който докторът намаза белезите и ми каза да се връщам към задълженията си, сякаш всичко бе напълно забравено. Дори успях да хапна малко същата вечер и като че ли взех участие в разговорите на масата.

Има още нещо, което трябва да се каже за административното наказание: то не оставя черно петно в твоята кариера. Документите, в които е упоменато, се унищожават в края на новобранското обучение и ти започваш службата си на чисто. Единственото, което остава, не е в досието, а в съзнанието ти.

Никога не можеш да забравиш наказанието.

[1] Саргон I, цар на Акад. Около 2350 г.пр.н.е. побеждава шумерския владетел Лугал Загиси и обединява значителна част от Месопотамия под властта си. Наследниците му се титулуват и „Господари на четирите страни на света“. Бел. ред. ↑

VIII

*Поучи момъка в началото на пътя му;
той не ще се отклони от него и кога
остарее.*

Притчи XXII: 6

Имаше и други бичувания, но много рядко. Хендрик беше единственият човек в нашия полк, който трябваше да бъде бичуван съгласно присъда на военен съд; другите получиха административни наказания, подобни на моето. За да изядеш един бой с камшици беше необходимо да се извърви целият път до полковия командир. Дори и тогава майор Малой бе по-склонен да изгони провинилия се: „принудително уволнение“, вместо да се издига стълбът на мъченията. Административното бичуване е своего рода проява на любезност; то означава, че твоите началници смятат, че съществува някаква макар и слаба надежда да се поправиш, че би могъл да притежаваш характера, който в крайна сметка ще те превърне във войник и гражданин, въпреки сегашното ти поведение.

Аз единствен получих максималното административно наказание; никой от другите не отнесе повече от три камшика. Никой от тях не се приближи колкото мен до обличането на цивилните дрехи и все пак аз се разминах на косъм. Това е нещо като естествен отбор на видовете. Не ви препоръчвам да участвате в него.

Но имахме един друг случай, много по-лош от моя и този на Тед Хендрик — един наистина трагичен случай. Веднъж издигнаха бесилка.

Опитайте се да разберете. В действителност този случай нямаше нищо общо с армията. Престъплението не беше извършено в лагера „Артър Къри“ и офицерът по назначаването, който насочи това момче към МП, би трябвало да бъде понижен или да се откаже от служба.

То дезертира два дни след като пристигнахме в лагера „Артър Къри“. Смешно, разбира се, но не и разумно — защо не напусна по каналния ред? Дезертърството, естествено, е голяма издънка, но Сухопътните сили не налагат смъртно наказание за него, освен ако не съществуват някакви особени обстоятелства, като например „измяна пред лицето на врага“ или нещо друго, което превръща бягството от един неформален начин на напускане в престъпен акт, който не може да бъде пренебрегнат.

Сухопътните сили не полагат никакви усилия, за да открият дезертърите и да ги върнат. Всички ние сме доброволци; ние сме в МП, защото искаме да бъдем там, гордеем се, че сме в МП и МП се гордее с нас. Ако някой не изпитва същите чувства от мазолите на краката си до космите на ушите си, аз не желая той да бъде на моя фланг, когато започнат бедите. Аз искам около себе си хора, които ще ме подкрепят, защото са МП и аз съм МП, и моята кожа за тях означава също толкова, колкото и собствената им. Не искам такива съратници, които си свиват опашките и се потапят, когато играта загрубее. Много по-безопасно е да имаш празен участък по фланга си, отколкото някой пишман войник, който служи само „по задължение“. Хората от този тип решително не ми харесват. Така че, ако те побягнат, нека си бягат; губене на време и пари е да ги търсиш.

Разбира се, повечето от тях се връщат, някои веднага, други след години. При тези обстоятелства армията неохотно им разрешава да си получат своите петдесет камшика, вместо да ги обеси, и ги пуска на свобода. Фактът, че си беглец и че си без какъвто и да е обществен статус, изглежда доста износва нервите на човека, дори когато полицията не се опитва да те залови. Предполагам, че изкушението да се завърнеш обратно, да изтърпиш бичуването и после да дишаш по-свободно след това, надделява.

Но това момче не се върна. То беше офейкало преди четири месеца и аз се съмнявам, че неговата рота вече го помнеше, тъй като беше с тях едва две седмици. Бе само едно лице без име, „Дилинджър, Н. А.“, за който на сутрешния сбор трябваше да се докладва — ден след ден — че отсъства без разрешение. После той уби едно момиченце.

Беше издирен и признат за виновен от местния трибунал, но проверката на идентичността показа, че беше действащ войник:

департаментът трябваше да бъде уведомен и нашият командващ генерал веднага се намеси. Дилинджър беше върнат при нас, тъй като военното законодателство има предимство пред гражданския кодекс.

Защо се намеси генералът? Защо не остави местния шериф да си свърши работата?

За да ни „даде урок“ ли?

Съвсем не. Напълно съм убеден, че нашият генерал едва ли искаше да ни погнуса с тази екзекуция, за да не убиваме по собствена инициатива малки момиченца. Но сега смятам, че той можеше да ни спести гледката — ако беше възможно.

Ние получихме урок, но трябваше да мине известно време, за да осъзнаем поуката от него. Този урок се учи и повтаря продължително, докато не се превърне в твоя втора природа. МП се грижи за своите хора — няма значение как. Дилинджър се числеше към нас, той все още присъстваше в нашите регистри. Макар че не го искахме, той беше член на нашия полк. Не можехме да го изтрием от списъка си просто ей така и да оставим на един шериф на хиляда мили от нас да се оправя с това. Когато се наложи, истинският мъж сам застрелва болното си куче; той не наема помощник, който може да оплеска работата.

Полковите архиви съобщаваха, че Дилинджър ни принадлежеше и грижата за него беше наше задължение.

Същата вечер оркестърът изсвири „Панихида за неоплаканите“. Дилинджър беше изведен навън, облечен в пълен екип на МП, точно като нас. После прозвуча „Дани Дийвър“, докато сваляха от дрехите му всички отличителни знаци, дори копчетата и кокардата на кепето. Дилинджър бе лишен от армейските символи и формата си. Барабанът биеше монотонно, присъдата бе изпълнена бързо и всичко свърши.

Тръгнахме към помещенията с бърз ход. Не мисля, че някой изгуби съзнание или че се почувства съвсем зле, макар че мнозина от нас преглъщаха трудно на вечеря.

Никога в общата палатка не е било толкова тихо, както тогава. За първи път се сблъсках лице в лице със смъртта, но тя не предизвика у мен такъв шок, какъвто бичуването на Тед Хендрик — искам да кажа, че не можеше да се поставиш на мястото на Дилинджър; не можеше да те жегне усещането: „това можех да бъда аз“. Пък и Дилинджър беше извършил поне четири углавни престъпления; ако този нещастник

беше останал жив, той щеше да танцува „Дани Дийвър“ за всяко от останалите три — отвличане, искане на откуп, престъпна небрежност и т.н.

Не изпитвах състрадание към него и все още не изпитвам. Не исках „да го разбере, за да му простя“. Съчувствах на малката Барбара Ан, която не познавах, и на нейните родители, които никога нямаше да я видят отново.

Когато оркестрантите прибраха инструментите си тази нощ, беше обявен тридесетдневен траур за Барбара. Знамената ни бяха драпирани в черно, никаква музика не ехтеше по време на развод, никакво пеене не съпровождаше походния ни марш. Само веднъж чух някой да се оплаква от това и един друг новобранец ненадейно го попита би ли желал да получи пълен комплект цицини. Несъмнено, персоналната деградация на Дилинджър не беше нашето морално падение, но нашата работа беше да пазим малките момичета, а не да ги убиваме. Честта на нашия полк беше опетнена; трябваше да я изчистим. Ние бяхме опозорени и се чувствахме опозорени.

Тази нощ дълго размишлявах над въпроса как подобни истории биха могли да бъдат предотвратени. Разбира се, в нашето съвремие те са рядкост — но дори и един-единствен случай е вече прекалено много. Никога не стигнах до отговор, който да ме удовлетвори. Този Дилинджър изглеждаше като всеки друг и неговото поведение и документация не биха могли да съдържат нещо кой знае колко необичайно, в противен случай той най-малкото нямаше да стигне до лагера „Къри“. Навярно беше една от онези патологични личности, за които четем, но не можем лесно да ги разпознаем.

И тъй като няма как да възпрем извършването на неговия първи престъпен акт, съществува само един сигурен способ да предотвратим проявата на повторно насилие. Този, към който прибягнахме.

Ако Дилинджър е съзнавал престъпния характер на своето деяние (което изглежда съмнително), то тогава той е знаел какво му се пише... и на мен ми се струва срамно, дето не беше осъден на това, което бе понесла мъничката Барбара Ан — на практика той въобще не изпита страдание.

Но да допуснем по-правдоподобния вариант — че той бе прекалено луд и не бе в състояние да осъзнае грешката си. Тогава какво?

Ние убиваме бесните кучета, нали?

Да бъдеш луд по този начин е вече опасно заболяване...

Не виждах спасителен изход за него. Имаше само две логични възможности. Според първата той не би могъл да бъде излекуван — в този случай най-добре е да е мъртъв, за негово добро и за безопасността на останалите. Или пък би могъл да бъде изцерен чрез психотерапия и да поумнее вследствие на многобройни сеанси. Мисля, че в този случай, ако той въобще успееше да се превъзпита, за да стане член на едно цивилизовано общество... дотолкова, че да вникне в постъпката си, извършена, докато е бил „болен“ — тогава какво друго му оставаше, освен самоубийството? Как би могъл да се примири с делото на своите ръце?

Ами ако предположим, че той избяга, преди да бъде излекуван окончателно и отново извърши същото злодеяние? Или ако му хрумне да потрети? Как да обясниш поведението му на съкрушените родители? С неговата амнезия ли?

Не успях да открия повече от един задоволителен отговор.

Веднъж се забърках в една дискусия на нашия клас в час по история и морална философия. Мистър Дюбоа говореше за безредиците, които предшествали упадъка на Северната Американска република в края на ХХ век. Според него, било е време, точно преди американското демократично общество да затъне, когато жестоките престъпления са били нещо толкова обикновено, каквото са кучешките сбивания. Терорът се е ширел не само в Северна Америка, но и в Русия, на Британските острови, както и на други места. Но той достигнал своя апогей в Северна Америка малко преди старата политическа система да рухне.

— Хората съблюдавали вечерния час, — говореше ни мистър Дюбоа — и не дръзвали да се показват на обществени места през нощта. Да сторят това означавало да бъдат нападнати от тълпа озверели хулигани, въоръжени с вериги, ножове, самоделни пистолети, тояги... и да бъдат наранени, обрани, осакатени за цял живот или дори убити. Това продължило години наред, непосредствено до войната между Руско-Англо-Американския съюз и Китайската хегемония. Убийството, пристрастяването към наркотиците, джебчийството, насието и вандализмът били нещо обикновено. Те се случвали и на улиците посред бял ден, в училищните дворове, дори в училищните

сгради. А градските паркове били така всепризнато застрашени, че честните хора стояли настрани от тях след мръкване.

Бях се опитал да си представя такива сцени да се разиграват в нашите училища. Просто не можах. Нито в нашите паркове. Паркът беше място за забавления, а не гладиаторска арена.

— Мистър Дюбоа, те не са ли имали полиция? Или съдилища?

— Имали са много повече полиция от нас. И повече съдилища. Всички тези институции обаче били износени и морално остарели.

— Мисля, че не ви разбираме.

Ако някое момче от нашия град беше извършило половината от изброеното... тогава навярно той и баща му щяха да бъдат линчувани на публично място един до друг. Но такива неща просто не са се случвали.

Тук мистър Дюбоа изиска от мен да дам определение за малолетен правонарушител.

— Ами едно от тези хлапета, които понякога нападат и пребиват хора.

— Погрешно.

— Да, но според учебника...

— Моите извинения. В твоя учебник наистина пише така. Изразът „малолетен правонарушител“ съдържа в себе си едно терминологично противоречие, което дава отговор на въпроса за падението на предходното общество. Но да оставим настрани терминологията. Отглеждал ли си някога домашно куче?

— Да, сър.

Спомних си как моята непоследователност стана причина майка ми да нареди кучето да остане извън къщата.

— Когато кученцето правеше бели, ти сърдеше ли се?

— Моля? Защо, то не разбираше какво върши. Беше просто едно обикновено кутре.

— Наказваше ли го?

— Ами карах му се, навирах му носа в изцапаното и го шамаросвах.

— Несъмнено то не е могло да разбере думите ти.

— Да, но можеше да усети, че съм огорчен от поведението му.

— Нали току-що каза, че не си бил ядосан?

Мистър Дюбоа владееше вбесяващата способност да обърква хората.

— Аз трябваше да го накарам да мисли, че съм — отговорих. — Исках да го науча да бъде примерно.

— Да допуснем. Но след като си му дал да разбере, че не одобряваш държането му, как си могъл да бъдеш толкова жесток, че даже и да го натупаш? Бедната животинка не е знаела, че върши пакост. И все пак ти си й причинил болка. Да не би да си садист? Оправдай се, ако можеш!

Не знаех какво значи „садист“, но за сметка на това добре познавах кутретата.

— Мистър Дюбоа, трябва! Караш му се така, че то да почувства, че е изпаднало в беда, веднага му навираш носа в изцапаното, така че да разбере в какво се състои бедата, напляскваш го хубавичко, за да не повтаря — ти трябва да постъпиш точно по този начин! Не си струва да го наказваш по-късно; само ще го объркаш. Ако не си вземе поука от първия урок, издебваш го и го хващаш отново, и после го набиваш още по-лошо. Много скоро то се научава. Но губене на време е да повишаваш тон срещу него, защото това не е достатъчно, за да го обучиш. — После добавих: — Разбирам, че вие никога не сте отглеждали малки кучета.

— Напротив, сега възпитавам един дакел — съгласно твоите методи. Но нека да се върнем отново към онези непълнолетни престъпници. Средната възраст на някои от тях е била по-ниска дори от тази на вашия клас... И те винаги започвали своята незаконна кариера много млади. Нека никога не забравяме кутрето, за което стана дума. Тези деца често пъти били залавяни; полицията ежедневно арестувала банди от пубертети. Били ли са те укорявани? Да, често пъти. Бил ли им е смачкван фасонът? Рядко. Печатните издания и официалните органи обикновено пазели имената им в тайна — в много случаи законът изисквал това за престъпници под осемнадесет години. Били ли са бити? Наистина не! Много от тях никога не са били пляскани, дори като малки деца; широко разпространено било мнението, че пердахът или което и да е друго наказание, което причинява болка, могат да предизвикат устойчиво психично увреждане у детето.

Тогава си помислих, че баща ми никога не бе чувал тази теория.

— Телесното наказание в училищата било забранено със закон, — разказваше Дюбоа. — Бичуването било законно като присъда единствено в малката провинция Делауер, но и там само за няколко престъпления и до него се прибягвало рядко; то било считано за жестоко и необичайно наказание.

Дюбоа продължи да разсъждава на глас.

— Аз не приемам възраженията спрямо това „жестоко и необичайно“ наказание. Макар че съдията трябва да бъде благоразположен в намеренията си, неговите решения трябва да причиняват страдания на престъпника, в противен случай няма наказание — болката е основната, естествена реакция, изградена в нас вследствие на милиони години еволюция, която ни предпазва чрез предупреждение, когато нещо заплашва нашето оцеляване. Защо обществото трябва да се отказва от използването на такъв високоусъвършенстван способ за оцеляване? Но онзи отминал исторически период е бил претоварен от донаучни псевдопсихологически безсмислици.

— Що се отнася до определянето на физическото наказание като необичайно, то действително трябва да бъде необичайно, а не рутинна мярка, иначе няма да послужи на никаква цел. Действително — той насочи показалеца си към моя съсед — какво би станало, ако едно кутре бъде бито всеки час?

— Ами... вероятно би обезумяло!

— Вероятно. Това несъмнено не би го научило на нищо. Колко време мина, откакто настойникът на това училище за последен път вдигна ръка над някой ученик?

— Не съм сигурен. Около две години. Хлапакът, който отнесе боя тогава...

— Няма значение, достатъчно. Това означава, че едно такова наказание е толкова необичайно, че то е в състояние да възпира и да поучава. Да се върнем към онези малолетни престъпници. Те вероятно не са били пляскани като деца; не са били бичувани и за техните по-късни престъпления. Обичайните законови последици били: за първо деяние — предупреждение, често пъти без процес. След няколко деяния — заповед за арест, но присъдата била условна и младежът — поставен на изпитателен срок. Едно момче можело да бъде арестувано много пъти и признато за виновно нееднократно, преди да бъде

санкционирано, но дори и тогава наказанието било просто задържане под стража, заедно с цяло множество други малчугани като него, от които то усвоявало нови криминални навици. Ако по време на задържането се въздържало от пакости, то можело да се отърве и още по-леко; определяли му един изпитателен период, през който трябвало да се поправи и го пускали — „на честна дума“, според жаргона навремето. Всичко това можело да продължи още много години, докато престъпленията на младия човек нараснали по честота на извършването и по порочност, без да бъдат съпроводени от никакво сериозно наказание, тъй като последното най-често бивало заместено от редките и краткосрочни задържания. После внезапно, обикновено след своя осемнадесети рожден ден, този така наречен „непълнолетен закононарушител“ се превръщал в истински престъпник — и понякога се оплитал в рамките само на две-три седмици или месец в дейности, които го пращали в някоя килия за смъртници, в очакване на екзекуция за убийство. Ти!

Той отново ме беше набелязал.

— Да предположим, че само мърриш кучето си, никога не го наказваш, позволяваш му да забърква неразбории и понякога го връзваш във вратата, но скоро го пускаш отново вътре, с предупреждението никога да не повтаря белите си. Един ден забелязваш, че сега то е едно пораснало куче и все още не се е научило да пази вратата от крадци. Тогава вземаш пушката и го застрелваш. Коментирай този случай, моля?

— Това е най-безумният начин за отглеждане на куче, който съм чувал!

— Съгласен съм. Или пък на дете. Чий щеше да бъде провалът?

— Ъ-ъ-ъ... мой, предполагам.

— Отново се съгласявам.

— Мистър Дюбоа — обади се едно момиче, — защо те не са пляскали малките деца, когато това се е налагало, и не са използвали един достатъчно дълъг каиш за по-големите, които са го заслужавали — урокът, който те никога не биха забравили! Имам предвид онези, които са вършели действително лоши постъпки. Защо?

— Зная само — мрачно отговори той, — че методите за насаждане на обществена добродетел и уважение към закона в умовете на младите са били съобразени с изследванията на един преднаучен

псевдопрофесионален клас от хора, които са наричали себе си „социални работници“ или понякога „детски психолози“. Било е твърде лесно за тях да посочат нужния изход, прибегвайки само до благоразположението и настойчивостта, необходими за обучението на едно кутре. Понякога се чудя дали в миналото не са хранели някакъв неотменен интерес към безредието — но това е неправдоподобно; възрастните почти винаги действат, водени от съвсем съзнателни „повисши мотиви“, независимо от това какво е тяхното собствено поведение.

— Но, боже господи — възкликна момичето. — Аз не исках да бъда пляскана повече от което и да е друго дете, но когато се налагаше, мама не си поплюваше. Единственият път, когато някога съм била налагана в училище, бе съпроводен от още един бой, когато се върнах у дома — и това беше преди много, много години. Не очаквам някога да бъда изправена пред някой съдия и осъдена на бичуване; ако се държиш добре, такива неща не ти се случват. Не виждам нищо нередно в нашата система; условията, които тя предлага, са за предпочитане пред невъзможността да излезеш извън къщи от страх за своя живот — ами че това е ужасно!

— Съгласен съм, млада госпожице, че трагичната несъвместимост на това, което тези здравомислещи хора са правили, с това, което са мислели, че правят, отива твърде далеч. Те не са разполагали с научна теория по въпросите на морала. Имали са някакви общи възгледи за нравствеността и са се опитвали да живеят съобразно тях (не би трябвало да се надсмиваме над добрите им намерения), но техните схващания са били погрешни в основата си — половината от която е била утопично мислене на размътени от абстракции глави, а другата половина — рационализирано шарлатанство. Колкото по-сериозни са били подбудите им, толкова повече са ги отвеждали в задънена улица. Виждате ли, бедата е там, че те са изхождали от погрешната предпоставка, че човекът притежава морален инстинкт.

— Сър? Мислех... Но той наистина притежава! Аз притежавам.

— Не, драга моя. Твоето съзнание е култивирано, то е едно постепенно обучено съзнание. Човекът не притежава морален инстинкт. Той не се ражда с морално чувство. Ти не си родена с него, аз не съм — и кутретото също. Ние придобиваме моралното чувство чрез

обучение, след лични, непосредствени преживявания и с тежък умствен труд и пот на челото. Онези злополучни непълнолетни престъпници не са били родени с това, с което ти и аз сме се родили, и те не са имали никакъв шанс да придобият някакво морално чувство; преживяванията им не са го позволявали. Какво представлява „моралното чувство“? Това е усъвършенстване на инстинкта за оцеляване. Инстинктът за оцеляване е част от самата човешка природа и всеки аспект на личността ни черпи от него. Онова, което влиза в конфликт с инстинкта за оцеляване, довежда рано или късно до отстраняването на индивида и по този начин не успява да се предаде в бъдещите поколения. Тази истина може да се докаже математически. Тя намира потвърждение навсякъде; тя е единственият вечен императив, който контролира всяко наше действие.

— Но инстинктът за оцеляване — беше продължил той, — може да бъде култивиран в мотивациите ни по-устойчиво и много по-сложно от сляпата животинска подбуда на индивида да остане жив. Млада госпожице, това което ти неправилно нарече „морален инстинкт“ представлява насажданата у теб от твоите по-възрастни близки истина, че колективното оцеляване може да има по-силни императиви от личното. Оцеляването на твоето семейство, например. На твоите деца, ако ги имаш. На твоята нация, ако се бориш за една толкова висша кауза. И така нататък, на степени. Една научно доказуема теория за морала трябва да се корени в индивидуалния инстинкт за самосъхранение — и никъде другаде! Тя трябва точно да описва йерархията на оцеляването, да изтъква мотивациите на всяко равнище и да влияе върху превъзможването на всички конфликти.

Сега ние разполагаме с такава теория; ние можем да разрешим всеки морален проблем. Егоизмът, любовта към семейството, дългът към родината, отговорността към човешката раса — въз основа на тези ценности ние дори разработваме една нова етика за космическите взаимоотношения. Всички морални дилеми могат да бъдат илюстрирани с един пример: никой човек не храни по-голяма любов от тази на котката-майка, която умира, за да защити малките си. След като веднъж разбереш проблема, който е стоял пред тази котка, и как тя го е разрешила, едва тогава ти ще бъдеш готов да изследваш себе си и да установиш колко нависоко си способен да се изкачиш по моралната стълбица.

Непълнолетните престъпници, за които говорихме, са достигали до едно ниско ниво. Били са родени само с инстинкта за оцеляване и най-високата степен на нравственост, на която са били способни, се е проявявала в колебливата вяроност към една група от равни, уличната шайка, но добродетелните им съграждани са се опитвали да се позоват на „по-добрите им природи“, да ги „жегнат в сърцето“, да „събудят моралното им чувство“! Напразно! Те не са притежавали никакви „подобри природи“, опитът ги е научил, че това, което са правили, е бил единственият начин за оцеляване. Кутрето никога не било наплясквано; следователно това, което то е правило с удоволствие и успех, за него трябва да е било и морално.

Основата на всяка нравственост е в дълга, едно понятие, което има същото отношение към групата, каквото егоизмът има към индивида. Никой не е проповядвал моралния дълг на тези хлапета по начин, по който те биха го разбрали — т.е. с напляскване. Но обществото, в което са се намирали, им е говорило безкрайно много за техните „права“.

Резултатите е трябвало да бъдат предсказуеми, тъй като човешкото същество не притежава никакви естествени права от каквото и да било естество.

Мистър Дюбоа беше замълчал. Някой се хвана за думите му, защото веднага последва въпрос:

— Сър, какво ще кажете за живота, свободата и търсенето на щастието?

— А, да, неотменните права. Всяка година някой цитира тази великолепна поезия. Животът? Какво „право“ на живот има човекът, който се дави в Тихия океан? Океанът няма да се отзове на виковете му. Какво „право“ на живот има човекът, който трябва да умре, ако му се наложи, за да спаси децата си? Нима той ще изхожда от някакво „право“, ако предпочете собствения си живот пред техния? Ако двама души умират от глад и канибализмът е единствената алтернатива пред смъртта, правото на кой от двамата е „неотменно“? И дали това въобще е някакво „право“? Що се отнася до свободата, героите, които са се подписали под великия документ, наречен Харта на правата, са дали клетва да изкупят свободата с живота си. Свободата никога не е неотменна; тя трябва периодично да бъде изкупувана с кръвта на родолюбците, иначе е обречена. От всички така наречени естествени

човешки права, които някога са били измислени, свободата има най-малки изгледи да бъде нещо евтино и винаги има някаква цена.

Третото „право“ — „търсенето на щастието“? Наистина, то е неотменно, но то въобще не е право; това просто е едно всеобщо условие, което тираните не могат да отнемат, нито патриотите да съхранят. Хвърли ме в тъмница, изгори ме на кладата, коронясай ме за крал на кралете, аз мога да „търся щастието“, докато мозъкът ми функционира — но нито боговете, нито светците, нито мъдреците, нито изпитаните средства могат да ми дадат увереност, че ще го постигна.

Мистър Дюбоа се обърна към мен.

— Казах, че словосъчетанието „непълнолетен закононарушител“ съдържа в себе си едно терминологично несъответствие. „Закононарушител“ означава неуспял в изпълнението на дълга. Но дългът е добродетел на възрастните — всъщност непълнолетният става възрастен тогава и само тогава, когато придобие познания за дълга и го прегърне като нещо по-скъпо от себелюбието, с което се е родил. Никога не е съществувал и не може да съществува някакъв си „непълнолетен закононарушител“. Но зад всеки непълнолетен престъпник винаги има един или повече възрастни закононарушители — хора на зряла възраст, които въобще не познават своя дълг или пък които, познавайки го, се провалят.

И именно тук беше слабото място на това, което в много отношения беше една възхитителна култура. Младежите-хулигани, които са скитали по някогашните улици, били симптомите на една все по-голяма слабост; някогашните граждани (всички били считани за такива) боготворели своята митология за „правата“... и загубили курса на своите задължения. Нито една нация, организирана по този начин, не може да издържи.

Чудех се къде полковник Дюбоа би класирал Дилинджър. Дали той беше непълнолетен престъпник, който заслужаваше съжаление, макар че трябваше да се отървем от него? Или пък беше възрастен закононарушител, който не заслужаваше нищо друго, освен презрение.

Аз не знаех това и никога не го узнах. Единственото нещо, в което съм сигурен, беше, че Дилинджър никога вече нямаше да убива малки момиченца.

Това ми беше достатъчно. Отидох да спя.

IX

В тази униформа няма място за добродушни неудачници. Ние искаме сурови мъже, които ще се впуснат в атака и ще победят!

Адмирал Джонас
Инграм, 1926 година

След като осъществихме всички мероприятия, които пехотата може да проведе в една монотонна пустош, ние приключихме с курса на обучение в равнината и се прехвърлихме в сурови места, за да вземем участие в още по-сурови тренировки — Канадските Скали край планината Уодингтън. Лагерът „Сержант Смит“ приличаше много на лагера „Артър Къри“ (гледан откъм скалистото му обкръжение), но беше много по-малък. Трети полк сега също беше оредял — по-малко от четиристотин души, докато в началото бяхме повече от две хиляди. Н-ротата вече беше организирана като отделен взвод, а смалилият се батальон на войскови прегледи се представяше като рота. Но нас все още ни наричаха „Н-рота“ и Зим беше „ротен командир“, а не взводен.

Тежестта на нашия труд беше свързана преди всичко с личното обучение. Броят на ефрейторите-инструктори превишаваше този на взводовете, а сержант Зим, който отговаряше само за петдесет души, вместо за двеста и шестдесетте, с които беше започнал, наблюдаваше зорко всеки от нас — дори когато някой се издънеше в негово отсъствие, все се случваше така, че Зим се появяваше изневиделица зад гърба му.

Мъмренето на непосредствените началници придобиваше почти приятелски характер и в същото време ни се струваше все по-унизително с всеки изминал ден, защото ние също се бяхме променили. Изменил се беше и самият полк. От първоначалния набор бе останал по един от всеки петима, и този един вече почти беше

станал войник. Зим сега се стремеше да ни усъвършенства, вместо да ни отпраща у дома.

Ние видяхме много добрини и от капитан Франкел, с когото започнахме да се срещаме твърде често. Сега той прекарваше повечето си време, за да ни обучава, вместо да седи на работния си стол зад бюрото. Познаваше всички ни по име и по лице и сякаш имаше файл с данни в ума си за това точно какъв напредък беше направил всеки човек в работата с оръжието, кой даваше извънреден наряд, чие име се появяваше най-често в медицинския картон и кой не беше получавал писмо от близките си напоследък.

Той не беше толкова рязък с нас като Зим; думите му бяха по-меки и наистина трябваше да се случи някое сериозно произшествие, за да изчезне приятелското изражение от лицето му — но нека това не ви заблуждава, защото под добронамереното му изражение се криеше неотстъпчив характер. Никога не можах да преценя кой беше по-добрият войник, сержант Зим или капитан Франкел — имам предвид, ако пренебрегнете отличителните знаци по униформите им и започнете да мислите за тях като за редови. Несъмнено те и двамата се доближаваха до идеала за истинския воин повече, отколкото който и да е друг от инструкторите — но кой беше по-добрият? Зим вършеше всичко изрядно, даже с известно изящество, като че ли беше на парад; капитан Франкел правеше всъщност същото, но с такъв замах и увлечение, сякаш всичко беше игра. Резултатите бяха приблизително еднакви, но пътищата за тяхното постигане не изглеждаха така приятни, както бе в състояние да ги представи капитан Франкел.

Изобилието от инструктори се оказа напълно обосновано. Скокът с костюма (както вече ви казах) беше лесен за усвояване и изпълнение при равнинни условия. Костюмът функционира със същата лекота и в планините — но съществува голяма разлика, когато трябва да прескочиш една вертикална гранитна стена, преминавайки между две тясно доближени ели и да включиш реактивното си управление в последния момент, за да промениш във въздуха режима на полета. Ние имахме три много сериозни произшествия при упражняването на костюмите: двама загинаха и един бе изпратен на лечение.

Но скалните зъбери са още по-опасни, когато си без костюма, защото по тях често пълзят змии. Наистина аз не виждах каква полза

можеше да има от алпийската спортна подготовка един капсулен воин, но бях се научил да си държа езика зад зъбите и да се бърхтя, за да усвоя това, което ни преподаваха. Изучих и този занаят и се оказа, че той не е чак толкова труден и сложен. Ако някой ми беше казал година по-рано, че бих могъл да се изкача по една внушителна скална канара, плоска и отвесна като голата стена на сграда, използвайки само жалко чукче, някакви малки стоманени гвоздеи и тънко въже, бих му се изсмял в лицето; аз принадлежа към кроткия тип хора, израснали в долината. Поправка: някога бях жител на долината.

Постепенно взех да разбирам колко много се бях изменил. В лагера „Сержант Смит“ имаше по-свободен режим — имам предвид правото ни да посещаваме града. Е, ние се ползвахме с тази привилегия също и в лагера „Артур Къри“ след първия месец. Това означаваше, че в неделя следобед, ако не си наряд, би могъл да напуснеш лагера и да се отдалечиш от него толкова, колкото си пожелаеш, стига да имаш едно на ум, че трябва да се върнеш за вечерна проверка. Но в обсега на разстоянието, което можеше да изминеш пеш в еднообразната степ, нямаше нищо, ако не се броят подплашените зайци — нито момичета, нито театри, нито танцови зали, нито каквито и да било други увеселения.

Въпреки това, свободата, дори в лагера „Къри“, бе цяло щастие: понякога ти е необходима, за да отидеш толкова далеч, че да не можеш да виждаш палатки, сержанти и омръзналите лица на най-добрите си приятели сред новобранците... И за да не си постоянно нащрек за всичко, да разполагаш с време да разкриеш своята душа пред самия себе си и да се вгледаш в нея. Свободата се ценеше, защото беше привилегия, която можеш да загубиш внезапно: би могъл да бъдеш ограничен в рамките на лагера... или пък да ти забранят да напускаш района на твоята рота, което означава, че не можеш да отидеш даже до библиотеката, нито до това, на което бяха лепнали подвеждащото наименование „палатка за отдих“ (главно няколко изтощителни сета и други подобни спортни вълнения)... или би могъл да се окажеш под пълна възбрана, която изисква да стоиш в своята палатка, когато присъствието ти не е разрешено никъде другаде.

Последното ограничение обикновено се прибавяше като второ наказание подир извънредното дежурство, което не ти позволяваше да разполагаш с никакво време в палатката си, освен за да се напиш; в

сравнение с наряда то беше едно украшение, добавяно подобно на череша върху сладолодов крем, за да съобщи на тебе и на света, че не си направил никакъв обичаен делничен гаф, а нещо недопустимо за един член на МП и следователно си неподходящ да общуваш с останалите войници, докато не измиеш позорното петно.

Но по време на престоя в лагера „Смит“ ни беше позволено да ходим и до града — във връзка с дежурства, да съпровождаме някого и т.н. Влакове-совалки се отправяха към Ванкувър всяка неделя сутрин, веднага след църковната служба (която беше преместена тридесет минути след закуската) и се връщаха отново точно преди вечеря. Инструкторите можеха дори да прекарат съботната вечер в града или да предприемат тридневни пътувания, ако занятията го позволяваха.

Още не бях слязъл на гарата при моето първо излизане, когато почнах да разбирам, че се бях променил. Джони вече не се вписваше в общия ритъм на цивилния живот. Градската панорама изглеждаше удивително сложна и невероятно объркана.

Не казвам, че Ванкувър не ми хареса. Той е красив град, разположен на прекрасно място; хората са доброжелателни, свикнали са да срещат МП по улиците си и се отнасят радушно към него. В града има един почивен център, където организират танци за нас всяка седмица. Домакините се грижат да има на разположение момичета, с които да танцуваме. Те искат да бъдат сигурни, че всяко едно свенливо момче (аз, за мое учудване — но опитайте се да изкарате няколко месеца без нищо от женски род около себе си, освен женските зайци) ще вземе участие и ще има партньорка, по чиито стъпки да се води в танца.

Но при това първо излизане аз не ходих там. Шляех се предимно по улиците и се заплесвах — по красивите сгради, по витрините, пълни с всевъзможни непотребни по мое мнение вещи (и никакво оръжие сред тях), по всички тези хора, които бързаха нанякъде или просто се разхождаха. Те правеха каквото си пожелаеха и между тях нямаше двама, които да са облечени еднакво. Заглеждах се и по момичетата.

Особено по момичетата. Досега не бях осъзнавал колко чудесни са те. Бях се отнасял добре с момичетата още по времето, когато забелязах, че разликата между мен и тях беше нещо повече от факта, че те носят пола. Доколкото си спомням, аз никога не преминах през

онзи предпубертетен период, за който се предполага, че забелязвайки тази разлика, момчетата почват да ненавиждат момичетата и да ги дразнят; аз винаги съм харесвал момичетата.

Но този ден аз осъзнах, че дълго време съм ги възприемал като нещо, което се разбира от само себе си.

Момичетата са прекрасни. Приятно е просто ей така да застанеш на ъгъла и да ги наблюдаваш как минават край теб. Те не вървят. Поне не стъпват, както го правим ние. Не зная как да го опиша, но то е едно много по-сложно и вълнуващо движение. Те не просто местят своите крайници; всяка част на тялото им се движи сякаш в различни посоки... Но всичко е някакси подредено и грациозно едновременно с това.

Може би аз и двамата ми спътници щяхме да останем още дълго на улицата, ако един полицаи не ни беше приближил. Той ни измери с поглед и каза:

— Здравейте момчета. Забавлявате ли се?

Аз бързо „разчетох“ неговия чин по нашивките и знаците на гърдите му и бях впечатлен.

— Да, сър!

— Не сте задължени да се обръщате към мен със „сър“. Поне тук. Защо не посетите Дома за гостите на града?

Той ни даде адреса, показва ни посоката и ние тръгнахме натам — Пат Лийви, Смит Котето и аз. Той извика след нас:

— Приятно прекарване, момчета... и не се забърквайте в неприятни истории.

Същото ни беше казал и сержант Зим, когато се качвахме в совалката.

Но ние не отидохме там, където ни посъветва полицаят. Пат Лийви беше от Сиатъл и искаше да хвърли един поглед на родния си град. Той имаше пари и ни предложи да заплати и нашите билети, ако го придружим за компания. Нямах нищо против — и без това се чудех накъде да отпраша. Имаше рейсове на всеки двадесет минути, а и нашият отпуск не беше ограничен само в района на Ванкувър. Смит също реши да дойде с нас.

Сиатъл не беше кой знае колко по-различен от Ванкувър и момичетата бяха в изобилие; на мен това ми се понрави. Но изглежда Сиатъл не беше свикнал из него да се мотаят пехотинци на групи. Ние

избрахме едно малко заведение, за да похапнем, място, където не ни посрещнаха с охота — един бар-ресторант близо до пристанищните докове.

Трябва открито да заявя, че не си бяхме поставили задача да се напием. Е, Смит Котето изкърка малко над нормата си, но не му личеше, държеше се приятелски и внимателно, както винаги. Заради това получи името си още първия път, когато провеждахме занятия по ръкопашен бой за двойки. Ефрейтор Джоунз изръмжа с презрение по негов адрес:

— И едно коте би ме одраскало по-силно от този!

Прякорът му пасна.

Ние бяхме единствените униформени на това място; повечето от другите посетители бяха моряци от търговските кораби — пристанището на Сиатъл има невероятна товаровместимост. Дотогава не знаех, че търговските моряци нещо май не ни долюбват. Може би това се дължеше на факта, че техните сдружения се бяха опитвали многократно да получат статут, еквивалентен на този на Федералната служба, но без успех. А може би тази скрита бразда се коренеше в далечното минало.

Освен моряците в бара имаше и няколко млади особи, приблизително на нашата възраст — най-подходящата, за да си изкараш армейската служба, само че те не бяха го сторили. Бяха дългокоси, облечени в протрити дрехи и ми се сториха някак нечистоплътни. Предполагам, че и аз съм изглеждал така, преди да се запиша доброволец.

В един момент забелязахме, че на масата зад нас двама от тези млади нехранимайковци и двама търговски моряци (ако съдехме по облеклото им) си подхвърляха хапливи забележки, които съвсем очевидно бяха предназначени за нашите уши. Няма да се опитвам да ги повторя.

Ние мълчахме. След малко шегите им придобиха още по-личен характер и се превърнаха в присмех, а всички присъстващи в ресторанта се заслушаха безучастно.

— Хайде да изчезваме — прошепна ми Котето.

Долових погледа на Пат Лийви; той кимна. Нямахме причина да се заседяваме; това беше едно от тези заведения, в които плащаш сметката, когато поръчваш. Изправихме се и излязохме.

Онези ни последваха навън.

— Пригответи се — каза Пат.

Ние продължихме да вървим, без да се обръщаме назад.

Те ни настигнаха.

Вежливо отстъпих на типа, който се метна върху ми и го халосах в челюстта, като същевременно се завъртях настрани така, че той падна зад мен. Хвърлих се да помогна на колегите си. Но те вече бяха свършили. И четиримата мъжаги лежаха опънати на тротоара. Котето беше отупал двама от тях, а Пат сякаш беше увил другия около стълба на уличната лампа, към която го беше запратил с все сила.

Някой, сигурно съдържателят, изглежда беше повикал полицията веднага, след като станаме да излезем, тъй като тя довтаса прекалено бързо, докато ние все още стояхме около повалените и се чудехме какво да правим с тях. Полицаяте бяха двама и явно патрулираха някъде наблизко.

По-старшият от тях поиска да представим документите си, но никой от нас не пожела — нали Зим ни беше казал да „стоим настрана от неприятностите“.

— Струва ми се, че се препънаха — измърмори Котето с пубертетски глас.

— Виждам — каза полицейският служител; той измъкна ножа от ръката на моя нападател, постави го срещу ръба на тротоара и с един удар на петата си счупи острието. — Хубаво, момчета, най-добре е да се махате далече от града.

И ние си тръгнахме. Бях доволен, че нито Пат, нито Котето поискаха да предприемат нещо друго. Един цивилен да се нахвърля върху член на Въръжените сили — това е сериозно нарушение, но какво пък — взните се изравниха. Те скочиха срещу нас и си получиха заслуженото. Всичко е наред.

Ние никога не отивахме в отпуск въоръжени... Нали бяхме обучени да изваждаме противника от строя, без да го убиваме. Защото действахме по-скоро рефлексивно, отколкото с предварителен замисъл. Не вярвах, че ще ни нападнат, докато все още не се бе случило и затова проанализирах автоматизмите на поведението си едва когато всичко вече беше приключило.

Тогава за първи път осъзнах колко силно се бях изменил.

Върнахме се обратно на гарата и хванахме пътя за Ванкувър.

Започнахме да отработваме техниката на спусканията по отряди и по роти веднага щом се преместихме в лагера „Смит“. Нашият взвод (т.е. — рота), трябваше да се насочи към полето северно от Уала Уала, да се качи на борда, да полети в космоса, да извърши десант, да проведе едно военно учение долу и да се прибере обратно в ракетата по радиосигнал. Работа за един ден. В лагера сега имаше осем роти, поради което ни се падаше да провеждаме десант почти всяка седмица. Постепенно изтощението ни се увеличи, защото спусканията се осъществяваха при все по-тежки условия — над планини, в арктически ледове, в австралийската пустиня и, преди да завършим обучението, ни пращаха направо на Луната, там оставят капсулата ти да се отвори след момента на изхвърлянето на сто фута над лунната повърхност — и ти трябва много точно да кацнеш само с помощта на бронескафандъра. Понеже няма атмосфера, не получаваш парашут и при едно неудачно приземяване въздухът може да изтече от пукнатия ти кислороден апарат, след което пукваш и ти.

Психическото ни изхабяване бе свързано с нарастването на броя на нещастните случаи, на загиналите или осакатените. То често водеше до отказ от влизане в капсулата. Отказалите се дори не биваха мъмрени; просто ги привикваха настрана и още същата вечер ги отстраняваха завинаги от ученията. Дори и човек, който е направил няколко спускания, можеше да изпадне в паника и да откаже сядане в капсулата... и инструкторите бяха много внимателни, отнасяха се към него така, както към приятел, който се е разболял тежко и вече не ще може да се възстанови.

Аз никога не отказах да вляза в капсулата — но се научих да треперя. Разтрепервам се преди всеки скок. И до ден днешен все още ме тресе.

Но не можеш да се наречеш капсулен воин, докато не се спуснеш поне веднъж.

Разказват една история, вероятно не е истинска, за капсулния воин, който разглеждал забележителностите на Париж. Той посетил Дома на инвалидите, съгледал гроба на Наполеон и попитал френския екскурзовод:

— Кой е този?

Французинът бил скандализиран.

— Мосю не знае? В тази гробница почиват тленните останки на Наполеон! Наполеон Бонапарт — най-великият войник, който е живял някога!

Капсулният воин се замислил и после се поинтересувал:

— Така ли? Къде е правил той своите спускания?

Тази случка вероятно е измислица, защото там има един голям надпис, който ти съобщава кой е бил Наполеон. Но тя охарактеризира начина, по който капсулните воини възприемат нещата.

В крайна сметка и аз завърших цикъла на обучението.

Виждам, че успях да разкажа съвсем малко. Например не описах повечето от нашите оръжия, спестих ви историята за горския пожар, в който се озовахме и който бушува цели три дни, додето се преборихме с него; не искам да споменавам и за учебната тревога, която всъщност беше съвсем истинска, само че ние не знаехме това, додето тя не свърши, нито за деня, в който вятърът отнесе кухненската палатка — събития, не по-важни от тези, с които ни връхлита времето. А повярвайте ми, климатът е важен за един американски войник, особено дъжда и студа. Но колкото и да съм обръщал внимание на тия неща тогава, сега, като си спомням миналото, виждам само еднообразието и всичко ми изглежда замъглено и без блясък. Все едно да вземете някой стар бюлетини да четете прогнозите за времето — ще ви е безразлично дали някога е било слънчево или е имало буря...

Полкът беше стартирал с 2009 души; успешно завършиха обучението 187 — от останалите четиринадесет бяха мъртви (един екзекутиран и името му беше изтрито), а другите — напуснали, отпаднали, преместени на нова служба, уволнени по болест и т.н. Майор Малой произнесе кратка реч, после всички ние получихме удостоверение, минахме с маршова стъпка за последен път на военен преглед и полкът беше разформиран, знамената му щяха да бъдат прибрани, докато не потрябват отново след три седмици, за да внушат на новите две хиляди цивилни младоци, че трябва да се превърнат от тълпа в бойна част.

Аз вече бях един обучен войник, „редови подготвен“ с правото да се накичи с „РП“ пред своя сериен номер. Беше един голям ден.

Най-големият в моя живот.

X

„Дървото на Свободата трябва да бъде наторявано от време на време с кръвта на патриотите...“

Томас Джеферсън,
1787 година

Смятах се за „подготвен войник“, докато не се озовах в своя кораб. Съществува ли закон, който да ти забранява да имаш погрешно мнение за себе си?

Но аз не обясних как Земната федерация премина от „мирно състояние“ в „състояние на тревога“ и после към „военно положение“. Аз самият не осъзнах лесно промяната. Когато се записвах в списъците на доброволците, цареше мир, нормалното положение на нещата според повечето хора (кой ли е очаквал адът да се стовари на главата му?). После, още докато бях в „Къри“, бе обявено официално „състоянието на тревога“, но тогава не забелязвах нищо, тъй като това, което ефрейтор Бронски мислеше за моето подстригване, униформата, бойната и физическата ми подготовка ми изглеждаше много по-важно от всичко останало, а мнението на сержант Зим за моята опрятност беше от още по-съществено значение... Във всеки случай, „състоянието на тревога“ не се отличаваше особено от „мира“.

„Мирът“ е една такава ситуация, при която никой граждан не насочва вниманието си към армията, съобщенията за която не стигат до първа страница на вестниците, а локалните военни конфликти не са забележителна новост, която всички трескаво да обсъждат — поне докато този граждан не открие, че е в роднинска връзка с някой от пострадалите при тези конфликти. Но на мен не ми е известно в историята да е имало такъв период, когато „мирът“ е означавал, че никъде не се водят сражения или че не се е стигало до каквито и да е било въоръжени стълкновения. Когато се представих в своята първа

бойна част, Дивите котки на Уили, наричана понякога и Рота К, Трети полк, Първа дивизия на Мобилната пехота, и се прехвърлих сетне заедно с тях на кораба „Долината Фордж“, боевете не само бяха започнали, но и се водеха вече в продължение на няколко години.

Историците още спорят как да наименуват тази война: „Третата Космическа“ (или „Четвъртата“). Или може би „Първата Междузвездна Война“ — това като че ли звучи най-добре. Ние я наричахме просто „Войната с Дървениците“, ако въобще я наричахме някак. Учените датират началото ѝ след времето, когато се присъединих към първата си бойна част и първия си кораб. Всички произшествия, които ставаха дотогава и дори по-късно, бяха обявени в пресата за „инциденти“, „патрулни сблъсъци“ или „превантивни акции“. Въпреки това, ти си също толкова мъртъв, ако се насадиш на пачи яйца по време на „инцидент“, както и ако се насадиш на тях по време на обявена вече война.

Но истината е, че войникът не усеща войната повече, отколкото цивилния, освен своя незабележим дял от нея и то само в дните, когато тя го застигне. През останалата част от нея той е много по-заинтересуван от времето за сън, прищевките на сержантите и шансовете да измъкне нещо от готвача между две хранения. Въпреки това, когато Смит Котето, Ал Дженкинз и аз се озовахме в лунната база, установихме, че всички момчета от Дивите котки на Уили бяха участвали в няколко бойни спускания; те бяха войници, а ние — не. Не ни подиграваха заради това — поне мен не са ме бързикали. И сержантите, и ефрейторите от действащата армия ни изглеждаха учудващо сговорчиви след проявите на привична строгост от страна на инструкторите в лагера „Артър Къри“.

Отне ни съвсем малко време да открием, че това сравнително благородно отношение се обясняваше с тяхната снизходителност, защото ние бяхме никои, едва ли си струваше да ни предъвкват, докато не докажехме при десант — реален десант — че евентуално бихме могли да заместим истинските Диви котки, които се бяха били и завоювали това име и чиито легла сега заемахме.

Нека ви кажа колко зелен бях. Докато „Долината Фордж“ все още се намираще в лунната база, веднъж се натъкнах в корабния коридор на отделенния си командир точно когато се канеше да изхвърли боклука от каютата си. На долната част на лявото си ухо той носеше

миниатюрна обеца, която представляваше едно красиво изработено фино златно черепче, но вместо общоприетите кръстосани кости на древната пиратска емблема „Веселия Роджър“, отдолу имаше цял сноп от златни кости, толкова ситни, че едва можеха да се видят.

Сега като си спомня, преди да напусна дома си, аз често носех обеци и други бижута, особено когато излизах на среща — имах даже едни красиви ушни клипси с рубини, големи колкото крайчето на малкия ми пръст, които са принадлежали на дядото на майка ми. Харесвам бижутата и по-скоро бих се възмутил, ако трябваше да престана да ги нося, но в лагера бях ги позабравил. Оказа се обаче, че има един вид бижу, което очевидно е подходящо за носене заедно с униформата. Моите уши не бяха пробити — майка ми не одобряваше това, тъй като бях момче — но то не е необходимо, когато има и други начини да закрепим една обеца на ухото си. Все още ми бяха останали няколко банкноти, останали от вечерта, в която празнувахме завършването на военното обучение и бях се загрижил как да ги изхарча преди да плесенясат.

— Ъ-ъ-ъ... сержант... Къде човек може да намери тарикатска обеца като тази?

Той не изглеждаше изненадан от въпроса ми и дори не се усмихна.

— Харесва ли ти?

— Разбира се, много я бива! Грубото самородно злато подчертаваше униформата повече, отколкото биха й отивали обработените скъпоценни камъни или значките с монограм. Помислих си, че един чифт кръстосани кости под черепа ще бъде напълно достатъчен и би придал по-голяма елегантност на изделието, вместо цялата тази бъркотия там долу. На базата продават ли ги?

— Не, на базата никога не са ги продавали. Не мисля, че ще ти се отдаде да си купиш някоя тук. Но когато стигнем там, където ще можеш да си набавиш своя собствена, аз непременно ще ти съобщя. Обещавам ти.

— О, благодаря!

— Няма защо.

По-късно видях подобни черепчета още у неколцина войници. Някои имаха много „кости“, други — по-малко; предположението ми се оказа вярно, това беше бижу, разрешено за носене с униформата. И

аз получих възможност да си „набавя“ едно почти непосредствено след това и открих, че цената на тези украшения е прекалено висока...

Беше по време на операцията „Свърталище на дървеници“, в книгите по история я наричат още Първата битка на Клендату. Операцията беше проведена наскоро след като Буенос Айрес беше унищожен. Трябваше да загубим Буенос Айрес, за да могат земните жители най-сетне да схванат, че се случва нещо наистина нередно, защото хората, които не са били никога в космоса, на практика не вярват в съществуването на другите планети, поне не ги вземат толкова насериозно, колкото би трябвало. Зная го по себе си, въобще не се интересувах от другите светове, додето не ми се наложи да се сблъскам с тях.

Трагедията на Буенос Айрес обаче потресе цивилните и предизвика неистови искания всички намиращи се в наличност въоръжени сили на Земята да се върнат у дома, където и да се намират — да ги наредим в орбита около планетата едва ли не рамо до рамо и да възпрем окупирането на Земята от космоса. Това е наивно схващане, разбира се; войната не се печели чрез защита, а чрез атака — нито едно Министерство на отбраната никога не е печелило война, защото по време на война подобни министерства изобщо не съществуват; виж книгите по история. Но изглежда такава е стандартната реакция на цивилните, да пицят в началото за защитна тактика и отгоре на всичко да искат да контролират хода на войната. Тази ситуация напомня паника на борда на пътнически самолет, при която пасажерите се опитват да отнемат управлението от пилота в критичен момент.

Само че никой не иска мнението ми по тези въпроси; просто ми нареждат и аз изпълнявам безпрекословно. Ако оставим настрана невъзможността войниците да се дотърят обратно до Земята с оглед на нашите договорни задължения и това, което тази стъпка би донесла на колонизираните планети във Федерацията и на нашите съюзници, ние вече бяхме ужасно заети с вършенето на нещо по-важно, а иначе казано: водехме войната с Дървениците. Предполагам, че вестта за разрушението на Буенос Айрес ми направи по-малко впечатление, отколкото на цивилните. Ние бяхме разделени вече на няколко отделни секции, пътуващи в пространството на Черенков и новините не стигаха

до нас, докато не ги научихме от един друг кораб, след като излязохме от трансмисията и се озовахме в нормалното пространство.

Помня, че си помислих, „Господи, това е ужасно!“ и че съжалих, че никога нямаше да видя отново този чудесен град. Но Буенос Айрес не беше моят роден град. Земята беше на хиляди парсеци път от нас, а аз бях твърде зает, тъй като трябваше да взема участие в нападението срещу Клендату, планетата на Дървениците, което щеше да започне всеки момент. Движехме се с пределна скорост, бяхме привързани с ремъци към койките си и упоени с медикаменти. Намирахме в безсъзнание, когато пилотът изключи вътрешното гравитационно поле на „Долината Фордж“, за да спестим енергия за двигателите и да придадем по-голямо ускорение на кораба.

Загубата на Буенос Айрес наистина означаваше много за мен; тя промени из основи живота ми, но аз разбрах това много месеци по-късно.

Когато дойде време за десант над Клендату, аз бях прикачен като помощник към ефрейтор Дъч Бамбургер. Той успя да прикрие своето неудоволствие от новината, но скоро след като взводният сержант се беше отдалечил на достатъчно разстояние, той просъска:

— Слушай, новобранец, забиваш се зад мен, но не ща да ми се мотаеш безцелно. Ако ме забавиш в нещо, ще ти счупя глупавия врат.

Аз само кимнах. Започвах да усещам, че това не бе учебен десант.

Тогава се разтреперах, а след малко ние вече се бяхме озовали долу...

Операция „Свърталище на дървеници“ би трябвало да бъде наречена „Свърталище на луди“. Нищо в нея не беше наред. Тя беше планирана като масирано нападение, което да постави враговете на колене, ние трябваше да завземем столицата им и ключовите пунктове на тяхната планета и тъй да се сложи край на войната. Вместо това ние едва не загубихме цялата война.

Аз не критикувам генерал Динз. Не зная дали е вярно, че той бил поискал повече войници и по-голяма подкрепа, но накрая все пак отстъпил пред нарежданията на Небесния Главнокомандващ Маршал и го оставил да се разпорежда с нас. Това не е моя работа. Още повече, че се съмнявам дали на някой от находчивите второразрядни гадатели са му известни всички факти по този случай.

Това, което със сигурност зная, е че Генералът се спусна ведно с нас и ни командваше на самата планетна повърхност, и когато ситуацията стана невъзможна, той лично поведе атаката за отвличане на вниманието, която позволи на малцина от нас (в това число и на мен) да се избавят — и докато вършеше това, се насади на пачи яйца. Там, на Клендату, той се превърна в радиоактивна развалина и е твърде късно да го изправят пред военен съд, така че няма какво повече да обсъждаме.

Тук навярно трябва да направя едно отстъпление, предназначено за онези доморасли стратегии, които никога не са напускали креслата си и следователно не са участвали в бойно спускане. Да, съгласен съм, че планетата на Дървениците можеше да бъде засипана с водородни бомби така, че почвеният ѝ слой да се спече като радиоактивно стъкло. Но дали това щеше да ни помогне да спечелим войната? Дървениците съвсем не са като нас. Наричат ги Псевдо-Арахниди, но те не приличат дори на паяците. Те са артроподи, които сякаш съществуват, за да илюстрират концепцията на лудия за гигантски разумен паяк, но тяхната социална организация, психология и икономическа структура много повече наподобяват тази на мравките или на термитите; те са колективни същества, чието управление представлява крайната форма на диктатура на стадото. Да унищожим чрез бомбардировка повърхността на тяхната планета би означавало да убием войниците и работниците; това обаче няма да засегне кастата на интелектуалците и кралиците — съмнявам се дали някой може да бъде сигурен, че дори и един непосредствен удар с кумулативна водородна ракета би могъл да ликвидира някоя кралица; ние не знаем колко надълбоко се крият те. Аз лично нямам особено желание да науча; никое от момчетата, които слязоха в техните подземни дупки, не се върна отново.

Нека да допуснем, че бихме могли да съсипем продуктивната обвивка на Клендату. Те, подобно на нас, притежават кораби и разни колонии на други планети, а тяхната Главна квартира все още ще бъде непокътната — така че докато всички не се предадат, войната няма да свърши. По това време ние още не притежавахме планетарни бомби и не можехме да разтрошим Клендату като орехова черупка. Ако бяха в състояние да понесат нашите мерки, без да се предадат, войната щеше да продължи.

Ако Дървениците въобще можеха да се предават... Техните войници не могат. Работниците им не вземат участие в сраженията (бихте ли си позволили да загубите време и муниции, за да стреляте по безпомощни и безвредни същества, които дори не биха изохкали), а войнишката каста не умее да се предава. Но не правете грешката да си мислите, че Дървениците са само глупави насекоми, защото изглеждат като тях и не знаят как да се предадат. Техните войни са енергични, ловки и агресивни — по-находчиви от нас, поне що се отнася до прилагането на единственото универсално военно правило, което гласи: „Стреляй пръв!“. Ти можеш да изгориш единия ѝ крак, два крака, три крака, а Дървеницата не спира да настъпва към теб; когато изгориш и четвъртия крайник от едната ѝ страна, тя рухва — но продължава да стреля. Трябва да поразис нервния ѝ център с намерението да я ликвидираш... но и тогава не всичко е свършено, защото тя може да пълзи подире ти, стреляйки напосоки, докато не се блъсне в някоя стена или някаква друга преграда.

Десантът се превърна в касапница още от самото начало. Петдесет наши кораба участваха в операцията. Те трябваше да излязат от пространството на Черенков така свършено координирани, че да могат да навлязат в орбита и да ни спуснат в определен порядък там, където е предвидено да ударим, без да извършим дори една обиколка около планетата, за да разкрием разположението им. Предполагам, че това е доста трудно. По дяволите, зная, че е почти невъзможно. Но когато се провалиш, напускаш МП заедно с багажа си. Планът беше практически неизпълним, а се наложи ние да плащаме.

Имахме късмет, че „Долината Фордж“ получи своето още преди да се бе приземила. В този плътен, бърз строй (4.7 мили/сек. орбитална скорост не е като на разходка) той се сблъска с „Ипрес“ и двата кораба се саморазрушиха. За щастие моята капсула вече бе излетяла от тръбите — някои от нас се отърваха, макар че корабът подпали останалите на борда капсули в момента на сблъска. Но аз нямах и понятие за това; намирах се в своя пашкул, обвит като какавида и устремен към повърхността. Предполагам, че ротният ни командир знаеше, че корабът е загинал (с половината от неговите Диви котки в него), тъй като той се беше спуснал първи и би трябвало да е разбрал всичко, когато е открил внезапната загуба на връзката с корабния капитан по командната мрежа.

Но няма никакъв начин да го попитам, защото и той не се завърна от боя.

Постепенно взех да проумявам, че събитията са излезли извън контрол и е настанал пълен хаос. Следващите осемнадесет часа бяха истински кошмар. Няма кой знае какво за разказване, защото не си спомням много, само отделни откъслечи, сцени на ужас от спряла кинолента. Никога не съм изпитвал симпатия към паяците, били те отровни или не; от един домашен паяк в леглото ми можеха да ме побият тръпки. За тарантулите пък въобще не ми се мисли. Аз дори никога не съм ял рак, краб или нещо от този род. Когато за първи път видях Дървеница, умът в черепната ми кутия едва не сдаде. Секунди по-късно осъзнах, че съм я утрепал и можех вече да спра да натискам спусъка. Предполагам, че беше работник; не вярвам в момента да съм бил в достатъчно добра форма, та да се впусна в схватка с воин и да го победя.

При това на мен ми провървя повече, отколкото на корпуса К-9. Те трябваше да бъдат спуснати (ако спускането се проведе изрядно) по цялата периферия на нашата цел. Неокучетата щяха да се разпрострат по посока навън и да осигурят тактическото превъзходство на специалните взводове, чиято задача беше да заемат позиция и да подсигурят фланговете. Кучетата нямаха никакво оръжие, естествено, освен зъбите си. От един неодог се очаква да чува, да вижда и души, да съобщава по радиото на партньора си какво открива; всичко, което носи кучето, е едно радио и една разрушителна бомба, с която се взривява в случай, че е тежко ранено или се е оказало в безизходна ситуация.

Тези бедни животни не чакаха да бъдат заловени; очевидно повечето от тях се бяха самоубили с помощта на взривните си устройства още при първия си контакт с Дървениците. Те явно се бяха почувствали при срещата си с тях по-зле и от мен. Сега вече разполагаме с такива неокучета, които са обучени от самото си раждане да наблюдават врага и да се измъкват, без да губят контрол върху себе си при вида или миризмата на Дървеницата. Но онези не бяха такива.

Не само на неокучетата не им потръгна. Аз нямах представа за общия ход на боя, разбира се; бях забит плътно зад Дъч Бамбургер и се опитвах да стрелям или да възпламенявам, хвърляйки граната винаги,

когато мернех някакво движение. Скоро се стигна до там, че можех да убия Дървеница, без да губя муниции или да хабя излишна енергия, макар че не успях да се науча да разграничавам тези, които са опасни, от тези, които не са. Само приблизително един на всеки петдесет е воин — но той стига и за останалите четиридесет и девет. Личните им оръжия не са мощни като нашите, но са също толкова смъртоносни — те имат един лъч, който може да проникне в скафандъра ти, да нагрее плътта и да я разцепи, сякаш реже току-що сварено яйце. Координацията им е по-добра дори и от нашата, защото мозъкът, който ги ръководи и разрешава най-тежките им проблеми, не се намира там, където можеш да го стигнеш, той е долу, в някоя от дупките...

Дъч и аз бяхме късметлии доста дълго време. Пердашихме през някаква територия от около една квадратна миля, мяхме бомби в отиващите под земята дупки и убивахме всичко, на което се натъквахме над повърхността, като пестяхме реактивните си струи, за да остане колкото се може повече в случай на нужда. Според плана на битката ние трябваше да подсигурим безпрепятственото пристигане на войските от втория ешелон, т.е. да позволим на подкрепленията и на тежкото въоръжение да слезе долу, без да срещне значителна съпротива; това не беше обичаен набег от наша страна, а истинско сражение, което трябваше да подпомогне дебаркирането, да се опре на него и да даде възможност на свежите войски и тежко въоръжените сили да завоеват и да умиротворят цялата планета.

Но не можахме.

...Нашето отделение се справяше в един нормален ритъм. Бяхме кацнали в територията на съседното гнездо и нямахме връзка с другото отделение. Взводният командир и сержантът бяха мъртви и ние повече не успяхме да се пренаредим така, че някой да заеме техните оваканти места. Но ние бяхме определили границите на нашия участък, взводът ни беше укрепил един силен пункт и бяхме готови да прехвърлим цялото това имение на свежите сили, веднага щом те се появяха.

Само че тях ги нямаше никакви. Те се спуснаха там, където по план трябваше да се приземим ние, натъкнаха се на местните неприятели и си навлязоха големи главоболия. Ние никога повече не ги видяхме. Така че си стояхме там, където бяхме попаднали, като понасяхме периодически загуби и отблъсквахме нападателите

доколкото обстоятелствата позволяваха. Боеприпасите се топяха и ние пробягнахме леко въоръжени, като изразходвахме малко гориво за отскок и минимална енергия, за да запазим по-дълго костюмите в движение. Струваше ни се, че този ад щеше да продължи няколко хиляди години.

Дъч и аз префучахме над някакъв зид и се отправихме към групата със специално въоръжение от нашия взвод в отговор на един призив за помощ, когато земята пред Дъч внезапно се отвори, една Дървеница изпъзля навън, а Дъч се сгромоляса.

Аз възпламених Дървеницата, метнах една граната и дупката се затвори, после се обърнах да видя какво се беше случило с Дъч. Той лежеше на земята, но не изглеждаше ранен. Взводният сержант може да види на монитора на своя скафандър физическите данни на всеки човек от взвода си, да отдели мъртвите от тези, които просто не могат да се справят без помощ и трябва да бъдат изправени на крака. Но същите данни можеш да получиш и ръчно чрез превключвателите, които се намират върху колана на костюма на ранения човек.

Дъч не отговори, когато го повиках. Телесната му температура показваше 99° F^[1], а показателите за дишането му, сърцебиенето и мозъчните биотокове сочеха нула. Безнадеждна работа, но дали пък тези резултати не се дължаха на повреда в скафандъра му? Съвсем бях забравил, че индикаторът на температурата също би бил на нула, ако причината беше в костюма, а не в човека. Все пак аз грабнах един ключ от своя колан и започнах да го „разопаковам“, за да го измъкна от костюма му, като се стараех да следя обстановката около мен.

После дочух в шлема си едно повикване, което се отнасяше до всички и което не искам да чуя никога отново. „Спасявайте се, както можете! Обратно! Обратно! Вдигайте се и назад! Ловете всеки корабен радиосигнал, които успеете да засечете. Шест минути! До всички! Връщайте се и помогнете в движение на колегите си. Следвайте всеки сигнал! Спасявайте се, кой както...“

Побързах.

Главата на капрала се отдели от тялото, докато се опитвах да го измъкна от костюма, така че аз го зарязах и изчезнах с пълна скорост от онова място. Ако разполагах с време, сигурно бих проявил достатъчно разум да спася неговите оръжия, но тогава бях тавърде закъсал, за да разсъждавам; затова просто се изстрелях от там и се

опитах да се добера до укрепения пункт, към който се бяхме насочили преди малко.

Той беше вече евакуиран и аз се почувствах изгубен... изгубен и изоставен. После чух повторно повикване, но не повикването, което очаквах — „Янки Дудъл“ (с което ни зовеше „Долината Фордж“), а „Ленивият Буш“, една мелодия, която ми бе непозната. Няма значение, това беше радиосигнал; ориентирах се по него — използвах разточително последното си гориво за скокове и се качих на борда точно когато се канеха да включат двигателите. Бях се озовал във вътрешността на кораба „Вуртрек“ в такъв шок, че не можех да си спомня личния си номер.

Чувал съм да наричат това „стратегическа победа“ — но аз бях там и се обзалагам, че отнесохме ужасен пердах.

Шест седмици по-късно (чувствах се шест години по-стар) във флотската база на Санктор бях зачислен към командата на кораба „Роджър Йънг“ и докладвах за това на корабния сержант Джелал. На пробитата месеста част на лявото си ухо носех черепче с една кост. Ал Дженкинз беше с мен и носеше също като моя череп (Котето така и не можа да се измъкне жив от тръбата на „Долината Фордж“). Неколцината оцелели Диви котки бяха разпределени по други места във Флота; бяхме загубили приблизително половината от бойната си мощ в сблъсъка между „Долината Фордж“ и „Ипрес“; страшната бъркотия върху повърхността на Клендату беше увеличила общия брой на пострадалите участници в десанта до 80 процента и командващите сметнаха, че е невъзможно бойната част да бъде възстановена отново, като се съберат само оцелелите — затова я разпуснаха, сложиха документите в архивите и решиха да изчакат, докато зараснат душевните ни рани, за да може в последствие рота К (Дивите котки) да се възроди с нови лица, но със старите традиции.

Освен това, в другите бойни части имаше много празни редици, които трябваше да бъдат запълнени.

Сержант Джелал ни посрещна радушно, каза ни, че се присъединяваме към едно кадърно подразделение, „най-доброто във Флотата“, на спретнат кораб в изрядно техническо състояние, и изглежда не забеляза черепите по ушите ни. По-късно същия ден той ни заведе да се срещнем с лейтенанта, който се усмихна обаятелно и проведе с нас кратък бащински разговор. Забелязах, че Ал Дженкинз

беше свалил своя златен череп. Също и аз — защото вече бях открил, че никой от Лудите глави на Рашчак не носеше черепи.

Те не се ползваха от тази символика, защото за Лудите глави на Рашчак нямаше ни най-малко значение колко бойни спускания си направил, нито какви; ти или си Луда глава, или не си — и ако не си, хич не ги беше грижа кой си. Тъй като бяхме дошли при тях не като новобранци, а като бойни ветерани, дадоха ни на кредит възможно най-голямото си доверие и ни посрещнаха приветливо, но и с онази неизбежна следа от резервираност, която всеки по необходимост демонстрира на дошлия в дома му гост, който не е член на семейството.

Ала след по-малко от седмица, когато участвахме в един боен десант с тях, те ни възприеха като пълноправни членове на въртоглавото братство, обръщаха се към нас с личните ни имена, с прякори или с умалителни названия и никаква ругатня не беше в състояние да накърни създалото се приятелство между нас. Ние се почувствахме едва ли не като кръвни братя, можехме да искаме и да даваме пари назаем, получихме правото да се изразяваме с пълна свобода и да заявяваме мнението си директно в очите на другите. Ние дори наричахме и сержантите с малките им имена в някои случаи. Сержант Джелал беше винаги на линия; когато се държеше като „Джели“, неговият ранг сякаш не означаваше нищо сред Лудите глави; докато не го случиш в лошо настроение, когато направо излизаше от кожата си.

Но лейтенантът винаги беше „лейтенант“ — никога „мистър Рашчак“, нито дори „лейтенант Рашчак“. Просто „лейтенант“, когато се обръщаш към него или говориш за него в трето лице. Нямаше друг бог, освен лейтенанта и сержант Джелал беше неговия пророк. Джели можеше да каже „не“ от свое име и въпросът можеше да се подложи на по-нататъшно обсъждане, поне от младите сержанти, но ако той кажеше: „Лейтенантът не би харесал това“, той говореше *ex cathedra* и възникналият проблем не се поставяше повече на никакви разисквания. Никой не се опитваше да провери дали лейтенантът би одобрил или не; решението свише беше произнесено и всички спорове се прекратяваха.

За нас лейтенантът беше баща, той ни обичаше и ни сплотяваше, и в същото време ни държеше на дистанция от себе си. А при

спускане... не бихте повярвали, че един офицер би могъл да се притеснява за всеки човек от своя взвод, разпръснат върху терен от сто квадратни мили. Но той можеше да се тревожи до поболяване за всекиго. Как съумяваше да не ни изпуска из очи аз не мога да обясня, но по средата на битката, в най-голямата неразбория, гласът му екваше по командната мрежа:

— Джонсън! Провери шести взвод! Смити е в беда! — и най-странното бе това, че той бе забелязал опасността още преди самият Смит да е разбрал какво го очаква.

Ако си от нашите, ти знаеш с облекчение и абсолютна сигурност, че докато си още жив, лейтенатът няма да се качи в спасителния модул без теб. Във войната с Дървениците бяха вземани пленници, но не и от Лудите глави на Рашчак.

Що се отнася до Джели, той ни беше като майка, беше по-близо до нас, грижеше се за всички и въобще не ни глезеше. Той не докладваше за нашите провинения на лейтенанта — сред Лудите глави никога не е имало военен съд и никой никога не е бил бичуван. Джели дори не налагаше често извънредни наряди; имаше си други средства, за да ни вкара в пътя. Той можеше да те изгледа отгоре до долу на някоя дневна проверка и просто да каже:

— Във Флотата сигурно ще се чувстваш по-добре. Защо не се преместиш?

Тази фраза винаги даваше резултат, тъй като нашите момчета вярваха, че членовете на екипажите във флотата спят с униформите си и никога не перат якичките си.

Но на Джели не му се налагаше да се занимава с контрола на редовия състав, защото той поддържаше дисциплина сред своите подофицери и очакваше от тях да постъпват по същия начин спрямо подчинените си. Моят нов отделен командир, след като се присъединих към частта, беше „Червеният“ Грийн. След няколко спускания, при които научих колко готино беше да си Луда глава, аз започнах да се чувствам дързък и твърде надхвърлил боя си — и влязох в пререкания с Червения. Той не ме издаде на Джели; просто ме завлече в умивалнята, където ми хвърли един въргал, след което станаме доста добри приятели. По-късно именно той ме препоръча за повишение.

В действителност ние не знаехме дали членовете на екипажа са настанени удобно или не; придържахме се към нашия корабен отсек, а тези от военната флота — към своя, защото, когато се появяха не по служба на наша територия, те чувстваха, че сме неприязнено настроени — в крайна сметка човек има право да държи на своите социални критерии и на предразсъдъците си, нали така? Кабината на лейтенанта се намираще във флотската част от кораба, но ние никога не ходехме там, освен по дежурство и то рядко. Давахме караул, защото екипажът на „Роджър Йънг“ беше смесен: капитанът и пилотиращите офицери бяха от женски пол, след преграда 30 се намираще дамската територия и двама въоръжени МП денонощно стояха на пост пред вратата, за да я отцепват. Офицерите се ползваха от привилегията да преминават отвъд тази предграда и всички те, включително и лейтенантът обядваха там заедно с женския състав на екипажа. Но не се задържаха особено, хранеха се и напускаха. Може би на другите корветни транспортни средства има други порядки, но нещата на „Роджър Йънг“ стояха именно така — и лейтенантът, и капитан Деладрие искаха такъв кораб и бяха постигнали своето.

Все пак на караулната служба гледахме като на предимство. Тя представляваше едно неподвижно стоене до тази врата, ръцете кръстосани, краката разтворени, унесен си и не мислиш за нищо... но винаги си нащрек, защото всеки момент би могъл да видиш някое същество от женски пол, макар че имаш право да водиш само служебни разговори. Веднъж бях повикан да измина целия този път до каютата на капитана. Тя погледна към мен и каза:

— Отнесете това на Главния инженер, моля.

В моите всекидневни корабни обязанности, освен чистенето, влизаше и поддръжката на електронното оборудване под непосредствения надзор на Милиачо, командира на първо отделение. Сякаш работех в нашата детска лаборатория пред очите на Карл. Десанти не се извършваха често, но на борда имаше работа за всеки. Ако човек нямаше никаква друга дарба, можеше вечно да търка и да лъска из корпуса; нищо не беше достатъчно чисто, за да се понрави на сержанта. Ние следвахме правилото на МП: всички воюват, всички се трудят. Нашият първи готвач беше Джонсън, сержантът на второ отделение, едно едро, добродушно момче от Джорджия (единственият от западното полушарие, нямаше друг толкова кадърен като него) и

много талантлив началник. Той си падаше по шашмите; обичаше да си похапва сам в непозволено време и не виждаше причина защо и другите да не го правят.

С Отчето, което командваше едното отделение, и готвачът, който командваше другото, ние бяхме добре гледани, телесно и душевно, но представете си, че някой от тях загинеше? С кого щяхме да ги заместим? Интересна тема, която често обсъждахме, но не успяхме да изчерпим.

„Роджър Йънг“ непрекъснато беше зает с бойни действия и ние осъществихме множество спускания, всяко от които си имаше своя специфика. Всеки десант трябва да се отличава от предишния, така че Дървениците да не могат да доловят какъв е нашият модел на действие. Но вече не се занимавахме с никакви стратегически набези; оперирахме индивидуално, патрулирахме, опустошавахме и организирахме преки нападения. Истината беше, че Земната федерация тогава не бе в състояние да провежда широкомащабни сражения; провалът на амбициозната операция „Свърталище на Дървеници“ ни струваше твърде много кораби и погуби прекалено много обучени мъже. Налагаше се да се даде отсрочка за възстановяване на флотилията и за обучение на повече нови хора.

Ето защо негодлемите бързоходни съдове, сред тях и „Роджър Йънг“, се опитваха да бъдат едновременно навсякъде, държейки врага в напрежение, като му причиняваха неприятности и после изчезваха. Понасяхме загуби, които попълвахме, когато се връщахме на Санктор за още капсули. Аз продължавах да треперя преди всяко спускане, макар че спусканията не се извършваха често, нито пък самите ние се задържахме дълго долу — и между тези редки събития се нижеха дни и дни на борда на кораба, сред Лудите глави.

Това беше най-щастливият период от живота ми, макар че тогава не го осъзнавах напълно — подобно на всички други, и аз просто се радвах, че съм жив.

В действителност ние не страдахме от нищо, докато не загина нашият лейтенант.

Така започна най-лошият период в живота ми. Вече бях изпаднал в депресия по семейна причина: оказа се, че майка ми е била в Буенос Айрес, когато Дървениците го разсипаха до основи.

Аз узнах това, когато кацнахме веднъж на Санктор за още капсули и някакъв пощальон ни настигна — с известие от моята леля Елеонора. Посланието ѝ не беше дошло своевременно, защото тя беше пропуснала да сложи знак за бърза поща. Съдържаше приблизително три горчиви реда. Изглеждаше, че тя ме обвинява за смъртта на майка ми. Дали вината беше моя, защото се намирах на служба във въоръжените сили и следователно аз трябваше да предотвратя вражия удар, или пък майка ми бе предприела това пътуване до Буенос Айрес, защото не си бях у дома, където ми беше мястото, не ставаше съвсем ясно; тя успяваше да внуши и двата извода в едно и също изречение.

Скъсах писмото и тръгнах безцелно из кораба. Мислех, че и двамата ми родители са мъртви — тъй като баща ми никога не би изпратил майка ми сама на пътуване, което така да я отдалечи от него. В писмото си леля Елеонора не беше написала това, но тя в никакъв случай не би споменала зет си; нейната привързаност беше насочена изцяло към сестра ѝ. Оказа се, че догадката ми не бе далече от истината — в крайна сметка научих, че баща ми беше планирал да отиде с нея, но задълженията му попречили и той отложил заминаването си за следващия ден.

Няколко часа по-късно лейтенантът изпрати да ме повикат и ме попита съвсем любезно дали бих желал да остана на Санктор, докато корабът проведе следващия си патрулен рейс — той изтъкна, че съм натрупал много неизползвани почивни дни и бих могъл да взема някои от тях. Не зная как беше узнал, че съм загубил член от семейството си, но той очевидно го знаеше. Благодарих му, но отказах неговото предложение; предпочетох да изчакам момчетата от цялата бойна част да си вземат заедно извънредния отпуск.

Радвам се, че постъпих така, защото иначе нямаше да бъда заедно с тях, когато лейтенантът си докара онази беда на главата... и през целия остатък от живота си щях да съжалявам, че не съм присъствал. Случи се много бързо и точно преди да тръгнем назад и да се приберем за възстановяване и ремонт. Един човек от трети взвод беше пострадал, не лошо, но остана долу, защото не можеше да се движи; помощник отдельонният командир се притече да го вдигне — и сам той бе ранен. Лейтенантът, както обикновено, наблюдаваше всичко едновременно — няма съмнение, че бе успял да провери дистанционно физическите им данни, макар че ние никога няма да узнаем това със

сигурност. Той отиде да се увери, че помощник отдельонният командир е все още жив; после сам се опита да вдигне и двамата, като грабна по един във всяка ръка.

Последните двадесет фута ги влачеше и успя да ги прехвърли през люка на модула, който се готвеше за оттегляне и затова предпазния щит беше изключен; тези, които трябваше да го прикриват със своя огън, се бяха отдръпнали навътре. Така на практика остана беззащитен; уцелиха го и почина на място.

Нарочно не споменах имената на пострадалия редник и на помощник отдельонния командир, който се помъчи да го спаси. Символично погледнато, лейтенантът прехвърляше горе всички ни, до последния си дъх. Раненият можех да бъда и аз, в такива моменти чинът няма значение, всички сме редници. Бяхме потресени от факта, че главата на нашето семейство ни беше напуснал. Семейството, на което той даде името си, бащата, който ни направи това, което бяхме.

След гибелта на лейтенанта капитан Деладрие покани сержант Джелал да се храни на първата маса, заедно с другите командири, но той помоли за извинение и отказа. Виждали ли сте някога как една вдовица с непреклонен характер се старае да запази семейството си, като се преструва, че главата на фамилията просто се е оттеглил за малко и всеки момент ще се върне? Така се държеше и Джели. Той беше станал само по-строг от всеки друг път и ако някога произнесеше: „Лейтенантът не би харесал това“, то беше повече от всичко, което човек би могъл да понесе. Ето защо Джели се стараеше да прибъгва към този израз колкото може по-рядко.

Той почти не извърши реорганизация на нашия боен порядък; вместо да променя местата на всички ни, постави помощник командира на второ отделение на длъжността взводен сержант, оставяйки своите отдельонни командири там, където бяха потребни — при техните отделения — и ме назначи действащ ефрейтор, за да поема функциите на помощник отдельонен командир с широки пълномощия. Самият той се държеше така, сякаш лейтенантът само отсъства в момента и той просто предава неговите заповеди, както обикновено.

Може би именно това ни спаси.

[1] 99 градуса по Фаренхайт — 37 градуса по Целзий. ↑

XI

*„Нямам какво друго да ви предложа, освен,
кръв, труд, сълзи и пот.“*

Уинстън Чърчил,
войник и държавник от
XX век.

Когато се върнахме обратно на кораба след набега срещу Мършите, при който Дизи Флорз си докара белята, а сержант Джелал за пръв път ни ръководеше като взводен командир, един артилерист, който се грижеше за спирачната система на спасителната лодка, ме запита:

— Как мина?

— Нормално, — отговорих кратко. Предполагам, че ме подпитваше от дружеско чувство, но аз нямах настроение за приказки — бях едновременно тъжен заради Дизи, доволен, че се напънах да го измъкна и бесен, че измъкването му се оказа безполезно, и всичките ми настроения бяха примесени с това размито, но щастливо усещане, че си обратно на кораба, че си в състояние да преброиш ръцете и краката си и да откриеш, че всички те са налице. Освен това, как можеш да обясниш какво представлява един десант на някой, който никога не се е спускал?

— Така ли? — възкликна артилеристът. — Хмм... Знаеш ли, твоите момчета не са се устроили зле. Шляят се трийсет дена, работят трийсет минути. А аз заставам на пост в три и карам до спукване.

— Да, наистина, — съгласих се и се обърнах да си тръгна. — Някои от нас са родени щастливци.

— Я не ме занасяй, — подвикна той зад гърба ми.

И все пак в думите на флотския стрелец имаше доста истина. Ние, капсулните войни, приличаме на авиаторите от ранните механизирани войни; дългата и тежка военна кариера може да съдържа

само няколко часа действителна среща с врага в битка, тъй като всичко останало е: обучение, бойна готовност, излизане — после връщане, почивка, подготовка за следващия излаз и най-вече практика, практика, практика. Ние проведохме нов десант чак след три седмици и при това на съвсем друга планета, въртяща се около друга звезда — една отдалечена колония на Дървениците. Дори след трансмисионното прехвърляне през пространството на Черенков звездите не стават по-лесно достижими.

Междувременно аз получих ефрейторските си нашивки. Назначението ми бе утвърдено от Джели и от капитан Деладрие поради отсъствието на нашия упълномощен офицер. Теоретически моят нов ранг трябваше да бъде одобрен по каналния ред след попълване на свободен щат от флотския щаб, но това не значеше нищо, тъй като ръстът на нещастните случаи беше такъв, че при нас винаги имаше повече свободни места, отколкото топли тела, които да ги запълват. Аз вече бях ефрейтор от мига, в който Джели ми каза, че съм ефрейтор; останалото беше само един червен кант.

Но от друга страна флотският стрелец не беше съвсем прав за нашето „шляене“; имаше петдесет и три костюма с енергийно оборудване, които ни бяха зачислени за контрол, обслужване и презареждане, които трябваше да се поддържат между спусканията, да не говорим за оръжията и специалната екипировка. Понякога Милиахо при проверката на някой костюм установяваше, че от него вече нищо не става, Джели го подкрепяше и щом корабният инженер по оръжията лейтенант Фарли обявеше, че и той не би могъл да го поправи, поради липса на съоръжения на базата, от складовете биваше изваждан нов костюм, който трябваше да се превърне от „студен“ в „горещ“ — един изтощителен процес, изискващ повече от денонощие, без да броим времето, отделено за донатъкмяването му от човека, който ще го използва.

Въобщие, бяхме заети.

Но ние също така се и забавлявахме. Между екипажите често се провеждаха състезания и развлечения, като се почне от играта на карти и се свърши с организираните прояви на нашия джазбанд — най-добрият оркестър на няколко светлинни години оттук (и единственият може би). На тромпета свиреше сержант Джонсън, които водеше останалите гладко и сладко както при изпълнението на химни, така и

при музикален съпровод на приятелски срещи за отдих. След едно от тези изпълнени с безгрижно отпускане и дружеска топлина партита, взводният механик Арчи Кембъл изработи един модел на „Роджър Йънг“ за капитана на кораба и всички ние се подписахме, Арчи гравира подписите ни на металопластиката, а върху табличката в основата бе издълбан надпис: „На изключителния пилот Ивет Деладрие, с благодарности от Лудите глави на Рашчак“. Ние я поканихме да похапне с нас и нашата джаз-банда свири по време на празничната трапеза, след което най-младият редови й поднесе подаръка. Тя се просълзи и целуна щастливеца, целуна също и Джели и той се изчерви.

След като получих нашивките си, ми се наложи да си изясня отношенията с Ейс, защото Джели държеше да изпълнявам длъжността помощник отделен командир, а това вече беше прекалено. Човек трябва да се изкачва постепенно по служебната стълбица, а не да прескача през едно стъпало; съгласно реда аз трябваше да стана командир на група, вместо да бъда назначен, от войник за поръчения и помощник групов командир, да изпълнявам функцията на ефрейтор и помощник отделен командир. Джели прекрасно знаеше това, разбира се, но на мен ми беше ясно, че той се опитваше да съхрани йерархията на частта колкото е възможно по-близо до този вид, който тя имаше, когато лейтенантът беше все още жив — ето защо той остави по местата им своите групови и отделенни командири.

Така че пред мен стоеше един деликатен проблем, с който трябваше да се справя сам: тримата ефрейтори на длъжността командир на група, които се оказаха под мое разпореждане, в действителност имаха по-голям авторитет от мен. Но ако сержант Джонсън си навлече белята при следващото спускане, ние не само ще загубим един талантлив готвач, ами това ще ме остави да командвам сам цялото отделение, т.е. няколко бойни секции. Не трябва да има и сянка от съмнение у подчинените ти, когато издаваш една заповед, не и в бой; длъжен бях да разсея всички възможни съмнения преди следващия десант.

Проблемът беше Ейс. Той беше не само най-старият, но и най-опитният и уважаван ефрейтор, истински професионалист. Ако Ейс ме приемеше, нямаше да имам никакви затруднения с останалите.

Досега не бях имал неприятности с него на борда. Заедно се бяхме опитали да спасим Флорз и се надявах това да му повлияе, но той продължи да се отнася към мен с безразличие. От друга страна, нямаше нищо, което да създаде конфликт между нас; нашите дейности на кораба не ни събираха на едно място, освен по банални поводи, каквито са дневното хранене и застъпването на пост. Но аз усещах, че той не се отнасяше към мен като към човек, от който може да получава заповеди.

Потърсих го веднъж по време на часовете за отдих. Той лежеше в койката си и четеше книгата „Звездните рейнджъри срещу Галактиката“ — доста сносна историйка, но те кара да се усъмниш как е възможно една бойна част да има толкова много приключения и толкова малко неудачи. Корабът ни все пак разполагаше с добра библиотека.

— Дойдох да те видя, Ейс.

Той вдигна глава.

— Така ли? Сега не приемам, в почивка съм.

— Трябва да говоря с теб. Остави книгата.

— Какво толкова има? Искам да дочета тази глава.

— О, хайде, Ейс. Ако нямаш търпение да узнаеш как свършва, аз мога да ти разкажа.

— Само да посмееш и ще ти дам да разбереш. — Но той остави книгата и зачака.

Подкарах направо:

— Ейс, относно проблема за организацията на отделението — ти си по-старши от мен, ти трябваше да бъдеш помощник отделен командир.

— Пак ли за това!

— Аха. Мисля, че ти и аз трябва да се срещнем с Джонсън и да го придумаме да уреди тоя въпрос с Джели.

— Наистина ли мислиш така, а?

— Да, наистина. Така трябва да бъде.

— Виж какво, Малък, дай да се изясним веднъж завинаги. Аз нямам нищо лично против теб. Всъщност, ти беше на висота в деня, когато се опитахме да отървем Дизи; ще ти стисна ръката за това. Но ако искаш да водиш собствена група, ще трябва да си я доставиш

отнякъде. Не хвърляй око на моята. Защото моите момчета няма дори да си мръднат пръста за теб.

— Това ли е последната ти дума?

— Това е първата и единствената ми дума.

Въздъгнах.

— Така си и мислех... но исках да се уверя. Е добре, значи изяснихме отношенията си. Само че имам още нещо наум. Случайно забелязах, че умивалнята се нуждае от изчистване... и мисля, че ти и аз трябва да се захванем с нея. Така че остави книгата си... както казва Джели, сержантският състав винаги е на дежурство.

Той не се размърда веднага. Каза тихо:

— Наистина ли мислиш, че е необходимо, Малък? Аз вече казах, че нямам нищо против теб.

— И все пак.

— Уверен ли си в силите си?

— Мога да се пробвам.

— О'кей. Да вървим.

Ние отидохме в умивалнята, изпъдихме един редник, който се канеше да си вземе душ, но нямаше особена нужда от него, и заключихме вратата.

— Какви ще бъдат ограниченията, Малък? — попита Ейс.

— Ами-и-и... в плановете ми не влиза да те убивам.

— Прието. И никакви счупени кости, нищо, което ще попречи на някой от нас да участва в следващото спускане — освен по случайност, разбира се. Този вариант устройва ли те?

— Става — съгласих се аз. — Почакай да си сваля ризата.

— Не искаш да я изцапаш с кръв, а? — Ейс се отпусна. Започнах да се събличам хладнокръвно, а той понечи да ме изрита по капачката на коляното. С плоска обувка и не силно. Никакъв ефект. Моето коляно вече не беше там — бях се научил.

Истинският бой обикновено свършва за броени секунди, защото това време е напълно достатъчно, за да убиеш един човек или да го повалиш и да го обезсилиш така, че да го извадиш от строя. Но ние се бяхме споразумели да избягваме причиняването на трайни увреждания; уговорката ни усложняваше нещата. И двамата бяхме млади, в най-добрата си форма, обучени в най-висша степен в изкуството да нанасяме удари и привикнали да ги поемаме. Ейс беше

по-едър, аз — малко по-бърз. При такива условия двубоят трябваше да продължи, докато единият или другият не бъде пребит, освен ако случайно някой майсторски удар не ускори финала. Но никой от нас не позволяваше такива случайни удари; ние бяхме професионалисти и внимавахме.

Така че тупаникът се проточи в едно разтеглено отегчително и изпълнено с болка време. Подробностите биха били досадни и безсмислени; освен това, нямах време да си водя бележки.

...После дълго лежах по гръб и Ейс хвърляше вода в лицето ми. Когато се съвзех, след това ме издърпа и ме подпря до стената.

— Удари ме!

— А? — бях замаян и виждах образа му двоен.

— Джони... удари ме.

Лицето му плуваше във въздуха пред мен; аз се съсредоточих и го нацелих с цялата сила на тялото си, която едва ли беше достатъчна да смачкам дори болен комар. Очите му се затвориха и той се изтърси на пода, а аз трябваше да се хвана за една подпора за да се предпазя да не го последвам, защото едва се крепях на нозете си.

Скоро Ейс разтърси глава и бавно се изправи.

— О'кей, Джони — каза той. — Считай, че си изнесъл лекцията си. Повече няма да се заяждам... и моите момчета също. О'кей?

Кимнах и усетих болка в главата си.

— Да си стиснем ръцете? — предложи той.

Ръкувахме се и това също се оказа болезнена процедура.

Почти всички жители на Федерацията знаеха повече от нас за хода на военните действия, въпреки че участвахме пряко в тях. Това беше периодът, когато Дървениците вече бяха установили мястото на нашата планета-дом с помощта на Мършите и бяха провели наказателната си акция, разрушавайки Буенос Айрес и превръщайки „неприятностите при контактуването“ в същинска война. А ние тогава не бяхме успели да доизградим въоръжените си сили и Мършите още не бяха преминали на наша страна, за да станат *de facto* наши съюзници. Една ефективна защита на Земята се организираше откъм Луната, но казано най-общо, Земната Федерация май губеше тази война.

Ние не бяхме осведомени дори и за това. Не знаехме например за напрегнатите усилия, които бяха положени от дипломацията ни за разтрогването на съюза срещу нас и привличането на Мършите на наша страна; единственото, което ни беше известно, бяха получените инструкции преди рейда, при който загина Флорз — да връхлетим върху Мършите, да разрушим колкото се може повече налична собственост, но да убиваме местни жители само при крайна необходимост.

Ако бъде заловен, човек не може да издрънка тайните, в които не е посветен; нито упойващите вещества, нито мъчението, нито промиването на мозъка, нито безкрайното принудително безсъние могат да изтръгнат онова, което не му е известно... От тези съображения на нас ни съобщаваха само сведенията, които трябваше да знаем с тактическа цел. В далечното минало армиите са се предавали и са търпели поражения, защото войниците не са били наясно за какво се бият и им е липсвала воля за борба. Но на МП не им е присъща тази слабост. Всеки от нас беше доброволец и беше тук по едни или други съображения — някои от романтични подбуди, други — от чисто прагматични. Но сега ние се биехме, защото бяхме МП. Бяхме професионалисти със свои традиции и кодекс на честта. Ние бяхме Лудите глави на Рашчак, най-печената бойна част в целия специално подбран корпус на МП. Качвахме се в капсулите си, защото Джели ни казваше, че е време да се извърши това и това и се биехме както никой друг, когато се спуснехме и се озовяхме долу, защото такава е призиванието на Лудите глави. Без съмнение, никой от нас не знаеше, че губим войната.

Дървениците снасяха яйца. И не само ги снасяха, но ги държаха в резерв и ги излюпваха, когато имаше нужда. Ако ние убиехме един воин — или хиляда, или десет хиляди — техните заместници биваха активирани и заставаха на поста му преди още да успеем да се върнем в базата. Можете да си представите, при добро желание, как някой инспектор по населението при Дървениците вдига телефона, обажда се до подземното хранилище и казва: „Джо, подгрей десет хиляди войници и ги приготви за сряда... и кажи на инженерната служба да

подготви резервните инкубатори N, O, P, Q и R; скоро ще ни потрябват“.

Не твърдя, че правеха точно това, но такива бяха резултатите. Ще сгрешите обаче, ако помислите, че те действаха изцяло по инстинкт, подобно на термитите и мравките; акциите им бяха също толкова разумни, колкото и нашите (умствено изостаналите раси не строят космически кораби!) и бяха много по-координирани. Отнема най-малко година, за да се обучи един редник да се бие и да съчетава своите действия с тези на колегите си. Войнът на Дървениците се излюпва с вродена способност за всичко това.

Винаги, когато унищожавахме хиляда Дървеници с цената на гибелта на един десантчик, Дървениците можеха да празнуват победа. Така узнахме колко ефикасен може да бъде тоталитарният комунизъм, когато е в полза на същества, които всъщност са се приспособили към него по силата на еволюцията; комисарите на Дървениците не се вълнуваха за живота на войниците си повече, отколкото ние за изразходването на мунициите. Вероятно би трябвало да си създадем представа за Дървениците само по печалните последици от вредите, които Китайската Хегемония нанесе на Руско-Англо-Американския съюз; бедата с „уроците на историята“ е, че обикновено ги разбираме най-добре, когато изпием горчивата чаша на несполуките и трагичния опит...

Но ние се учехме в движение. Тактическата доктрина и техническите инструкции, издавани след всяко съприкосновение с противника, се разпространяваха моментално из Флотата. Свикнахме да различаваме работниците от войниците — ако не бързаш прекалено, би могъл да разпознаеш Дървеницата по формата на хитиновата черупка, но най-простото правило, предназначено за по-сложна ситуация, гласеше: приближи ли те, значи е войник; ако избяга, можеш да ѝ обърнеш гръб. Научихме се да не хабим боеприпасите дори за войници, освен при самозащита. Интересуваха ни най-вече следите, които водеха до леговищата им. Намираш дупката и първо хвърляш в нея газова бомба, която послушно избухва след няколко секунди, разпръсквайки една мазна течност, която на свой ред се кондензира в нервнопаралитичен газ, опасен само за Дървениците (за нас е безвреден). Тъй като този газ е по-тежък от въздуха, той продължава да пълзи и да се спуска в дълбините на дупката. Тогава ти използваш

втора граната тип Н.Е., за да срутиш входа на подземния тунел и да го запечаташ по този начин.

Ние все още не знаехме дали газът прониква достатъчно дълбоко, за да бъдат умъртвени чрез него кралиците, но беше съвсем очевидно, че Дървениците никак не харесваха новата ни тактика; нашето разузнаване беше стигнало, не без помощта на скиновете, до категорично мнение по този въпрос. Освен това, ние изцяло прочистихме тяхната колония Шеол чрез този метод. Вероятно те успяваха да евакуират кралиците и „мозъците“, тъй като не открихме никакви представители на кастата на интелектуалците, поне не заловихме живи такива... но вече знаехме как да им нанасяме болезнени удари.

За Лудите глави тези газови бомбардировки бяха просто още едно спортно-техническо занятие, което трябваше да бъде изпълнено съгласно инструкциите, по реда на номерата, светкавично и съгласувано.

В крайна сметка всеки път се връщахме на Санктор за нова партида капсули. Капсулите са заменими (е, и ние бяхме такива) и когато се износят, трябва да се върнеш в базата, дори ако разполагаш с още толкова гориво, че да обиколиш два пъти Галактиката. Малко преди поредното ни завръщане беше пристигнала депеша за повишаването на Джели в чин лейтенант на мястото на Рашчак. Джели се опита да я запази в тайна, но капитан Деладрие я оповести публично пред личния състав и поиска от него отсега нататък да се храни с другите офицери. Той се подчини, но продължаваше да прекарва цялото си останало време с нас.

Вече бяхме предприели няколко десанта с Джели като взводен командир и частта беше привикнала да се справя без лейтенанта — за когото все още боледувахме, но бяхме започнали да се възстановяваме след тежката загуба. След повишението на Джелал сред нас постепенно тръгна приказка, че е време да си измислим название във връзка с нашия шеф, както това се правеше от другите подразделения.

Джонсън беше най-старши и бе упълномощен да отнесе вестта на Джели. Взе ме със себе си за морална подкрепа.

— Какво има? — изръмжа Джели.

— Ами, сержант... тоест лейтенант, ние тук поразсъждавахме и...

— За какво?

— Момчетата обсъдиха заедно въпроса и... ъ-ъ-ъ... те смятат, че отсега нататък частта трябва да се нарича „Ягуарите на Джели“.

— Наистина ли? Колко от тях одобряват тази идея?

— Приехме я единодушно — обяви Джонсън.

— Така ли? Петдесет и два гласа „за“... и един „против“.

Гласовете против са повече.

Никой повече не отвори лаф на тази тема.

Скоро след това навлязохме в орбитата на Санктор. Радвах се, че най-после съм там, тъй като вътрешното изкуствено гравитационно поле на кораба беше изключено от два дни. Главният инженер го бърникаше нещо, при което бяхме оставени в безтегловност — състояние, което аз мразя. Уви, никога няма да стана истински астронавт. Обичам да чувствам земя под краката си.

Целият взвод се прехвърли в казармите за настаняване на Базата и излезе в десетдневна почивка за възстановяване. Никога не успях да узная координатите на Санктор, нито дори името или каталожния номер на звездата, около която кръжи — защото, както вече бе казано по друг повод, онова, което не знаеш, не можеш да го разгласиш; местонахождението му е свръхсекретно, известно е само на корабните капитани, пилотиращите офицери и други такива... и всеки от тях се намира под въздействието на разпореждане, осъществено чрез хипнотична принуда, да се самоубие при положение, че пленяването му е неизбежно. Така че аз не искам да науча данните на Санктор.

Съществуваше теоретична възможност Лунната база да бъде завзета от противника и самата Земя да бъде окупирана. Ето защо Федерацията държеше колкото се може повече от своите сили на Санктор, така че една катастрофа у дома не би означавала непременно капитулация.

Все пак мога да ви опиша какво представлява тази планета. Подобна е на Земята, но напомня на умствено изостанало дете, на което трябва десет години да се научи да маха за довиждане и никога не успява само да си изпече пирожка. Санктор толкова прилича на Земята, колкото изобщо могат да си приличат помежду си две планети. Тя е на същата възраст според планетолозите, звездата ѝ е връстница на нашето Слънце и е от същия клас, поне така твърдят астрофизиците. Има разнообразна флора и фауна, атмосфера,

достатъчно близка до земната и съвсем умерени температури. Но най-невероятното е, че тя дори си има добре оформена Луна, както и характерните за Земята приливи и отливи. При тези обстоятелства и природните бедствия не се различават съществено от нашите.

Независимо от изброените предимства обаче, тя практически не се е развила след този прекрасен старт. Може би защото не се радва на високото ниво на естествената радиация, характерно за Земята; освен това мутациите са непознато явление на тази планета.

Най-типичната и високоразвита форма на растителната еволюция на Санктор е един твърде примитивен вид гигантска папрат; а най-висшият животински вид е някакво прото-насекомо, което дори не умее да създава собствени колонии. Не говоря за пренесената и засадена земна флора и фауна — нашите растения прихващат лесно и бързо изтласкват местната растителност.

Със своето закърняло естествено развитие, сведено почти до нула поради липсата на радиация и последвалия почти нездравословно нисък ръст на мутациите, местните форми на живот просто не са имали никаква прилична възможност да еволюират и не са достатъчно устойчиви, за да се конкурират. Генотипът им не се е изменил относително дълго време; те не са достатъчно приспособими — все едно да бъдеш принуден да разиграваш едни и същи карти на бридж отново и отново цяла вечност, без никаква надежда да изтеглиш печелившия коз.

Додето са си съперничили помежду си, двубоят им е бил без особено значение — една борба на недоносчета срещу недоносчета. Но когато бяха въведени онези земни сортове, еволюирали в условията на нормално висока радиация и оцелели при свирепа вътревидова борба, местната растителност бе декласирана.

Всичко, което разказах по-горе, прилича на лекция по биология... но един високочел учен от изследователската станция, с който обсъждахме тези проблеми, ми зададе въпрос, на който не се почувствах достатъчно компетентен да отговоря: какво мисля за хората, които бяха колонизирали Санктор?

Не транзитните пасажери като мен, а колонистите, които живеят на тази планета, много от които са родени тук, и чиито потомци може би ще населяват Санктор още хиляда поколения напред. Никой от тях не е заплашен от радиация; напротив, левкемията и някои видове рак

са им почти непознати. Икономическото положение по настоящем е изцяло в тяхна полза; когато засадят нива със земна пшеница, няма нужда дори да я плевят. Земната пшеница измества всички хилави местни растения.

Но потомците на тези колонизатори няма да еволюират. Поне не много. Този учен тип ми обясни как санкторската раса би могла да се подобри в генетично отношение посредством притока на нова имигрантска кръв чрез смесването на генетичните модели, които те вече притежават по пътя на естествения отбор — но резултатът ще бъде незначителен, в сравнение с еволюционния ръст на Земята и на всяка друга обикновена планета. И така какво ще се получи? Нима те ще застинат на сегашното си равнище, докато останалата част от човешката раса се развива, оставяйки ги далеч зад себе си? Нима ще се превърнат след време в живи изкопаеми, без своя природна ниша, като питекантропи в космически кораб?

Нима трябва да се притеснят за съдбата на своите потомци дотолкова, че да почнат периодично да се облъчват с рентгенови лъчи? Или може би ще се захванат и всяка година ще взривяват множество мръснишки ядрени заряди, за да повишат радиоактивния фон на своята атмосфера? (Приемайки, разбира се, непосредствените опасности на радиацията върху себе си, за да могат по-сетне да предадат едно подходящо генетично наследство на своите потомци.)

Учената особа предположи, че те не биха предприели нищо такова. Той твърдеше, че човешката раса е твърде индивидуалистична, твърде егоцентрична, за да се разтревожи особено за бъдещите поколения. Според него, генетичното обедняване на потомството поради липсата на и без това невидимата естествена радиация е нещо, за което повечето хора не са в състояние да се безпокоят. В крайна сметка, това е доста далечна заплаха; еволюцията работи толкова бавно, дори на Земята, че развитието на нови видове е въпрос на прекалено много хилядолетия.

Но аз не се наемам да отсъдя. По дяволите, аз самият не зная как да се държа през свободното си време; как мога да предскажа поведението на една колония от чужденци? Но в едно съм сигурен: в недалечно бъдеще Санктор ще бъде напълно заселен или от нас, или от Дървениците. Или от някой друг. Санктор е една потенциална утопия; земите, които предлагат годни за живот условия са нещо толкова

дефицитно в този край на Галактиката, че това небесно тяло едва ли още дълго ще остане царство на папратите.

Дори и сега планетата е едно очарователно място, в много отношения по-подходящо за няколкодневна отпускарка, отколкото която и да е от земните територии. Тук има ужасно много цивилни, повече от милион, но отношението им към нас съвсем не е враждебно. Половината от тях са наети на работа или в Базата, или във военната индустрия; останалите произвеждат селскостопанска продукция, която продават на флотата. Може да ви се стори, че те имат изгода от войната, но каквито и да са техните основания, те тачат униформата и тези, които я носят. Тъкмо обратното. Ако някой МП влезе в тукашен магазин, собственикът го нарича „сър“ и дава вид, че го уважава, дори когато се опитва да му пробута нещо евтино на твърде висока цена.

Най-важното обаче е, че половината от тези цивилни са от женски пол.

Трябва да си бил дълго време патрул из Галактиката, за да оцениш по достойнство този факт. Нужно е да си очаквал своя караулен ден само заради привилегията да стоиш по два часа (на всеки шест), подпрял с гърба си преграда номер 30 и ушите ти да са наострени така, че да улавят всеки звук на женския глас

Предполагам, че да служиш на корабите, чийто екипаж е изцяло мъжки, в действителност е по-леко... но все пак предпочитам „Роджър Йънг“. Прекрасно е, когато знаеш, че основната причина, заради която воюваш, реално съществува, а не е само плод на въображението ти.

Освен чудесните 50 процента от цивилните, още около 40 процента от хората във Федералната Служба на Санктор са жени. Съберете ги накуп и ще получите най-красивия пейзаж в обитаемата част от Вселената.

Освен тези непреходни „естествени преимущества“, немалко преднамерени усилия се полагат, за да не се пропилее напразно войнишката отпускарка. Понякога ти се струва, че повечето цивилни държат по две работни места; те имат кръгове под очите си, защото остават на крак през цялата нощ, за да направят приятно излизането на военнослужещия. Чърчил Роуд, който свързва Базата с града, е обсипан от двете страни със заведения, предназначени незабелязано и безболезнено да освободят човека от парите, които на практика той не

би могъл да похарчи за друго, освен за една приятна компания по време на обяд, за забавление, и то придружено от съответната музика.

Ако сте в състояние да устоите на тези примамки, след като от сърцето ви е капела кръв през целия път, все пак в града има и други места, които ще ви задоволят не по-малко (имам предвид, че там също има момичета) и които се посещават свободно, съвсем като „обществения център“ във Ванкувър. Те са дори още по-гостоприемни и също могат да ви облекчат портфейла.

Санктор, и по-специално главният град Еспирито Санто, направо ме порази; стори ми се толкова идеално място, че в главата ми се завъртя мисълта да остана тук след изтичането на службата. Като представител на една егоцентрична раса, мене хич не ме беше грижа какво очаква моите потомци (ако ги имам) след двадесет и пет хиляди години. Този тип от изследователската станция не можеше да ме изплаши с твърдението, че липсата на радиация е опасна; на мен ми се струваше (от това, което виждах край себе си), че тук човечеството вече е достигнало най-високия връх в развитието си.

Няма съмнение, че един мъжки африкански глиган изпитва същото чувство, когато гледа някой женски екземпляр от своя вид — но, ако е така, ние двамата с него поне сме искрени.

На Санктор има и други възможности за възстановяване. Спомням си с особено удоволствие една вечер, когато група Луди глави влезе в приятелски спор с неколцина юначаги от флотата (не от „Роджър Йънг“), които седяха на съседната маса. Дебатите се провеждаха на висок тон и в непринудена обстановка. В един момент вътре влязоха полицаи от базата и прекъснаха шумната беседа с шокови палки точно когато доста се бяхме разгорещили. Единствената неприятна последица беше, че се наложи да заплатим за изпотрошената мебелировка. Комендантът на Базата защитава тезата, че на военния човек в отпуск трябва да му се позволява малко повече свобода, докато не си докара на главата едно от онези така наречени „тридесет и едно фатални приземявания“, които го изваждат от редовете на армията.

Казармите, в които настаняват новопристигналите пехотинци, също са комфортно обзаведени — не са чак приказни, но все пак са удобни и в тях непрекъснато те угояват. Храната се подава кажи-речи на конвейер, по двадесет и пет часа в денонощието, като цивилните

вършат цялата работа. Няма вечерни проверки, няма сигнал за гасене на лампите, а когато си навън, въобще не си задължен да се прибираш за нощувка в казармите. Аз обаче ходех именно там, тъй като ми се струваше безсмислено да си харча парите за хотели, след като имах на разположение празно, чисто и меко легло, пък и по-късно можех да се възползвам от възможността да се лиша от спестяванията си по някой по-весел повод. Ние живеехме почти като на хотел; Ейс и аз имахме стая само за нас двамата, на „сержантския етаж“, където се помещаваха квартирите на подофицерите. При положение, че денонощието на Санктор продължава точно 25 часа, ние можехме да проспиваме девет от тях и денят ни пак оставаше непокътнат.

Една сутрин, след нощ на активен отдих, Ейс раздрусва леглото ми.

— На бегом, войнико! Дървениците атакуват.

Казах му какво да направи с тези Дървеници.

— Давай да ставаме — настоя той.

— No dinero.

Бях имал среща предната вечер с един специалист по химия (от женски пол, естествено, и при това привлекателна) от изследователската станция. Тя познаваше Карл от Плутон и Карл ми беше писал да я открия, ако някога отида на Санктор. Специалистът имаше стройна фигура, червени коси и скъпи вкусове. Очевидно Карл беше споделил с нея, че разполагам с повече пари, отколкото са ми необходими, защото тя реши, че вечерта е най-подходящото време да се запознае с местното шампанско. Не бях разочаровал Карл с признанието, че всичко, с което разполагах, беше войнишкият ми хонорар; изтърсих ѝ го, докато пиех онова, което трябваше да мине (но не беше такова) за ананасов сок. В резултат на това после трябваше да си отида пеша, защото не ми останаха дребни за такси. Все пак си струваше. В края на краищата, за какво са парите? — говоря за парите, заработени от войната с Дървениците, разбира се.

— Няма проблем — заяви Ейс. — Аз черпя. Снощи имах късмет. Надиграх един флотски тарикат и го оскубах до шушка.

Накратко, принудих се да стана, избърснах се, изкъпах се и се наредихме на линията в столовата за половин дузина варени яйца, домати с шунка, топъл кейк и така нататък и после излязохме да потърсим друго развлечение. Разходката по Чърчил Роуд ни разгорещи

и Ейс реши да спрем в една кръчма. Аз отидох да проверя дали техният ананасов сок беше истински. Не беше истински, но беше студен. Човек не може да има всичко наведнъж.

Поговорихме лениво за това-онова и Ейс поръча още. Аз вкусих от техния яagodов сок — същата работа. Ейс се загледа в чашата си, после неочаквано попита:

— Мислил ли си някога да станеш офицер?

— Какво?! Да не си се побъркал? — възкликнах аз.

— Никак. Виж какво, момче, на тая война не й се вижда краят. Няма значение какво разгласява пропагандата по домовете на хората, ти и аз знаем, че Дървениците няма да се откажат от нея ей така. Нямах ли някакви планове занапред? Както се казва, ако си решил да останеш в оркестъра, по-добре е да размахваш диригентската палка, отколкото да носиш големия барабан.

Бях озадачен от обрата, който беше взел нашият разговор. Такова предложение, и то от Ейс. Попитах го първото, което ми дойде наум:

— Ами ти? Очакваш ли повишение?

— Аз ли? Ти с всичкия си ли си, синко? Какви ми ги говориш? Аз нямам твоето образование и съм десет години по-възрастен от теб. Но ти си достатъчно образован да преминеш през ситото за подбор на висши военни кадри и имаш коефициента на интелигентност, който се изисква. Гарантирам ти, че ще направиш кариера. Ще станеш сержант преди мен... и ще влезеш в кадетския корпус още на другия ден.

— Сега вече знам, че си луд!

— Послушай съвета на татенцето. Неприятно ми е да ти го казвам, но ти си в достатъчна степен наивен, енергичен и искрен едновременно, за да станеш такъв офицер, какъвто войниците биха последвали и в най-тъпата и гадна ситуация. А що се отнася до мен... какво пък, аз съм един потенциален подофицер с подходящ за функциите на сержанта песимистичен възглед, предназначен да охлажда ентузиазма на такива като теб. Някой ден ще стана фатмак... и в момента, когато изпълня своите задължителни двадесет години служба, ще се оттегля и ще си потърся подходяща професия — ченге, вероятно. Ще се ожения за някоя простодушна женица със същите елементарни вкусове, които имам и аз, ще следя спортните събития, ще ходя на риболов и ще се разпадам на парчета от кеф.

Ейс спря да си чеше езика и отпи от чашата.

— Но ти — продължи след това той. — ще останеш в армията да дослужваш и вероятно ще достигнеш много висок чин. Ще загинеш геройски, а аз ще прочета за гибелта ти във вестниците и гордо ще кажа: „Познавах го някога. От време на време даже му давах пари в заем — бяхме заедно ефрейтори.“ Готино, нали?

— Никога не съм се замислял за всичко това, — отвърнах бавно аз. — Имам намерение просто да отслужи срока си.

Той се намръщи.

— Ти виждал ли си наскоро такива, които да се уволняват? Нима се надяваш да си изкараш службата за две години?

Той имаше основание. Докато войната продължаваше, „срокът“ нямате да изтече — не и за капсулните войници. Въпросът за края на службата се определяше от отношението към нея. Тези от нас, които бяха тук само заради „срока“, можеха поне да се чувстват като временно пребиваващи; те можеха да си кажат: „Когато тази въшлива война свърши“... Един човек, който е дошъл да прави кариера, не произнася думи като тези; той не се готви да ходи никъде другаде, стои неотклонно до полка си — или умира. Защото преди да изтече най-важният етап от живота му — двадесетгодишния, уволнението или смъртта в бой за него са две равноценни възможности.

От друга страна, уволняващите се по-рано също нямаха богат избор. Но ако започнеш „да правиш кариера“ и после не изкараш двадесетте... е да, те биха могли да ти дадат някои оскъдни привилегии, без да те задържат, щом като не искаш повече да останеш.

— Вероятно не две години — съгласих се аз. — Но войната няма да продължи вечно.

— Нима?

— Че как иначе?

— Благословен да съм, ако зная. Това са секрети, които никой не ми съобщава. Но май не срокът те безпокои, приятел. Имаш ли гадже?

— Не. По-точно, имах. — отговорих замислено — Бяхме... просто приятели. — Това не беше нищо повече от едно леко украшение, което прикачих към истината, защото Ейс изглежда очакваше именно такъв отговор. Кармен не беше мое момиче и нищо не ми бе обещавала — но наистина се обръщаше в писмата си към мен със „Скъпо момче“ в редките случаи, когато ми пишеше.

Ейс мъдро поклати глава.

— С тях винаги е така. Те предпочитат да се омъжат за цивилен, така могат постоянно да държат някой край себе си, за да го тормозят, когато не са в настроение. Няма значение, синко — още щом се уволниш, ще започнат да ти се натискат, няма да те оставят на мира. Бракът е бедствие за младия човек и удобство за възрастния. — Той надникна в чашата ми. — Повдига ми се, като те гледам да пиеш тази помия.

— Аз изпитвам същото към твоя коктейл — казах му.

Той сви рамене.

— Въпрос на вкус. Да свършваме вече.

— Да свършваме.

Скоро след това Ейс се зае с любимия си спорт — отиде да играе карти, а аз тръгнах да се поразходя; имах нужда да остана насаме, за да поразмисля.

Да стана професионален военен? Ако оставим настрана темата за повишението, нима исках да направя кариера? Нали бях влязъл в казармата, за да получа своите граждански привилегии? Ако останех в армията, щях да бъда толкова далеч от привилегията да гласувам, колкото ако никога не се бях записвал доброволец... защото докато си в униформа, нямаш право да гласуваш. Което само по себе си беше правилно, разбира се — ако позволяха на Лудите глави да гласуват, то тези идиоти сигурно щяха да се обявят срещу поредната военна кампания на правителството, а това не биваше да става.

Значи, бях постъпил на служба, за да извоювам правото си на глас.

Но дали наистина беше точно така?

Нима някога ме е било грижа за гласуването? Интересували са ме главно престижът, гордостта, статутът на гражданин, а не толкова самите избори.

Не, и това не беше съвсем вярно.

Не бих могъл и с цената на живота си да си спомня защо се бях записал войник. И едва ли някога щях да разгадая докрай собствения си подтик.

Всъщност, не процесът на гласуването правеше от отделния индивид гражданин. Нашият лейтенант беше гражданин в най-истинския смисъл на думата, макар че не доживя достатъчно дълго, за

да пусне изборната бюлетина. Той „гласуваше“ всеки път, когато се спускаше.

Същото би могло да се каже и за мен!

Стори ми се, че чух полковник Дюбоа в мислите си: „Гражданството е един вид отношение, състояние на ума, емоционално убеждение, че цялото е по-голямо от частта... и че частта трябва да бъде горда от готовността си смирено да се жертва, за да може цялото да живее.“

Все още не знаех, дали изгарям от желание да поставя своето единствено тяло „между родния дом и опустошението на войната“ — аз продължавах да треперя при всяко спускане и едно такова „опустошение“ можеше да се окаже пагубно за психиката ми. Но въпреки това аз вече разбирах какво бе имал предвид полковник Дюбоа. МП определяше начина ми на съществуване; тя беше моя и аз ѝ принадлежах. Ако МП се държеше така, че да разчупи монотонността на делника, тогава и аз вършех същото. Патриотизмът беше малко скрит и неясен за мен, твърде всеобхватен, за да мога да го осъзная напълно. Но МП беше моят колектив. Всички те бяха семейството, което бях напуснал; те бяха братята, които никога не съм имал, по-близки, отколкото бяхме някога с Карл. Ако ги зарежех сега, щях да се затрия.

И тъй, защо да не се опитам да направя кариера?

Добре, добре — но каква е тази безсмислица — да се явявам пак пред комисия и да държа изпити? Все пак в идеята да стана офицер имаше нещо ново. Можех да си представя как ще избутам някакси тези двадесет години и после ще му гледам лесното, точно както Ейс ми го описа, с ленти на гърдите си и плюшени пантофи на краката... или вечери в Дома на ветерана, припомняйки си старото време в компанията на онези оцелели бойни другари, които бяха част от миналото. Но чак пък кадетски корпус? Сякаш чух отново как Ал Дженкинз изтърси на едно от неофициалните групови разисквания, които имахме по тези въпроси: „Аз съм обикновен редник! И ще си остана такъв! Когато си редови, ти нямаш никакви допълнителни задължения. Кой иска да бъде офицер? Или дори сержант? Ти дишаш същия въздух като тях, нали? Ядеш от същата храна. Посещаващ същите места, правиш същите спускания. Но без никакви излишни грижи“.

Ал имаше основание. Какво въобще ми бяха донесли нашивките? Нищо, освен неприятности и някоя и друга цицина в повече.

Въпреки това на мен ми беше ясно, че ще стана сержант, ако някога ми предложат. Не се отдръпвай, ако си десантчик! Капсулният воин не се отказва от нищо; той пристъпва напред и поема отговорността. Същото важи и за полагането на изпитите за офицерско звание, предполагам.

Но това едва ли щеше да го бъде. Кой бях аз да си въобразявам, че някога бих могъл да се превърна в един нов лейтенант Рашчак?

Моята разходка неусетно ме беше отвела близо до кандидатската школа, макар че не вярвам да съм имал намерение нарочно да дойда до тук. Една рота кадети бяха навън на своя сборен плац, придвижвайки се в тръс; отстрани изглеждаха досущ като новобранците в Базовия лагер „Къри“ Слънцето препичаше и плацът като място за дресировка съвсем не предлагаше онези удобства, които съпровождаха неофициалните ни сбирки в десантния салон на „Роджър Йънг“ — не бях преминавал отвъд преграда номер 30, откакто завърших Базовия курс; време беше да преодоля още една психологическа бариера, насадена в съзнанието ми през периода на началното обучение.

Погледах ги малко как се потят в униформите си; чух също как сержантите ги ругаят. Стара, позната история. Поклатих глава и се отдалечих от там — върнах се в казармата, отидох право в дясното крило, където бяха настанени почиващите офицери и потърсих стаята на Джели.

Той беше вътре, беше качил краката си на масата и четеше в захлас някакво илюстрирано списание. Почуках по рамката на откренатата врата. Той вдигна очи и промърмори:

— Да?

— Сержант... тоест, лейтенант...

— Изплюй камъчето!

— Сър, искам да направя кариера.

Джели свали краката си на пода.

— Вдигни дясната си ръка.

Той ме закле, протегна се към чекмеджето на масата и извади отвътре някакви хартии.

Оказа се, че документите ми бяха приготвени предварително и ме очакваха, трябваше само да се подпиша. А аз дори не бях казал на Ейс къде отивам. Ама че работа.

XII

Съвсем не е достатъчно един офицер да бъде способен... Той трябва да бъде също и джентълмен с либерално образование, с изтънчени маниери, изискано вежлив и с най-фино чувство за лична чест... Нито една достойна постъпка на подчинения не трябва да убягва от вниманието му, дори ако наградата е само една дума на одобрение. От друга страна, той не трябва да бъде сляп дори и за единичен случай на грешка на някой подчинен.

Честен, каквито са политическите принципи, за които се сражаваме... Самите кораби трябва да бъдат управлявани от система на абсолютен деспотизъм.

Убеден съм, че сега ви изясних огромните отговорности... Трябва да дадем най-доброто от себе си в това дело.

Джон Пол Джоунз,
14 септември 1775 година;
извадки от едно писмо до
флотския комитет на
северноамериканските
въстанници.

„Роджър Йънг“ отново се връщаше в базата, както за подновяване на капсулите, така и за попълнение на личния състав. Ал Дженкинз си беше докарал белята, прикривайки нашето оттегляне. Отчето също бе загинало. Отгоре на всичко аз трябваше да бъда преместен. Носех съвсем нови сержантски нашивки (сега бях заел мястото на Милиачо), но имах предчувствие, че и Ейс щеше да си

сложи същите веднага щом напуснех кораба. Произвеждайки ме в сержант, Джели ми беше дал едно „допълнително ускорение“ за постъпване в кадетското училище. Устроиха ми напълно прилично изпращане.

Нищо не ми пречеше да се гордея с нашивките като малко момче. Преминах през входа на флотския космопорт, навирил нос и закрачих към карантинната служба, за да заверя документите си. Докато чаках служителя да сложи печат, аз дочух един любезен глас зад себе си:

— Извинете ме, сержант, но спускаемият модул току-що се приземи — той от „Роджър Йънг“ ли е?

Обърнах се към говорещия, стрелнах поглед към ръкавите му и видях, че това беше един дребен ефрейтор с леко отпуснати рамене, без съмнение, един от нашите...

— Татко!

После ефрейторът се хвърли в прегръдките ми.

— Джони! Джони! О, малкото ми момче!

Целунах го, притиснах го силно и се разплаках. Вероятно онзи цивилен служител от карантинната служба никога преди това не беше виждал двама подофицери да се целуват. Ако го бях забелязал да повдигне присмехулно вежда, щях да му залепя един шамар. Но аз бях твърде погълнат от случилото се, за да се занимавам с него, така че му се наложи да ми напомни, че трябва да си взема подпечатаните нареждания.

Но ние вече бяхме избърсали сълзите си и прекратихме този спектакъл.

— Татко, нека намерим някъде едно ъгълче и да седнем, за да поговорим. Искам да зная... всичко! — Поех дълбоко въздух. — Мислех, че си мъртъв.

— Не. Един или два пъти бях близо до смъртта, но ми се размина. Но, сине... сержант. Аз трябва да разбера нещо за този помощен модул. Виждаш ли...

— А, да. Той е от „Роджър Йънг“. Аз току-що...

Татко изглеждаше огорчен.

— Трябва да бързам. Длъжен съм да докладвам за пристигането си — рече той и енергично добави: — Но ти скоро ще се върнеш на борда, нали Джони? Или сега излизаш в отпуск за възстановяване?

— Не, татко. — Съобразявах бързо как да натъкмя работите. — Слушай, татко, зная разписанието. Можеш да не се качваш на борда поне още един час. Тази спомагателна лодка не е предвидена за бърза поддръжка; тя ще направи един кръг с минимално количество гориво — ако пилотът не е принуден да изчака до следващия преход на „Роджър“, те трябва първо да натоварят.

Той се колебаеше:

— Моите нареждания изискват да доложа веднага на пилота на първия помощен модул от „Роджър Йънг“, който се намира на разположение.

— Татко, татко! Защо трябва да бъдеш винаги толкова праволинеен? Момичето, което управлява спомагателната лодка, няма да го е грижа дали се качваш на борда ѝ сега или непосредствено преди натискането на стартовия бутон. При всички положения ще има повторно повикване по високоговорителите десет минути преди излитането — така ще го оповестят на всеослушание. Няма как да пропуснеш...

Той ми позволи да го заведа до едно закътано местенце. Когато седнахме, ме попита:

— Ти на същата помощна лодка ли ще се качиш, Джони? Или ще дойдеш с по-късен рейс?

— Ами... — Показах му своите нареждания; изглежда това беше най-лесния начин да му съобщя новината. Боже мой, какбо неблагоприятно стечение на обстоятелствата!

Той ги прочете и очите му пак се просълзиха.

— Виж какво, татко — казах му припряно, — ще се помъча да се върна. Не искам да служа в друга част, освен с Лудите глави. И ти ще си също сред тях... Разбирам, че ще ти бъде неудобно, но...

— В това няма нищо срамно, Джони.

— Сигурен ли си, че...

— Горд съм. Моето момче ще стане офицер. Моят малък хлапак! Е, малко съм разочарован, защото дълго чаках този ден. Но мога да почакам още... — Той се усмихна през сълзи. — Вече си пораснал, момко. И си наедрял.

— Така си е. Но, татко, аз все още не съм офицер и може да се върна на „Родж“ само след няколко дни. Имам предвид, че понякога те понижават внезапно и тогава трябва отново да...

— Достатъчно за това, млади човече!

— Моля?

— Ще се справиш. Нека не говорим за „понижаване“. — Той неочаквано се засмя. — За първи път имам възможност да заповядам на един сержант да млъкне.

— Хубаво... Аз, разбира се, ще си опитам късмета, татко. И ако се справя, несъмнено ще кандидатствам за стария „Родж“. Но... — измънках аз.

— Да, известно ми е. Молбата ти няма да означава нищо, докато там не се освободи длъжност за теб. Няма значение. Ако този един час е всичко, с което разполагаме, нека го използваме пълноценно. Аз съм толкова горд с теб, че ще се пръсна по шевовете. Разказвай за себе си, Джони. Как се чувстваш, момчето ми?

— О, чудесно, просто чудесно. — През цялото време си мислех, че нещата не се нареждаха чак толкова зле. Сред Лудите глави той би бил по-добре, отколкото в което и да е друго подразделение. Всичките ми приятели са там... те ще се погрижат за него и ще го пазят. Трябва да изпратя телеграма до Ейс — баща ми е такъв човек, че вероятно няма дори да им каже, че ми е роднина. — Татко, от кога си на служба?

— Малко повече от година.

— И вече си ефрейтор!

Баща ми изведнъж стана мрачен.

— В тези времена бързо ни повишават.

Беше ми ясно какво има предвид. Жертви. Днес във войската има предостатъчно свободни места; все не могат да набавят толкова много обучени войници, че да ги запълнят.

— Да... но, татко, не ти ли се струва, че си малко възрастен, за да се занимаваш с военно дело? Би могъл да постъпиш във флотата или в тилвата служба, където да водиш разчетите...

— Искях да ида в МП и постигнах своето! — категорично отсече той. — Не съм по-стар от мнозина сержанти — всъщност, не съм чак толкова стар. Сине, простият факт, че съм с двадесет и две години по-голям от теб все още не означава, че мястото ми е в инвалидната количка. Възрастта също си има своите предимства.

В това изглежда наистина имаше нещо вярно. Спомних си как сержант Зим започваше първо с по-възрастните мъже, когато трябваше да раздава пробни „детски“ нашивки на новобранците. И баща ми

никога не би сгафил в Базовия курс така, както аз — за него нямаше да има камшици. Вероятно той е бил набелязан като потенциален ефрейтор още преди да е завършил Базовия курс. Армията се нуждае от множество наистина зрели мъже в средните степени на своята йерархия; тя е една патерналистична организация.

Нямаше нужда да го питам защо е поискал да постъпи именно в МП, нито как е получил назначение за моя кораб. Почувствах се по-въодушевен, отколкото когато бях дете и той ме бе насърчавал с думи. Не любопитствах и защо се бе записал доброволец; усетих, че зная причината. Майка ми. Никой от нас не засегна тази тема щеше да бъде твърде болезнено и за двама ни.

Тук рязко смених посоката на разговора.

— Нека узная как си живял досега. Кажете ми къде си бил и с какво си се занимавал.

— Ами-и-и... Обучавах се в лагера „Сан Мартин“.

— Така ли? Значи не си бил в „Къри“?

— Този лагер е нов. Но порядките са същите. Само дето срокът на обучение е два месеца по-кратък от обичайното и в неделите не излизаш никъде. След лагера веднага подадох молба за „Роджър Йънг“, но нищо не излезе от това. Тогава ме изпратиха при Доброволците на МакСлатъри. Свестни момчета.

— Да, чувал съм. — Имаха репутацията на груби, сурови и пакостни типове, изглежда ги биваше почти колкото Лудите глави.

— Трябва да кажа, че това беше една добра бойна част. Участвах в няколко спускания заедно с тях и когато някой от момчетата си докараха белята, аз получих тези. — Той погледна към нашивките си. — Вече бях ефрейтор, когато се спуснахме над Шеол.

— Ти си бил там? И аз бях!

Почувствах баща си по-близък от всякога.

— Зная. По-точно знаех, че твоята част беше там. Ние се намирахме на около петдесет мили на север от вас, а може би и още по-близо. Поехме върху себе си удара при онази контраатака, когато те взеха да се излюпват с хиляди от земята като прилепи от пещера. — Баща ми сви рамене. — И така, когато всичко това свърши аз вече бях ефрейтор без отделение, защото от нашия колектив оцеляха само шепата хора. Тогава ме изпратиха тук. Можеше да отида при Кралските мечки на Кодиак, но аз си поговорих със сержанта по назначаването и

работата се уреди, още повече, че на „Роджър Йънг“ имаше вакантно място за еfreyтор. Така че ето ме при теб.

— А кога реши да се присъединиш към армията? — Разбрах, че това беше неуместен въпрос веднага, щом го зададох, но трябваше да разсея спомена му за Доброволците на МакСлатъри; за един сирак от мъртва бойна команда е препоръчително да забрави случилото се колкото се може по-скоро.

— Почти веднага след Буенос Айрес — отвърна тихо баща ми.

— Разбирам.

Баща ми замълча за известно време. После каза с необичайно мека интонация:

— Не съм съвсем сигурен, че разбираш, синко.

— Какво?

— Ммм... Няма да ми е лесно да ти обясня. Несъмнено, загубата на майка ти изигра много важна роля за вземането на това решение. Но аз не се записах в армията, за да отмъщавам за нея при все че имах и това на ум. Много повече ми повлия тя.

— Аз ли?

— Да, ти. Сине, аз винаги съм те разбирал по-добре от майка ти — не я упреквай; една жена може да усети тези неща толкова, колкото птицата би се научила да плува. На мен ми беше ясно защо ти постъпи на служба, макар че се съмнявам — прости ми това — дали тогава познаваше достатъчно самия себе си. Поне половината ми гняв към теб беше проява на празно негодувание... защото ти стори нещо, за което дълбоко в сърцето си знаех, че трябваше да стане. Но и ти не си главната причина за моето отиване в армията... как да го кажа... ти само натисна спусъка. И ми помогна да избира рода войска.

Той направи пауза.

— Не бях във форма. След като ти се записа доброволец, аз дори бях на ръба на депресията и ми се наложи да се виждам често с моя хипнотерапевт — никога не си подозирал това, нали? Ние открийхме — той и аз, че изпитвах огромно неудовлетворение от себе си. Когато ти ни напусна, аз си го изкарах на теб — но не ти беше причината и аз и моя терапевт знаехме това. Предполагам, че още от паметивека съм бил наясно какво се мъти: ние бяхме поканени да предложим на пазара военно оборудване цял месец преди да бъде обявено състоянието на

тревога. Бяхме се ориентирали почти изцяло към военно производство, докато ти все още се обучаваше.

През този период се чувствах по-добре, може би защото се уморявах до смърт от работа и бях твърде зает, за да се срещам със своя терапевт. Но постепенно открих, че се бях изнервил повече от всякога. — Той се усмихна. — Сине, какво мислиш за цивилните?

— Ние не говорим на един и същ език с тях. Това е всичко.

— Очевидно е така. Спомняш ли си мадам Рутман? Бях няколко дни в отпуск, след като завърших курса на обучението, и се прибрах вкъщи. Видях някои от нашите стари приятели, казах им сбогом — и тя беше сред тях. Бърбореше за щяло и нещяло през цялото време и накрая ми каза: „Ти наистина ли ни напускаш? Ако стигнеш Фарауей, потърси скъпите ми приятели Регатос и им предай много поздрав от мен.“

Отвърнах ѝ, колкото се може по-деликатно, че това едва ли ще бъде възможно, тъй като Арахнидите са окупирали Фарауей. Думите си ни най-малко не я развълнуваха. Тя възкликна лекомислено: „О, няма да имаш затруднения! Моите познати Регатос са цивилни!“ — На това място долових злъч в гласа на баща ми. — Но моят разказ продължава. Казах ти, че ставах все по-депресиран. Смъртта на майка ти ме освободи от задръжките ми... и колкото повече времето ни разделяше, аз проумявах как трябваше да постъпя. Предадох делата си на Моралес...

— Старецът Моралес? Той ще може ли да се справи?

— Да. Длъжен е. Много от нас сега вършат неща, които не са предполагали, че умеят. Предадох му едно порядъчно количество стока — ти знаеш пословицата за стария вол, който разделил зърното; и аз разпределих остатъка, като завещах половината на Дъщерите на Милосърдието, а другата половината на теб, когато поискаш да се върнеш у дома и да я вземеш, ако пожелаеш да се захванеш с нашия бизнес и да го възродиш отново. Няма значение. Важното е, че най-сетне бях разбрал какво не беше наред с мен. — Той замълча, после прошепна съвсем тихо: — Трябваше да осъществя един акт на доверие към себе си. Трябваше да си докажа, че съм мъж. Не само произвеждащо-и-консумиращо икономическо животно... а мъж.

В този момент, преди да успея да му отговоря високоговорителите на стената зад нас пропяха: „Да свети името, да

свети името на Роджър Йънг“ и един женски глас прибави: „Личният състав на кораба от военния флот «Роджър Йънг» да се качи на помощния модул. Корабен док Н. Девет минути.“

Баща ми рязко се изправи и грабна бойния си комплект.

— Този сигнал е за мен! Пази се, синко — и гледай да вземеш онези изпити. Ако се провалиш, ще те накажа — нищо че званието ти е по-високо от моето.

— Ще се старая, татко.

Той ме прегърна.

— Ще се видим, когато се върнеш на базата! — и изчезна с бързината на десантчик.

В офиса на комендатурата аз доложих за пристигането си на един флотски сержант, който приличаше забележително на сержант Хо, дори и само заради факта, че беше загубил едната си ръка. Все пак на него му липсваше усмивката на сержант Хо. Представих се:

— Сержант Рико, явявам се съгласно разпорежданията.

Той хвърли поглед към часовника.

— Вашият кораб кацна преди седемдесет и три минути. Какво ще кажете за това?

И аз му казах. Той присви устни си и ме изгледа замислено.

— Чувал съм целия възможен регистър от извинителни причини и смятах, че го зная наизуст. Но вие току-що вписахте в него нова страница. Вашият баща, родният ви баща, наистина ли пристигна да служи на същия кораб, който вие напуснахте, защото ви изпратиха при нас с друга мисия?

— Това е самата истина, сержант. Можете да проверите — ефрейтор Емилио Рико.

— Ние не се занимаваме с проверка на твърденията на всички млади джентълмени, които идват при нас. Ние просто ги уволняваме, ако някога се разбере, че не са казали истината. О'кей, едно момче, което не би рискувало да закъснее, за да се види със своя старец, едва ли би струвало много и при други обстоятелства, така че да го забравим.

— Благодаря, сержант. Трябва ли да доложа на коменданта сега?

— Приемете, че вече сте му доложили. — Той направи отметка върху един списък. — Вероятно след месец той ще изпрати да ви повикат тук заедно с шестима други като вас. Ще ви покажем стаята, където ще бъдете настанени, както и пълния списък на непосредствените дейности, с които трябва да се заемете. Можете да си отрежете нашивките, но ги запазете, вместо да ги изхвърлите; кой знае дали няма пак да ви потриват. Но от сега нататък вие вече сте „мистър“, а не „сержант“.

— Да, сър.

— Не ме наричайте „сър“. Ако аз ви нарека „сър“, това едва ли ще ви хареса.

Няма да описвам подробно училището за кандидат-офицери. То прилича в много отношения на Базовия лагер, но порядките тук са по-меки и навсякъде е пълно с книги. Сутрин поведението ни беше досущ като на новобранци, тъй като участвахме в занятия, които ни бяха познати от Базовия лагер и бойната част, и също както някога, сержантите ни мъмреха, когато не изпълнявахме съвестно задълженията си. Следобед ние ставахме кадети и „джентълмени“, декламирахме и слушахме лекции съгласно един безкраен списък от предмети: математика, галактография, ксенология, хипнопедия, логистика, стратегия и тактика, теория на комуникациите, военно законодателство, разчитане условията на терена, специално въоръжение и психология на управлението, накратко всичко от изхранването на новобранците до това защо някой си Ксеркс е загубил огромната си империя. И най-вече как самият ти да се справяш с бедите, докато следиш за още петдесет човека — да се грижиш за тях, да ги гледаш, да ги обличаш, да ги ръководиш, да ги пазиш и никога да не ги глезиш.

Ние разполагахме със собствени легла, макар че ги използвахме твърде рядко; имахме отделни стаи и душеве, както и вътрешна водопроводна инсталация; а към всеки четирима кандидати бе прикрепен по един цивилен, който да им оправя леглата, да чисти стаите, да лъска обувките, да глади униформите и да изпълнява поръчките им. Тази служба не се считаше за лукс и наистина не беше; нейното предназначение бе да даде на студента повече време да се справя с всичко останало, като го облекчава от онова, с което всеки преминал през Базовия лагер вече може да се справя съвършено.

„Шест дена ще работиш подобно надарените мъже, а после на седмия и ти ще ходиш на въже.“

Или армейската версия на песента:

„а после на седмия обора чистиш натъжен“,

Която недвусмислено ти показва колко века назад се е полагал този вид общественополезен труд във войската. Бих искал да мога да хвана натясно поне един от онези цивилни, които си въобразяват, че ние безделничим и само си играем, като ги привикваме за по един месец в запас.

През всички вечери и дори в неделя ние учехме, докато очите ни се възплаяха и ушите ни почваха да бучат — после заспивахме (ако успеяхме) с един хипнопедичен „преподавател“ под възглавницата, който ни бърбореше монотонно през цялата нощ.

Нашите маршови песни бяха подходящо подбрани: „Няма да ставам войник, няма да ставам войник! По-добре да остана зад плуга на старото време!“, „Повече не ща да изучавам войната“, „Не правете войник от момчето ми, крещи ридаетщата майка“, както и любимата на всички — старата класическа „Благородните войници“ със своята хорова партия за малката Загубена Овца: „Бог храни съжаление към такива като нас. Баа! Я-а! Ба-а!“

Все пак аз не си спомням да съм се чувствал нещастен по време на престоя си в школата. Предполагам, че съм бил твърде зает. Никога не ме споходи и онзи задължителен психологически срив, който изживява всеки в Базовия лагер; неизменно присъстваше обаче страхът от това да не отпаднеш. Особено ме притесняваше моята слаба подготовка по математика. Съквартирантът ми, един жител на колонията Есперус със странното, но подходящо за него име „Ангел“, седнаше нощ след нощ, за да ме обучава допълнително.

Мнозина от инструкторите ни, особено офицерите, бяха инвалиди. Единствените, за които мога да си спомня, че разполагаха с пълен комплект от ръце, крака, зрение, слух и т.н., бяха някои от волнонаемните бойни инструктори — и то не всички. Нашият преподавател по нечестен бой се кипреше на един захранван с електричество стол, носеше пластична яка и беше напълно парализиран от врата надолу. Но езикът му не беше парализиран, очите му бяха като два фотоапарата и страстта, с която можеше да

анализира и критикува това, което виждаше, компенсираше малкия му недостатък.

В началото аз се учудвах защо тези очевидни кандидати за физическо възстановяване и пълна пенсия не си вземат багажа и не си отидат вкъщи. После престанах да се чудя.

Навярно върхът на моята кадетска кариера беше посещението на младши лейтенант от флота Кармен Ибанес, черноокия младши патрулен офицер и обучен пилот на Корветния транспортен съд „Манерхайм“. Карменсита изглеждаше невероятно. Наперена в белите си флотски дрехи и приблизително с ръста на преспание, тя се появи в момента, когато моят клас беше строен за вечерния сбор. Невъзмутимо обходи строя. Можеше да се чуе как очните ябълки на съседите ми проскърцват, когато тя преминаваше. Насочи се право към дежурния офицер и попита за мен с ясен глас, който звънна над плаца.

Дежурният офицер, Капитан Чандар, вероятно никога не се бе усмихвал дори и на собствената си майка. Но сега се разтопи от любезност пред Кармен. Ухилен до уши, тъй че даже лицето му се измени до неузнаваемост, той потвърди факта на моето съществуване... при което тя премигна с дългите си черни мигли и с печален глас обясни, че на нейния кораб предстои скорошно излитане, след което се осведоми дали не би могла да заведе кадет Рико някъде на вечеря?

Така че след малко разполагах с една крайно необичайна и напълно безпрецедентна тричасова отпуската. Аз дори заподозрях, че флотата обучава своите служители на специални хипнотични техники, които все още не бяха разпространени сред хората на Армията. Или пък тайното оръдие на Кармен беше доста по-древно от тези, които се използват в МП. Във всеки случай аз не само прекарах чудесно времето си, но и моят престиж сред съучениците, който съвсем не беше висок дотогава, достигна до немислими висоти.

Беше една великолепа вечер и си струваше да проспя два урока на следващия ден. Срещата ни беше малко помрачена от факта, който и двамата бяхме узнали — че Карл е бил убит, когато Дървениците унищожиха нашата изследователска станция на Плутон — но само малко, тъй като и двамата вече бяхме започнали да привикваме с тъжните вести.

Един детайл обаче ме порази. Кармен се отпусна и свали шапката си, докато се хранехме в ресторанта. Нейната синьочерна коса липсваше напълно. Знаех, че много от момичетата във Флотата стрижеха главите си — в крайна сметка, не е практично да се грижиш за дълга коса в боен кораб и, в частност пилотът не може да рискува косата му да се разпилява наоколо в различни посоки при всяка маневра по време на свободно падане. По дяволите, нали и аз самият бях обръснал черепа си за удобство и хигиена. Но духовният портрет на малката Кармен включваше в моите представи и това изобилие от фина, вълниста коса.

От друга страна, щом веднъж си привкнал с нещо, то започва да ти харесва. Имам предвид, че ако едно момиче ти се струва красиво, то продължава да ти се нрави и след като си обръсне главата. Това е още и признак, който показва принадлежността на момичето към флотата и го отделя от цивилните мацки — един вид отличителен знак, подобен на златните черепи, костите под които сочат броя на бойните ти спускания. Сега Кармен ми изглеждаше по-различна, външният ѝ вид ѝ придаваше достойнство и за първи път аз напълно осъзнах, че тя действително беше офицер и воин, а не само изключително привлекателно момиче.

Върнах се в корпуса със звезди в очите, съпроводен от леко ухание на парфюм. Кармен ме беше целунала на раздяла.

Единственият предмет, за чието съдържание ще спомена нещо повече, е история и морална философия.

Бях изненадан, когато го открих в учебната програма. Струваше ми се, че историята и философията нямат никакво отношение към военното дело и към командването на един взвод. Ако този предмет има някаква връзка с войната, тя е в това „защо“ трябва да се воюва — въпрос, който всеки кандидат решава за себе си дълго преди да стигне до кадетското училище. Един МП се бие, защото е МП, това е всичко.

Отначало помислих, че курсът трябва да бъде повторен в услуга на онези (може би една трета) от нас, които никога не го бяха преминали в училище. Над 20 процента от моя кадетски клас не бяха земяни (процентът на хората, родени на земята, които се записват да служат, е много по-нисък от този на другопланетните жители —

понякога това те кара да се чудиш). Една трета или горе-долу толкова от изпратените в корпуса земни жители бяха от разни асоциирани територии и други подобни места, където историята и моралната философия не се преподаваха. Така че аз се надявах да прескоча опресняването на знанията, което би ми освободило време да се занимавам с десетичните дробни.

Но аз грешах. За разлика от гимназията, оказа се, че задължително трябва да премина през този курс отначало докрай. Не заради оценката и изпита, обаче. Курсът включваше контролни, подготвителни записки, зачоти и други такива — но без бележки. На финала имаше беседа с инструктора, след която той трябваше да даде преценка дали си достоен да бъдеш офицер.

Ако се изкаже отрицателно за теб, това означава, че ще последва обсъждане, на което ще бъде разисквано не само дали би могъл да станеш офицер, но и дали е възможно да останеш въобще в Армията, независимо какво е било званието ти досега. Вече нямаше значение колко сръчно се справяш с оръжията. В най-добрия случай се даваха инструкции да повториш курса... а в най-лошия просто те изхвърляха от армията и ти се превръщаше отново в цивилен.

Историята и моралната философия действа като бомба със закъснител. Събуждаш се посред нощ и си мислиш: защо се озовах именно тук? Това се отнася даже и за моя курс от гимназията; аз просто не съм знаел какво е имал предвид полковник Дюбоа. Когато бях дете, мислех, че мястото на този курс е извън учебната програма. Той по нищо не приличаше на физиката и химията; защо не беше включен сред мъглявите допълнителни курсове, където му беше мястото? Единствената причина, поради която го слушах внимателно, беше, че се натъквах на някои интересни изводи, които ме принуждаваха да се замислям.

Нямах никаква представа, че „мистър“ Дюбоа се бе постарал да ме научи „защо“ трябва да воювам дълго преди въобще да съм решил да воювам.

И така, защо „трябваше“ да воювам? Не беше ли безразсъдно да излагам нежната кожа на уязвимото си тяло на яростта на чуждопланетните агресори? Особено ако цената на усилията, които полагах, не бе равностойна на парите за харчене, които получавах, да не говорим, че не можеше да изкупи ужасните часове, в които очакваш

гибелта си, нито отварителните условия, при които живееш и работиш. Можех спокойно да си стоя вкъщи, докато проблемите на света се разрешават от разни дебелокожи типове, които се забавляват с военни игри? Особено ако чужденците, срещу които воювах, не ми бяха направили нищо лично, докато не се втурнах срещу тях и не започнах да разрушавам техния свят. Що за дивотии са тези, с които се занимавам?

Да воювам само защото съм МП? Братко, този лозунг е на нивото на опитните кучета на Павлов. Зарежи го и се опитай да разсъждаваш.

Майор Рид, нашият инструктор по история и морална философия, беше сляп като къртица, но имаше смущаващия навик да „гледа“ право в теб и да те назовава по име. Ние анализирахме събитията след края на войната между Руско-Англо-Американския съюз и Китайската Хегемония през 1987, както и събитията от следващите няколко години. Но точно в този ден бяхме чули новината за разрушението на Сан Франциско и Сан Джоакин Вали; помислих си, че ще ни предложи една оживена дискусия по този повод. В крайна сметка, сега дори и един цивилен трябваше да бъде в състояние да заеме нравствена позиция — Дървениците или ние. Да се бием или да умрем.

Но майор Рид не спомена нито дума за трагедията на Сан Франциско. Той накара един от нас да изложи в резюме договора, подписан в Ню Делхи и да коментира защо този договор е пренебрегнал пленниците от войната... Когато примирието влязло в задънена улица, пленниците останали по местата си; те обаче били пуснати на свобода по време на Безредието и тръгнали към родните си домове — поне тези от тях, които са пожелали да си идат.

Мъченикът на майор Рид съобщи броя на неосвободените пленници: оцелелите от две дивизии британски парашутисти, няколко хиляди цивилни, пленени главно в Япония, Филипините и Русия, и осъдени за „политически“ престъпления.

— Наред с това, имало е и много други военнопленници — продължи запитаният, — заловени по време на бойната или преди нея. Според слуховете някои са били пленени още по време на предишната война и въобще не са били освобождавани. Общият брой на неосвободените пленници никога не станал известен. Най-вероятно е да са били около шестдесет и пет хиляди.

— Защо толкова?

— Май че това е приблизителната цифра от учебника, сър.

— Моля те, бъди по-точен. Бил ли е в действителност броят им по-голям или по-малък от един милион?

— Не зная, сър.

— И никой друг не го знае. А бил ли е по-голям от хиляда?

— Вероятно, сър. Почти сигурно.

— Едва ли си сигурен — защото повечето от тези, които в крайна сметка избягали и намерили пътя към къщи, са били водени под отчет. Виждам, че не си чел внимателно урока си. Мистър Рико!

Аз бях втората жертва.

— Да, сър.

— Хиляда неосвободени пленници достатъчен повод ли са да се захване или да се поднови една война? Имайте предвид, че милиони невинни хора могат да загинат, ако войната бъде възобновена.

Не се поколебах.

— Да, сър! Повече от достатъчна причина.

— Повече от достатъчна. Много добре. А един пленник, когото врагът не иска да пусне на свобода, достатъчна причина ли е да се започне или поднови една война?

Тук вече се поколебах. Знаех отговора, който един пехотинец би дал, но не мислех, че това беше отговорът, който той очакваше да чуе от мен. Майор Рид нетърпеливо подхвърли:

— Хайде, хайде, мистър! Ние имаме горна граница от хиляда; призовах те да вземеш под внимание долната граница от един човек. Това не е бизнес и ти не плащаш с полица, на която пише „от един до хиляда фунта“. Даже и в търговията не е възможна такава полица — а началото на нова война е нещо много по-сериозно от изплащането на парична сума. Не би ли било престъпно да се застрашава суверинитетът на цяла страна (на практика две страни), за да бъде спасен един единствен човек? Ами ако той не заслужава това! Или ако вземе да умре след започването на военните действия? Хиляди хора загиват всеки ден при нещастни случаи... така че струва ли си да се колебаеш заради един човек? Отговори! Отговори с „да“ или „не“ — ти задържаш вниманието на класа.

Беше ме поставил на тясно. Усетих, че нервнича и побързах да му дам дежурния отговор на капсулните войни.

— Да, сър!

— Какво „да“?

— Няма значение дали са хиляда — или само един, сър. Трябва да се сражаваме.

— Аха! Броят на военнопленниците е без значение, така ли? Добре. Сега докажи своя отговор.

Отново бях притиснат до стената. Знаех, че това е правилният отговор, но не знаех защо. Той ме остави да си поблъскам главата и сетне ме подкани със зле прикрита ирония в гласа:

— Говори, мистър Рико. Тук имаме работа с точна наука. Вие изказахте едно математическо твърдение, което трябва да бъде доказано. Иначе някой може да го оспори, като изтъкне по аналогия, че стойността на един картоф е равна, ни повече, ни по-малко, на стойността на хиляда картофа. Не е ли така?

— Не, сър.

— Защо не? Докажи го!

— Хората не са картофи.

— Добре, добре, мистър Рико. Мисля, че достатъчно напрегнахте уморения си мозък за днес. Утре искам да получа в час писмено доказателство на моя първоначален въпрос, изразено чрез средствата на символната логика, вместо нов устен отговор. Ще ти подсказа малко. Виж забележка седма в края на днешната глава. Мистър Салмон! Как се е достигнало до сегашната политическа ситуация след епохата на Безредиците? И в какво се състои нейното морално оправдание?

В началото Сали се затрудни. Едва ли някой би могъл да обясни точно как се е появила федерацията; тя като че ли се бе развила от само себе си. Когато националните правителства от края на ХХ век се дискредитирали напълно, нещо е трябвало да запълни появилия се вакуум и в резултат на това в много случаи на власт бяха дошли завърнали се от войната ветерани. Те били загубили войната, повечето от тях нямали работа и мнозина били огорчени до дъното на душата си от условията на Договора от Ню Делхи, но вече знаели как да вървят към набеязаната цел. Не е било революция, а по-скоро нещо подобно на събитията в Русия през 1917 година — системата се разпаднала и се образувал вакуум, после някой друг излязъл на преден план.

Според историците движението на ветераните се зародило в Абърдийн, Шотландия. Неколцина бивши военни се събрали една вечер като нощни стражи и взели решение да спрат размириците и вълненията. Те сметнали за необходимо да не допускат никоя друг, освен ветерани, в своя комитет. В началото действали съвсем произволно — доверявали се по малко един на друг, но не се доверявали на никого извън своя кръг. Това, което започнало като извънредна мярка, се превърнало в конституционна практика... за едно или две поколения.

Вероятно тези Шотландски ветерани са се споразумели да не допуснат никакви си проклети печалбари, спекуланти, черноборсаджии, експлоататори, дезертъори и шибани цивилни да им се месят. Отделните слоеве на населението трябвало да се подчиняват, докато военните сложат всичко в ред. При положение, че не си струвало цивилните да бъдат допускани до властта, членовете на комитета оповестили, че ще дадат една нова насока на общественото развитие и дори обесили двама от своите, които били колаборационистки настроени. Историците са на мнение, че антагонизмът между цивилните и завърналите се от фронтовата линия войници тогава бил много по-силен, отколкото можем да си представим днес.

Сали преразказваше всичко съгласно учебника. Накрая майор Рид го прекъсна:

— За утрешния урок пригответе едно обобщение от три хиляди думи. Мистър Салмон, можете ли да ми посочите причина — не историческа или теоретична, а чисто практическа — защо избирателното право днес е привилегия само на отслужилите ветерани?

— Защото това са хора, които са преминали през естествен подбор, сър. Те са по-способни от останалите.

— Това е абсурдно!

— Сър?

— Нима не ви е ясно, че представите ви са нелепи? Хората на служба не са по-умни от цивилните. В много случаи цивилните ги превъзхождат интелектуално. Този факт залегна и в основата на оправданието на опита за преврат, извършен малко преди Договора от Ню Делхи, така нареченият „Бунт на Учените“: позволете на разумния

елит да управлява и на Земята ще настъпи рай. Превратът излезе неуспешен, разбира се. Защото развитието на науката, независимо от обществените импулси, с които е съпроводено, само по себе си не е обществено благо; тези, които се занимават с наука (били те практики или теоретици), най-често са толкова егоцентрични, че в проявите им отсъства социалната отговорност. Подсказах ти основния мотив, можеш ли да го развиеш?

— Хората на служба са по-дисциплинирани, сър — отвърна Сали.

Към третата си жертва майор Рид се отнесе почти свойски:

— Съжалявам. Тази теория е привлекателна, но не се подкрепя от фактите. На теб и мен не ни е позволено да гласуваме, докато се намираме на служба, нито пък е потвърдено, че военната дисциплина прави човека самодисциплиниран; във всеки случай влиянието ѝ върху него отслабва, когато той се уволни. Ръстът на престъпността при ветераните е почти същия, както и при цивилните. Забравихте ли, че в мирно време повечето ветерани работят из разни тилови спомагателни служби, където съвсем не са подложени на всички несгоди на военната дисциплина — и все пак избирателният им вот се зачита.

Майор Рид се усмихна.

— Мистър Салмон, зададох ви коварен въпрос. Реалната причина за оцеляването на нашата структура е същата, както и причината за оцеляването на всяка друга система: тя работи удовлетворително.

Въпреки това нека да разгледаме някои детайли, от които бихме могли да извлечем поука. През цялата си история хората са се опитвали да предоставят правото на управление в такива ръце, които ще го използват мъдро и в полза на всички. Един ранен опит е била абсолютната монархия, страстно защитавана като „божествено и неотменно право на кралете“.

Историческите примери се движат в обсега между абсолютната монархия и развихрящата се анархия; човечеството е изпробвало хиляди способности на обществено управление и много повече са били предлагани. Някои от тях са били странни със своите крайности, като античния комунизъм, проповядван от Платон с подвеждащото наименование „Републиката“. Но изначалното намерение винаги е

било високо морално: да се осигури устойчиво и надеждно управление.

Всички политически системи се опитват да постигнат това, като ограничават изборителното право до числото на онези, за които се смята, че притежават благоразумието да го използват справедливо. Повтарям: всички системи, дори и така наречените „неограничени демокрации“, са изключвали от изборителното право не по-малко от една четвърт от своето население — било то поради ранна възраст, месторождение, ниски доходи, криминално минало или нещо друго.

Майор Рид саркастично се ухили.

— Никога не съм бил в състояние да разбере как един тридесетгодишен тъпанар може да гласува по-благоразумно от един петнадесетгодишен талант... но така е било във времената на „божественото право на обикновения човек“. Няма значение, те са платили за глупостта си.

Суверенното изборително право е било подарявано на населението според най-различни критерии — място на раждане, семейство, раса, пол, благосъстояние, образование, възраст, религия и така нататък. Всички политически системи са функционирали криволяво, но нито една от тях не е вършела работа както трябва. Те били считани за тиранични от мнозина и в крайна сметка рухнали или били съборени.

Сега ние разполагаме с друга система... и нашата система работи твърде добре. Някои се оплакват, но никой не се бунтува сериозно срещу нея; личната свобода на всички ни е обезпечена както никога досега, законите са малко на брой, данъците са ниски, престъпността е на нищожно равнище. Защо? Не защото нашите гласоподаватели са поинтелигентни от останалите хора; ние преди малко се отказахме от този довод. Мистър Тамани, можеш ли да обясниш защо нашият обществен механизъм функционира по-добре от всеки друг, който е бил прилаган от нашите предшественици?

Не бях сигурен защо Клайд Тамани имаше толкова странна фамилия; май че беше индус.

— Ами, осмелявам се да предположа, че това е защото изборителите са една сравнително малобройна група, която знае, че е отговорна за взетите от нея решения, така че винаги се съобразява с възможните последствия.

— Без догадки, моля. Ние се занимаваме с една точна наука. Пък и твоето предположение е погрешно. Властимеющите при много от старите политически системи също са представлявали малцинство и са били с пълното съзнание за бремето на властта. Нещо повече, нашите граждани с право на глас не навсякъде съставляват малки фракции; ти знаеш или би трябвало да знаеш, че сред населението на различните планети дялът на хората с граждански статус се движи от осемдесет процента, както е на Искандер, до по-малко от три процента, както това е при някои други нации на Земната федерация — и все пак управленческите принципи намират едно и също приложение навсякъде. Гласоподавателите ни не са отбрани хора; те не са носители на някаква особена мъдрост или талант и нямат специфично обучение, свързано с въпросите на управлението. Така че каква е разликата между нашите гласоподаватели и потребителите на изборителното право в миналото? Ние тук изказахме достатъчно предположения; аз ще заява очевидното: при нашата система всеки гласоподавател и всеки държавен чиновник е човек, който е доказал чрез своята тежка доброволна служба, че поставя благоденствието на колектива над личната изгода.

И в това се състои единствената съществена разлика.

Той може да не блести с мъдрост, може да греши и да се отклонява от гражданската добродетел. Но средното му постижение в голяма степен е по-добро от това на всеки друг клас управници в историята.

Майор Рид направи пауза, за да докосне циферблата на старомодния си часовник, по който можеше да „чете“ с пръсти.

— Часът почти изтече. Остава ни само да определим моралната причина за нашия успех да се самоуправяваме. Един продължителен успех никога не е въпрос на шанс. Имайте предвид, че това наистина е една точна наука, а не абстрактно самозалъгване; вселената е това, което е, а не това, което искаме да бъде. Да гласуваш означава да притежаваш власт; това е върховната власт, от която произтича всяка друга власт — като например моята власт да правя нещастен живота ви веднъж дневно. Наречете я Сила, ако щете — правото на глас е сила, гола и груба, Силата на Тоягата и Секирата. Няма значение дали се упражнява от десет души или от десет милиона, политическата

власт е сила. Но тази вселена се състои от двойки противоположности. Каква е противоположността на властта, мистър Рико?

Беше задал въпрос, на който можех да отвърна.

— Отговорността, сър.

— Похвално. Както от практически съображения, така и поради доказуеми с математически методи морални причини, властта и отговорността трябва да бъдат равни — иначе казано, равновесието се постига така сигурно, както токът тече между точки с различен потенциал. Да се допусне безотговорна власт означава да се насажда бедствие; да се държи един човек отговорен за нещо, което не е в състояние да контролира, означава да се дава пример за слабоумие. Неограничените демокрации са били нестабилни, защото техните граждани не били отговорни за начина, по който използвали своята суверенна власт... освен че били нестабилни и поради трагичната логика на историята. Уникалният „данък на глава“, които ние трябва да плащаме, тогава бил непознат. Не бил направен никакъв опит да се определи дали гласоподавателят е обществено отговорен до степената на неговата буквално неограничена власт. Когато е гласувал непосилни за изпълнение решения, реалността винаги го е връхлитала застрашително — отговорността тогава волю-неволю била прехвърляна върху му и разрушавала както самия него, така и неговия замък без основи.

Най-общо казано, нашата система се различава съвсем малко; ние притежаваме демокрация, неограничена откъм раса, цвят, вероизповедание, рождение, благосъстояние, пол или убеждения и всеки може да завоюва суверенна власт чрез един обикновено кратък и не твърде мъчителен срок на военна служба — нищо повече от една лека работа за нашите пещерни предшественици. Но тази малка разлика стои между една система, която работи, тъй като е конструирана, за да съчетава фактите, и една система, която е вътрешно неустойчива. Тъй като суверенното право на глас е най-висшето в човешката история, ние сме убедени, че всички, които „го владеят“, приемат върху себе си най-висшето от обществената отговорност — ние изискваме от всяко лице, което желае да упражнява контрол над държавата, да заложи своя собствен живот — и да го загуби, ако се наложи — за да спаси живота на държавата. Максималната отговорност, която едно човешко същество може да

поеме върху себе си, по този начин се приравнява към най-висшата власт, която човешкото същество може да упражнява. Танто за танто, свършено и по равно.

Тук майорът запитва:

— Може ли някой да определи защо никога не е имало революция срещу нашата система? Независимо от факта, че срещу всяко правителство в миналото е имало въстания? Независимо от всеизвестния факт, че на оплакванията от разни краища на федерацията непрестанно се дава гласност и те не секват?

Един от по-възрастните кадети се опита да вземе отношение по въпроса.

— Сър, революцията просто е невъзможна.

— Да, но защо е така?

— Защото една революция — една въоръжена съпротива — изисква не само недоволство, но и агресивност. Революционерът трябва да има волята да се бие и да умре за своето дело — иначе той би бил само един левак. Но ако вие отделите най-агресивните и ги превърнете в овчарски кучета, овцете никога няма да ви създават проблеми.

— Нелошо изложение! Аналозиите винаги са условни, но тази е близо до фактическото състояние на нещата. Представи ми математическо доказателство утре. Имаме време за още един въпрос — този път питайте вие, а аз ще ви отговоря. Има ли въпроси?

— Хм... сър, а защо да не се стигне до... ами да, защо не се отиде до крайност? Да се изиска от всеки да служи и да се позволи на всички да гласуват?

— Млади човече, ти можеш ли да възвърнеш зрението ми?

— Моля? Не, сър!

— Би било много по-лесно, отколкото да насадиш моралната ценност, наречена „обществена отговорност“, в съзнанието на едно лице, което не я признава, не я желае и негодува срещу тази допълнителна тежоба, стоварила се върху него. Ето защо ние създаваме такива трудности при записването на доброволци и толкова лесно уволняваме. Обществената отговорност над семейно, или най-вече над племенно равнище, изисква въображение, защото тя предполага преданост пред абстракции, каквито се явяват себеотдаването, вярността и всички по-висши добродетели, които един човек сам

трябва да развие в себе си; ако те му бъдат наложени насила, той ще ги отхвърли. В миналото са се опитвали да въведат задължителна военна повинност. Погледни в библиотеката официалния психиатричен доклад за промиването на мозъци на военнопленници по време на така наречената „Корейска война“, от около 1950 година. Донеси утре своя анализ в клас. — Той пипна часовника си. — Свободни сте.

Майор Рид се бе погрижил да запълни докрай времето, отредено му за преподаване.

Но повдигнатите въпроси събудиха моя интерес и аз се захванах с една от онези домашни работи с предварително зададена основна теза, които той ни възложи така непредвидено. Бях забелязал, че Кръстоносните походи се различаваха от повечето някогашни войни. Заех се ентузиазирано със задачата си. Изискването беше: да се докаже, че войната и моралното съвършенство черпят от едно и също генетично наследство.

Накратко, твърдението е следното: Всички войни възникват при напрежение поради демографски натиск. (Да, дори и Кръстоносните походи, макар че трябва да се поровиш за търговските пътища, ръста на раждаемостта и редица други фактори, за да го докажеш.) Нравствеността — всички валидни морални норми — произтича от инстинкта за самосъхранение; моралното поведение е поведение на оцеляването, което стои над индивидуалното равнище — както е при бащата, който умира, за да спаси децата си. Но тъй като напрежението поради пренаселване се получава в резултат на процеса на оцеляване за сметка на другите, то тогава войната, понеже и тя започва в резултат на демографския натиск, произтича от същия наследствен инстинкт, който поражда всички морални норми, приемливи за човешките същества.

Проверка на доказателството: Възможно ли е да се избегне една война, като се намали демографското напрежение (и така да се отстранят очевидните за всички нас злини на войната), чрез конструирането на един морален кодекс от правила, който да приведе числеността на населението в съответствие със съществуващите ресурси.

Дори и без да се дискутира полезността и нравствеността на планираната раждаемост, само чрез наблюдение може да се потвърди фактът, че всяка популация, която ограничава своя ръст, рано или

късно бива унищожена. Някои човешки популации са се опитвали да се саморегулират в миналото, но други популационни видове са се разраствали и са ги поглъщали.

Въпреки това, нека приемем, че човешката раса успява да балансира между раждаемостта и смъртността, така че числеността на населението да съответства пропорционално на територията на обитаемите планети и по този начин да настане мир. Какво се получава обаче на практика?

Скоро (например следващия вторник) Дървениците се появяват, избиват хората, които „повече не желаят да се учат на война“ и вселената ги забравя. Което все още може да се случи. Или ние ще размажем Дървениците и ще ги изчистим от лицето на вселената, или те ще ни ликвидират — защото и двете раси са упорити и находчиви и водят борба за природно надмощие.

Известно ли ви е колко време е необходимо, за да запълним под влияние на демографския фактор цялата вселена, така че да застанем рамо до рамо? Отговорът ще ви поразя, защото срокът за това е толкова кратък, че представлява само едно мигване на окото на фона на цялата човешка история.

Има ли човекът някакво „право“ да усвоява вселената?

Човекът, такъв какъвто е — едно диво животно с воля за оцеляване и със заявена способност да се справя с всяка конкуренция? Докато горепосочените истини не бъдат осъзнати, всичко, което се каже за нравствеността, войната и политиката, ще бъде безсмислено. Истинската нравственост произтича от познанието за това, какво всъщност представлява Човекът, а не от това, което доброжелателните и благоразумни стари лели биха желали да бъде.

Вселената ще ни даде възможност сами да узнаем след време дали човекът има някакво „право“ да се разселва в нея или не.

Междувременно МП ще продължават да съществуват, бдителни и маневрени, един преден пост на собствената ни раса в битката за оцеляване.

Към края на школата всеки от нас биваше прикомандиран към някой кораб за съвсем кратък период на стаж, където попадеше под надзора на опитен в бойните действия командир. Това представляваше една последна проверка преди изпитната сесия. Бордовият инструктор можеше да реши, че не си показал нужната подготовка. Можеше да

поискаш апелативна комисия, но никога не съм чувал някой да го е правил; обикновено или се явяваха на поправителен изпит, или не ги виждахме повече в кадетския корпус.

Някои не се бяха провалили; просто бяха загинали, защото временните им назначения бяха за кораби, на които им предстоеше да предприемат бойни действия. От нас се изискваше да държим бойните си раници окомплектовани — веднъж по време на обяда всички офицери кадети бяха повикани на сбор. Не успях да се нахраня като хората, и ето че се оказах командир на кадетска рота. Подобно на новобранските нашивки, това е една чест, която носи предимно неудобства. След по-малко от два дни дойде и моята собствена повиквателна.

Втурнах се към кабинета на Коменданта. Вещите ми бяха опаковани в праметнатата през рамо мешка и освен това се чувствах велик. Беше ми писнало от учението в късните часове, от възпалените очи и от недоспиването, от глупавото зубрене на уроци; няколко седмици в празничната компания на боен отряд — именно от това се нуждаеше Джони!

Преминах покрай някакви новопристигнали кадети, които маршируваха в плътен строй, всеки с онзи мрачен поглед, който кандидат-офицерът придобива, когато разбере, че е възможно да е сгрешил, като е поискал да стане офицер — и открих, че си свирукам.

Замълчах едва пред вратата на началника.

Там имаше още двама като мен, кадетите Хасан и Бърд. Хасан Мохамеданина бе най-възрастният човек в нашия клас и ми приличаше на духа, който персийският рибар пуснал от бутилката, докато Бърд не беше много по-голям от врабче и съвсем не бе страшен.

Скоро бяхме въведени в светая светих на кадетския корпус. Комендантът седеше в своя неизменен стол на колелца — никога не го видяхме да става от него, освен на съботната проверка. Струва ми се, че вървенето му причиняваше болка. Всичко това не значи, че въобще не го виждахме — можеш да правиш изпитания, обръщаш се и откриваш същия този стол на колелца зад гърба си и полковник Нилсен започва да посочва грешките ти. Ние никога не прекъсвахме работата си — имаше постоянна заповед да не командваме „Внимание!“, но появата му винаги ни объркваше. Изглеждаше, че има шестима полковници Нилсен.

Комендантът имаше постоянен чин на флотски генерал (да, същият този Нилсен); неговият чин на полковник в кадетския корпус беше временен, в очакване на второ уволнение, което да му позволи да се оттегли окончателно. Аз веднъж попитах един касиер за това и той потвърди, че според правилата комендантът получаваше заплата само на полковник — но би могъл да си възвърне заплащането на флотски генерал от деня, в който се уволни отново.

И тъй, както казваше Ейс, всякакви ги има — не мога да си представя, че ще избира да получавам половин заплата само заради привилегията да шашкам стадо кадети.

Полковник Нилсен вдигна поглед и поздрави:

— Добро утро, господа. Разполагайте се удобно.

Аз седнах, но не се почувствах комфортно. Той тронаво приближи до машината за кафе, напълни четири чаши и Хасан му помогна да ги пренесе оттам. Не ми се пиеше кафе, но един кадет никога не отхвърля гостоприемството на коменданта. Полковникът не ни изчака и сръбна една глътка.

— Получих вашите заповеди, господа — оповести той. — Вашите временни повишения в чин. — И после продължи: — Но искам да съм сигурен, че разбирате своя военен статут.

Ние вече бяхме слушали лекция по този въпрос. Продължавахме да бъдем офицери само за инструкция и проверка... „извънредно, с изпитателен срок и пробно“. Твърде млади, съвсем безполезни, с добро поведение и временни назначения, ние щяхме отново да станем кадети, когато се върнехме тук след изтичането на периода на стажа и можехме да бъдем понижени по всяко време от офицерите, които ни изпитваха.

Щяхме да бъдем „временно лейтенанти трети ранг“ — една длъжност, която беше толкова необходима, колкото краката на рибата. Щяхме да сме вклинени в тясното пространство между флотските сержанти и действащите офицери. По-ниско звание от това, здраве му кажи — и все пак те наричат „офицер“. Ако някой някога бе отдал чест на трети лейтенант, то трябва да е станало при много лошо корабно осветление.

— Вашето повишение в чин гласи „трети лейтенант“ — продължи Нилсен, — но заплатата ви остава същата. Ще се обръщат към вас с „мистър“, единствената промяна в униформата ви ще бъде

пагон с една звезда, по-малка дори от кадетската значка. Продължавате да сте в разпореждане на вашите инструктори, докато те не потвърдят, че офицерската ви кандидатура е наистина подходяща — Полковникът се усмихна. — И така, защо ви наричат „трети лейтенанти“?

И аз се чудех защо. За какво бе тази шумотевица около „повишенията“, които всъщност не бяха истински повишения?

Разбира се, аз знаех отговора на този въпрос от учебника.

— Мистър Бърд? — попита комендантът.

— Ами... за да ни поставят на командната линия, сър.

— Точно така! — полковникът се понесе към едно табло, окачено на стената. То изобразяваше обичайната пирамида, която показваше веригата на командването, проследена по целия ѝ път надолу.

— Погледни тук — той посочи към един означителен квадрат, свързан с неговото име посредством хоризонтална линия; надписът върху квадрата гласеше: помощник-комендант (Мис Кендрик).

— Господа — продължи той. — Бих имал затруднения, ако се опитвах да се справя със задълженията си без мис Кендрик. Нейната глава е един бързо действащ архив за всичко, което се случва при нас. — Той докосна един контролен бутон на своя подвижен стол и заговори на въздуха — Мис Кендрик, каква оценка получи кадет Бърд по военно законодателство през миналия срок?

Нейният отговор прозвуча отнякъде веднага:

— Деветдесет и три процента, коменданте.

— Благодаря ти.

Той продължи:

— Видяхте ли? Аз подписвам нещо само ако мис Кендрик е поставила инициалите си върху него. Би ми било неприятно да назнача комисия за разследване, която да установи колко често тя се подписва вместо мен и аз дори не го забелязвам. Кажете ми, мистър Бърд... ако умра, мис Кендрик ще продължи ли да движи нещата?

— Ами... — Бърд изглеждаше озадачен. — Предполагам, че по рутинните въпроси тя би предприела онова, което е необхо...

— Тя не би направила абсолютно нищо — полковникът се развихри, — докато полковник Чонси не ѝ каже как да действа. Самият той! Тя е интелигентна жена и за нея е съвсем очевидно какво не влиза

в обязаностите ѝ, а именно, че тя не се намира на командната линия и не разполага с власт.

Той не спираше:

— „Командната линия“ не е само фраза; тя е действителна като шамар по лицето и максималното, което вие можете да направите, е да изпълнявате нейните заповеди. Ако ти наредя да се биеш като кадет, ти можеш най-много да преминеш под командването на някой друг. Ако твоят взводен командир загине и тогава издадеш заповед на някой редови — точна заповед, разумна и мъдра — ти ще сгресиш и той ще сгреси, ако ѝ се подчини. Защото кадетът не може да бъде на командната линия. Кадетът няма военно съществуване, няма ранг и не е войник. Той е един студент, на който тепърва му предстои да стане офицер или да се върне към бившия си чин. Докато е поставен извън армейската дисциплина, той не е в Армията. Ето защо...

Нула без ръб. Кръгла нула. Щом като кадетът дори не е в Армията, то...

— Полковник!

— А? Говори, млади момко. Мистър Рико.

Бях го сепнал, но трябваше да му го кажа.

— Но... ако не сме в Армията... то тогава ние не принадлежим към МП. Така ли е, сър?

Той ме стрелна с поглед.

— Това безпокои ли те?

— Аз не мисля, че това ми харесва много, сър.

В действителност никак не ми харесваше. Изведнъж се почувствах беззащитен.

— Разбирам ви — той не изглеждаше недоволен от реакцията ми, — но вие не се притеснявайте, оставете всичко на моята съвест. В това число и всички аспекти на космическото право по повдигнатия от вас проблем.

— Но...

— Това е заповед. В техническо отношение вие не сте МП. Но МП не са ви забравили. МП никога не изоставя своите хора, където и да са те. Ако бъдеш убит сега, в този момент, ти ще бъдеш кремиран веднага като втори лейтенант Джони Рико, Мобилна пехота от... — полковник Нилсен се спря. — Мис Кендрик, кой беше корабът на мистър Рико?

— „Роджър Йънг“ — последва светкавичният отговор на секретарката.

— Благодаря — и добави — от военен кораб „Роджър Йънг“, назначен в подвижен боен отряд, Втори Взвод от Рота Джордж, Трети Полк, Първа дивизия, МП — Лудите глави — той декламираше с наслада, без да се консултира повече и да прави допълнителни справки, след като веднъж му бе припомнено името на моя кораб. — Свестни момчета са Лудите глави, мистър Рико. Горделивци и юначаги. Последните нареждания за твоето тяло ще бъдат тленните ти останки да се върнат при тях за тържествен сбор и името ти да бъде записано в Мемориалната зала. Ето защо ние винаги повишаваме в чин мъртвия кадет, синко, едва тогава можем да изпратим ковчега у дома, при близките му.

На това място почувствах как ме заля вълна на самосъжаление и тъга по дома и пропуснах следващите му думи.

— ...ще се върнете отново в МП, към която принадлежите. Трябва да станете временни офицери, защото вашето обучение е все още чирашко и защото в бойното спускане няма място за мухльовци. Но когато ви произведем окончателно, вие ще се биете, ще получавате заповеди — и ще издавате заповеди. Законни заповеди, защото ще имате военно звание и ще ви бъде заповядано да служите в съответния отряд; това прави всяка заповед, която издавате, докато носите приписаните ви задължения, също толкова отговорна, колкото и заповедта, издадена от главнокомандващия. Нещо повече, след като веднъж се озовете на командната линия, вие трябва да бъдете готови незабавно да приемете всяка заповед, дошла отгоре. Ако сте в отряд, съставен само от един взвод — което е съвсем правдоподобно при сегашното състояние на война — и сте помощник взводен командир, когато вашият взводен командир отиде по дяволите... тогава вие ставате командири!

Той поклати глава и отново премина на „ти“:

— Не „действащ взводен командир“. Не и кадет, който командва военно учение. Нито „младши офицер в процес на обучение“. Внезапно ти се оказваш Старецът, Шефът, Наличният Командващ Офицер и откриваш с истински ужас, че придружаващите те човешки същества зависят само от теб. И трябва да им кажеш как да постъпят, как да се бият, как да завършат мисията си и да се отърват живи. Те

очакват уверения ти глас да заповядва, докато секундите на битката си текат и от теб зависи да бъдеш този глас, да вземаш решения, да издаваш точни команди. Защото вие можете да се объркате и да им внушите, господа, че вашият отряд е изпаднал в беда — в голяма беда! Един изпълнен с паника глас може да превърне и най-добрия боен отряд в Галактиката в разпасана, безконтролна, обезумяла от страх тълпа. Целият безмилостен товар на властта ще се стовари върху вас без предупреждение. Вие трябва да действате незабавно и само Бог ще бъде над вас. Не очаквайте от Него да ви помага в тактическите подробности: те са ваша работа. И Господ няма да би помогне да овладеете паниката, ако не сте сигурни, че можете да контролирате гласа си.

Полковникът направи пауза. Бях в мрачно настроение. Бърд изглеждаше ужасно сериозен и чудовищно млад, а Хасан се мръщеше. Прииска ми се да се върна обратно в десантния салон на „Родж“ без толкова много нашивки и след кратка оперативка да се окажа пак в пълно бойно снаряжение.

Комендантът продължи:

— Това е Моментът на Истината, господа. За съжаление, не съществува метод, познат на военната наука, по който лесно да се различава истинският офицер от повърхностната имитация със звезди на раменете си, освен „изпитанието с огън“. Истинските офицери тогава демонстрират своите възможности или умират храбро, имитациите просто се сгромолясват. Понякога загиват неприспособените. Но трагедията е в загубата на другите... силните мъже, сержанти, ефрейтори и редови, чийто единствен недостатък е, че по волята на фаталния случай са се озовали под командването на някой некадърник.

...Ние всячески се опитваме да избегнем тази трагедия. Нашето нерушимо правило гласи, че всеки кандидат за офицер задължително трябва да бъде обучен боец, закален в огън, ветеран от бойните спускания. Някоя друга армия в историята не е прилагала това правило, макар че някои са били съвсем близо до него. Повечето велики военни школи от миналото — Свети Сир, Уест Пойнт, Сендхърст, Колорадо Спрингз — са приемали цивилни момчета, обучавали ги, произвеждали ги във военен чин, изпращали ги без никакъв опит на бойното поле да командват хората... и понякога

твърде късно откривали, че техният интелигентен млад „офицер“ е глупак, страхливец и истерик.

Ние поне нямаме неприспособени хора от този вид. Знаем, че сте добри войници — храбри и сръчни, доказали себе си в битки — иначе нямаше да бъдете тук. Знаем, че вашата интелигентност и образование покриват допустимите минимума. Като изхождаме от всичко това, ние елиминираме предварително колкото се може повече от недостатъчно компетентните — връщаме ги набързо в редиците, за да не ги провалим като капсулни воители, натоварвайки ги свръх техните способности. Курсът е тежък, защото това, което ви очаква по-късно, е още по-тежко.

След време на наше разположение остава само една малка група, чиито шансове за реализация изглеждат значителни. Главният ни критерий обаче е такъв, че ние не можем да ги подложим на изпитание тук; съществува разлика между един командир в битка... и този, който просто е бил набелязан за такъв. Ето защо ние организираме полево изпитание за него. Господа, вие сте стигнали именно до тази повратна точка. Готови ли сте да положите клетвата?

Настъпи миг мълчание, после Хасан решително отговори:

— Да, полковник.

Бърд и аз потвърдихме.

Полковникът се намръщи.

— Казах ви какви чудесни момчета сте: физически съвършени, духовни будни, обучени, дисциплинирани, с гореща кръв. Точният модел на интелигентния млад офицер! — Той изсумтя. — Някой ден вие може би ще станете истински офицери. Надявам се да е така... ние не само мразим да харчим напразно пари, време и усилия, но също така — и това е много по-важно — аз се разтрепервам винаги, когато изпращам някой от вас, недоизпечени и полвинчати офицери във флотата, защото се досещам какъв Франкенщайн мога да внедря в някой свестен боен отряд. Ако разбрахте това, което ви предстои, вие не бихте били толкова ентузиазирани да положите клетвата веднага след втория зададен ви въпрос. Все още може да отложите по собствена инициатива нещата и да ме принудите да ви върна в правия път. Но вие не знаете какво ви чака. И тъй, аз ще опитам още веднъж. Мистър Рико! Мислил ли си някога как ще се чувстваш, ако бъдеш изправен пред военен съд за това, че си загубил цял полк?

Бях озадачен.

— Защо?... Не, сър, никога не съм си задавал този въпрос.

Да бъдеш изправен пред военен съд — поради някаква причина — е осем пъти по-лошо за един офицер, отколкото за редовите и сержантите. Нарушенията, заради които ще изхвърлят редовите навън (с камшици или без) се отразяват много по-зле на един офицер. По-добре никога да не си се раждал!

— Помисли върху това — навъсено каза Нилсен. — Когато допуснах, че вашият взводен командир може да бъде убит, аз съвсем не посочих най-неприятния момент в едно евентуално военно произшествие. Мистър Хасан! Кой е най-големият брой командни нива, които някога са били поразявани само в една битка?

Мохамеданина се намръщи повече от всякога.

— Не съм сигурен, сър. Нямах ли по време на операцията „Свърталище на Дървеници“ един майор, който командваше бригада...

— Имаше и неговото име е Фредерикс. Той получи пагони и бе произведен. Ако се върнете към Втората световна война, ще откриете там случай, при който младши флотски офицер поел командването на главен кораб и не само воювал с него, но също така изпращал командни сигнали така, сякаш бил адмирал. Той си заслужил правото на това повишение, макар че там имало офицери по-старши от него в командната линия, които не били дори ранени. Особени обстоятелства — прекъсване на комуникациите. Но аз имам предвид такъв случай, при който и шестте командни нива са били унищожени за шест минути, взводният не успял да мигне и вече бил командир на бригада. Някой чувал ли е за такова събитие?

Мъртва тишина.

— Така. Това е станало при един от онези военни конфликти, които пламвали по периферията на Наполеоновите войни. Този офицер бил най-младши в един флотски съд — морски платноход, разбира се. Той бил приблизително на възрастта на повечето от вашия клас и още не бил произведен. Имал звание „временен трети лейтенант“. Забележете, че това е званието, което ви предстои да носите. Той нямал никакъв опит в боя, в командната верига над него имало още четирима офицери. Когато битката започнала, неговият командващ офицер бил ранен. Хлапакът го вдигнал и го извлякъл отвъд огневата линия. Това е всичко — просто помогнал на свой другар. Но той се притекъл на

помощ, без да е получил заповед да напусне поста си. Другите офицери загинали, додето спасявал ранения и затова бил подведен под отговорност за „напускане на поста на дълга като командващ офицер в присъствието на врага“. Бил признат за виновен и уволнен.

Аз въздъгнах.

— За какво, сър?

— А защо не? Вярно е, че ние помагаме на пострадалите. Но ние правим това при различни обстоятелства, докато трае сражението и чрез заповеди до човека, който оказва помощта. Но тази помощ никога не може да бъде извинение да се напусне битката в присъствието на врага. Семейството на това момче се опитвало в продължение на век и половина да издейства оправдание за постъпката му. Без успех, естествено. Имало е съмнения относно някой подробности около случката, но никакви съмнения, че без заповед е напуснал поста си по време на битката. Наистина, той бил зелен като тревата и е имал късмет, че не са го обесили.

Полковник Нилсен ме прикова с хладнокръвния си поглед.

— Мистър Рико, това би ли могло да се случи на теб?

Преглътнах:

— Надявам се, не, сър.

— Нека ти кажа как подобно събитие би могло да те връхлети при твоето първо чирашко пътуване. Да предположим, че участваш във военна операция ведно с множество кораби и един напълно комплектован полк при спускането. Офицерите скачат първи, разбира се. В това има и предимства, има и недостатъци, но ние го правим от морални съображения; нито един рейнджър никога не докосва земята на вражеска планета без офицер. Да предположим, че Дървениците са узнали този факт — това е съвсем правдоподобно. Да допуснем, че те си изработят някаква хитрост, чрез която да премахнат онези, които първи стъпят на земята... но тяхната клопка едва ли ще бъде достатъчна, за да погуби всички участници в десанта. Сега да предположим (тъй като ти си свръхщатно назначен), че трябва да вземеш нечия свободна капсула, вместо да се спуснеш веднага и да бъдеш обстрелян от първата вражеска вълна. Какво друго ти остава?

— Ами... не съм съвсем сигурен, сър.

— Ти току-що си наследил командването на цял полк. Какво ще правите с вашето командване, мистър? Отговори ми бързо.

Дървениците няма да чакат!

— Ами... — улових един отговор направо от учебника и го повторих като папагал — ще поема командването и ще действам доколкото обстоятелствата ми позволяват, сър. Съгласно тактическата ситуация: такава, каквата я виждам.

— Хубава работа! — изгрухтя полковникът. — И без съмнение ще си получиш дървения костюм. Това е всичко, което човек може да си изпроси в гадна ситуация като тази. Но аз се надявам, че ти все пак ще полетиш надолу и ще изкрещиш заповедите си до някого. Няма значение дали те ще имат смисъл, или не. Ние не очакваме домашните котета да влязат в битка с дивите котки и да ги победят. Ние очакваме от тях само да опитат. Е добре, станете. Вдигнете десните си ръце.

Той с мъка се изправи на крака. Тридесет секунди по-късно ние бяхме офицери — „временни, извънцатни и в изпитателен срок“.

Помислих си, че ще ни даде пагоните и ще ни отпрати. Предполагаше се, че не си ги купуваме — те са нещо като заем, подобно на временното назначение, което представляват. Вместо това той се отпусна назад и почти заприлича на нормален човек.

— Вижте какво, момчета, обясних ви колко трудно ще ви бъде. Искам да се замислите предварително, да планирате какви стъпки бихте предприели срещу всяка комбинация от злини, които могат да ви сполетят, да осъзнаете до болка, че вашият живот е на разположение на подчинените ви, а не на вас, за да го хвърляте в самоубийствени домогвания за слава... и че вашият живот не ви принадлежи, та да го съхранявате тогава, когато положението изисква да го пожертвате. Искам болезнено да съзнавате този факт преди всяко спускане, така че да останете спокойни, когато ви връхлетят бедите, макар че това едва ли е възможно. Ще ми се да ви попитам още нещо. Кой е единственият фактор, който може да ви спаси, когато психическото натоварване е твърде голямо? Някой може ли да ми каже?

Никой не отговори.

— О, хайде де — настоя с насмешливо изражение полковник Нилсен. — Вие не сте новобранци. Мистър Хасан!

— Сержантът, сър — отговори Мохамеданина.

— Очевидно. Той вероятно е по-възрастен от вас, има повече спускания в биографията си и несъмнено познава отряда по-добре. Тъй като не носи на плещите си този сковаващ товар на отговорността,

който поема върху себе си главнокомандващият, той може да разсъждава по-трезво от вас. Поискайте съвет от него. Разполагате с една съобщителна мрежа за тази цел. Молбата ви няма да намали уважението му към вас, той е свикнал да се консултират с него. Ако не го сториш, той ще сметне, че си наивен, един самоуверен като петел всезнайко... и с това нещата ще свършат. Пък и ти не си длъжен да приемаш съвсем буквално съвета му. Дали ще използваш идеите му, или те ще ти подскажат някой по-различен план — вземи сам решението си и оповести заповедите си. Единственото, което може да предизвика ужас в сърцето на кадърния взводен сержант, е да осъзнае, че началникът му изпада в паника и не може да събере мислите си. Никога не е съществувала бойна част, в която офицерите и войниците да са били по-зависими един от друг, отколкото в МП, и сержантите са спойката, с която са скрепени техните отношения. Не забравяйте това.

Комендантът завъртя стола си и се насочи към едно сандъче, сложено до бюрото му. Вътре то бе разделено от няколко прегради, между които лежах малки кутии. Нилсен извади една и я отвори.

— Мистър Хасан.

— Да, сър?

— Тези звезди бяха носени от капитан Терънс О'Кели, докато траеше неговият изпитателен рейс. Ще приемете ли и вие да ги носите?

— М-моля? — Мохамеданина се задави и на мен ми се стори, че дробовете му едва не избухнаха. — Да, сър.

— Приближете се.

Полковник Нилсен ги забодде, после добави:

— Носете ги също така достойно като него... но ги върнете обратно. Разбрахте ли ме?

— Да, сър. Ще се постарая.

— Убеден съм, че ще бъде така. Един аеромобил ви чака вълн. Вашият кораб излита след двадесет и осем минути. Пристъпете към изпълнението на вашите задължения, сър!

Мохамеданина отдаде чест и излезе. Комендантът се извърна към нас и повдигна друга кутийка.

— Мистър Бърд, вие суеверен ли сте?

— Не, сър.

— Наистина ли? Защото аз съм, и то доста. Приемам, че няма да възразите и ще вземете тези звезди, които са били носени последователно от петима офицери — уви, и петимата са били убити при бойни действия.

Бърд малко се поколеба.

— Ще ги взема, сър.

— Добре. Защото тези петима офицери събраха седемнадесет почетни грамоти от Земния Медал до Ранения Лъв. Приближете се. Звездата с кафявата патина трябва винаги да носите на лявото си рамо и не я лъскайте! Тук е списъкът на бившите им притежатели. Разполагате с тридесет минути до излитането на вашия транспортен кораб. Незабавно идете до възпоменателната зала и разгледайте личния архив на всеки един от тях.

— Да, сър.

— Поемете задълженията си, сър!

Едва тогава Нилсен се обърна към мен, погледна ме в лицето и неочаквано ме запита:

— Имаш ли нещо наум, синко? Говори!

— Ами... — смутолевих аз. — Сър, този „временен трети лейтенант“, който бил разжалван... Как бих могъл да науча повече за това, какво се е случило?

— Млади човече, аз ти дадох само един пример, но виждам, че той е събудил любопитството ти. Битката е станала на първи юни 1813 година по стар стил между корабите „Чесапийк“ и „Шанън“. Потърси във Военноморската енциклопедия. В твоята корабна библиотека сигурно я има.

Той взе звездите за пагони и присви вежди.

— Мистър Рико, получих писмо от един твой учител, офицер в оставка, който моли да ти връчим звездите, които е носил като трети лейтенант. Съжалявам, че трябва да му откажа.

— Нима, сър — бях поласкан, че полковник Дюбоа все още държеше на мен. А също така и много разочарован от отказа, който съпътстваше предложението му.

— Защото не мога. Назначих тези звезди преди две години и те никога не се върнаха отново. Нищо не може да се направи. Хммм — той ме огледа. — Ти би могъл да започнеш с един нов комплект звезди.

Металът не е важен, важното е, че твоят учител искаше ти да ги носиш.

— Както кажете, сър.

— Или пък... — той разлюля кутията със звездите в ръцете си — би могъл да вземеш тези. Те бяха носени досега пет пъти... и нито един от последните четирима кандидати, чиито пагони красяха, не успя да получи офицерски чин. Не поради недостойни постъпки, просто имаха лош късмет. Искаш ли да опиташ шанса си и да развалиш магията? Да ги превърнеш в звездите на добрия късмет?

По-скоро бих прегърнал акула! Все пак отвърнах:

— Разбира се, сър. Ще се заема с това.

— Чудесно! — Той ми ги връчи. — Благодаря ти, мистър Рико. Нали разбираш, тези бяха моите звезди, аз ги носих първи... И би ми било особено приятно да ги видя освободени от злощастieto, което ги съпровожда. Ще ми се да продължиш кариерата си с тях и да заслужиш офицерски чин.

Почувствах се десет фута висок.

— Ще се постарая, сър!

— Не се и съмнявам. Сега можеш да пристъпиш към изпълнение на задълженията си, сър. Същият аеромобил ще те отведе заедно с Бърд. Един момент — твоите учебници по математика в чантата ти ли са?

— Какво? Не, сър.

— Вземи ги. Навигаторът на твоя кораб беше предупреден, че ти е разрешено да носиш допълнителен багаж.

Отдадох чест и напуснах много бързо. Беше ме накарал да се смаля при споменаването на математиката.

Моите учебници по математика бяха в бюрото ми, завързани с канап и увити в хартия, върху която бе написан дневният ми режим. Имах впечатлението, че за полковник Нилсен нищо не оставаше незабелязано, но всъщност това го знаеше всеки.

Бърд ме чакаше на покрива на зданието в аерокара. Той погледна книгите ми и се намръщи.

— Кофти. Нищо, ако сме на един и същи кораб, ще ти помогна. Къде те разпределиха?

— На „Страж“.

— Съжалявам. Аз съм на „Москва“.

Влязохме в колата, проверих автопилота и видях, че беше превключен на управление от земята. Затворих вратата и колата излетя. Бърд добави:

— Можеше да бъде и по-зле. Мохамеданина взе не само учебниците си по математика, но и по още два предмета.

Бърд несъмнено не се преструваше, когато предложи да ми помогне със задачите. Той си беше професорско синче и само нашивките му издаваха, че освен това е и войник.

Бърд не просто изучаваше математика, той я преподаваше в корпуса тъй, както Шуюми ни обучаваше на джудо в лагера „Къри“. МП не може да си позволи да пилее талантите си. Бърд имаше преподавателска степен по математика още на осемнадесетата си година, така че беше съвсем естествено той да получи този извънреден наряд като инструктор по съответния предмет, което не означаваше, че през останалото време му се спестяваха неприятностите, свързани с военния порядък.

Не че имаше кой знае какви неприятности. Бърд притежаваше това рядко съчетание от блестящ интелект, солидно образование, здрав разум и самочувствие, което бележи кадета със знака на потенциален генерал. Ние го смятахме за предопределен да командва бригада още към тридесетата си година, както това става на война.

Моите амбиции далеч не бяха толкова големи.

— Ще бъде жалко — казах аз, — ако Хасан се провали на изпитите.

Помислих си, че ще е също така доста жалко и срамно, ако и аз се проваля на тях.

— Всичко с него ще бъде наред — обяви благосклонно Бърд. — Ще го поизпотят без съмнение, ако трябва дори ще го поставят в хипнотична кабина и ще го изчанчат, но пък и той не е лесен. Даже да го скъсат на изпитите, той едва ли ще загуби много.

— Нима?

— Не знаеш ли, че постоянният чин на Мохамеданина е първи лейтенант — такова е било полевото му назначение, преди да дойде в корпуса, разбира се. Той ще се върне към него, ако се издъни на изпитите. Виж регистрите.

Знаех правилата. Ако се провалях по математика, щях да си остана пак сержант, което навярно е толкова приятно, колкото да

бъдеш шибан през лицето с мокра риба винаги, когато се сетиш за това... Бях разсъждавал неведнъж върху тази възможност. лежейки безсънен в очакване на поредния изпит.

Но случаят с Хасан беше по-различен.

— Почакай — запротестирах аз. — Той е зарязал званието първи лейтенант постоянна степен... и току-що бе произведен временен трети лейтенант... за да стане по-късно втори лейтенант? Ти нещо да не си мръднал? Или той?

Бърд се ухили.

— Достатъчно, за да станем и двамата МП.

— Но аз не разбирам...

— Слушай тогава. Мохамеданина няма достатъчно образование, за да се издигне в МП. Така че колко високо може да се изкачи той? Сигурен съм, че би могъл да командва полк в битка и да свърши наистина добра работа, при положение че някой друг планира операцията. Но да ръководиш сражението е само частица от това, което един офицер трябва да умее, особено един старши офицер. За да направляваш цяла война или дори да планираш отделна битка и да я ръководиш, трябва да си запознат с теория на игрите, операционен анализ, символна логика и още дузина други предмети. По принцип можеш да ги овладееш и сам, ако имаш някаква основа за това. Но трябва наистина да се оправяш с тях или никога няма да се издигнеш по-нагоре от капитан или майор. Излиза, че Мохамеданина знае какво върши.

— Предполагам, че е така — отвърнах бавно, — но Бърд, полковник Нилсен трябва да е наясно, че Хасан на практика вече е бил офицер.

— Разбира се.

— Той с нищо не показва, че го знае. Всички ние чухме една и съща лекция от него.

— Не съвсем. Забеляза ли, че когато комендантът искаше да получи специфичен отговор на някой въпрос, той винаги се обръщаше към Хасан?

Май че беше така.

— Бърд, а какъв е твоят постоянен чин?

Колата тъкмо се приземяваше; той се забави с отговора си, поставил ръка на дръжката на вратата, после внезапно се ухили:

— Редник. Не мога да си позволя да се проваля!

Аз подсвирах.

— Няма страшно. Теб нищо не те заплашва!

Бях изненадан, че той дори не беше ефрейтор, но съобразих, че един хлапак, толкова интелигентен и образован като Бърд, би могъл да стигне направо до кадетския корпус, веднага щом се проявеше в битка... което при наличието на война бе в състояние да му се случи само няколко месеца след осемнадесетия му рожден ден.

Бърд се ухили още по-широко.

— Ще видим.

— Ще завършиш успешно. Хасан и аз имаме за какво да се притесняваме, но не и ти.

— Така ли мислиш? А пък на мен ми се стори, че мис Кендрик, например, не ме одобряваше.

Той отвори вратичката на колата и се вслуша.

— Хей! Този повиквателен сигнал е за мен. Сбогом!

— Ще се видим пак, Бърд,

Но аз не го видях повече и той не завърши. Беше произведен две седмици по-късно и звездите му се върнаха обратно, заедно със спечеления от тях осемнадесети орден — Ранения лъв, посмъртно.

XIII

„Тези копелета си мислят, че тоя скапан отряд е само развъдник на гнусотия. Да, ама не е! Искате ли да видите?“

Забележка,
приписвана на един
древногръцки ефрейтор
пред стените на Троя, 1194
г.пр.Хр.

„Роджър Йънг“ се напълва от един взвод и вече е пренаселен; „Страж“ побира шест и пак си остава просторен. Той разполага със спускателни тръби, които изстрелват всички ни едновременно и с достатъчно резервни помещения, за да носи двойно повече хора, та да може да осъществи и второ спускане. Само че при такова претоварване обикновено се налага храненето да става на смени, хамаците изпълват коридорите, водата за пиене се пести, вдишваш, когато колегата ти издишва, и през цялото време го молиш да си махне лакътя от окото ти. Радвам се, че докато стажувах на „Страж“ нито веднъж не се стигна до „двойно натоварване“.

Корабът развиваше скорост, която му позволяваше да достави своето множество войници в пълно бойно снаряжение до всяка точка от териториите на Федерацията, както и до голямата част от пространството, заето от Дървениците. Чрез трансмисията на Черенков той изминаваше четиридесет и шест светлинни години за по-малко от шест седмици.

Разбира се, превозът на шест взвода не е нещо изключително, сравнено с възможностите на една бойна вагонова композиция или на пътнически лайнер; тяхното придвижване обаче е изложено на рискове. МП предпочита скростните малки корвети за един взвод, които придават гъвкавост при операция, но ако подобни маневри се

оставят само в ръцете на Флотата, тя едва ли ще ни осигури нещо друго освен полкови превози. Управлението на една корвета отнема почти толкова флотски членски състав, колкото и управлението на едно метално чудовище, достатъчно да побере цял полк. Във флотата считат, че с поддръжката и домакинското обслужване могат да се заемат и самите войници. В крайна сметка тези ленивци не вършат нищо друго, освен да спят, да ядат и да си лъскат оръжието — добре е от време на време да получават и по малко работа.

В действителност становището на флотата е дори още по-крайно. Според нейните служители армията е отживелица и трябва да бъде премахната напълно.

Флотата не оповестява официално мнението си, но само поговори с някой флотски офицер, който е излязъл в отпуск и го е ударил на живот по баровете на Санктор; ще ти се напълнят ушите с простотии. Те смятат, че могат да се бият навсякъде, да спечелят, сетне да изпратят там неколцина от своите хора, които да задържат фронта на завоюваната планета, докато Дипломатическият корпус поеме задълженията си.

Признавам, че техните най-нови играчки могат да издухат всяка планета от небето. Е, никога не съм виждал някое от тези изпълнения, но вярвам, че е възможно. Може би и аз съм такава отживелица като Тиранозавър рекс. Но не се чувствам ненужен. И ние, маймуните на войната, също умеем неща, които и най-фантастичният кораб не може. Ако правителството не иска тези неща да бъдат вършени, то несъмнено щеше да ни каже.

Истината е, че в този спор нито флотата, нито МП имат последната дума. Никой не може да претендира за титлата Небесен Маршал, ако не е командвал както полк, така и кораб-майка. Не може да не премине през МП и да не получи синини там, преди да е завоювал звание „флотски офицер“ (мисля, че Бърди мечтаеше именно за това). Или пък трябва първо да поработи като астропилот и после да отиде в лагера „Къри“ и т.н., на който както му харесва.

С уважение ще изслушам всеки, който е успял да направи и двете.

Подобно на повечето транспортни средства, „Страж“ е кораб със смесен екипаж. Най-впечатляващата промяна за мен беше, че тук ме допускаха свободно „на север от тридесетте“. Преградата, която

разделя женското царство от суровите характери, които се бръснат, не е по необходимост № 30, но по традиция във всеки смесен кораб я наричат „преграда тридесет“. Каюткомпанията е точно зад нея, а останалата част от женското царство е още по-нататък. В „Страж“ каюткомпанията служеше също така и за столова на волнонаемните жени. След храненията тя бе разпределяна между стая за отдих за тях и клуб за жените офицери. Мъжете офицери разполагаха със свой клуб, наречен „стая за карти“, който бе разположен отвъд преградата.

Наред с очевидния факт, че спускането и оттеглянето от местата на атаката изискват участието на най-добрите пилоти (разбирай жени), съществува една много убедителна причина жените офицери от флотата да бъдат назначавани да служат в транспорта: това способства за укрепване духа на рейнджъра.

Нека за момент пренебрегнем традициите на МП. Можете ли да си представите състоянието на човек, който трябва да бъде изстрелян от някой космически кораб на място, където го очакват само тежки наранявания и внезапна смърт. Въпреки това, ако някой трябва да направи този идиотски каскадьорски номер, знаете ли по-сигурен начин да задържите един мъж привързан там, където той трябва да бъде, освен ако не му напомняте постоянно, че единствената убедителна причина, поради която мъжете се бият, е една крехка, жива, дишаща и очакваща неговата защита действителност?

В един смесен кораб последното, което десантчикът чува преди изхвърлянето, е гласът на някоя жена, която му пожелава успех. Ако според вас това не е важно, вие вероятно не принадлежите към човешката раса.

„Страж“ разполагаше с петнадесет флотски офицера — осем госпожици и седем мъже. Имаше и осем офицера от МП, в това число (щастлив съм да го кажа) и аз. Не твърдя, че точно „преграда тридесет“ ме караше да се домогвам до щатна офицерска длъжност, но привилегията да се храня с дами е наистина по-импулсираща от всякакво увеличение на заплатата. Шкиперът на кораба бе домакин на офицерския стол, моят шеф капитан Блекстоун беше негов подгласник — и не поради своя ранг; трима флотски офицери бяха по-старши от него, но като командващ офицер на ударната сила той де факто бе по-старши от всеки друг, освен от шкипера.

Всяко хранене беше съпроводено с формалности. Трябваше да изчакаме в стаята за игра на карти, докато удари точният час, да последваме капитан Блекстоун до трапезарията и да застанем зад столовете си. Шкиперът трябваше да влезе, последван от своите дами и когато тя стигнеше началото на масата, капитан Блекстоун трябваше да се поклони и да каже: „Мадам Президент... дами“, а тя трябваше да отговори „Мистър вицепрезидент... джентълмени“. Тогава мъжът, стоящ от дясната страна на всяка жена, трябваше да ѝ предложи стол, за да седне.

Този ритуал подсказваше, че се разиграва някакво светско събитие, а не офицерско събрание; след това всички се обръщаха помежду си според ранга или титлата си, единствено младите кандидат офицери като мен биваха наричани „мистър“ или „мис“ — едно изключение, което мен лично ме принуждаваше да се чувствам като глупак.

По време на моето първо хранене тук дочух някой да нарича капитан Блекстоун „майор“, макар че звездите на рамото му ясно показваха, че е капитан. Нещата ми се изясниха едва по-късно. На един и същи флотски съд не може да има двама капитани, така че армейският капитан „се повишава“ от заобикалящите го с още един ранг, защото е немислимо да се обръщат към него с титлата, запазена за единствения суверен на борда — корабния капитан. Ако някой флотски капитан е дошъл на визита в качеството си на длъжностно лице, а не на шкипер, към него или нея се обръщат с „комодор“, като тази промяна в обръщенията е задължителна, дори ако шкиперът е само скромен лейтенант.

Старшинството се отразяваше и върху наредбата и разположението на местата около масата. По правило шкиперът стоеше в началото, а командващият офицер на ударната сила заставаше най-открая. Младшите корабни офицери бяха от дясната му страна. Аз се намирах близо до шкипера. По-щастлив бих бил, ако седях до младшия среден корабен офицер; тя беше ужасно хубава — но подредбата представляваше едно планирано покровителство над младите дами, така че аз не успях дори да науча малкото ѝ име.

Знаех предварително, че като най-нисш чин сред мъжете трябваше да седна отдясно на шкипера, но не допусках, че от мен се очаква да ѝ поднеса стола. На първото ми хранене тя очакваше този

жест от мен и никой не седна, докато третият помощник инженер не ме сръга с лакът. Беше един много неблагоприятен инцидент, макар че капитан Йоргенсон се държеше впоследствие така, сякаш нищо не се бе случило.

Когато шкиперът стане, значи храненето е привършило. Тя изгледаше много хубава, когато веднъж напусна масата прекалено набързо и това раздразни капитан Блекстоун. Той се изправи, но ѝ подвигна:

— Капитане...

Тя се спря.

— Да, майоре?

— Капитанът ще благоволи ли да разпорежи на мен и моите офицери да бъде сервирано отново в стаята за игри?

— Разбира се, сър — отвърна студено тя. Сервираха ни, но никой от флотските офицери не се присъедини към нас.

Следващата събота тя упражни правото си да инспектира МП на борда, към което шкиперите на транспортните кораби почти никога не прибъгваха. Въпреки това тя просто се разходи покрай редиците, без да съпровожда своя оглед с коментари. Не беше от тия, които държат прекалено много на дисциплината и имаше чудесна усмивка, когато не бе ядосана. Капитан Блекстоун нареди на втори лейтенант Рижавия Греъм да ме накаже заради слабата подготовка по математика; тя узна това и поиска от капитан Блекстоун да ме изпраща на рапорт в нейната каюта един час след обяда (всеки ден), където тя ме обучаваше по математика и ми се караше, когато в домашното ми задание имаше грешки.

Нашите шест взвода съставляваха две роти и представляваха един непълнен батальон; капитан Блекстоун командваше рота Д, „Черната гвардия“, но под негово разпореждане беше и батальонът. Ние бяхме само част от едно още по-голямо формирование, чийто командир майор Ксера се беше настанил заедно с роти А и В в „Нормандския бряг“ — кораб близък на „Страж“, отдалечен вероятно на половин небе от нас. Ксера ни командваше пряко само когато целият батальон участваше в спусканията. През останалото време Блеки му изпращаше някакви доклади и писма и получаваше от него инструкции, но останалите проблеми биваха съгласувани и разрешавани директно от шефовете на флотата, щаба на дивизията на

МП и началството на Базата в Санктор. Блеки разполагаше с един сержант — истински магьосник — който поддържаше всички връзки в ред и му помагаше да се справи както с управлението на ротата, така и с непълния батальон по време на бой.

Не е лесно да се координират административните въпроси в една армия, разположена в стотици кораби по протежение на цялата вселена, разпръснати на много светлинни години един от друг. В стария „Долина Фордж“, в „Роджър Йънг“ и сега в „Страж“ аз се намирах все в едно и също военно подразделение — Трети полк, (Любимците на Съдбата) — от Първа Дивизия на МП (Поларис). Двата батальона, образувани от наличните единици се водеха като Трети полк в операция „Свърталище на Дървеници“, но там аз така и не видях „моя“ полк; всичко, което видях, беше флотския сержант Бамбургер и много Дървеници.

Можеше да бъда произведен в чин при Любимците, да остарее и да се пенсионирам при тях, и никога да не ми се случи да срещна своя полкови командир. Лудите глави имаха ротен командир, но той командваше също така и първи взвод (Стършелите) в една друга корвета; не знаех името й, докато не го видях изписано в разпорежданията. Има една легенда за „изоставения взвод“, който излязъл в отпуск, докато корветата му била на док. Неговият командир току-що бил произведен, а останалите взводове били прикачени тактически към други кораби. Забравил съм какво точно е станало с взводния лейтенант, но е нормално по време на отпуск някой офицер да бъде изпратен надалеч с мисия — теоретически погледнато, след това някой новоназначен новак е трябвало да го смени, но новациите все не достигат.

Казват, че този взвод се радвал на цяла година местно време охолен живот по Чърчил Роуд, преди някой от командирите да се сети за него.

Не вярвам в тази история, макар че би могла да се случи.

Хроничната недостатъчност на офицерски състав силно повлия на моите задължения сред „Черните гвардейци“ на Блеки. МП има най-ниския процент налични офицери в която и да е документирана армия. И така, ако разполагаш с 10000 войници, колко от тях воюват? И колко от тях само белят домати, карат камиони, броят гробове и подреждат бумажки?

В спусканията на МП вземат участие 10000 души.

По време на масовите войни от ХХ век понякога са били нужни 70000 души (факт!), които да обезпечават бойната активност на тези 10000 войника.

Признавам, че флотата е необходима, за да ни достави по местата, където воюваме. Ударната сила на МП — дори в една корвета — обикновено е поне три пъти по-многочислена от екипажа на съответния флотски транспортен кораб. Необходими са също така и цивилни лица, които да ни снабдяват и обслужват; около 10 процента от нас са в отпуск по всяко време, а някои от най-добрите офицери и сержанти преподават в новобрански лагери, така че не могат да участват непосредствено в бойните действия.

Неколцина от МП работят канцеларска работа, но вие и сами можете да се убедите, след като ги видите, че на тях винаги им липсва или ръка, или крак, или имат някаква друга инвалидност. Сержант Хо и полковник Нилсен, например, отказват да се пенсионираат и изпълняват дейности, които изискват боен дух, но не и физическо съвършенство. Те не биха допуснали един здрав десантчик да се занимава с разни книжа. Още повече, че вършат това, което цивилните не могат — в противен случай бихме наели цивилни на тяхно място. Цивилните са като бобовите зърна; вземаш толкова, колкото ти са нужни за някаква дейност, която изисква само сръчност и умение.

Но не можеш да купиш боен дух.

Той не достига. Ние го използваме изцяло, стараем се да не пропилеем и капка от него. МП е най-малката армия в историята на човечеството, ако я отнесем към огромния брой на населението, което тя охранява. Не можеш да наемаш мобилния пехотинец само за пари, не можеш да го повикаш на задължителна военна служба, не можеш да го заставиш да се бие — не можеш дори да го задържиш, ако поиска да напусне. Той може да се откаже тридесет секунди преди спускането, да си изтърве нервите и да не влезе в капсулата си и всичко, което му се случва, е, че не получава заплатата си и никога вече не може да гласува.

В офицерската школа ние изучавахме армиите от миналото, чиито бойци били принуждавани да се сражават пряко волята си. Но подвижният пехотинец е свободен човек; на него принудата му иде отвътре — това самоуважение и нужда от уважение от страна на

колегите му, и гордостта да бъде един от тях, наричана нравственост или боен дух (*esprit de corps*).

Коренът на нашата нравственост е: „Всеки се труди, всеки воюва“. Един МП никога не търси лека и безопасна работа; такива МП не съществуват. Е, рейнджърът ще мине с каквото може; всеки редови, който умее да отброява такта на музиката, може да изхитрува и да си измисли причина да не изчисти помещенията; това е древен войнишки номер.

Ето защо при нас всички „леки и безопасни“ дейности се изпълняват от цивилни. Пълноценният воин влиза в капсулата си убеден, че всеки — от генерала до редника — прави същото заедно с него. Отдалечен на няколко светлинни години и в някой друг ден, или може би няколко часа по-късно от него — няма значение. Това, което има значение, е, че всеки се спуска. Ето защо той влиза в капсулата си, без да се замисля.

Ако някога се отклони от това правило, МП ще се разпадне на парчета. Онова, което ни крепи заедно, е една идея, която ни обвързва по-силно от стомана, но чиято магическа сила зависи от запазването на нейната цялост.

Именно правилото, че „всеки воюва“ е това, което позволява на МП да се справя с помощта на толкова малко офицери.

Зная по този въпрос даже повече, отколкото трябва, защото доста подпитвах в часовете по военна история по времето, когато вниманието ми бе призовано от една задача, която ме принуди да изроя куп любопитни факти от „Галската война“ и китайския класически трактат „Разпадането на златната хегемония“. Нека разгледаме едно идеално подразделение на МП — на теория, защото в действителност такова не можете да намерите никъде. Колко офицери са му нужни? Без да вземаме предвид единиците, прикачени към нас от разни други корпуси — те може и да не присъстват по време на баталиите. Много от особените таланти, които са излезли от Тиловите и Комуникационните служби са повишени в офицерско звание. Ако отдам чест на някой, бил той човек с изключителна памет, телепат или екстрасенс и това го направи щастлив, то аз ще се радвам, че мога да му засвидетелствам почитта си; той е по-ценен от мен и аз не бих заел мястото му, даже и да струвах като боец двеста пъти колкото него.

Същото важи и за корпус К-9, който е съставен от 50 процента „офицери“, но останалите му 50 процента са нео-кучета.

Никой от тях не се намира на командната линия, така че нека се занимаем само с маймуните като нас и с тези, които реално ни командват.

Нашето въображаемо подразделение се състои от 10800 души, разпределени в 216 взвода, всеки от които си има лейтенант. Три взвода съставляват една рота и се нуждаят от 72 капитана; четири роти образуват батальон и се нуждаят от 18 майора или подполковници. Шест полка с шест полковника могат да образуват две или три бригади, всяка с бригаден генерал плюс един генерал-майор като най-висш началник.

317 офицера от всички рангове ще се справят с общо 11117 души. Излишно място в редиците няма и всеки офицер има своя команда. Офицерите са 3 процента — което е точно броят, с който МП разполага, но разпределени по малко по-различен начин.

Всъщност много взводове се намират под разпореждането на сержанти и много офицери „носят повече от една шапка“, за да изпълняват някои крайно необходими щабни дейности.

Дори и взводният командир разполага с „щаб“ — своя взводен сержант.

Все пак той може да мине и без него, както и сержантът му може да се справи сам. Но генералът задължително трябва да има щаб; дейността му е твърде обширна, за да се носи само от една шапка. Той се нуждае от една голяма група за планиране и от един малък щаб за бойна поддръжка. Тъй като бройката на офицерите никога не е достатъчна, дребните командири от флагманския транспортен кораб поемат функциите на планираща група — при това те се избират от актива на най-добрите математически логици на МП. Започне ли десантът обаче, те скачат ведно със своите подчинени. Генералът също се спуска, придружен от един малък оперативен щаб от офицери, плюс известен набор от най-суровите и най-пъргавите воители на МП. Тяхната задача е да охраняват генерала, та да не бъде обезпокояван от внезапно появяващи се вражи типове, докато насочва хода на битката. И понякога на тези момчета наистина им се удава да опазят генерала цял.

Заради съпътстващите я щабни чинове всяка група, по-голяма от взвод, трябва да разполага със заместник-командири. Но офицерите

никога не са достатъчно, а ние можем да използваме само този човешки материал, с който разполагаме. За да се попълни всяка командна длъжност, е необходим 5 процентен офицерски състав — но трите процента са всичко, което имаме.

Вместо този оптимален вариант от 5 процента, които МП никога не достига, много армии в миналото са произвеждали в чин 10 процента от общия си личен състав или дори 15 процента — а понякога и абсурдните 20 процента! Това може да ви прозвучи като вълшебна приказка, но е факт. Така е било през двадесетия век. Каква ли е тази войска, която има повече офицери, отколкото ефрейтори? (И повече сержантски състав, отколкото редови!)

Както ни учи историята, това са били армии, обречени на поражение. Армии, които наподобявали по-скоро граждански организации, командвани от сбирщина бюрократи. Повечето от техните „войници“ никога не воювали.

Но с какво са се занимавали „офицерите“, които не ръководели воюващи мъже?

С празни работи, очевидно — офицер от офицерския клуб, офицер морална подготовка, офицер по физическа подготовка, офицер за обществена информация, офицер по отпуските, офицер по транспортната дейност, офицер по юридическите въпроси, свещеник, помощник свещеник, младши помощник свещеник, офицер по снабдяването на всеки и на всичко, което може да се измисли — имало е даже и офицер, който отговарял за прехраната!

В МП тези мероприятия са извънредно задължение на бойните офицери или пък се извършват по-добре и по-евтино и без да се деморализира бойната част, като за целта се наемат цивилни лица. Но положението в една от основните сили на ХХ век толкова се било усложнило, че на действителните офицери, тези, които командвали воюващите, били раздадени специални опознавателни знаци, за да се отделят от тълпата хусари на въртящи се столове.

Недостигът на офицери значително се усили, когато избухна войната, защото ръстът на излезлите от строя сред офицерите е най-висок... а МП никога не произвежда в чин човек само за да запълни едно вакантно място. Всеки новобрански полк трябва да излъчва от средите си своя процент офицерски кадри, чийто дял не може да се увеличи, без да се снижат критериите при подбора им. Ударната сила

на „Страж“ се нуждаеше от тринадесет офицера — шест взводни командира, двама ротни командира с двама заместници и от един батальонен командир, подпомаган от заместник и адютант.

Това, с което „Страж“ на практика разполагаше, беше команден състав, състоящ се от шестима души... и моя милост.

Таблица на Организацията „Непълен Батальон“
Ударна сила — Кап. Блекстоун (първа шапка)
флотски сержант

Рота С — „Росомахите на Уорън“
I лейт. Уорън
I взвод — I лейт. Бейон
II взвод — II лейт. Сукарно
III взвод — II лейт. Н’гам

Рота Д — „Черните гвардейци на Блеки“
Кап. Блекстоун („втора шапка“)
I взвод — (I лейт. Силва, хоспитализиран)
II взвод — II лейт. Хорошен
III взвод — II лейт. Гръъм

Аз постъпих в разпореждане на лейтенант Силва, но той отиде в болница същия ден, в който му докладвах за пристигането си. Казаха ми, че го е съборила някаква особена треска. Но отсъствието му още не означаваше, че аз щях да поема ръководството на взвода му. На един временен трети лейтенант му липсва актив; капитан Блекстоун можеше да ме прати на разположение на лейтенант Бейон и да постави един сержант да се оправя с неговия първи взвод или дори „да си сложи трета шапка“ и сам да поеме командването на взвода.

Всъщност Блеки направи и двете едновременно, независимо от това, че ме назначи формално за командир на първи взвод от Черногвардейците. Той извика най-добрия сержант на Росомахите и го сложи да изпълнява длъжността щабен офицер на неговия батальон, после назначи флотския сержант за сержант на своя първи взвод, като по този начин му възложи функции, които бяха на две степени под

пагоните му. Сетне капитан Блекстоун ми обясни ситуацията буква по буква с една лекция, от която ми се замае главата: аз трябваше да се явявам на тактическите операции като взводен командир, но де факто самият Блеки и флотският сержант щяха да ръководят взвода.

Ако се справех както трябва, щях да получа по-голяма независимост. Можеха да ми позволят дори да взема участие в десанта като взводен командир — и все пак на мен ми беше ясно, че само едно скръцване със зъби или една-единствена дума по мой адрес от страна на моя взводен сержант пред ротния командир и от мен нямаше и папер да остане.

Въпреки всичко статуквото ме устройваше. Докато можех да си върша работата, това щеше да си бъде моят взвод. Ако ли пък не успеех да се справя със задълженията си, толкова по-скоро щях да се оттегля настрани в името на общото благо. Освен това много по-лесно е да получиш взвода си по този начин, отколкото след внезапна корекция по време на битка. Второто може да ти съсипе нервите.

Изглежда, приех задачата си прекалено присърце именно защото това бе „моят“ взвод. Но все още не бях се научил да налагам авторитета си и да разпределям рационално трудовата си заетост, така че около седмица просто киснах в царството на рейнджърите; накрая излезе, че свободното ми време беше май повече, отколкото е полезно за отряда. Тогава Блеки ме повика в кабината си:

— Синко, с какво за Бога смяташ, че се занимаваш?

Отвърнах му вдървено, че се опитвам да подготвя взвода си за десантни действия.

— Така ли? Добре, но резултатът, който постигаш, е съвсем различен от намеренията ти. Ти ги възбуждаш като гнездо диви пчели. Не усещаш ли, че си пъхаш гагата, дете не трябва? Защо, по дяволите, мислиш, че отклоних от задълженията му и изпратих при теб един от най-добрите сержанти във Флотата? Прибери се в кабината си и се вържи за стола или се закачи на някоя кука в гардероба и остани да висиш там!... докато не прозвучи сигналът „Готови за действие“ и сержантът не ти поднесе този взвод, настроен като концертна цигулка.

— Както кажете, сър — мрачно се съгласих аз.

— И още нещо. Не мога да понасям офицер, който се държи като проклет кадет. Забрави за разговорите в трето лице, когато идваш при мен — запази вежливите си обръщения за генералите и шкипера.

Престани да се стягаш, да свиваш рамене и да се повдигаш на пети. От офицерите се очаква да постъпват като свободни хора. Отпусни се, синко.

— Да, сър.

— И нека това бъде последният път, когато ми казваш „сър“. Същото се отнася и за отдаването на чест. Махни това мрачно кадетско изражение от лицето си и постави усмивка на него.

— Да, с-с... О'кей.

— Така е по-добре. Подпри се на преградата. Почеша се. Прозини се. Прави каквото и да е, само не се дръж като оловен войник.

Опитах... и извинително се ухилих с тъпа овча усмивка, когато открих, че не е толкова лесно да се разчупи един навик. Оказа се, че да се подпреш нехайно и с независимия вид на вътрешно освободен човек е далеч по-трудно, отколкото напрегнато да стърчиш.

— Упражнявай се — поучаваше ме капитан Блекстоун. — Един офицер не бива да изглежда напласен и притеснен, защото поведението му се отразява на околните и е заразително. А сега, момче, вече можеш да ми кажеш от какво се нуждае твоят взвод. Само недей да ме занимаваш с това, кой има неподходящ номер чорапи в скатката на шкафчето си и други подобни дивотии.

Съобразявах бързо.

— Ъ-ъ... Може би вече сте узнали, че лейтенант Силва е възнамерявал да повиши Брамби в звание сержант...

— Подочух нещичко. Какво е твоето становище?

— Ами... документите показват, че той е изпълнявал длъжността отделен командир през последните два месеца. Оценките за неговата ефективност са положителни.

— Попитах те за твоята препоръка, мистър.

— Съжалявам, с... но аз никога не съм го виждал как си изпипва работите, когато е стъпил „на твърда почва“, така че не мога да дам обективно мнение; всеки може да имитира войник в салона за подготовка на скоковете. Смятам, че той е бил действащ сержант твърде дълго време; ние обаче не можем да го засилим при командния състав и да издигнем друг на негово място. Той трябва да получи тази трета нашивка, преди да се спуснем, или да бъде преместен, когато се върнем. Особено, ако има възможност за някакво космическо прехвърляне.

— За трети лейтенант си твърде щедър — изръмжа Блеки. — Много лесно раздаваш моите „черни гвардейци“ наляво и надясно.

Почервенях целият.

— Все пак аз настоявам, че това е слабото звено във взвода ми. Брамби трябва да бъде повишен или прехвърлен другаде. Не може да остане с новите нашивки на старата си работа, а ако някой друг бъде назначен над него, той вероятно ще бъде огорчен и тогава слабото място в колектива ми ще се превърне в дупка. Ако не може да получи друга найшвка тук, нека да отиде на подготовка за висши кадри. Така няма да бъде унижен и ще получи шанс да стане сержант в друга команда — вместо да се затрие тук.

— Наистина ли — Блеки едва не се разсмя. — След този майсторски анализ напрегни своята способност да правиш изводи още веднъж и ми кажи защо лейтенант Силва не прехвърли Брамби на друго място преди три седмици, когато бяхме отседнали в Санктор?

Бях мъчил вече ума си с този въпрос. Ако искаш да преместиш някого и си взел решение, използвай най-близката възможност, за да го отпратиш — и то без предупреждение; по-добре е и за човека, и за групата — поне така твърди учебникът.

— Лейтенант Силва беше ли вече болен по това време, капитане? — попитах.

— Не.

Нещата се връзваха.

— Капитане, препоръчвам Брамби за незабавно повишение.

Веждите му внезапно се събраха.

— Само преди минута ти се канеше да го отпратиш, след като го обяви за непотребен в субординационната верига.

— Е, не съвсем. Казах, че трябва да изберем или едното, или другото — но не знаех кое от двете. Сега вече зная.

— Продължавай.

— Лейтенант Силва е бил способен офицер и...

— Хмм! Мистър, за твоє сведение „бързият“ Силва има ненадмината поредица от „Отличен — Препоръчва се за повишение“ във военното си досие.

— Знаех, че е свестен офицер — отсякох аз, — защото наследих от него един отличен взвод. Добрият офицер би могъл да не издигне своя човек поради... е, поради много причини. И все пак би оставил

доводите си в писмена форма. Но в този случай, ако той не е имал възможност да препоръча Брамби за сержант, тогава той не би го държал в групата си. По-скоро веднага би го преместил от кораба или би го разменил. Но не го е сторил. Следователно аз вече зная, че е възнамерявал да повиши Брамби. — Помълчах и после добавих замислено: — Не мога само да разбера защо не е задвижил нещата преди три седмици, когато Брамби би могъл да сложи третата си нашивка през отпуската.

Капитан Блекстоун се усмихна.

— Все още не си спечелил доверието ми, че си способен.

— С-с... Извинете, но не ви разбрах?

— Няма значение. Ти вече показва за какво те бива и аз не очаквам от един току-що излюпен кадет да знае всички тънкости. Но слушай внимателно и се учи, синко. Докато продължава тази война, никога не повишавай в чин някого непосредствено преди завръщането на екипажа в Базата.

— А защо не, капитане?

— Ти спомена нещо да изпратим Брамби в отдела по кадрите, ако нямаме намерение да го повишим. Но именно това е мястото, където той щеше да отиде, ако го бяхме повишили преди три седмици. Ти не знаеш колко гладна е тази подофицерска служба за новоподготвени кадри. Един печен сержант сега се цени колкото офицер, а може би и повече. Порови се из архива ни, прегледай пристигналите съобщения; там ще откриеш депозирано и едно официално искане до нас да доставим двама сержанти в отдела за преназначение. Само защото единият ни взводен сержант беше изпратен в кадетския корпус и мястото на единия от отделънните командири отдавна е свободно, аз бях в състояние да им откажа, като обосновах отказа си с обяснението, че не разполагаме с пълен личен състав. Това е сурова война, синко, и тя си има свои правила.

На лицето му се изписа гримаса.

— Отделът за преназначение ще ти отмъкне най-добрите хора, ако не ги пазиш както трябва.

Той извади два листа хартия от чекмеджето си:

— Ето...

Единият представляваше заявление от Силва до капитан Блеки, в което се препоръчваше Брамби за сержант; то носеше дата от преди

един месец.

Другият лист се оказа поръчителство на името на Брамби за повишение в сержантско звание. Датата сочеше, че е било попълнено един ден след като напуснахме Санктор.

— Това удовлетворява ли те? — попита ме Блеки.

— О, да. И още как.

— Очаквах от теб да откриеш слабото място в твоя взвод и да ми кажеш какво трябва да се предприеме. Доволен съм, че успя, макар и не напълно, защото един опитен офицер не се нуждае от подсказване и сам би направил своя анализ въз основа на служебните документи. Няма значение, и това е начин да се придобие опит. А сега напиши едно заявление за служебно повишение, подобно на това на Силва, с вчерашна дата. Кажи на своя взводен сержант да предаде на Брамби, че си го предложил за трета нашивка — и недей споменава нищо за Силва. Не си знаел, когато си дал препоръката, и толкоз. Когато Брамби положи клетва пред мен, аз ще му кажа, че и двамата негови офицери са го препоръчали независимо един от друг. Сигурен съм, че това ще повиши настроението му. О'кей, има ли още нещо?

— Ами... не по организацията, освен ако лейтенант Силва не е планирал да повиши и Наиди, заместника на Брамби. Не знам дали твоята политика е да държиш местата на личния състав да бъдат винаги попълнени изцяло или не?

— Би могло да повишим и други — съгласи се Блеки. — Ти и аз сме наясно, че някои от тези младежи няма да имат в бъдеще много дни, на които да се порадват. Само запомни, че ние не изпращаме никого в кадетски корпус, преди да е участвал в битка. При Черните гвардейци на Блеки такива неща не се случват. Обсъди възможните кандидатури за корпуса със своя взводен сержант и ме уведоми. Друго?

— Притеснявам се и за костюмите, капитане.

— Аз също.

— Не зная как стоят нещата в останалите взводове, но с петима новобранци, които още не са се адаптирали, плюс четири повредени скафандъра и още два, показали неизправност при проверката през миналата седмица, аз не виждам как Куна и Навар могат да подготвят такова количество скафандри, да преминат през рутинните тестове и да

свършат с всички технически дреболии до планираната дата. Дори и да не изникне някоя непредвидена неприятност...

— Винаги възникват ядове в последния момент.

— Така е. Разполагаме само с двеста осемдесет и шест човека за загряване и приспособяване на костюмите, плюс сто двадесет и три часа за рутинни проверки. Боя се, че настройката ще ни отнеме повече време.

— Какво смятате да предприемете в такъв случай? Другите взводове биха ви помогнали, но аз се съмнявам, че те ще привършат със своите скафандри преди определения срок. Не чакайте подкрепа от Росомахите; по-вероятно е да се наложи ние да им оказваме помощ.

— Не зная какво ще си помислите за предложението ми... но когато бях ефрейтор, аз бях помощник на сержанта по снабдяването и въоръжението и мисля, че поназнайвам нещичко от механика на поддръжката.

— Продължавай.

— Искам да кажа... смея да се надявам, че ще мога да взема дейно участие както в размразяването на новите костюми, така и при извършването на рутинните проверки; вярвам, че ще успея да облекча служебните главоболия на Куна и Навар.

Блеки се облегна назад и се усмихна.

— Мистър, в полка едва ли ще се намери някой, който да забрани на офицера да си изцапа ръцете. Споменавам това, защото някои „млади господинчовци“, които биват изпращани при мен, често са на друго мнение по въпроса. Добре, нахлузвай някакъв работен комбинезон — няма нужда да оплескаш униформата си заедно с ръцете. Преди това обаче иди и намери взводния си сержант, кажи му за Брамби и му заповядай да подготви няколко препоръки за запушване на пролуките в командния състав, в случай че реша да потвърди твоето предложение за Брамби. После му обясни, че си решил да употребиш всичкото си време и умение за уреждане на снабдяването и въоръжението и че искаш той да поеме останалите ти задължения. Предай му, че ако възникнат някакви неочаквани усложнения, би могъл да те открие в оръжейния склад. Не му съобщавай, че си се допитал до мен — просто му разпорежи как да действа. Разбра ли ме?

— Да, с-с... Разбира се.

— О'кей, стори го тогава! Докато минаваш през стаята за игра на карти, предай, моля те, моите почитания на Ръсти и му кажи да довлече ленивото си туловище тук.

Никога не съм бил толкова зает, колкото през следващите две седмици — дори и когато бях в новобранския лагер. Да работя като механик по артилерийското снабдяване и въоръжението в продължение на десет часа дневно не беше всичко, което вършех. Нямаше как да се отърва и от заниманията по математика, след като шкиперът ми я преподаваше. Храненето ми отнемаше колко... да кажем час и половина на ден. Към всичко това трябва да прибавим и дребните задължения около собственото ми животуване — бръснене, къпане, пришиване на липсващи копчета към униформите ми, плюс опитите ми да открия главния технически надзорник, да го принудя да отключи пералнята, та да мога да измъкна чистите униформи десет минути преди началото на проверката. Един неписан закон на флотата гласи, че съоръженията ѝ се намират под ключ винаги, когато са ти най-необходими.

Подготовката за караулна служба, строевия преглед, инспекциите, минимумът от ежедневни взводни задължения ми отнемаше поне още час. Но наред с това аз бях и „Джордж“. Всяка бойна част си има своя „Джордж“. Той е най-младият офицер, когото товарят с изпълнението на извънредни поръчения и всевъзможни второстепенни дейности. Отговарях за физическата подготовка и прегледа на пощата, бях рефер на корабните състезания, училищен инспектор, събирач на фондовете за спомагателната каса; попечител на регистрационните дневници, наглеждах склада и менюто на войниците и така нататък до безкрайност, докато всичко не ми опротивя напълно.

Рижавият Греъм беше „Джордж“, докато щастието не му се усмихна и той не прехвърли тази „длъжност“ на мен. Но усмивката изчезна от лицето му, когато настоях за пълна инвентаризация на всичко, за което трябваше да отговарям отсега нататък. Той отсече, че ако нямам достатъчно здрав разум да повярвам на офицерската му дума, то тогава една непосредствена заповед от негова страна сигурно би повлияла на дръзкия ми тон. Аз изпаднах в мрачно настроение и му казах да ми предаде нареждането си в писмен вид — със заверено

копие, така че оригиналът да остане на съхранение у мен, а дубликатът да отиде при командира на частта.

Рижавия гневно ми обърна гръб — дори и един втори лейтенант не е толкова глупав, че да издаде подобна писмена заповед. Конфликтът с него ме разстрои, тъй като Греъм ми беше съквартирант и все още играеше ролята на мой домашен даскал по математика, но тъй или иначе накрая все пак проведохме заедно инвентаризацията. Лейтенант Уорън ми се скара, че съм бил дребнав до педантизъм, но отвори касата си и ми позволи да проверя неговите регистрационни дневници. Капитан Блекстоун отключи своя сейф без никакъв коментар и аз така и не разбрах дали одобряваше моята пунктуалност, или не.

Дневниците бяха наред, но имуществото не излезе в наличност. Бедният Греъм! Той беше приел на доверие бройката от своя предшественик и сега се оказваше, че има липси — а другият офицер не просто се бе преместил някъде другаде, той беше мъртъв. Греъм прекара една безсънна нощ (аз също), а на заранта отидохме при Блеки и му казахме истината.

Блеки го сгълча здраво, после прегледа списъка на липсващите вещи и намери начин да изкараме повечето от тях „загубени при бойни действия“. Това намали липсите на Греъм до заплатата му за няколко дни, но за назидание Блеки го остави на същата работа, като по този начин отложи разчистването на сметките между нас за неопределено време.

Не всички задачи на „Джордж“ бяха свързани с толкова много главоболия. Нито веднъж не се събра военен съд на борда (където „Джордж“ обикновено поема на плещите си функцията на обвинител); в добрата бойна част просто не се стига до съдебни процеси. Нямаше поща за проверяване, тъй като корабът се намираще в трансмисията на Червенков; никой не изпращаше и не получаваше писма. Физическата подготовка възложих на Брамби, а рефер на корабните състезания ставаше „който падне“. Храната ни беше отлична; аз парафирах менютата и понякога инспектирах корабната кухня, т.е. получавах по един сандвич, без да свалям работния комбинезон, когато бачках до късно в оръжейната. Курсовете за водене на кореспонденция ми донесоха много грижи, тъй като малцина бяха продължили своето образование след войната — но аз прехвърлих тази си функция на моя

взводен сержант, а всички останали документи отидоха на съхранение при неговия флотски помощник.

Въпреки това задълженията на „Джордж“ поглъщаха всеки ден около два часа от времето ми — нали бяха в изобилие, колкото и да ги раздавах, винаги оставаше по нещо и за мен.

Върху ми се бяха струпали толкова ангажименти, че от тях ми идваше нанасяно. Сами виждате докъде ме водеше това — десет часа в оръжейната, три часа математика, хранене час и половина лично време един час, още един час за лични нужди, два часа „Джордж“, осем часа сън; всичко двадесет и шест часа и половина. За съжаление нашият кораб вече бе напуснал Санктор, където имаше двадесет и пет часово денонощие. Веднага щом отпътувахме, ние се върнахме към Гринуичкия стандарт и земния календар. Единствената почивка пак си оставаше времето за сън. Веднъж след полунощ както обикновено си седях в стаята за игра на карти и залягах упорито над поредната математическа главоблъсканица, когато капитан Блекстоун внезапно влезе вътре.

— Добър вечер, капитане — рекох аз.

— Добро утро, искаш да кажеш. Май не ти се спи, а синко? Безсъние ли те мъчи? Да не си станал лунатик?

— Не съвсем — отвърнах. — Не още.

Той повдигна една купчина листи от масата.

— Твоят сержант не може ли да се заеме с тези книжа? А-а, разбирам... Я отивай в постелята!

— Но, капитане...

— Или не, седни. Момче, отдавна се канех да поговоря отново с теб. Нещо не те виждам в залата за игри привечер. Минавам покрай стаята ти, а пък ти все киснеш на бюрото си. Когато съквартирантът ти се прибира да спи, ти излизаш оттам и идваш тук. Какъв е проблемът?

— Ами... Изглежда, че никога няма да успея.

— Никой никога не успява. Как върви работата в оръжейната?

— Мисля, че ще се справим.

— И аз мисля така. Виж какво, синко, трябва да запазиш чувството си за мярка и да се научиш да отделяш главното от незначителното. Ти имаш две основни задължения. Първото е да се увериш, че екипировката на твоя взвод е готова за десант — това ти го правиш. Не бива да се притесняваш за самия взвод, вече ти казах защо.

Второто ти задължение е също толкова важно — трябва да имаш готовност да се биеш. Ти го пренебрегваш.

— Ще бъда готов, капитане.

— Празни приказки. Ти си занемарил физическата си закалка и все по-често губиш от съня си. В това ли се състои тренировката ти за десанта? Когато командваш един взвод, синко, трябва да бъдеш винаги на линия. От утре искам да започнеш пълен комплекс физически упражнения. Ще си лягаш веднага след загасянето на светлините в двадесет и три часа — и ако лежиш четвърт час, без да можеш да засапиш, ще трябва да се явиш при доктора за лечение. Това е заповед.

— Да, сър — почувствал, че бях попаднал в собствения си капан, отчаяно промълвих. — Капитане, не разбирам как мога да легна да спя в двадесет и три часа и все пак да съм успял да свърша всичко.

— Тогава няма да вършиш всичко. Както вече ти казах, синко, трябва да развиваш чувството си за мярка. Кажи ми как прекарваш времето си.

Разказах му. Той кимна.

— Така си и мислех.

Повдигна моята „домашна работа“ по математика, повъртя я в ръцете си и ми я върна.

— Вземи си я. Не се съмнявам, че искаш да се справиш с математиката, но защо трябва да се напъваш толкова, когато ни предстоят скорошни бойни действия?

— Да, но аз мислех, че...

— Мислил бил! Съществуват три възможности, които биха могли да възпрепятстват удовлетворителния завършек на възложените ти задачи. Първо, ти би могъл да си отнесеш белята. Второ, можеш да пострадаш по-леко и да бъдеш пенсиониран с почетно звание. Трето, ти би могъл да преминеш през всички препятствия невредим... но да бъдеш провален от този, който те изпитва, а именно — от мен. Точно това си просиш понастоящем, защото аз няма дори да ти позволя да скочиш, ако ми се покажеш със зачервени от безсъние очи и с омекнали мускули от твърде много заседяване зад бюрото. Има обаче и една четвърта възможност, и тя е да се вземеш в ръце... В този случай аз бих могъл да ти позволя да изпробваш силите си като командир на взвода. Нека допуснем, че се справиш и разиграеш на бойното поле най-внушителната сцена, откакто Ахил е намушкал с копието си

Хектор. Да предположим, че след това аз те пропусна до изпита. Само при тези обстоятелства ти ще имаш реална необходимост да завършиш домашните си по математика. Така че заеми се с тях, когато се върнем обратно. А сега разписанието ти ще се промени. Ще уведомя шкипера. Освобождавам те и от останалите идиотщини, които те затормозяват. По обратния път насам ще можеш спокойно да прекараш времето си, прегърбен над учебниците по математика. Ако въобще се върнем живи у дома. Но във всеки случай няма да стигнеш до никъде, ако не се научиш на наблягаш на най-съществените неща. А сега бегом в леглото!

Седмица по-късно ние излязохме от пространството на Черенков и веднага направихме военен сбор. Движехме се почти със скоростта на светлината и си обменяхме сигнали с другите кораби от Флотата. Изпратиха ни инструкциите за нашата мисия, плана за евентуалната битка и общи разпоредби — една пирамида от думи с обема на роман — но ни заповядаха да не бързаме със скока.

Е, ние трябваше да вземем участие в операцията, но щяхме да се спуснем долу спокойно като истински джентълмени, защото Федерацията вече бе окупирала повърхността; Втора, Трета и Пета дивизия бяха превзели тукашните земи и бяха платили за това в брой.

Споменатата придобивка на пръв поглед не си заслужаваше цената. Планетата П бе по-малка от Земята, с гравитация на повърхността 0,7, ландшафтът ѝ бе представен предимно от арктически океан и скали, с флора, състояща се от лишеи, а фауната ѝ не представляваше особен интерес. Въздухът ѝ не можеше да се диша дълго време, тъй като бе примесен с азотен оксид и бе наситен с твърде много озон. Територията на нейния единствен континент бе приблизително на половината на Австралия, а океанът бе осеян с множество безполезни островчета. Повърхността на планетата изискваше вероятно също толкова много усиления преобразования от наша страна, колкото и тази на Венера, преди да можем да я усвоим и използваме.

Разбира се, ние не воювахме, за да я колонизираме и да заживеем на нея; ние отидохме, защото Дървениците вече се бяха появили там, за да заемат изгодни позиции или поне такава беше мнението на

Генералния Щаб. Според Щаба на планетата П се изграждаше предна база на противника, която щеше да бъде използвана във войната срещу нас.

Тъй като планетата нямаше никаква стойност сама по себе си, обичайният способ да се отървем от тази база на Дървениците беше Флотата да заеме отдалечена на безопасно разстояние позиция и да превърне този жалък сфероид в необитаемо място. Но върховният главнокомандващ имаше свой възглед по въпроса.

Предстоящата операция се квалифицираше като набег. Звучи невероятно да наречеш една битка, която включва стотици кораби и хиляди жертви „набег“, още повече че на една значителна част от флотската ескадра и на множество капсулни рейнджъри им се налагаше в този момент да държат под напрежение основните сили на Дървениците на много светлинни години оттук, в тяхното собствено пространство, за да отклонят вниманието им и да им попречат да изпратят свои войски на Планета П.

Но върховният главнокомандващ не прахосваше енергията си напразно. Този широкомащабен рейд можеше да определи победителя във войната, без значение дали тя щеше да свърши следващата година или след тридесет години. На нас не ни достигаше информация за психологията на Дървениците. Трябваше ли да затрием всички Дървеници в Галактиката, за да спечелим? Или все пак беше възможно да им дадем един добър урок и след това да наложим мир? Ние не знаехме; разбирахме поведението на Дървениците също толкова малко, колкото и това на термитите.

За да се ориентираме в особеностите на тяхната психика, ние трябваше да общуваме с тях, да изучим техните мотивации, да разберем защо воюваха и при какви условия биха прекратили войната. За тази цел Корпусът по военна психология се нуждаеше от пленници.

Да се заловят работници на Дървениците беше лесно. Но един техен работник е нещо подобно на следващо инстинкта си насекомо, което се държи като послушна машина. Успяхме да заловим и напълно омаломощени воители, с осакатени в боя крайници, но бе доказано, че поведението им е толкова безсмислено, колкото и това на работниците, когато няма кой да насочва и дирижира постъпките им. От такива пленници нашите професорски глави бяха направили важни изводи, в резултат на което бе разработен онзи тежък газ, който бе

смъртоносен за тях и безвреден за нас. Детайлният анализ на тяхната биохимия бе позволил в кратки срокове да се създадат нови видове оръжия, които се появиха в периода след като вече бях станал капсулен воин. Но за да открием защо всъщност воюват Дървениците, трябваше да изучим някои представители на тяхната „мозъчна каста“, т.е. на техните интелектуалци. Надявахме се да разменим пленници и така да спасим някои от нашите момчета.

Досега никога не бяхме хващали жив техен интелектуалец. Ние или прочиствахме тотално колониите им по повърхността, както това стана на планетата Шеол, или (както често се случваше) нашите слизаха в техните дупки, за да заловят някой от „диригентите“ и не се връщаха повече. Мнозина от най-печените десантчици намериха гибелта си именно по този начин.

Още повече хора загубихме при неуспешни изтегляния. Понякога, докато един отряд на МП се намира на земята, неговият кораб бива унищожен на орбита. Какво сполетява такъв отряд?

Навярно всички измират, до последния човек. Или се бият, докато изразходят цялата енергия на своите скафандри и мунициите си после пълчища от псевдобуболечки се нахвърлят върху оцелелите и ги залавят.

От новите си съюзници, Скиновете, узнахме, че много от нашите безследно изчезнали бойци са били пленени живи — надявахме се те да са хиляди, но бяхме сигурни само за стотици. Разузнаването ни уверяваше, че пленниците биват отвеждани на Клендату. Дървениците изпитват същото любопитство към нас каквото и ние към тях — една раса от индивиди, която е в състояние да строи големи градове, да управлява космически кораби и да поддържа собствена армия. Ние може би сме по-загадъчни за едно колективно същество, отколкото то за нас.

Каквато и да беше истината, ние искахме да си върнем всички тези пленници!

Може по строгата логика на вселената това да е някаква наша слабост. Възможно е някоя раса, която не се грижи особено за своите индивиди поотделно, да използва тази характерна човешка черта, за да ни изстреби. Мършите са хуманисти в незначителна степен, а както изглежда, на Дървениците им е съвсем чуждо състраданието към себеподобните. За тях то е по-скоро досаден недостатък. Никой никога

не е виждал една Дървеница да се притече на помощ на друга, която е ранена. Те си сътрудничат в боя, където са свършено синхронизирани в действията си, но техните бойни единици биват изоставяни в момента, в който се окаже, че вече са безполезни.

Поведението на хората е по-различно. Не сте ли виждали вестникарски заглавия от типа на: ДВАМА ЗАГИВАТ ПРИ ОПИТ ДА СПАСЯТ ДАВЕЩО СЕ ДЕТЕ. Ако един човек се загуби в планината, стотици се отправят да го търсят и често пъти двама или трима от търсачите не се завръщат. И при всеки следващ път, когато някой се загуби, също толкова доброволци тръгват по дирите му.

Странна от гледна точка на резултатите аритметика... но съвсем човешка. Ще я откриете в целия ни фолклор, във всички човешки религии и цялата ни литература — убеждението на вида, че когато един човек се нуждае от помощ, останалите не бива да пресмятат цената за спасението му.

Слабост? Може би това е уникалната сила, която е в състояние да съхрани хората като вид в Галактиката.

Слабост или сила, Дървениците не я притежават; нямаше никакъв изглед да заменим техни воители срещу наши.

Но в колективната полиархия на нравешките съобщества някои касти са ценени по-високо от останалите и в това бе надеждата на военните ни психолози. Ако успеехме да заловим някой от „мозъците“ на Дървениците жив и невредим, ние бихме имали шанс за една удачна размяна.

Да предположим, че хванем някоя царица!

Каква ли е разменната стойност на една царица? Цял полк пехотинци? Никой не знаеше, но Бойният план ни нареждаше на всяка цена да пленим „царски особи“, „мозъци“ или „царици“, като се залагаше на това, че бихме могли да ги разменим впоследствие за човешки същества.

Във връзка с операция „Царска особа“ се налагаше да разработим нови методи — как да слизаме в дупките, как да принуждаваме Дървениците сами да излизат изпод земята, как да ги побеждаваме с конвенционално оръжие, без да прибъгваме до тоталното им унищожение. В двубоите на повърхността десантчиците ни превъзхождаха войните на Дървениците; кораб срещу кораб нашата

Флота бе по-добра от тяхната. Досега обаче ние не бяхме извадили късмет при опитите си да проникнем навътре в техните тунели.

Ако не успеехме да разменим пленници на равни начала, тогава все пак трябваше: а) да спечелим войната; б) да направим това по начин, който да ни даде възможност да спасим своите хора или в) имаше и такъв вариант, колкото и неприемлив да беше — да погинем и да загубим всичко. Планета П беше на практика пробен тест, чрез който да определим как бихме могли да достигнем врага под земята.

Инструкциите бяха прочетени на всеки десантчик и бяха повторени дословно по време на хипнотичната подготовка. Макар всички да знаехме, че операция „Царска особа“ си поставя за основна цел евентуалното спасение на нашите колеги, ние бяхме информирани също така, че на планета П няма човешки пленници тя никога не е била атакувана от хората. Така че нямаше причина да се престараваме с неистовата надежда, че можем лично да спасим някого и да бъдем наградени с медал за тази заслуга. Това бе само поредният лов на Дървеници, съпровождан с огромна концентрация на военна сила и с използване на нови способности за водене на бой. Ние трябваше да прочистим тази планета като лукова глава — люспа по люспа, докато не се уверим, че всички Дървеници са били изровени от дупките им.

Флотата вече беше покрила с огън и жупел островите и неокупираната част от континента, пребръщайки ги в пързалка от радиоактивно стъкло; можехме да се заемем с Дървениците, без да се притесняваме за своя тил. Флотата поддържаше и един широкообхватен постоянен патрул на орбита в подстъпите към планетата. Бойните кораби ни охраняваха и ескортираха транспортните средства, а флотското разузнаване държеше под наблюдение повърхността, за да бъдем сигурни, че Дървениците няма да се появят зад гърба ни, независимо от прикритието.

Съгласно Бойния план разпорежданията за „Черната гвардия“ на Блеки бяха свързани с поддръжката на Главната мисия, когато това бъде наредено отгоре или когато е налице такава възможност. И още — с установяване на контакт между нас и съседната рота в завоюваната територия, със защитата на бойни единици от други корпуси около нас — и с премахването на всички Дървеници, които покажеха противните си глави от дупките.

Приземихме се леко и удобно, както никога досега. Кацнахме, без някой да ни окаже каквато и да било съпротива. Аз изведох взвода си навън, бягайки в тръс, на предела на възможностите на енергийното снаряжение. Блеки ни изпревари и отскочи с пълна мощност напред, за да се срещне с ротния командир, когото трябваше да смени, да се запознае с положението и да прецени размерите на терена, който щяхме да покрием. Той подскачаше стремително към хоризонта подобно на подплашен заек.

Заповядах на Куна да изпрати разузнавачите от своето първо отделение, за да заемат позиция по краищата на района, в който трябваше да организираме патрул и наредих на взводния си сержант да отиде на левия фланг, за да установи връзка с Пети полк. Ние — Трети полк — трябваше да заемем участък, дълъг триста мили и широк осемдесет; моят дял от него беше един триъгълник, с четиридесет мили дължина и седемдесет ширина. Росомахите се намираха зад нас, взводът на лейтенант Хорошен се падаше отдясно, а зад него беше Рижавия с момчетата си.

Нашият Първи полк вече беше помогнал на един от полковете на разположената пред нас V дивизия, като му осигури сигурно прикритие, наричано „тухлена стена“ на военен жаргон. „Напред“ и „в тила“, „дясен“ и „ляв фланг“ бяха абстрактни понятия от ориентацията, осъществявана по сигнали чрез уредите за определяне на местоположението, каквито имаше в оборудването на всяка команда, за да следва с тяхна помощ общата схема на Бойния план. Ние нямахме истинска фронтова линия, имаше обаче едно пространство, което трябваше да обхванем; единствената битка, разразила се до този момент, се водеше на няколко стотин мили от нас, откъм нашата условна дясна страна и тила.

Някъде в същата тази посока, вероятно на около двеста мили, трябваше да се е разположил досега Втори взвод, от рота G на Втори Батальон, Трети полк — познат на всички като Лудите глави.

Макар че със същата доза увереност бих могъл да твърдя, че Лудите глави отстоят на четиридесет светлинни години отук. Разместванията на бойните подразделения по тактически причини никога не съвпадат с предварителната официална схема; всичко, което знаех от Плана, бе, че нещо, наречено „2-ри Бат.“, се намиреше на

десния ни фланг, зад момчетата от „Нормандския бряг“, но можеше да се окаже, че този Втори батальон е от съвсем друга дивизия. Небесният маршал играе своя шах, без да се съобразява с желанията на отделните пешки.

Както и да е, нямах време да мисля за Лудите глави, имах си предостатъчно грижи като лейтенант от Черната гвардия. В момента моят взвод беше о'кей — в пълна безопасност, доколкото това е възможно на една вражеска планета. Но предстоеше да се направи още много, докато Първа група на Куна успееше да се добере до най-отдалечения ъгъл на нашия район. Бях длъжен:

1. Да установя местоположението на взводния командир, който досега бе държал моята територия;

2. Да определя крайните точки на поверения ми участък и да ги посоча на отделонните командири;

3. Да установя съобщителна връзка с осем съседни взводни командири, петима от които трябваше вече да се намират на позиция (тези от Пети и Първи полк), а трима (Хорошен от Черногвардейците, Бейон и Сукарно от Росомахите) сега се придвижваха към позициите си;

4. Да разставя своите момчета по набелязаните места колкото се може по-скоро.

Последното трябваше да стане веднага, тъй като незащитената колона, с която дебаркирахме, нямаше да успее да се справи без нас.

Втора група начело с Брамби имаше задачата да се разгърне към левия фланг; водещата група на Куна щеше да се разпръсне в движение право напред и леко наляво в по-полегат строй, а другите четири групи щяха да се вместиат в отрязъците помежду им.

Това е стандартното „квадратно“ разгръщане и в салона за подготовка на скоковете ние бяхме отработили как да го постигнем най-бързо. Аз се включих в сержантската комуникационна система и извиках в микрофона:

— Куна! Брамби! Разпределяйте хората си!

— Отделение първо! Прието!

— Отделение второ! Прието!

— Отделонните командири носят отговорност... Предпазвайте всеки новобранец! Възможно е тук да е останал някой от Херувимите — не искам да бъдем застреляни по погрешка от своите.

Превключих на своята лична мрежа и попитах:

— Сержант, влезе ли във връзка с някого от лявата ни страна?

— Да, сър. Те ме виждат и аз ги виждам.

— Добре. Не мога да засека сигнала на нашия радиомаяк.

— Аз също.

— Тогава предупреди Куна чрез радарния детектор. Нека Хюз се опита да подготви нов маяк.

Чудех се защо Първи или Пети не бяха се погрижили да поставят сигнален фар на ключовата позиция — нашият преден ляв край, където щяха да се съберат трите полка. Нямаше смисъл на гадая. Продължих:

— Опитай да стигнеш до маяка сам и се оправи с него на място.

— Да, сър, целта не е далеч от мен. На дванадесет мили отук е.

— Достатъчно близо. Все още не съм се срещнал с предшественика си, така че ще драсна напред с максимална скорост. Дръжте неприятеля на мушка.

— Успех, мистър Рико!

Потеглих с пределна скорост и едновременно с това превключих на офицерската честота.

— Тук Квадрат Блек 1. Херувимите на Чанг, чувате ли ме? Отговорете.

Исках да поговоря с командира на взвода, който щяхме да сменим, не само заради формалното „Прикривам ви, сър!“. Нуждаех се от потвърждение, че е приел съобщението ми.

Изглежда, висшите офицери бяха оптимисти, като вярвах, че сме изпратили внушителни сили срещу една малка и незавършена база на Дървениците, или пък Черните гвардейци бяха попаднали на най-трудния участък. Картината, която бях мернал още при приземяването на сателитния модул, никак не ми се понрави. По земята се търкаляха скафандри — в някои от тях имаше мъртви мъже, а други бяха празни като черупки. Бяха твърде много, въргаляха се, докдето стигаше погледа.

Освен това дисплеят на моя дистанционен радар показваше, че макар целият взвод да напредваше към позицията, в действителност само отделни единици се бяха придвижили в дълбочина, а мнозинството все още се тълпеше на местоприземяването и аз не можах да видя никаква система в техните действия.

Отговарях за 680 квадратни мили от вражеския терен и държах да събера предварителни сведения за него, преди моите групи да се разгърнат напълно. Бойният план този път съдържаше една съвсем нова тактическа доктрина, която аз намирах за обезпокоителна: не трябваше да запущваме с бомбени взривове тунелите на Дървениците. Блеки ми я бе обяснил с такъв ентузиазъм, сякаш беше негово собствено щастливо хрумване, но аз се съмнявах дали въобще му харесваше.

Стратегията бе проста и, предполагам, логична... ако можехме да си позволим загубите. Нека Дървениците изпълзят отгоре. Ще ги посрещнем и избием на повърхността. Нека ги оставим да се приближат. Да не бомбардираме дупките им, да не ги обгазяваме — нека сами излязат безпрепятствено навън. След известно време — ден, два, седмица — когато установят, че ние наистина ги превишаваме по сила, те ще спрат да излизат. Планирацията щаб беше изчислил (не ме питайте как!), че Дървениците ще изразходят от 70 до 90 процента от своите бойци, преди да прекратят съпротивата си на повърхността и едва тогава ще се откажат от намерението си да ни изтласкат.

После щяхме да започнем „да съдираме кожата“ на планетата, прониквайки все по-надолу в недрата ѝ, убивайки по пътя си оцелелите бойци, стараяйки се да заловим някоя „царска особа“ жива. Ние вече знаехме как изглежда кастата на аристократите; бяхме виждали нейни мъртви представители на фотографии и знаехме, че те не могат да бягат. Веднага правеше впечатление, че имаха лошо функциониращи декоративни краченца, прикачени към подпухнали тела, основното в които беше усложнената им нервна система. Нито един човек не бе виждал истинска царица, но Корпусът за биологична война бе изготвил приблизителни скици на предполагаемия им външен вид — противни чудовища, по-големи от кон, но с почти неподвижни тела.

Наред с „мозъците“ и цариците там трябваше да има представители и на други „височайши“ касти. Но както и да е — иди да насърчиш техните бойци да излязат и да умрат, после иди, че залови нещо живо, но не войни или работници.

Един необходим и доста добър план, но само на хартия. Този план ми съобщаваше, че разполагам с една територия от 17 x 40 мили,

които навярно бяха надупчени като решето от дупки на Дървеници. Трябваша ми координатите на всяка от тях.

Ако имаше прекалено много дупки... е, добре, аз бих могъл инцидентно да разора няколко, като ги засипя с бомби и да накарам момчетата да се концентрират върху наблюдението на останалите. Един редник в обикновен скафандър може да покрие много голям парцел от общата площ, ако му се наложи да се сражава, но е в състояние да наблюдава съсредоточено само един обект в точно определен момент; той не е свръхчовек.

И така, аз се втурнах няколко мили напред, като зовях взводния командир на Херувимите, разнообразявах издирванията си с повиквания на „които и да е“ офицер от Херувимите и им подавах моя разпознавателен сигнал (пи-пип-пи-пи), а накрая изпращах и позивни до „Страж“, но така и не получавах никакъв отговор, въпреки цялата си активност... Мъртва тишина. Най-сетне шефът си направи труда да ми се обади:

— Момче, ти проглуши цялата Галактика! Прекрати тоя шум и превключи на общата съобщителна честота.

Започнах да му обяснявам ситуацията, но Блеки ми нареди да се откажа от опитите да открия командира на Херувимите в Квадрат Блек 1. Там нямало никои от офицерите. Е, можело и да е останал жив някой от сержантския състав, но командната верига била прекъсната.

Съгласно учебника някой непременно трябваше да попълни тяхното място — при положение, че бяха пропаднали твърде много звена от веригата.

Капитан Чанг се беше впуснал в акцията заедно с трима от своите офицери; досега бяха открили само един от тях (моят бивш съученик Ейб Моис) и Блеки се мъчеше да разбере от него какво е положението. Ейб не се оказа особено ценен източник на информация. Когато се включих към техния разговор на съобщителната честота и се представих, Ейб реши, че аз съм неговият батальонен командир и задъхвайки се, подхвана един почти сърцераздирателно подробен доклад, при което ни засипа с безполезни подробности.

Блеки го прекъсна и ми заповяда да продължа да действам, като изхождам от конкретната обстановка.

— Забрави за плана. Ситуацията е такава, каквато я виждаш, така че разходи се наоколо и се огледай още.

— Добре, шефе! — аз се стрелнах с максимална бързина към най-отдалечения край, в който се намираше ключовата позиция, със закотвен към нея радиомаяк и след първия отскок отново превключих честотите с рязко движение на главата си:

— Сержант! Какво става със сигналния фар?

— Няма къде да го поставим, сър. Там сега има един съвсем пресен кратер в мащаб шест единици.

Подсвирих. Кратер с такъв размер би могъл да погълне цял кораб. Един от капаните, които Дървениците използваха срещу нас, бяха наземните мини. (Те почти никога не прибягваха до ракети, изстрелваха ги по изключение само от корабите си в космоса.) Ако си близо до мястото на взрива, земният удар ще те достигне; ако се намиращ във въздуха, когато някоя от тях избухне, ударната вълна може да повреди жироскопите ти и да извади костюма ти от строя.

Никога не съм чувал за кратер, чийто размер да надхвърля шест единици по измервателната скала. Теорията гласеше, че Дървениците не се осмеляват да използват толкова мощни експлозии, защото трупосовете могат да повредят пещерните им поселения.

— Опитай се да поставиш един временен сигнален маяк на мястото на предишния — казах аз. — Когато си готов, съобщи на отделонните и груповите командири.

— Вече го направих, сър. Тъгъл едно-едно-нула, мили една, точка три. Пи-пип. За да уловите сигнала му, трябва да вземете три-три-пет от мястото, където сте сега.

Гласът му звучеше спокойно като на сержант-инструктор на строева подготовка и аз се запитах дали не бях допуснал нотки на напрежение при произнасяне на собствените си реплики.

Открих визуално потвърждение на думите му върху монитора си, точно над лявата ми вежда се отбелязаха една дълга и две кратки.

— О'кей. Виждам, че групата на Куна е развърната наблизко на позиции. Освободете я и я изпратете с ново назначение — да патрулира около кратера. Изравнете териториите — ще се наложи Брамби да навлезе с още четири мили в дълбочина.

Помислих с досада, че на всеки мой човек вече му се налагаше да контролира по четиринадесет квадратни мили; ако ме принудеха да намажа маслото още по-тънко на филията, т.е. да увеличи разпръсването, на всеки от хората ми щяха да се паднат по

седемнадесет квадратни мили. А Дървеницата може да изскочи от дупка с широчина пет фута.

— Колко „горещ“ е кратерът? — попитах.

— Външните му ръбове са кехлибареночервени. Не съм се спускал в него, сър.

— Остани отвън. Сам ще го проверя по-късно.

Кехлибареночервеното би убило един незащитен човек, но един рейнджър в пълно бойно снаряжение може да издържи вътре доста време. Щом имаше силна радиация по краищата, то дъното без съмнение представляваше геена огнена, която би изпържила очите на всеки.

— Обади се на Наиди да повика Малан и Бьорк обратно около кехлибарената зона и да им нареди да поставят там наземните подслушватели.

Двама от моите петима новобранци бяха в първа група.

Новобранците са като куклите: обичат да си навират носовете навсякъде.

— Кажи на Наиди, че ме интересуват две неща: движението вътре в самия кратер... и звуците в почвата около него.

(Ние не бихме изпратили хора в една дупка, която е толкова опасна, че би ги облъчила с убийствена доза радиация. Но Дървениците биха го сторили без никакви задръжки, ако знаят, че така ще могат да ни достигнат.)

— Нека Наиди ми докладва, когато Малан и Бьорк привършат. Искам да кажа — да докладва на теб и на мен.

— Да, сър.

Моят взводен сержант помълча и после внезапно попита:

— Може ли да направя едно предложение?

— Разбира се. И следващия път предлагай, без да искаш разрешение.

— Навар спокойно ще се справи с остатъка от първо отделение. Сержант Куна би могъл да поеме групата при кратера и да освободи Наиди, който да следи циферблата на наземния подслушвач.

Знаех какво имаше предвид. Наиди беше отскоро ефрейтор, никога преди това не беше командвал група в бой и едва ли бе разумно да държим тъкмо него до епицентъра, може би най-опасната точка в

квадрат Блек 1; той искаше да върне Наиди поради същата причина, поради която аз изпрацах новобранците назад.

Чудех се дали се досещаше за какво точно си мислех в момента.

Сержантът използваше костюма, който беше носил като щабен служител в батальона на Блеки и разполагаше с една комуникационна честота в повече от мен.

Блеки вероятно беше подключен и от време на време слушаше тази извънредна честота. Очевидно моят взводен сержант не бе съгласен с дислокацията на взвода. Ако не приемех неговия съвет, следващото нещо, което щях да чуя в слушалките си, щеше да бъде острият глас на Блеки:

— Сержант, поемете взвода. Мистър Рико, освобождавате се от командването.

Но, дявол да го вземе, един ефрейтор, на когото не е позволено да командва групата си, на практика не е никакъв ефрейтор... и един взводен командир, чиято дума не важи пред неговия взводен сержант, е само празен костюм!

Не бях разсъждавал преди върху това. Мисълта припламна в главата ми за миг и аз почти без пауза отвърнах:

— Не мога да изпратя един ефрейтор да се занимава с дреболия, която може да свърши и новобранец. Нито да позволя на един сержант да бъде квачка на четирима редници и на още един, който само на теория изпълнява длъжността ефрейтор.

— Но...

— Чакай! Искам караула край кратера да се сменя всеки час. Трябва колкото може по-скоро да се направи патрулна проверка на целия район. Командирите на групи да отбележат местонахождението на всеки подземен тунел, за които е докладвано и чрез радиомаяка да установят контакт с отделенните командири, взводния сержант и взводния командир, така че последните да могат да ги забележат веднага щом наближат до тях. Ако няма толкова много дупки, ще поставим часови до всяка — но това ще реша по-късно. После отново бавно и щателно претърсете целия участък. Потърсете онези дупки, които сте пропуснали при първия оглед. Помощник командирите на групи нека да използват на този етап радари и техника за инфраспектрален анализ. Командирите на групи трябва непрестанно да получават сигнали, които да указват разположението на всеки от

хората им. Не пропускайте и чуждите сигнали — може да се натъкнете на ранени от Херувимите. Но не се втурвайте да помагате на никого без разрешение, първо трябва да изясним дали наблизо няма скрити Дървеници.

— Да, сър.

— Има ли още нещо?

— Само едно — отвърна той. — Мисля, че групите трябва да използват газовите си маски при това първо преминаване.

— Много добре, нека стане така.

Неговото предложение бе разумно, тъй като температурата на въздуха над повърхността бе много по-ниска от тази, която Дървениците поддържат в своите тунели; един отвор на дупка, дори и да е с камуфлажно покритие, при инфрачервено наблюдение щеше да покаже въздушна струя подобна на гейзер. Взрях се в моя монитор.

— Момчетата на Куна са почти до целта. Започвайте представлението!

— Слушам, сър.

Превключих на общия честотен обхват и продължих да се движа по посока на кратера, като същевременно изслушвах накратко всеки от преките си подчинени. В същото време моят взводен сержант направи промяна в предварителния план — отклони една група и я насочи към кратера, накара останалата част от първо отделение, разделена на две групи, да се върне назад и да се разпръсне из поверената ни площ, а второ отделение изпрати на патрулна проверка, както беше планирано предварително, като увеличи обхвата на техния оглед с четири мили; настигна групата, която се съсредоточаваше около възловия кратер и даде своите наставления; сетне се насочи пак към отделъонните командири за доста дълго време, за да им предостави данните на новия сигнален фар, по който да се ориентират отсега нататък.

Той разпредели всички със завидната елегантност на полкови барабанчик на военен парад и същевременно по-бързо и с по-малко думи, отколкото бих могъл аз например. Да приведеш в изпълнение една обстойна заповед, когато си оборудван с енергиен костюм и когато взводът ти е разпръснат на много мили разстояние, е далеч по-трудно, отколкото да проявиш сержантските си умения на плаца, където от теб се изисква само да демонстрираш предвзета парадност. Наредданията ти по време на сражение трябва да бъдат точни, иначе

рисувааш да издухаш главите на своите колеги от раменете им... или както е в този случай, обхождаш една част от терена два пъти, а пропускаш друга.

Началникът на строя има на разположение само един радарен монитор — той може да вижда с очите си онези, които са близо до него. Аз слушах и заедно с това наблюдавах сигналите на собствения си монитор. Те пропъзляваха покрай лицето ми като светулки и оставяха изящни линии подире си. „Пъзляха“, защото дори едно движение с четиридесет мили в час изглежда като пълзене, когато разпиляното на двадесет мили по права линия военно формирование се събира на един екран, който си длъжен да следиш непрекъснато.

Подслушах всички едновременно, защото исках да узная дали промените в обстановката щяха да предизвикат някакви търкания в групите.

Нямаше обаче никакви разногласия. Куна и Брамби дадоха своите вторични команди — и замлъкнаха. Ефрейторите пропяваха едва когато трябваше да се проведат нови маневри. Отдельонните командири се обаждаха само за да направят откъслечни поправки на координатите и интервалите на придвижване или при подравняването. Редниците не проронваха нито дума.

Чувах дишането на петдесетте мъже подобно на затихващия шепот на плискащи се вълни, нарушаван само от най-належащите заповеди, формулирани съвсем лаконично. Блеки бе прав; сержантът бе предал взвода в ръцете ми „настроен като цигулка“.

Те нямаха нужда от моята особа! Можех да си вървя вкъщи; моят взвод щеше да се справи също толкова добре и без мен.

А може би дори и още по-добре.

Не бях сигурен, че постъпих разумно, като не изпратих Куна да дебне около кратера; ако възникнеше някаква неприятност и „бебешкото креватче“ с двамата новобранци, което бях оставил там, пострадаше, извинението, че съм действал „съгласно учебника“ едва ли щеше да има някаква стойност пред военния трибунал. Нима можеш да се оправдаеш: вярно е, че ги изпратих на сигурна смърт, но за сметка на това поне ги пречукаха точно според правилата.

Чудех се дали при Лудите глави нямаше някое вакантно място за сержант.

По-голямата част от Квадрат Блек 1 беше плоска като прерията около лагера „Къри“ и още по-безплодна. Бях благодарен за това; то ни позволяваше да съзрем от разстояние излизащите изпод земята Дървеници и да ги унищожаваме, без да им дадем възможност да се окопитят. Ние бяхме разпръснати толкова нашироко, че разстоянията от четири мили между хората ми не им позволяваха да претърсват масирано; изминаваха около шест минути между вълните на всеки от бързите ни обходи. Прекрасно разбирах, че се бяхме разрешили повече, отколкото трябваше; всяко място можеше да остане извън наблюдение поне за три или четири минути между отделните патрулни вълни и цяла сюриса Дървеници да изпълзят от някоя незначителна наглед дупка през този кратък промеждутък от време.

Радарът може да вижда по-далеч от окото, разбира се, но няма неговата разделителна способност и, за съжаление, не можехме да разчитаме само на него.

В допълнение към това трябва да прибавя, че ние не се осмелявахме да използваме никакви други оръжия освен с избиращи и малък радиус на действие — прекалено много от нашите колеги бяха разпилени във всички посоки около нас. Ако някоя Дървеница изпълзеше навън, сигурно бе, че не много далеч зад нея щеше да има капсулен рейнджър. Едва ли би могъл да я поразис с по-мощно военно средство, без да засегнеш някого от своите. Това рязко ограничава избора на оръжия, с които можеш да си послужиш. В тази операция само офицерите и взводните сержанти бяха снабдени с ракети, но ние не очаквахме те да ги използват. Ако някоя ракета не успее да открие своята цел веднага, тя има неприятния навик да продължи да търси, докато не открие нещо подходящо... и тогава престава да различава приятеля от врага; електронният мозък на малките ракети слабо се отличава от кокошия.

Бих бил щастлив, ако можех да разменя тази територия, патрулирана от хилядите МП около нас, за една обикновена атака с моя взвод, в която щях да зная разположението на хората си и всичко останало щеше да бъде вражеска цел.

Но нямаше никакво време за вайкане. Аз продължавах да се движа стремително към своята стратегическа цел — кратера, като наблюдавах междувременно почвата под краката си и се опитвах да следя измененията на радарната картина. Не забелязах никакви дупки

на Дървеници, но прескочих над едно пресъхнало корито на река, почти цял каньон, който можеше да приюти немалко от тях. Не спрях да го разгледам по-обстойно, просто дадох координатите му на моя взводен сержант и му казах да изпрати някои да го провери.

Кратерът се оказа дори по-голям, отколкото си го представях.

„Страж“ би се загубил в него. Пуснах моя гайгеров брояч на работен режим и изчетох данните върху измервателната скала. Облъчването му беше твърде нездравословно дори и за човек в екипировка. Засякох неговата ширина и дълбочина, после поскитах наоколо и се опитах да открия някакви отвори, които да водят под земята.

Не намерих такива, но попаднах на измервателните прибори, оставени в кратера и настроени от близкостоящите взводове на Пети и Първи полк. По предложение на лейтенант Дьо Кампо от Ловците на Глави, които се намираха отляво, аз разделих циферблата на сектори, които оставих под опеката на всеки един от трите взвода. Отпратих войника, изпълняващ длъжността ефрейтор, при Наиди, както и половината му група (включително и новобранците), после информирах сержанта и батальонния, че съм ги върнал обратно при взвода.

— Капитане — казах на Блеки, — ние не долавяме никакви вибрации в почвата. Ще слеза на дъното и ще проверя за дупки. Данните на приборите показват, че няма да получа твърде голяма доза облъчване, ако...

— Младежо, стой настрана от този кратер.

— Но, капитане, аз исках да кажа само, че...

— Млъкни! Нищо полезно няма да узнаеш там. Остани отвън.

— Да, сър.

Следващите девет часа бяха безкрайно отегчителни. Бяха ни подготвили за непрекъснат четиридесетчасов десант (две завъртания на планетата П около нейното слънце) с помощта на принудителен сън, хипнотична подготовка и въвеждане на специални хранителни вещества в кръвта. Скафандрите ни бяха оборудвани отвътре така, че да обезпечат всичките ни лични нужди. Те не бяха предназначени за толкова дълготрайно действие, но всеки от нас имаше система за допълнително енергоснабдяване и за кислородно презареждане. И все

пак еднообразното патрулиране е потискащо и неизбежно снижава бдителността.

Направих всичко, което ми дойде наум, за да разнообразя престоя ни. Наредих на Куна и Брамби да застъпят последователно като патрулни сержанти (по този начин оставих за себе си и за взводния сержант възможността да обикаляме), разпоредих се никой от обходите да не се повтаря по един и същ маршрут, така че на всекиго поотделно да се пада инспектирането на терен, който да е нов за него. Съществуват безброй теоретични модели, по които можеш да претърсваш една територия (особено ако постоянно комбинираш състава на групите). Освен това се допитах до моя взводен сержант и обявих премии за онзи, който пръв открие дупка, за първата унищожена Дървеница и т.н. — все уловки за шарани от новобранския лагер, но да останеш бдителен, означава да останеш жив, така че си струваше да се опита всичко, за да се поддържа активността на хората.

Накрая бяхме посетени от една особена група: специално подразделение от трима бойни инженери в един аеромобил, които съпровождаха някакво светило — пространствен екстрасенс. Блеки ме предупреди за пристигането им:

— Охранявай ги и им дай всичко, от което имат нужда.

— Да, сър. А от какво ще имат нужда?

— Как бих могъл да знам? Ако майор Ландри поиска да си смъкнеш кожата и да танцуваш по кости, стори го.

— Да, сър. Майор Ландри...

Предадох заповедта на сержанта и назначих бодигардове за очакваното лице. После отскочих да ги посрещна лично, когато пристигнаха, тъй като ме глождеше любопитството; никога не бях виждал някой от „специалните таланти“ в действие. Те се приземиха близо до десния ни фланг и излязоха от аероколата. Майор Ландри и двамата офицери носеха бойни скафандри и ръчни огнемети, но геният беше без каквото и да е специално снаряжение — само с кислородна маска. Бе облечен в износена униформа, без отличителни знаци и изглеждаше ужасно отегчен от всичко. Не ме запознаха с него. Приличаше на шестнадесетгодишно момче... но когато се приближих до него, видях цяла мрежа от дълбоки бръчки около уморените му очи.

Той смъкна дихателната си маска още щом излезе от колата. Ужасен, наклоних глава към майор Ландри и заговорих с него, шлем

до шлем, без да включвам радиовръзката:

— Майоре... въздухът наоколо е „горещ“. Освен това бяхме предупредени, че...

— Понижи тона! — нареди майорът. — Той е наясно с всичко.

Аз замълчах. Талантът направи няколко крачки, обърна се и изду долната си устна. Очите му бяха затворени, целият изглеждаше потънал в размисъл.

Внезапно той отново се ококори и каза раздразнено:

— Как може да очаквате да работя, когато всички тези глупаци подскочат като бълхи наоколо?

Майор Ландри изръмжа:

— Приземете хората си!

Аз преглътнах, но не се осмелих да споря. После наредих по достъпната за всички честота:

— Черногвардейци от Първи взвод, покрийте се и не мърдайте от местата си!

Това, което последва, бе едно двойно ехо на заповедта ми, която бе повторена и подета от по-низшите командни нива. Добър атестат за лейтенант Силва.

— Майоре, може ли да позволя на хората си да се движат по самата повърхност? — попитах аз.

— Не. И млъкни най-сетне.

В този момент екстрасенсът се върна в аеромобила и постави кислородната си маска. Вътре нямаше място за мен, но ми позволиха, всъщност заповядаха ми, да застана на стъпенката, да се вкопча в нещо и да потегля заедно с тях. Ние се издигнахме във въздуха и изминахме няколко мили, преди да кацнем отново. Онзи тип пак сне маската си и се разходи безцелно насам-натам. От време на време казваше нещо на единия от бойните инженери, който само кимаше послушно и си водеше записки в бележника.

Групата със специална мисия се приземи около десетина пъти в моя район, като всеки път преминаваше през същата очевидно безцелна процедура. После се преместиха на територията на Пети полк. Преди да ни напуснат, офицерът, който си водеше бележки, откъсна листа от основата на бележника си и ми го подаде.

— Това е подземната карта на вашия участък. Широката червена лента е единственият проход на Дървениците, който го прекосява.

Тунелът слиза приблизително на хиляда фута дълбочина от входа си, но след това се изкачва почти праволинейно в лявата половина на вашия тил и напуска района ви на около четиристотин и петдесет фута. Светлосинята мрежа, която се слива с него, е голяма колония от Дървеници; маркирал съм единствените места, където тя се издига — таванът ѝ достига до сто фута под повърхността. Трябва да поставите подслушватели там, докато дойде време да вземем нещата в свои ръце.

Вгледах се в листа.

— Може ли да се вярва на тази карта?

Инженерният офицер хвърли уплашен поглед към гения, после съвсем тихо изсъска:

— Разбира се, че може, идиот такъв! Ти какво, искаш да го извадиш от равновесие ли?

Те напуснаха, додето аз разучавах субкартата. Инженерът художник, следвайки указанията на екстрасенса, беше нахвърлил две скици, а електронното устройство в кутията ги беше комбинирало и бе нарисувало само стереокартина на първите хиляда фута под повърхността. Аз бях толкова потресен, като разбрах, че булевардът на Дървениците минава под нозете ми, че трябваше да ми се напомни да освободя взвода от командата да „замре“. Когато се свързах, заповядах да вземат подслушвателите от кратера, извиках по двама души от всяка група и им дадох копия от тази дяволска карта, за да могат, съобразявайки се с нея, да прослушат шосето на Дървениците по цялото му протежение и после самия подземен град.

Доложих за всичко на Блеки. Когато започнах да му обяснявам къде са разположени тунелите на Дървениците съгласно координатите, той ме сряза:

— Майор Ландри ми изпрати факсимилно копие. Дай ми само „адресите“ на твоите подслушвателни постове!

Което и сторих.

— Не е толкова зле, момчето ми — каза той. — Но не и това, което би ми се искало да бъде. Поставил си повече „уши“ над картографираните им тунели, отколкото е нужно. Разположи последователно четири пункта над онзи скоростен път на Дървениците, установи и четири около града им. Така ще ти останат още четирима души с подслушвателна техника. Изпрати един в триъгълника, образуван от десния край на твоя тил и основния тунел;

другите трима разстави на една по-голяма площ от другата страна на тунела.

— Да, сър — казах аз и добавих: — Капитане, можем ли да се уповаваме на тази карта?

— Какво те безпокои?

— Ами... Това ми прилича повече на някаква магия. На черна магия.

— Виж какво, синко, току-що получих едно специално съобщение от Небесния маршал за теб. Той настоява да ти предам лично, че трябва да приемеш картата като официално утвърден документ... и че той самият на твоето място би се безпокоил за всичко друго, само не и за нея, така че можеш да посветиш цялото си време на взвода. Разбра ли ме?

— Да, капитане.

— И не забравяй, че Дървениците могат да прокопават подземни проходи неимоверно бързо, така че предай на подслушвателните постове да обърнат особено внимание на околностите на тунела. Всеки шум, който е по-силен от пърхането на пеперуда, трябва да бъде докладван от тези четири външни поста, без значение от какво естество е.

— Да, сър.

— Ти някога слушал ли си как рият те?

— Не ми се е случвало, сър.

— Звукът напомня шум от пържене на яйца. Задръж патрулните обходи. Остави един човек при кратера. Отпрати половината от отряда да поспи два часа. Останалите да не се разсейват и да дебнат внимателно.

— Да, сър.

— Бойните инженери може да се върнат, а може да дойдат и някои други. В плана настъпиха изменения. Една сапърна рота ще взриви и ще затрупа главния тунел на мястото, където той се доближава до повърхността — или откъм левия ти фланг, или отзад в територията на Ловците на глави. В това време втора инженерна рота ще стори същото там, където този тунел се разклонява в района на Първи полк, на около тридесет мили откъм твоята дясна страна. Когато го запушим, една част от главната им улица заедно с най-голямото подземно поселение ще се окажат откъснати от останалите. Ще

проведем операции от този вид и на други места. По-нататък ще реагираме съгласно ситуацията. Или Дървениците ще излязат на повърхността и ние ще спечелим битката, или те ще се спотаят долу, а ние ще се спуснем при тях и тогава ще трябва да преодоляваме съпротивата им сектор по сектор.

— Разбирам.

Не бях сигурен, че наистина го разбирах, но поне си изясних собствената си роля: трябваше да преподредя своите подслушвателни постове и да изпратя половината от взвода си да подремне. И после — на лов за Дървеници. На повърхността, ако имаме късмет. Или под земята, ако се наложи.

— Нека твоите момчетата влязат във връзка със сапъорската рота, когато тя пристигне и да ѝ помогнат при необходимост.

— Добре, капитане — съгласих се с искрено задоволство. Бойните инженери са почти толкова сваятна военна част, колкото пехотата; истинско удоволствие е да си с тях. Ако се случи някое внезапно нападение, те често вземат участие в схватката. Бият се може би не така вещо като нас, но храбро. Или пък продължават работата си, без дори да вдигнат глави, докато битката се развихря край тях. Те имат едно неофициално, твърде цинично и много древно мото: „Първо изкопаваме дупките, после лягаме в тях“, което допълва официалното им верую: „Можем да се справим!“. И двете изразяват съвсем буквални истини.

— Действай по въпроса, синко.

Дванадесетте подслушвателни поста означаваха, че можех да поставя само по половин разчет на всеки пост — ефрейтор или войник на ефрейторска длъжност, плюс трима редови; после трябваше да позволя на двама от всяка група, състояща се от четири души, да поспят, докато другите двама подслушват. Прегрупирането отне не повече от десет минути, след като веднъж вече бях разработил детайлите на плана и бях дал наставления на сержантите. Предупредих ги да си отварят очите за евентуална поява на инженерната рота. Веднага след като всички отделения докладваха, че подслушвателните им постове вече оперират, аз включих на общия честотен канал:

— Нечетните номера! Легнете, готови за сън... едно... две... три... четири... пет. Заспивайте!

Костюмът не е легло, но и в него може да се дремне. Едно от предимствата на хипнотичната подготовка за битка е, че благодарение на нея човек може да бъде приспан незабавно чрез пост-хипнотична команда, подадена от някой, който не е непременно хипнотизатор — и да бъде събуден също така незабавно при тревога в пълна готовност да се бие. Това е един животоспасяващ трик, защото онзи, който взема участие в продължителна битка, може така да се измори, че да започне да стреля по неща, които на практика не съществуват, и даже може вече да не е в състояние да прецени с кого се бие.

Самият аз нямах намерение да заспивам. Никой не ми беше казал да го правя и аз не помолих никого за това. Мисълта да заспя, когато знаех, че е напълно възможно хиляди Дървеници да шават в момента на няколкостотин фута от мен, караше стомаха ми да се свива. Може би онзи екстрасенс беше безгрешен, и навярно Дървениците не можеха да се промъкнат до нас, без да алармират нашите подслушвателни постове, ала все пак...

Не исках да оставя на Дървениците какъвто и да било шанс да ни изиграят.

Подключих се към моята лична честота за свързка:

— Сержант...

— Да, сър?

— Ти също можеш да подремнеш. Аз ще бъда нащрек. Легни и се подготви да заспиш. Едно... две...

— Извинете ме, сър. Имам едно предложение.

— Да?

— Доколкото разбирам промените в плана, през следващите четири часа от нас не се очакват активни действия. Вие можете да си отдъхнете сега, а после...

— Забрави това, сержант! Няма да спя. Искам да наобиколя подслушвателните постове и да дочакам сапъорите.

— Добре, сър.

— Сега ще отскоча да проверя номер трети. Вие с Брамби си починете, докато аз...

— Момче!

Стреснах се:

— Да, капитане?

Нима Старецът ни е подслушвал?

— Разставени ли са всичките ти постове?

— Да, капитане, и нечетните номера спят. Смятам да нагледам постовете и...

— Нека сержантът ти го направи. Искам ти да си починеш.

— Но, капитане...

— Лягай си моментално. Това е заповед! Пригответи се за сън...
Едно... две... три... Джони!

— Капитане, с ваше позволение, първо бих искал да инспектирам постовете. След това ще почина, ако вие пожелаете, но за предпочитане е да остана буден. Аз...

Блеки се изкикоти в ухото ми.

— Събуди се, синко, ти вече проспа час и десет минути.

— Наистина ли, сър?

— Виж часовника си.

Погледнах го... и се почувствах като кръгъл идиот.

— Сега буден ли си, синко?

— Да, сър. Или поне така ми се струва...

— Събитията се ускориха. Вдигни нечетните си номера и сложи четните да спят. Ако имат късмет, може да сънуват цял час. Така че смени ги, нагледай постовете и ме повикай отново.

Изпълних нареждането му и започнах обиколката си, без да се обадя на своя взводен сержант. Бях ядосан както на него, така и на Блеки. На ротния си командир — защото се възмутих от това, че бе постъпил противно на моите желания, а що се отнася до моя взводен сержант — имах усещането, че едва ли щях да бъда приспан, ако действителният командир не беше той, а аз — просто фигурант на върха. Почувствах се като някакво подставено лице.

Но след като проверих постове номер три и едно (никакви подозрителни звуци откаквото и да било естество там не бяха засечени), аз се поуспокоих. В крайна сметка глупаво бе да се сърдя на един сержант за нещо, което капитанът е направил.

— Сержант...

— Да, мистър Рико?

— Искаш ли да поспиш с четните номера? Ще те събудя минута-две преди тях.

Той се поколеба.

— Сър, бих искал лично да инспектирам подслушвателните постове.

— Не си ли го направил вече?

— Не, сър. През изминалия час аз спах.

— А?

Гласът му звучеше объркано.

— Капитанът настоя за това. Той постави Брамби временно да изпълнява длъжността командир и ме сложи да спя непосредствено след нашия разговор.

Понечих да кажа нещо, сетне безпомощно се засмях.

— Сержант? Искаш ли ти и аз да отидем някъде и да си доспим на спокойствие? Губим си времето; този взвод го движи капитан Блеки.

— Забелязал съм, сър — отговори сковано той, — че капитан Блекстоун неизменно има причина за всичко, което върши.

Кимнах замислено, забравяйки, че се намирах на десет мили от слушателя си.

— Да, прав си. Той винаги има причина. Хм... тъй като ни беше приспал и двамата, вероятно иска и двамата да бъдем будни и внимателни сега.

— Струва ми се, че това е вярно.

— Ммм... имаш ли някаква идея защо?

Сержантът се забави с отговора си.

— Мистър Рико — каза накрая той, — ако капитанът знаеше защо, би ни казал; не си спомням някога да е крил нарочно информация. Но понякога той действа по интуиция, без да може да обясни причината. С годините се научих да уважавам приумиците на капитана.

— Всички отделонни командири са четни номера. Те още спят нали?

— Да, сър.

— Алармирай изпълняващите длъжността ефрейтор от всяка група. Сега няма да будим хората... но когато се наложи да го направим, всяка секунда може да се окаже решаваща.

— Разбрано, сър.

След като проверих последния преден пост, посетих и четирите поста, които бяха разположени над селището на Дървениците.

Подключих телефоните си паралелно към всеки от подслушвателите. Трябваше да се напрегна, за да ги чуя как си чуруликат помежду си някъде там, под земята. Защото наистина се долавяше някакъв приглушен и злокобен звук. Искаше ми се да побягна презглава, а това бе единственото, което не можех да си позволя.

Чудех се дали онзи „особен талант“, който ни бе посетил, не бе просто човек с невероятно остър слух.

Дървениците бяха точно там, където посочи той. Възводният щаб разполагаше със записани шумове на Дървеници; четирите подслушвателни пункта, които имаха възлово разположение, долавяха типични свърталищни шумове от голям град на Дървеници — това шушукане, което може би е тяхната реч (макар че защо им е нужно да разговарят, когато „мозъчната каста“ контролира всички от разстояние), звуци, подобни на чупене на съчки и шумолене на сухи листа, както и един силен подземен вой, който често биваше фиксиран над техния булевард и вероятно имаше механичен произход — може би се дължеше на някаква вентилация.

Поне засега не се долавяше онзи скърцащ звук, който те издават, когато пробиват проход през скална маса.

По протежение на булеварда на Дървениците се разнасяше едно ниско подземно боботене, което се усиливаше до ръмжене на всеки няколко секунди, сякаш оттам преминаваше натоварен трафик. Заслушах се в шума от пост номер пет и ме осени едно интересно хрумване — проверих го, като накарах дежурните от четирите поста по протежение на тунела да ми сигнализират всеки път, когато ръмженето ставаше най-силно. Когато експериментът привърши, докладвах на Блеки:

— Капитане...

— Да, Джони?

— Движението по тази магистрала на Дървениците е еднопосочно: от мен към вас. Скоростта е около сто и десет мили в час, товар преминава приблизително веднъж на минута.

— Горедолу толкова — съгласи се той. — По мои изчисления скоростта е около сто и осем в час, а интервалът — петдесет и осем секунди.

— Ясно... — почувствах се обезсърчен и смених темата. — Май не виждам да се задават сапъорите?

— Няма и да ги видиш. Те заеха позиция в средния дял от тила на района на „Ловците на глави“. Съжалявам, трябваше да ти го кажа по-рано. Друго?

— Не, сър.

Изключихме линията и аз внезапно се почувствах по-добре. Дори Блеки можеше да забрави нещичко... а и моята догадка се бе оказала правилна. Напуснах зоната на тунела, за да инспектирам дванадесети подслушвателен пост, който бе разположен отдясно на булеварда на Дървениците.

Както и при останалите пунктове за прослушване, там спяха двама души, един дежуреше на слушалките и един беше бодърстваща смяна. Попитах последния:

— Надушихте ли нещо?

— Не, сър.

Човекът, който подслушваше, беше един от петимата ми новобранци. Той вдигна глава и каза:

— Мистър Рико, мисля, че този подслушвателен уред се е скапал.

— Ще го проверя — казах аз.

Той се отмести, за да ми позволи да се подключа заедно с него.

„Пържеха яйца“ — толкова наблизко, че можеше да ги помиришеш! Натиснах бутона на съобщителния канал, който бе достъпен за всички:

— Първи взвод, стани! Събудете се, обадете се и доложете!

После се прехвърлих на офицерската честота:

— Капитане! Капитан Блекстоун! Спешно е!

— По-кратко, Джони! Докладвай.

— Звуци на пържещи се яйца, сър — отговорих аз, като отчаяно се опитвах да запазя гласа си спокоен. — Пост 12 с координати Истър 9, Квадрат Блек 1.

— Истър 9 — съгласи се той. — Децибели?

Хвърлих трескаво поглед към индикатора на прибора.

— Не зная, капитане. Стрелката е откъм страната на максимума, но е излязла извън скалата. Сякаш се намират точно под краката ни!

— Чудесно! — зарадва се той, а аз се учудих как можеше да се чувства по този начин. — Това е най-добрата новина за днес! Слушай сега, синко. Събуди момчетата си...

— Те вече са будни, сър!

— Отлично. Прати още двама подслушвачи, кажи им да проверят около пост дванадесети. Опитай се да пресметнеш къде точно ще изскочат Дървениците. И сетне застани далеч от това място. Разбираш ли ме?

— Чувам ви, сър — учтиво казах аз, — но не ви разбирам.

Той въздъхна.

— Момче, косите ми ще побелеят от теб. Виж какво, синко, ние искаме те да излязат навън. Колкото повече, толкова по-добре. Ти не разполагаш с нужната огнева мощ, за да ги спреш, освен ако не затрупаш входа на тунела им, когато изпълзят до повърхността. Само че не бива да го правиш! Ако изскочат навън с все сила, дори един полк не ще може да ги удържи. Нашият генерал знае това; ето защо той се е разположил с цяла тежко въоръжена бригада на орбита и очаква появата им. От теб се иска да обозначиш предполагаемото място на техния пробив, да се изтеглиш назад и да го държиш под наблюдение. Ако имаш повече късмет, главният пробив да се извърши в твоята зона, данните от твоето разузнаване ще бъдат предадени на самия връх на командната пирамида. Така че остани си с късмета, но се постарай и да останеш жив! Ясно ли е?

— Да, сър. Да установя мястото на пробива. Да се изтегля и да избегна контакта с тях. Да наблюдавам и да докладвам.

Привиках подслушвачите девети и десети от средния парцел на „Булеварда на Дървениците“ и ги насочих към Истър 9, отляво и отляво, като им наредих да спират на всяка половин миля и да се ослушват за „пържени яйца“. В същото време с нех пост дванадесети и го пратих в посока на нашия тил. Отдалечавайки се, те трябваше да докладват как затихва звукът.

Междувременно моят сержант прегрупираше взвода. Всички, освен дванадесетте души, които подслушваха повърхността на почвата, бяха прехвърлени в предната зона между селището на Дървениците и кратера. Тъй като ни бе заповядано да не нападаме по собствена инициатива, ние и двамата се притеснявахме от перспективата взводът да остане разгърнат с твърде широк обхват на действие и хората да не могат да си оказват взаимна подкрепа. Така че той ги пренареди в една компактна линия, дълга пет мили, като постави отделението на Брамби отляво, най-близо до колонията на

Дървениците. Сега хората ми бяха разположени на разстояние, по-малко от триста ярда един от друг. За тях това означаваше да застанат, кажи-речи, рамо до рамо. Сержантът остави девет души на подслушвателните станции на такова разстояние от левия и десния фланг, на което можеше да им се окаже евентуална помощ в случай на опасност. Само аз и тримата подслушватели, които работеха заедно с мен, бяхме извън обхвата на бързата военна взаимопомощ.

Казах на Бейон от Росомахите и на Дьо Кампо от Ловците на глави, че вече не патрулирам и им обясних защо, после рапортувах за нашето прегрупиране на капитан Блекстоун.

— Щом така ти е по-удобно... — изръмжа одобрително той. — Откри ли някакви признаци, които да подсказват къде ще стане пробивът?

— По всичко изглежда, че центърът му наистина ще бъде около Истър 10, капитане, но е трудно да се определи с абсолютна сигурност. Звуците са твърде силни в една зона с диаметър около три мили — и ми се струва, че въпросната зона продължава да се разширява по периферията. Опитвам се да измеря интензивността на нарастването ѝ по цифровата скала. Смятате ли, че са способни да прокопаят някакъв нов хоризонтален тунел под самата повърхност?

Изглежда въпросът ми го свари неподготвен.

— Възможно е. Надявам се да не си прав. Ние искаме те да изскочат навън.

Той направи пауза, за да помисли и сетне добави:

— Уведоми ме, ако центърът на шумовете се премести другаде. Бъди предпазлив.

— Да, сър. Капитане...

— Какво има?

— Казахте ни да не ги нападаме, след като осъществят пробива. Няма ли да предприемем нещо? Нима ще си останем само зрители?

Той отложи отговора си за петнадесет или двадесет секунди и аз предположих, че се консултираше с някой от големите началници. Най-сетне каза:

— Мистър Рико, вие няма да атакувате около или близо до Истър 10. Но в останалите квадрати ви разрешавам да ловувате.

— Да, сър! — Бях щастлив. — Ще подгоним Дървениците.

— Джони! — прекъсна ме той. — Ако разбере, че преследваш медали вместо Дървеници, лошо ти се пише!

— Капитане — обидих се аз, — какво общо имат тук медадите? На мен ми стигат и Дървениците.

— Хубаво! Престани тогава да ме безпокоиш.

Повиках своя взводен сержант, обясних му новите ограничения, при които щяхме да работим, казах му да сведе информацията за тях до всички и да се увери, че костюмът на всеки от хората ми е зареден с опреснен въздух и че енергийното им хранване е в исправност.

— Току-що приключихме с това, сър. Предлагам да сменим момчетата, които ви придружават — и той спомена имената на трима свободни пехотинци, които би могъл веднага да ми изпрати.

Предложението бе разумно, тъй като моите подслушвачи бачкаха вече от доста време без почивка. Но защо свободните от наряд, които той ми изброи, бяха все разузнавачи?

Тук аз внезапно се сетих и се самообвиних едва ли не в безразсъдство. Костюмът на разузнавача е бърз, колкото командния костюм и е близо два пъти по-бърз от този на обикновения пехотинец. През изминалия час бях изпитвал натрапчивото чувство, че съм пропуснал нещо съществено при тази нервност, която ме бе обзела поради непосредствената близост на Дървениците.

Сега вече знаех. Бях отдалечен на десет мили от моя взвод с група от трима души — и всеки един от тях бе в обикновен костюм. Когато Дървениците изскочеха изпод земята, аз щях да се изправя пред една нерешима дилема... защото моите спътници просто нямаше да могат да се придвижат толкова бързо, колкото мен.

— Вече не се нуждая от трима души — казах на сержанта. — Изпрати Хюз насам. Кажи му да замени Найберг. Нека другите трима разузнавачи да направят рокада с подслушвачите от най-далечната предна част на нашия сектор.

— Само Хюз ли? — подозрително запита той.

— Хюз е достатъчен. Аз самият ще поема работата на единия подслушвач. Двама от нас могат да вземат на мушка цялата зона на предполагаемия излаз; ние вече знаем откъде ще изпъльзят Дървениците. — После допълних: — Хюз да дойде при нас на бегом.

Следващите тридесет и седем минути не се случи нищо подозрително. Хюз и аз обходихме надлъж и нашир челната и тиловата

дъга на зоната около Истър 10, прослушвайки за кратко навсякъде, където се спирахме, после енергично продължавахме нататък. Вече не бе необходимо да втъквам микрофона дълбоко в земята; достатъчно бе само да допра върха му до почвената покривка и звукът на „пържени яйца“ се разнасяше силно и ясно. Зоната на шума се разширяваше, но центърът ѝ не се преместваше. Повиках веднъж капитан Блекстоун, за да му съобщя, че звукът ненадейно е спрял, и после отново след три минути, за да му кажа, че се е възстановил. В промеждутъка използвах разузнавателната честота и наредих на моя сержант да се погрижи за взвода и за подслушвателните пунктове, намиращи се в близост до него.

Когато този интервал от време изтече, върху нас се изсипа истинска лавина от събития.

Един глас внезапно викна по разузнавателния канал:

— „Пържени яйца“! Квадрат Алберт 2!

Подключих се незабавно към офицерската честота и извиках:

— Капитане! „Пържени яйца“ в квадрат Алберт 2. —

Превключих, за да установя връзка с взводовете около мен. — Спешно съобщение! „Пържени яйца“ в квадрат Алберт 2!

Обади се и Дьо Кампо, който докладваше:

— Звуци от „пържени яйца“ в квадрат Адолф 3!

Предадох новината на Блеки и се прехвърлих отново на разузнавателната честота, където чух тревожен вопъл:

— Дървеници! Дървеници! ПОМОЩ!

— Къде?!

Никакъв отговор. Започнах да сменям каналите.

— Сержант! Кой докладва за поява на Дървеници?

Той отвърна отсечено:

— Излизат над града си около Бангкок 6.

— Бийте ги! — Включих се отново към Блеки. — Дървеници в Бангкок 6. Атакувам!

— Чух заповедта ти — спокойно отговори той. — Какво става в квадрат Истър 10.

— Истър 10...

Земята под мен се разтвори и аз се сгромолясах в яма, пълна с Дървеници.

Не можах да разбера веднага какво ме бе сполетяло. Не бях ранен; приличаше на падане сред клоните на дърво. Само че тези клони бяха живи и ме блъскаха и дърпаха в различни посоки, сякаш искаха да ме натикат в преизподнята, докато накрая жирокомпасите ми не сигнализираха за опасността и не се опитаха да ме задържат във вертикално положение. Озовах се на дълбочина десет или петнадесет фута и дневната светлина се скри от погледа ми.

После една вълна от устремени нагоре чудовища ме изтласка отново към светлината, пък и обучението ми си каза думата; рипнах и се приземих на нозете си, готов да се бия. Почти едновременно с това включих отново връзката.

— Пробив в Истър 10... не, по-скоро в Истър 11, където се намирам в момента. Огромна дупка, от която Дървениците се изливат като порой! Стотици! Даже повече!

Имах ръчен огнемет във всяка от ръцете си и ги изгарях, докато съобщавах.

— Изчезвай оттам, Джони!

— Слушам! — понечих да скоча.

После се спрях, отпуснах пръста на спусъка и хубавичко се огледах, защото неочаквано осъзнах, че би трябвало вече да съм мъртъв.

— Поправка — казах аз, като се озъртах трескаво, за да повярвам на очите си. — Пробивът в Истър 11 е лъжлива маневра. Няма никакви войници.

— Повтори.

— Истър 11. В пробива участват само работници. Не се виждат никакви войници. Обграден съм от Дървеници, които продължават да се изсипват навън от отвора, но нито една от тях не е въоръжена. Тези, които се намират около мен, имат всички типични черти на работници. Оказва се, че въобще не съм бил атакуван. — И добавих: — Капитане, възможно ли е това да е само номер за отвличане на вниманието, а действителният им натиск да се осъществи някъде другаде?

— Възможно е — съгласи се той. — Твоето съобщение е препратено право в щаба на Дивизията, така че нека те да си поблъскат главите върху него. А ти се поразтъпчи наоколо и се увери в правотата на сведението си. Не се отпускай при мисълта, че всички са работници. Може да те сюрпризират неприятно.

— Слушам, капитане.

Подскочих високо и надалеч с намерението да се измъкна от това море напълно безопасни, но отвратителни чудовища.

Докъдето ми стигаше погледът, каменистата равнина-плато бе покрита с пълзящи черни форми, които щъкаха във всевъзможни посоки. Аз задействах във въздуха контрола на реактивните струи и подсилих скока си, като същевременно креснах по общата честота:

— Хюз! Докладвай!

— Дървеници, мистър Рико! Милиони Дървеници! Опитвам се да ги подпаля!

— Хюз, вгледай се в тези Дървеници по-отблизо. Между тях има ли въоръжени? Не са ли всички работници?

— Ами...

Приземих се и отново подскочих. Той продължи:

— Прав сте, сър! Как се досетихте?

— Присъедини се към своята група, Хюз.

И пак превключих.

— Капитане, няколко хиляди Дървеници наизлязоха тук от много дупки... трудно ми е да определя от колко. Не бях атакуван. Повтарям, изобщо не бях нападнат. Ако сред тях има войници, то те се въздържат от стрелба. Вероятно се крият и използват работниците за камуфлаж.

Капитанът не отговори.

От лявата ми страна избухна ослепителна експлозия, последвана веднага от друга, съвсем същата, но далеч откъм дясната половина на зараждащата се фронтова линия. Автоматично отбелязах часа и координатите на взрива.

— Капитан Блекстоун, отговорете...

Бях достигнал най-горната точка на моя отскок и се потърсих с поглед неговия сигнален фар, но хоризонтът в далечината бе закрит от ниските хълмове на Квадрат Блек 2.

Превключих отново на другия канал:

— Сержант! Можеш ли да се свържеш с капитана и да му предадеш съобщение вместо мен?

В същия миг сигналът на моя взводен сержант премигна върху дисплея на шлема ми и угасна. Зададох приблизително направление на скафандъра си и веднага щом успях да го активирам, се понесох с максимална скорост. Бях престанал да наблюдавам монитора, за да

следя разположението на хората си, моят сержант ръководеше взвода, тъй като бях зает — отначало с прослушването на почвата, а през последните няколко минути бях отделил от ценното си време, за да пообщувам с хилядите Дървеници, които ми се натресоха на главата. В увлечението си бях изоставил всичко, следях само за сигналите на сержанта и капралите, които ми позволяваха да се ориентирам в обстановката.

Огледах набързо временната схема на монитора, после повиках Брамби, Куна и командирите на групи:

— Куна! Къде е взводният сержант?

— Той влезе в една дупка, за да разузнае, сър.

— Предай му, че съм на път към вас.

Превключих честотите, без да изчакам отговор.

— Първи взвод на Черна гвардия до Втори взвод — отговорете!

— Какво има? — изръмжа лейтенант Хорошен.

— Не мога да се свържа с капитана.

— Няма и да успееш. Той е въвн от играта.

— Убит ли е?

— Не, но има затруднения с енергийното захранване на скафандъра си, тъй че сега се е изключил напълно.

— Тогава ти си ротен командир в момента...

— Добре де, и какво от това! Помощ ли ти трябва?

— Ъ-ъ... не. Не, сър.

— Тогава замълчи — каза спокойно Хорошен, — докато не забележиш, че наистина си на зор. Тук едва удържаме натиска им.

— О'кей.

Неочаквано почувствах, че и на нас май ни се беше струпало повече, отколкото можехме да понесем. Докато разговарях с Хорошен, аз превключих монитора си на пълна картина и близка дистанция, тъй като почти бях стигнал до взвода си. Видях как сигналите на първо отделение изчезваха един по един, като най-напред се изгуби този на Брамби.

— Куна! Какво става с първо отделение?

— Те последваха взводния сержант вътре. — Гласът на Куна звучеше някак неестествено от напрежението.

Възможно е в някой от учебниците подобна ситуация да е била описвана и проанализирала, но аз не съм попадал на такъв учебник.

Нима Брамби е действал без заповед? Или пък е получил от началството заповеди, които бях пропуснал? Тъй или иначе, човекът вече се бе шумгунал в тунела на Дървениците и беше извън видимостта и чуваемостта на техническите уреди. Не беше ли дошло време и аз да нарежа инструкциите и да търтя подире му? Утре щяхме да обсъждаме моралната страна на въпроса. Ако изобщо ни има утре...

— Добре! — въздъгнах аз. — Връщам се при вас веднага.

Последният ми скок ме запрати над тях; видях една Дървеница от дясно и я очистих, додето се приземявах. Със сигурност не беше работник, защото стреляше на поразия, преди да ѝ видя сметката.

— Загубих трима души — Куна се задъхваше. — Не зная какво е станало с Брамби. Те изскочиха от три места едновременно и тогава дадохме жертвите. Но сега ги прочистваме...

Бях скочил отново, когато ударната вълна ме подхвана и ме отхвърли настрани. Дали това не бе една от „тапите“, които нашите сапъори бяха поставили, за да запушат подземния им проход?

— Първо отделение! Пригответе се! Възможна е нова ударна вълна!

Паднах направо върху група от три-четири Дървеници. Те не бяха мъртви, но не бяха годни и да се сражават — едва мърдаха. Скочих и им изпратих една граната на раздяла.

— Бийте ги точно сега, момчета! — извиках аз по общия канал. — Те са зашеметени. И знайте, че следващият взрив...

Втората вълна ме грабна, докато произнасях последната реплика. И все пак тя бе далеч по-слаба от онази, която ни насмете преди малко.

— Куна! Събери отделението си! Заемете се веднага с Дървениците, но бъдете предпазливи!

Отзивът на моето повикване бе вял и бавен. Липсваха твърде много звена от веригата поне според моя монитор, който отчиташе физическите параметри на редниците. Затова пък на Дървениците взривът им бе дошъл на нагорно. Огледах се и набързо докопах половин дузина Дървеници, които пречуках без угризения на съвестта. Последната от тях живна миг преди да я подпаля и се опита да ме връхлети. Защо взривната вълна ги засегна по-силно, отколкото нас? Защото не носят скафандри ли? Или пък някой от техните скрити под земята „диригенти“ бе получил долу мозъчно сътресение?

На повикването ми откликнаха деветнадесет действащи бойци. Двама от хората ми бяха мъртви, двама — ранени и още трима бяха неспособни да продължат акцията, защото скафандрите им бяха излезли извън строя. Навар едва смогна да презареди два костюма, като задигна някои от чарковете и енергийните източници от костюмите на мъртвите и ранените. Дефектът на третия костюм се дължеше на повреда в радиото и радарната система, която не можеше да бъде отстранена при полеви условия, така че Навар натовари притежателя му със задачата да охранява ранените. Това бе всичко, с което можехме да си помогнем, докато чакахме да получим подкрепление.

Междувременно аз инспектирах заедно със сержант Куна трите изхода, откъдето Дървениците си бяха проправили път навън, след като бяха напуснали свърталището си. Сравнението на нашите изчисления с данните от предполагаемата карта на екстрасенса показва, както можеше да се очаква, че Дървениците бяха пробили отвори на местата, където тунелите минаваха най-близко до повърхността.

Една от дупките вече бе затворена; отгоре ѝ се мъдреше огромен скален отломък, изтъркалян от взрива. Дървениците не показваха активност и във втората, която продължаваше да зее; казах на Куна да сложи на пост до нея един войник, изпълняващ длъжността ефрейтор, и неговия подчинен със заповед да убиват всички единични екземпляри, които се опитат да изпълзят оттам или да я запушат с бомба, ако Дървениците започнат да се изсипват навън в гъмжило. Много му е лесно на Небесния маршал да си седи там горе и да съветва отвисоко входовете на дупките да не се затрупват, но аз трябваше да се справя с конкретна практическа ситуация, а не на думи.

После разгледах третата дупка — тази, която беше погълнала моя взводен сержант и половината ми взвод в добавка към него.

Един от коридорите на Дървениците минаваше на около двадесет фута от повърхността и именно там те бяха продупчили скалния таван на тунела. Къде беше отишла излишната скална маса след „пърженето на яйцата“ и каква техника бе причинила този шум на цвъртящо в тиган олио — това не ми беше известно. Скалният похлупак чисто и просто липсваше, а стените на тунела бяха влажни и насечени. Разгледах картата си и се досетих какво се бе случило: другите две дупки, за които вече споменах, представляваха завършеци на малки

странични тунели, прокопани от Дървениците. Тази обаче бе вход към основния им лабиринт — явно останалите две са били предназначени да отвлекат вниманието ни, а главната им атака бе дошла именно оттук.

Интересно как Дървениците усещаха човешкото присъствие отвъд плътния скален слой?

Нищо не се виждаше в тази дупка, ни Дървеница, ни човек. Куна уточни посоката, в която бе тръгнало Второ отделение. Това станало седем минути и четиридесет секунди, след като взводният сержант вече бил слязъл долу и малко повече от седем, след като Брамби се втурнал подир сержанта. Аз се взрях в тъмнината и почувствах как започна да ми се повдига.

— Сержант, поеми командването на отделението си — казах аз, като се опитах да придам бодрост на гласа си. — Ако ти потрябва помощ, обърни се към лейтенант Хорошен.

— Някакви други конкретни заповеди, сър?

— Никакви. Поне докато командването не ти изпрати ново нареждане. Ще се спусна, за да потърся второ отделение, така че за известно време връзката с мен сигурно ще бъде прекъсната.

Скочих в дупката, без да дочакам отговора му. И без това вече едва се съдържах да не изпусна нервите си.

Зад гърба ми се раздадоха команди:

— Отделение!

— Първи отряд

— Втори отряд!

— Трети отряд!

— По отряди! След мен! — и Куна също скочи долу. Така поне нямаше да бъда съвсем сам в мрака.

Наредих на Куна да остави двама души до входа на тунела, за да прикриват тила ни — единият от външната, другият от вътрешната страна. После поведох останалите в подземната галерия, по която се бе втурнало второ отделение. Напредвахме с максимална бързина, но придвижването не ни се удаваше много лесно, защото таванът на тъмния коридор бе нисък и почти опираше в главите ни. Скафандърът позволява режим на такова движение, при което можеш да се плъзгаш,

без да повдигаш крака от пода. Все едно че се пързаяш на кънки, но това не е нито лесно в такава обстановка, нито е естествено; без екипировка сигурно щяхме да напредваме по-бързо.

Освен това ни се наложи да наденем маски с инфравизьори и тогава се уверихме в онова, което бяхме учили на теория: Дървениците виждат в инфрачервената област на спектъра. През специалното стъкло на маската тъмният тунел изглеждаше добре осветен. От архитектурна гледна точка той не притежаваше никакви особени характеристики, само равен под и лъскави скални стени, които образуваха арка над нас.

Стигнахме до нещо като кръстовище, където нашият тунел пресичаше друг почти под прав ъгъл. Стратезите ни бяха разработили цяла доктрина за това, как трябва да се водят бойни действия под земята. Но доколко инструкциите им можеха да ни свършат работа сега? Истината бе, че онези, които бяха създали тези доктрини, никога не ги бяха изпробвали, защото преди операция „Царска особа“ никой не се беше връщал изпод земята, за да каже дали техните указания са приложими на практика.

Според една от теоретичните разработки аз трябваше да поставям охрана на всяка пресечна точка като тази. Вече бях оставил при входа двама души, които да ни осигурят възможност за отстъпление. Ако изоставях 10 процента от силите си на всяка пресечна точка, шансовете ми да се измъкна жив оттук щяха да намаляват в същия алгебричен порядък.

Реших, че трябва да останем всички заедно... и че не бива да позволяваме някой от нас да бъде заловен. Не и от Дървениците. Предпочитах един директен сблъсък с тях, при който щяхме да си разчистим сметките докрай... Щяхме да приведем рутинната операция за насилствено заемане на дадена територия, само че под земята. Тази мисъл сякаш свали товара от раменете ми и аз вече не се притеснявах за нищо.

Надникнах предпазливо в пресечката и се огледах в двете посоки. Никакви Дървеници. Опитах да се обадя по сержантския канал за връзка:

— Брамби!

Резултатът бе изненадващ. Когато използваш радиото на енергостюма, ти едва чуваш собствения си глас. Но тук, в лабиринта

от подземни коридори, моят глас изкънтя и се превърна в мощна, почти физически осезаема вълна, тъй като целият подземен комплекс реагираше като усилвател на звука.

— БРРРРАМБИ-И-И! — чак ушите ми пропищяха и заглъхнаха от този неистов екот.

И после отново ме връхлетя звуковата вълна:

— МИСТЪРРР РРРИКО-О-О!

— Не толкова високо — посъветвах го аз, като се помъчих да говоря шепнешком. — Къде се намираш?

Този път Брамби ми отговори по-внимателно, стараейки се да не вдига врява.

— Не зная, сър. Изгубихме се.

— Не се тревожи. Всичко ще бъде наред. Идваме да ви измъкнем. Струва ми се, че сте някъде наблизко. Взводният сержант с теб ли е?

— Не, сър. Ние...

— Почакай така. — Превключих на моята честота. — Сержант...

— Чувам ви, сър. — Гласът му звучеше спокойно. Явно бе намалил силата на честотния си сигнал, — Брамби и аз поддържахме радиовръзка, но така и не можахме да се срещнем.

— Къде си?

Той отвърна след кратко колебание:

— Сър, бих ви посъветвал да потърсите отделението на Брамби и да го изведете на повърхността.

— Отговори на въпроса ми.

— Мистър Рико, вие бихте могли да бродите цяла седмица из този лабиринт, без да ме откриете... а аз не съм в състояние да се движа. Вие трябва...

— Стига, сержант! Ранен ли си?

— Не, сър, но...

— Тогава защо не можеш да се движиш? Проблеми с Дървениците ли имаш?

— Тук гъмжи от тях. Те не могат да ме достигнат... но и аз не мога да се измъкна. Смятам, че за вас ще е по-добре да...

— Сержант, губим скъпоценно време! Убеден съм, че знаеш точно в коя посока си завил. Искам да ми съобщиш координатите, за да

ги обознача на картата. И ми дай сведение по нониуса на твоя уред. Включи насочен сигнал и докладвай. Това е заповед.

Той доложи точно и кратко. Светнах лампата на шлема си, изхлузих маската с инфравизьора и проследих по картата траекторията на изминатия от него път.

— Прекрасно — произнесох, докато нанасях данните върху листа. — Ти се намираш почти под нас, на две нива по-надолу. Вече знам по кой тунел да поема. Ще дойдем там веднага щом се съединим с второ отделение. Дръж се.

Превключих на общия канал:

— Брамби...

— Тук съм, сър.

— Накъде поехте, когато стигнахте до първия кръстопът — надясно, наляво или направо?

— Право напред, сър.

— О'кей. Куна, води! Отиваме при тях. Брамби, Дървениците създават ли ви някакви затруднения?

— Засега не, сър. Но се заблудихме заради тях. Счепкахме се с една сюррия Дървеници и ни се наложи да отстъпим... Когато всичко свърши, вече бяхме оплели конците.

Искаше ми се да го попитам какви са загубите им в жива сила, но после реших, че лошите новини могат и да почакаат. Най-важното сега беше да събера взвода си и да го изведа оттук. Градът на Дървениците, в които не се мяркаха никакви Дървеници, ни действаше някак си по-подтискащо, отколкото самите негови жители, с които ни предстоеше да се сблъскаме. Гласът на Брамби ни насочваше при избора на направление всеки път, когато тунелът започваше да се разклонява. Аз мятах бомби с парализиращ газ в коридорите, които не използвахме. Бомбите съдържаха производни на нервно-паралитичния газ, които в миналото използвахме срещу Дървениците. Вместо да ги убива, новият газ предизвикваше у тях временно вцепенение. Бяхме оборудвани специално за тази операция, макар че аз с чиста съвест бих трампил цял тон такива бомби за няколко фунта истински тротил. Все пак тяхната употреба ни пазеше донякъде от неприятни изненади.

В един от дългите тунели загубихме връзка с Брамби, предполагам поради някакво отражение на радиовълните, тъй като го засякохме отново още на следващата пресечка.

Но след това той не можа да ми каже накъде да завия. Бяхме близо до мястото, където ги бяха атакували Дървениците.

Тук те нападнаха и нас.

Не зная откъде се взеха. В началото всичко бе тихо. После дочух вик „Дървеници! Дървеници!“ някъде зад гърба ми, откъм края на колоната. Едва успях да се обърна и Дървениците наскачаха отвсякъде. Предполагам, че гладките стени на коридорите не бяха толкова непроницаеми, колкото изглеждаха. Само така мога да си обясня, че те изведнъж се озоваха навсякъде около нас и сред нас.

Не можехме да използваме огнетите си, нито да хвърляме гранати; имаше голяма вероятност да поразим някой от своите. Но Дървениците не страдаха от подобни угризения едни спрямо други. За тях бе по-важно да погубят който и да е от нас. Но ние имахме ръце и крака, разполагахме и с мощната изкуствена мускулатура на скафандрите, която многократно увеличава силата на всеки удар...

Ръкопашната схватка продължи не повече от минута, после всички Дървеници изчезнаха някъде. От тях останаха да се ваят по пода само трупове и откъснати крайници... както и телата на четирима капсулни войници.

Единият от четиримата мъртъвци бе сержант Брамби. Неговото отделение се бе присъединило към нас по време на сблъсъка. Тяхното местонахождение се бе оказало съвсем наблизо до нас; там те бяха стояли тихомълком, държейки се буквално един за друг, за да не се загубят. Бяха чули шума от битката и благодарение на него бяха успели да стигнат до нас, въпреки че радиовръзката бе прекъсната временно.

Куна и аз се уверихме, че поразените наистина са мъртви, после обединихме двете отделения в едно, състоящо се от четири групи, и продължихме да се спускаме все по-надолу под повърхността, като се ориентирахме по означенията, които бях нанесъл на картата. Най-сетне открихме Дървениците, които бяха обкръжили нашия взводен сержант.

Боят бе още по-кратък от първия, защото ние бяхме предупредени за наличието на Дървеници там, тъй че преимуществом на изненадата беше на наша страна. Сержантът бе пленил един от интелектуалците на Дървениците и използваше нежното му телце като щит. Не можеше да се отскубне чрез индивидуална акция от тях, но и те не можеха да го атакуват, без да извършат самоубийство в буквалния смисъл на думата, като унищожат собствения си мозък.

Ние се оказахме в далеч по-изгодно положение от тях и ги ударихме в гръб съвсем по правилата на военното изкуство.

После разгледах противното създание, което сержантът държеше в прегръдката си и изпаднах в екзалтация, независимо от умората и загубите ни. В същия миг дочух някъде съвсем наблизко проклетия шум от яйца, които цвърчат в тиган. Един голям скален къс се откри от тавана и падна отгоре ми, с което моето участие в операция „Царска особа“ приключи.

Събудих се в някакво легло и първото, което си помислих, бе, че се намирам отново в Кадетския корпус и че току-що ми се е присънил един необичайно дълъг и тежък кошмар на военна тема. Но в действителност аз не бях в Корпуса. Това бе пригоденият за болнично отделение служебен отсек на транспортния кораб „Аргон“. Бях имал свой собствен взвод и наистина се бях сражавал заедно с него в продължение на дванадесет часа.

Сега обаче бях само един от пациентите на корабния лазарет, страдащ от отравяне с азотен окис и наднормено радиационно облъчване. Оказа се, че бях лежал в безсъзнание и с повредена екипировка повече от час, преди военните санитарни да ме спасят, изнасяйки ме оттам със счупени ребра и леко мозъчно сътресение, вследствие на онзи удар по черепната ми кутия, който ме беше извадил извън строя.

Така че измина доста време, преди да си изясня по-подробно обстоятелствата, свързани с Операция „Царска особа“, макар че някои от тях навярно никога няма да узная. Защо например Брамби отведе отделението си под земята? Брамби е мъртъв, а Наиди получи своето веднага след него и аз се радвам, че и на двамата им бяха връчили нашивките преди десанта и те ги носиха през онзи паметен ден на планета П, в който нищо не вървеше според предварителния замисъл.

Успях да се осведомя в крайна сметка защо моят взводен сержант бе решил да се спусне в града на Дървениците. Той бе чул доклада ми до капитан Блекстоун, че „главният пробив“ на практика служи само за отвличане на вниманието и е предизвикан от работници, изпратени за да бъдат унищожени. Когато и войните на Дървениците започнаха да излизат подире им, там, където бях аз, той бе направил верния извод

(изпреварвайки с няколко минути заключението на Генералния щаб), че Дървениците предприемат отчаяна стъпка, защото те не биха пожертвали всички свои работници, само за да ни отвлекат вниманието. Интелектуалците все пак би трябвало да са зависими от тези, които ги изхранват.

Той забелязал, че в контраатаката, предприета от населението на техния град, не вземат участие достатъчно въоръжени сили, и отгатнал, че врагът не разполага с големи резерви — и тогава почувствал, че пред него се е открила златна възможност, каквато се случва само веднъж в биографията на десантника. Действайки индивидуално, той съумял да осъществи целта на операцията, като се бе впуснал да открие „царска особа“ и да я хване. Спомнете си, че това беше единствената ни задача; ние разполагахме с толкова жива сила и техника, че да окупираме планета П, но нашият ловен обект бяха представителите на царската каста и ние трябваше да се научим как да ги издирваме и да ги пленяваме. И така, той се бе втурнал вътре; бе играл вабанк и бе спечелил.

Благодарение на неговите действия Първи взвод на Черната гвардия получи официална оценка „мисията успешно приключена“. През този ден на планетата П се бяха сражавали стотици взводове на МП, но тези, които можеха да се похвалят с подобна оценка, се брояха на пръстите на едната ръка; не беше заловена нито една царица (Дървениците избили първо тях, когато разбрали, че са изпаднали в безизходно положение). Пленени бяха само шестима интелектуалци. Никой от шестте не бе разменен за някои от нашите. „Диригентите“ не живяха достатъчно дълго. Но служителите от отдела по психология на военното дело бяха получили най-сетне живи екземпляри, така че операция „Царска особа“ можеше да мине за сполучлива.

Моят взводен сержант бе отличен с полева атестация за офицерско звание и бе произведен в чин. На мен не ми предложиха повишение (пък и аз бих го отказал), но неговото издигане в служебната йерархия възприех като нещо напълно закономерно. Капитан Блеки ми бе казал, че ми дава „най-добрия сержант във Флотата“ и аз никога не бях се съмнявал в правилността на неговата преценка. Познавах се с взводния си сержант още преди войната, макар че никой от Черногвардейците не подозираше това — аз не им го бях казвал, а и той едва ли им бе споменавал някога този

незначителен факт. Съмнявам се дали и самият Блеки беше в течение на нещата. А истината бе, че аз помнех много добре своя взводен сержант още от първия си ден като новобранец в Мобилната Пехота.

Неговото име беше Зим.

Моята роля в операция „Царска особа“ не ми се струваше съвсем успешно изпълнена. Прекарах на „Аргон“ повече от месец, първо като пациент, после като излекуван, но незачислен към екипажа гост, преди да ме изпратят заедно с няколко дузини от такива като мен в Санктор. Имах достатъчно свободно време, през което размишлявах най-вече за пострадалите в битката и за многото грешки, които бях натрупал за краткото време, докато бях взводен командир. Корях се, задето не съумях да изпипам всичко така виртуозно, както лейтенантът би го направил; бях допуснал един идиотски скален къс да ми падне върху главата и бях лишил хората си от ръководство.

Най-много ме притесняваха загубите — не знаех колко на брой са загиналите, помнех само, че когато устроихме капан за Дървениците, вече бяха останали само четири действащи групи, а бях започнал акцията с шест. Не знаех и колцина се бяха затрили, преди Зим да ги изведе на повърхността и преди Черногвардейците да се изтеглят от полесражението.

Не ми бе известно дори дали капитан Блекстоун бе още жив (покъсно узнах, че успял да поправи оборудването си и се заел отново с командването на ротата, след като се бях спуснал под земята). Чудех се как ли се процедира в онези случаи, когато кандидатът за офицерски пост е жив, а екзаминаторът му е мъртъв. Струваше ми се, че след всички издънки, които бях допуснал, нямаше да ме вземат даже и за фатмак. Ето защо хич не ми пукаше, че учебниците ми по математика бяха останали на другия кораб.

Въпреки това, когато ми позволиха да ставам и да ходя след първата седмица от моя престой на „Аргон“, взех на заем няколко математически книжици от един от младшите офицери и се отдадох на самообучение. Математиката е трудна работа и изцяло поглъща съзнанието ти — не е излишно да я изучиш, доколкото можеш, няма значение какъв ти е рангът; всичко, което представлява някаква

важност в тоя живот, се основава на нея. Все ще ти послужи някъде, независимо от званието и длъжността ти.

Когато най-сетне се върнах в Кадетския корпус и надникнах в бумагите им, аз установих, че все още ме водят при тях като кадет и си взех отново звездите за пагоните. Предполагам, че Блеки ме бе възнаградил за терзанията ми и ми бе дал все пак положителна оценка в аванс.

В нашата стая съквартирантът ми Ейнджъл бе качил краката си върху масичката. До тях лежеше пакет, в който бяха опаковани книгите ми по математика. Той вдигна поглед, сепна се и едва не падна от стола.

— Привет, Джони! А ние тук си мислехме, че Дървениците са те...

— Мен ли? Не им бях по вкуса. Твоят стаж още ли не е започнал?

— Защо, той вече свърши — протестира Ейнджъл. — Напуснах школата един ден след тебе, направих три спускания и се върнах тук след седмица. Ами тебе какво те забави толкова?

— Пътувах дълго насам. Изкарах цял месец като обикновен пасажер.

— Някои хора са късметлии. В колко спускания участва?

— В нито едно — признах си аз.

Той се взря в мен и подсвирна.

— Някои хора наистина са много, ама много големи щастливци. Роди ме, мамо, с късмет и ме хвърли на смет!

Вероятно Ейнджъл беше прав; в крайна сметка аз бях привършил успешно курса на обучение. Но и той бе взел малко от моя късмет, додето любезно ми преподаваше. Предполагам, че моят „късмет“ бяха и самите хора, които ме обкръжаваха — Ейнджъл, Джели, лейтенант Рашчак, Карл, полковник Дюбоа, моят баща, Блеки... Брамби... Ейс и, разбира се, сержант Зим. Първи лейтенант Зим вече заемаше капитанска длъжност. Всичко беше наред. Не би било правилно аз да съм по-старши от него.

На другия ден след дипломирането аз и моят съученик Бени Монтез стояхме на пистата на космопорта и очаквахме приземяването

на флотата с намерение да се качим на корабите, към които бяхме зачислени. Ние бяхме все още новоизпечени втори лейтенанти и се чувствахме неловко, когато ни отдаваха чест. Поради липса на друго занимание четях таблицата със списъка на корабите, които бяха в момента на орбита около Санктор — едно безкрайно изброяване на имена, сякаш срещу Санктор се подготвяше невиджана по своя размах операция. Имах две съкровени желания, които бяха свързани помежду си — да ме изпратят отново в старата ми бойна част, и то преди баща ми да я бе напуснал. Явно обаче се задаваха големи маневри, защото ми предстоеше да послужи под командването на лейтанат Джелал, където ме изпращаха като „учил-недоучил“ за доошлайфане.

Бях толкова развълнуван от всичко това, че дори не ми се щеше да го обсъждам с Бени, така че сега изучавах съсредоточено списъците. Господи, какви кораби! Те бяха групирани всеки според своя клас и размер. Бяха твърде многобройни и разнообразни, за да бъдат локализирани по някакъв друг начин. Започнах да чета наум названията на военнотранспортните съдове, които имаха непосредствено отношение към МП.

Там беше и „Манерхайм“! Имаше ли някаква възможност да се видя с Кармен? Вероятно не, но можех да направя телеграфна справка и да разбера.

Най-големите кораби на порта бяха новият „Долина Фордж“ и новия „Ипрес“, също и „Маратон“, „Ел Аламейн“, „Айо“, „Галиполи“, „Лейтенант Марн“, „Страж“, „Гетисбърг“, „Хейстингз“, „Аламо“, „Ватерлоо“ — всички места, където калната обувка на пехотинеца е направила гръмките им имена свещени.

И по-малките кораби, тези, които са наименовани на известни труженици от пехотата: „Хорацио“, „Алвин Йорк“, „Блатна Лисица“, самият „Роджър“, благословено да бъде сърцето му, „Полковник Бауи“, „Деверо“, „Версингеторикс“, „Сандино“, „Обри Кузен“, „Камехамеха“, „Оди Мърфи“, „Ксенофонт“, „Агиналдо“...

— Трябва да има кораб на име „Магсейсей“ — казах аз.

— Какво — попита Бени.

— Рамон Магсейсей — повторих. — Велик мъж, велик воин. Вероятно щеше да е началник на „Отдела по военна психология“, ако беше жив днес. Изучавал ли си някога история?

— Разбира се — каза Бени. — Знам, например, че Симон Боливар е построил пирамидите, натупал е Армадата и е осъществил първия полет до Луната.

— Пропусна брака му с Клеопатра.

— А, да. Обзалагам се, че всяка страна си има своя версия на собствената си история.

— Аз съм убеден в това — и добавих нещо, което той явно не разбра.

— Какво каза? — учуди се приятелят ми.

— Извинявай, Бернардо. Това беше една стара пословица на моя роден език, която би могла да се преведе приблизително така: „Домът е там, където е сърцето“.

— Но на какъв език я произнесе?

— Тагалски.

— Нима там, където си роден, не говорят стандартния английски език?

— Говорят го естествено: при сключване на делови сделки, в училище и така нататък. У дома понякога разговаряме на стария си език. И моето истинско име е Хуан Рико. Традиции, нали разбираш?

— Да, знам. Нашите старци също обичат да бърбят на испански. Но откъде ти...

Тонколоната до нас пропя мелодията „Страна на равнините“.

Бени ме дари с щедра усмивка.

— За мен е! Отивам на среща с един кораб! Пази се, човече! Ще се видим по-късно.

— И не забравяй Дървениците! — Той се затича, а аз се обърнах към таблицата и продължих да чета имената на корабите: „Пол Малетер“, „Монтгомъри“, „Чака“, „Джеронимо“...

После се разнесе най-приятният звук на света:

*„Да свети името,
да свети името
на Роджър Йънг!“*

Грабнах багажа си и забързах към кораба. „Домът е там, където е сърцето!“ — отивах си вкъщи.

XIV

„Нима съм пазач на брата си?“
Битие IV.9

*„Как ви се струва? Ако някой има
сто овци, и една от тях се заблуди,
не ще ли остави деветдесетте и
девет, и не ще ли иде по планините
да дири заблудената?“*
Матей XVIII: 12

„Колко пък човек е по-ценен от овца!“
Матей XII: 12

*„В името на Бога, Благодетелят
милостивият... ако спасиш живота
на един, то е като да спасиш живота
на човечеството.“*
Коран, Сура V,32

С всяка изминала година везните се накланяха в наша полза. Професията ни изисква да проявяваме мярка.

— Време е, сър — зад откренатата врата на кабината ми стоеше моят стажант, „трети лейтенант“ Беарпо. Той изглеждаше ужасно млад и също толкова безобиден, колкото са били неговите предци — ловците на скалпове. Едва се сдържах да не се усмихна.

— Добре, Джими. — Вече бях екипиран. Отивахме право в салона за подготовка на скокове. Докато вървахме, аз го напътствах:

— Ето какво ще ти кажа, Джими. Стой близо до мен, но не ми се мотай в краката. Чувствай се вътрешно свободен и използвай хладнокръвно възможностите на въоръжението си. Ако ме ранят и сдам багажа — ти оставащ шефа. Но ако имаш малко ум в главата си, ще заповядаш на своя взводен сержант да подава сигналите за действие.

— Да, сър.

Щом влязохме вътре, взводният сержант призова за внимание и отдаде чест. Аз отвърнах на поздрава му, казах „Свободно!“ и започнах огледа на първо отделение. На Джими поверих второто. После аз също инспектирах второ отделение, като проверих всичко у всеки. Моят взводен сержант бе много по-стриктен от мен, така че не открих никакви неизправности. По принцип никога не попадам на сериозни нарушения на този етап, но хората ми се чувстват по-сигурни, когато техният Старец внимателно огледа снаряжението им — нали това ми влиза в задълженията.

Отново застанах в средата на корабното помещение.

— Още един лов на Дървеници, момчета. Но този път ще бъде малко по-различно, както вече знаете. Тъй като те продължават да държат в затворите си пленници, ние не можем да използваме планетарни бомби срещу Клендату. Ето защо сега ще се спуснем долу, ще се намърдаме в тунелите им и ще отървем нашите. Помощният модул няма да кацне в края на операцията, за да ни прибере, а за да ни донесе още амуниции и провизии. Ако бъдете пленени — дръжте си езиците зад зъбите и не треперете, защото зад вас стои не само цялата бойна част, но и цялата федерация; ще дойдем да ви измъкнем. И помнете, че същото очакват момчетата от „Блатната Лисица“ и „Монтгомъри“. Тези от тях, които са все още живи, сега разчитат на нас. Те знаят, че няма да ги изоставим, защото сме МП. И ето, ние отиваме да хванем Дървениците за гушите. Ще действваме заедно с мнозина от нашите, които ще ни помагат. Огромни сили са съсредоточени на орбита. Всичко, за което трябва да се погрижим, е да прочистим нашия малък парцел и да свършим успешно една малка част от общата работа. Репетирахме неведнъж и знаем как да го постигнем. Накрая искам да ви кажа още нещо. Точно преди да

излетим получих писмо от капитан Джелал. Той пише, че вече е свикнал с новите си крака, които функционират много добре. Поиска да ви предам също, че мисли за вас... и се надява имената ви да се покриват със слава! Същото очаквам и аз. Пет минути за свещеника!

Почувствах за кой ли път, че започвам да треперя. И изпитах истинско облекчение, когато привърших последните наставления и изкомандвах:

— По отделения... отляво и отдясно... готови за скок!

Инспектирах запечатването на капсулите в едната половина на борда, а Джими и взводният сержант се заеха да проверят как се бяха настанили момчетата в останалите капсули. После наместихме Джими в третата поред капсула на централната автоматизирана линия. Когато лицето му се скри, мен отново ме втресе.

Моят взводен сержант постави длан на рамото на скафандъра ми.

— Съвсем като на тренировка, синко.

— Да, татко — и веднага спрях да треперя. — Само дето чакането ме изнервя.

— Зная. Още четири минути. Готов ли сте, сър?

— Да тръгваме, татко.

Прегърнах го силно и наредих на флотския персонал да ни запечата. Треперенето ме напусна окончателно. Докладвах кратко, както винаги:

— „Лудите глави“ на Рико... готови за спускане! Начало на отстрела! Започни!

— Тридесет и една секунди, лейтенант. — Пауза. После тя добави: — Късмет, момчета! Този път ще ги довършим!

— Непременно, капитане.

— Пригответе се. Да ви пусна ли малко музика, докато чакате?

Тя включи записа:

„Вечна слава на пехотата...“

ИСТОРИЧЕСКА БЕЛЕЖКА

Йънг, Роджър У., редник, 148-ми Пехотен полк, 37-ма Пехотна дивизия (Еленовите очи от Охайо); роден в Тифин, Охайо на 28 април 1918 год.; загинал на 31 юли 1943 г. на остров Нова Джорджия от групата на Соломоновите острови в Южния Пасифик, когато съвсем сам нападнал и разрушил вражески бункер, оборудван с автоматично оръжие. Неговият взвод бил прикован от непрекъснатия огън на този бункер; редник Йънг бил ранен още при първия залп. Той пропълзлял към бункера, бил ранен за втори път, но продължил да се приближава, стреляйки с пушката си, доколкото можел. Добрал се до бункера, атакувал го и го разрушил с ръчни гранати, при което бил ранен за трети път и бил убит.

Неговата храбра и мъжествена акция пред лицето на многократно превъзходящия противник дала възможност на другарите му да се отскубнат без повече загуби. По-късно Роджър Йънг бил награден посмъртно с Ордена на честта.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.